

อายุความของหนี้ตามคำพิพากษา

นายอิสริยะ อนนตพันธ์

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

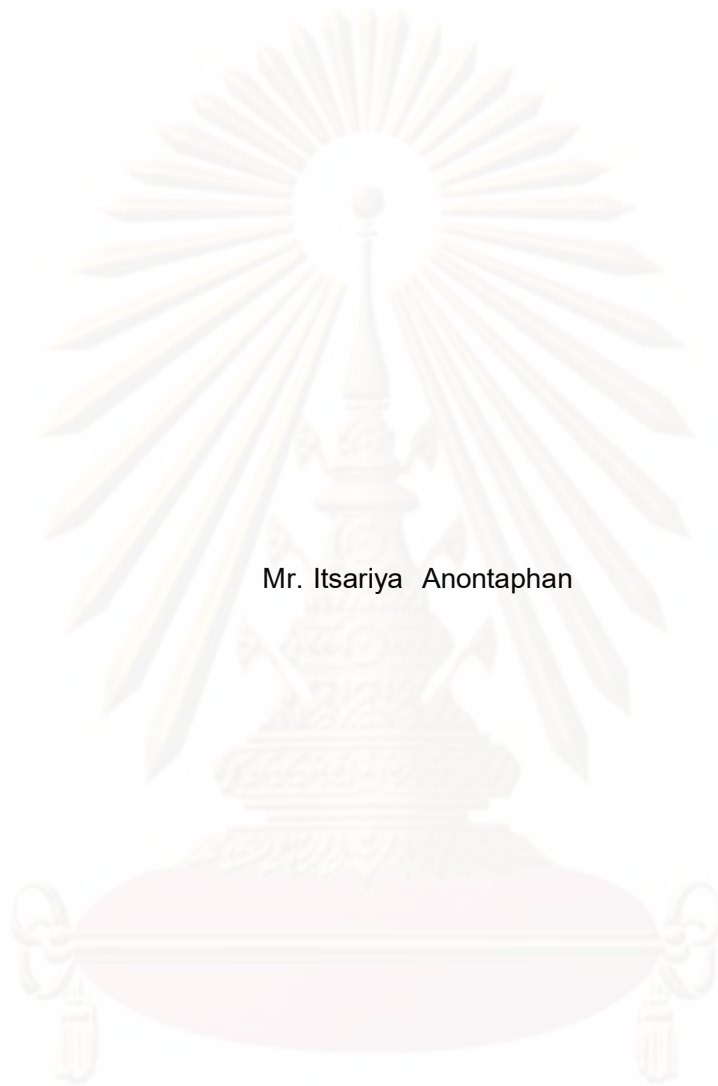
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PRESCRIPTION OF JUDGMENT DEBT

Mr. Itsariya Anontaphan

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

อายุความของหนี้ตามคำพิพากษา

โดย

นายอิสริยะ อนนตพันธ์

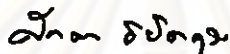
สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ โสคติพันธุ์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทนิติศาสตร์

คณบดีคณะนิติศาสตร์

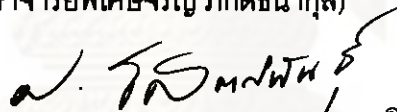
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ ธนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

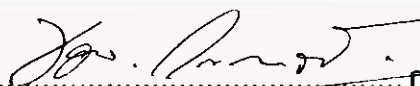
ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์พิเศษจรัญ ภักดีธนากุล)

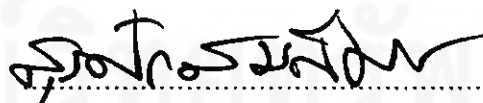
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ โสคติพันธุ์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชยันติ ไกรกาญจน์)

กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ มณีศรี)

ศูนย์พัฒนาศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อิสริยะ อนนตพันธ์ : อายุความของหนี้ตามคำพิพากษา. (PRESCRIPTION OF JUDGMENT DEBT) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์กรณ โสติพันธ์, 270 หน้า.

เนื่องด้วยในระบบกฎหมายไทยมีกรอบเวลาที่เกี่ยวข้องกับหนี้ตามคำพิพากษาอยู่ 2 กรอบเวลา ได้แก่ อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 ประการหนึ่ง และระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษามาตรา 271 อีกประการหนึ่ง ซึ่งที่เป็นที่ทราบโดยทั่วกันว่าเป็นคนละเรื่องกัน การปรับใช้กฎหมายและผลทางกฎหมายก็แตกต่างกัน เช่น การเริ่มนับ การสะดุดหยุดลง และการสละประโยชน์ เป็นต้น แต่จากการศึกษาพบว่ายังมีขอบเขตการบังคับใช้ที่ไม่ชัดเจนและซ้อนทับกันอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายหรือยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย จึงนำมาสู่ประเด็นปัญหาที่ว่าหนี้ตามคำพิพากษาที่เจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิเรียกร้องจนศาลมีคำพิพากษาแล้วมีหรือควรมีอายุความอีกหรือไม่ และหากมีแล้วจะมีความไม่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีหรือไม่ ประการใด

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษาปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นจากการที่หนี้ตามคำพิพากษามีอายุความ ทั้งปัญหาในการปรับบทเบ็ดเสร็จทั่วไปว่าด้วยอายุความ ปัญหาความไม่สอดคล้องกับกฎหมายลักษณะอื่นในระบบกฎหมายไทย เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายล้มละลาย และปัญหาขอบเขตการตีความและบังคับใช้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 โดยศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในระบบกฎหมายไทยและระบบกฎหมายเยอรมัน ตลอดจนแนวทางการตีความและปรับใช้จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกา เพื่อหาข้อสรุปและแนวทางแก้ไขปัญหาย่างถูกต้องเป็นธรรมและสอดคล้องกับหลักกฎหมายไทยที่มีอยู่

จากการศึกษาแล้วพบว่าในระบบกฎหมายเยอรมันนั้น มิได้มีกรอบเวลาที่เกี่ยวข้องกับหนี้ตามคำพิพากษา 2 กรอบเวลาอย่างเช่นระบบกฎหมายไทย แต่มีเพียงอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลถึงที่สุด ซึ่งนำไปปรับใช้เป็นกรอบเวลาในการร้องขอบังคับคดีด้วย แต่เนื่องด้วยในระบบกฎหมายไทยมีทั้งอายุความตามกฎหมายสารบัญญัติ และระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามกฎหมายวิธีสบัญญัติ ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรใช้ประเภทของคำพิพากษาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งแยกขอบเขตในการบังคับใช้กรอบเวลาเกี่ยวกับหนี้ตามคำพิพากษาทั้งสอง กล่าวคือ หากเป็นหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับซึ่งเจ้าหนี้ไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องโดยฟ้องเป็นคดีแพ่งได้อีกเพราะเป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามก็ไม่ควรมีอายุความสำหรับใช้สิทธิเรียกร้องอีก แต่ต้องร้องขอให้บังคับคดีภายในระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 แต่หากเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาแสดงสิทธิหรือคำพิพากษาดังหลักฐานสิทธิ ซึ่งเจ้าหนี้สามารถใช้สิทธิเรียกร้องโดยฟ้องเป็นคดีแพ่งเพื่อต่อยอดแห่งสิทธิได้โดยไม่เป็นฟ้องซ้ำ เมื่อเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องแล้วจึงต้องตกอยู่ในบังคับของอายุความ นั่นคือ อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 เมื่อตีความและบังคับใช้กฎหมายเช่นนี้ นอกจากสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นแล้ว ยังเป็นการปรับใช้กฎหมายที่ถูกต้องและสอดคล้องกับหลักกฎหมายไทยที่มีอยู่ด้วย

สาขาวิชา ..... นิติศาสตร์ .....
ปีการศึกษา ..... 2552 .....

ลายมือชื่อนิสิต ..... อ.อนนตพันธ์ .....
ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ..... ส. โสติพันธ์ .....

5186022534 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : PRESCRIPTION / LIMITATION / JUDGMENT / DEBT / EXECUTION

ITSARIYA ANONTAPHAN : PRESCRIPTION OF JUDGMENT DEBT. THESIS

ADVISOR : ASSOC. PROF. SANUNKORN SOTTHIBANDHU, DR JUR, 270 pp.

Due to Thai legal system having two time limits regarding the judgment debt which are the prescription for a claim arising from final judgment under Article 193/32 of the Civil and Commercial Code and the period applying for execution under Article 271 of the Civil Procedure Code which mentioned are generally considered as different matters since their application and effect of law are different, i.e. beginning, interrupting and benefit waiving, whereby the application thereof has been unclear and overlapped especially when bringing the judgment debt to the bankruptcy proceedings or applying for a debt payment in bankruptcy. This leads to the question whether judgment debt in which creditor has exercised the claim while the court judgment has already been given shall be subject to the prescription, if yes, is there any inconsistency with the period applying for execution.

This thesis has a purpose to study some legal problems concerning the prescription of judgment debt, the problem with the application of general provisions of prescription, the inconsistency with other Thai laws such as the Civil Procedure Law, Bankruptcy Law and the extent of interpretation and application of the prescription for a claim arising from final judgment according to Article 193/32 of the Civil and Commercial Code. In order to serve the purpose, the relevant principles of law in both Thai and German legal systems, interpretation and applicability of the Supreme Court judgment were well studied and researched. Therefore, the problems arisen are not only properly, equitably solved, but also consistent with the current Thai law.

Based on the study, it is noticed that under German legal system there is no two time limits in connection with the judgment debt like Thai Legal system. There is only the prescription for a claim established by a final judgment which was also adopted to be the period applied for execution. However, as previously mentioned, Thai legal system has both the prescription indicated in substantive law, and the period applying for execution indicated in adjective law, the author then would suggest that the types of judgment should be a criteria differentiate the application of both time limits concerning judgment debt. In other words, if it is an executory judgment in which creditor is not able to exercise the claim by proceeding a civil case under the ground of double jeopardy, there should no longer be any further prescription of claim. However, the creditor has to apply for execution of a judgment within the period under Article 271 of the Civil Procedure Code. In contrast, if it is a case whereby the claim arise from declaratory judgment or judgment established claim in which creditor can exercise the claim by proceeding a civil case to extending claim - it is not considered as double jeopardy. Therefore, in the case of enforcing claims, it should be subject to the prescription for a claim arising from final judgment pursuant to Article 193/32 of the Civil and Commercial Code. It is worth pointing out that the interpretation and enforcement of law as stated are the effective solutions for overcoming the legal problem. Besides, they are regarded as proper methods for applying law and also are consistent with the current Thai law.

Field of Study : LAWS

Student's Signature

Itsariya Anontaphan

Academic Year : 2009

Advisor's Signature

P. Sotthibandhu

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ถ้าเพียงแต่ลำพังความเพียรพยายามและความอุตสาหะของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียวนั้นคงไม่อาจทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ แต่ด้วยอาศัยความกรุณา และความอนุเคราะห์อย่างยิ่งของคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และบุคคลหลายท่าน ซึ่งผู้เขียนระลึกพระคุณของท่านเหล่านั้น และใคร่ขอแสดงความขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาอย่างยิ่งจากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์ ที่ให้ความกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ โดยให้คำแนะนำ กำลังใจ และความรู้อันเป็นประโยชน์ ตลอดจนจนสละเวลาอันมีค่าตรวจทานและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนแล้วเสร็จ ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภักดีธนากุล ที่ให้ความกรุณาดูแลเอาใจใส่ผู้เขียน ท่านได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งให้ผู้เขียนเข้าพบเพื่อปรึกษา ให้ข้อคิดเห็น และความรู้ทางวิชาการอันมีคุณค่า ตลอดจนตรวจทานแก้ไขวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านเปรียบเสมือนกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทั้งยังกรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ด้วย และขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชัยนติ ไกรกาญจน์ และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ มณีศรี ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยทั้งสองท่านได้สละเวลาอันมีค่าทำการตรวจพิจารณาวิทยานิพนธ์ ให้ข้อคิดเห็น และข้อแนะนำต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อสุรกิจ และคุณแม่บังอร อนนตพันธ์ ที่เป็นกำลังใจอันสำคัญและมีความเชื่อมั่นในตัวของผู้เขียนเสมอมา ตลอดจนทั้งมอบความรักความปรารถนาดีแก่ผู้เขียนอย่างมิอาจจะหาสิ่งใดเสมอเหมือน และขอขอบพระคุณสำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ที่กรุณาให้ทุนสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์และเห็นคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้กล่าวถึง ณ ที่นี้ด้วย

ประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบเป็นกตเวทิตาคุณแต่บิดาและมารดาซึ่งเป็นที่ยกย่องของผู้เขียน คณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ รวมไปถึงทุกท่านที่มีพระคุณและไม่ตรีจิตแก่ผู้เขียน ส่วนความบกพร่องหรือความผิดพลาดประการใดๆ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขออภัยไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
คำนิยามศัพท์.....	ฑ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	8
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	8
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	9
บทที่ 2 หลักกฎหมายที่เกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาในระบบ กฎหมายไทย.....	10
2.1 หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยอายุความ.....	11
2.1.1 ความหมายของอายุความ.....	14
2.1.2 แนวคิด นโยบาย และวัตถุประสงค์ของอายุความ.....	18
2.1.3 กำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของ ศาลที่ถึงที่สุด.....	21
2.1.4 การเริ่มนับอายุความ.....	26
2.1.5 การระงับอายุความของอายุความ.....	28
2.1.5.1 แนวคิดและที่มาของการระงับอายุความ.....	29
2.1.5.2 การที่อายุความระงับอายุความโดยการกระทำของลูกหนี้.....	30
2.1.5.2.1 ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้.....	31

2.1.5.2.2	ลูกหนี้ชำระหนี้ให้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย หรือให้ประกันแก่เจ้าหนี้.....	31
2.1.5.2.3	ลูกหนี้กระทำการใดๆ อันปราศจากข้อสงสัย แสดงให้เห็นเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้.....	32
2.1.5.3	การที่อายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของเจ้าหนี้.....	33
2.1.5.3.1	เจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิ หรือเพื่อให้ชำระหนี้.....	33
	ก. การฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิ.....	34
	ข. การฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้.....	37
2.1.5.3.2	เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย....	38
2.1.5.3.3	เจ้าหนี้มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา.....	39
2.1.5.3.4	เจ้าหนี้ได้กระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างไร เดียวกันกับการฟ้องคดี.....	39
2.1.5.4	ผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลง.....	43
2.1.5.4.1	ผลต่อลูกหนี้ร่วม.....	46
2.1.5.4.2	ผลต่อผู้ค้ำประกัน.....	47
2.1.6	ผลของการที่อายุความครบกำหนด.....	50
2.1.7	การขยายหรือย่นอายุความ.....	51
2.1.8	การสละประโยชน์แห่งอายุความ.....	53
2.2	หลักกฎหมายว่าด้วยประเภทของคำพิพากษา.....	54
2.2.1	คำพิพากษาเชิงบังคับ.....	55
2.2.2	คำพิพากษาแสดงสิทธิ.....	56
	2.2.2.1 คำพิพากษาแสดงสิทธิในคดีไม่มีข้อพิพาท.....	56
	2.2.2.2 คำพิพากษาแสดงสิทธิในคดีมีข้อพิพาท.....	58
2.3	หลักกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวข้องกับหนี้ตามคำพิพากษา.....	66
2.3.1	การฟ้องคดีขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย.....	68
2.3.2	การยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย.....	76
2.4	หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดี.....	81

2.4.1	ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271.....	84
2.4.2	การเริ่มต้นนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี.....	90
2.4.3	การยื่นหรือขยายระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี.....	94
บทที่ 3	หลักกฎหมายเยอรมันที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา..	98
3.1	หลักกฎหมายแพ่งว่าด้วยอายุความ.....	99
3.1.1	ความหมายของอายุความ.....	101
3.1.2	แนวคิด นโยบาย และวัตถุประสงค์ของอายุความ.....	103
3.1.3	กำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด.....	104
3.1.4	การเริ่มนับอายุความ.....	107
3.1.5	การสะดุดของอายุความ.....	108
3.1.5.1	การสะดุดหยุดอยู่ของอายุความ.....	110
3.1.5.2	การสะดุดหยุดลงของอายุความ.....	114
3.1.5.2.1	การที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้.....	115
3.1.5.2.2	การที่เจ้าหนี้ร้องขอบังคับคดี.....	116
3.1.5.3	ผลของการที่อายุความสะดุด.....	116
3.1.5.3.1	ผลต่อลูกหนี้ร่วม.....	117
3.1.5.3.2	ผลต่อผู้ค้ำประกัน.....	118
3.1.6	ผลของการที่อายุความครบกำหนด.....	118
3.1.7	การยื่นหรือขยายอายุความ.....	119
3.1.8	การสละประโยชน์แห่งอายุความ.....	121
3.2	หลักกฎหมายว่าด้วยประเภทของคำพิพากษา.....	122
3.2.1	คำพิพากษาให้กระทำ.....	124
3.2.2	คำพิพากษายืนยันสิทธิ.....	125
3.2.3	คำพิพากษาก่อตั้งสิทธิใหม่.....	127
3.3	หลักกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวข้องกับหนี้ตามคำพิพากษา.....	129
3.3.1	การร้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย.....	129

3.3.2 การยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย.....	131
3.4 หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดี.....	133
บทที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาในระบบกฎหมายไทยกับหลักกฎหมายเยอรมัน.....	139
4.1 ปัญหาทางกฎหมายในการนำบทเบ็ดเสร็จทั่วไปว่าด้วยอายุความมาปรับใช้กับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา.....	140
4.1.1 ปัญหาความสอดคล้องกับความหมายของอายุความ.....	141
4.1.2 ปัญหาความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของอายุความ.....	145
4.1.3 ปัญหาการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา.....	147
4.1.3.1 ปัญหาการปรับใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย.....	148
4.1.3.2 ปัญหาการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษากรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาด.....	152
4.1.3.3 ปัญหาการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษากรณีศาลพิพากษาตามยอมโดยมีกำหนดชำระหนี้เป็นงวดๆ.....	155
4.1.3.4 ปัญหาการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษากรณีศาลพิพากษาตามยอมโดยมีเงื่อนไขเวลาในการชำระหนี้.....	159
4.1.4 ปัญหาเกี่ยวกับการสะดุดหยุดลงของอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา.....	160
4.1.4.1 การสะดุดหยุดลงของอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาโดยการกระทำของลูกหนี้.....	160
4.1.4.1.1 การที่ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ตามคำพิพากษา.....	161
4.1.4.1.2 การที่ลูกหนี้ทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ภายหลังศาลพิพากษา.....	165
4.1.4.1.3 การที่ลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษา.....	167
4.1.4.2 การสะดุดหยุดลงของอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาโดยการกระทำของเจ้าหนี้.....	170
4.1.4.2.1 การนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีแพ่ง	171

4.1.4.2.2 การนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดี ล้มละลาย.....	176
4.1.4.2.3 การดำเนินการบังคับคดีของหนี้ตามคำพิพากษา	179
4.1.4.3 ผลของการที่อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุด ลงต่อผู้ค้ำประกัน.....	181
4.1.4.3.1 กรณีศาลพิพากษาให้ผู้ค้ำประกันและลูกหนี้ร่วม รับผิดชอบคดีเดียวกัน.....	182
4.1.4.3.2 กรณีศาลพิพากษาให้ผู้ค้ำประกันและลูกหนี้รับ ผิดแยกเป็นต่างคดี.....	183
4.1.5 ปัญหาเกี่ยวกับการสละประโยชน์แห่งอายุความของหนี้ตามคำ พิพากษา.....	185
4.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้อง กับกฎหมายลักษณะอื่น.....	188
4.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับ ระยะเวลาการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง	188
4.2.1.1 ปัญหาความไม่สอดคล้องอันเนื่องมาจากระยะเวลาร้อง ขอให้บังคับคดีไม่ใช่อายุความ.....	190
4.2.1.2 ปัญหาความไม่สอดคล้องอันเนื่องมาจากระยะเวลาร้อง ขอให้บังคับคดีไม่สามารถสะดุดหยุดลงได้.....	194
4.2.1.3 ปัญหาความไม่สอดคล้องอันเนื่องมาจากการเริ่มต้นนับ ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี.....	196
4.2.1.3.1 กรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาด.....	197
4.2.1.3.2 กรณีศาลพิพากษตามยอม.....	202
4.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องในคดี ในคดีล้มละลาย.....	205
4.2.2.1 การนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องในคดีล้มละลาย..	206
4.2.2.2 การนำหนี้ตามคำพิพากษามายื่นขอรับชำระหนี้ในคดี ล้มละลาย.....	212

4.3 ปัญหาขอบเขตการตีความและบังคับใช้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่ เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พาณิชย์มาตรา 193/32.....	216
บทที่ 5 บทสรุป และข้อเสนอแนะ.....	232
5.1 บทสรุป.....	232
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	240
รายการอ้างอิง.....	247
ภาคผนวก.....	252
ภาคผนวก ก. German Civil Code (BGB) Book 1 Section 5: Limitation.....	253
ภาคผนวก ข. ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 พ.ศ. 2535 มาตรา 193/14 และมาตรา 193/32.....	263
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	270

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบหลักกฎหมายเกี่ยวกับกรอบเวลาที่เกี่ยวข้องกันนี้ตามคำพิพากษาในระบบกฎหมายไทย.....	189
ตารางที่ 2 ตารางสรุปประเด็นการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา.....	227
ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายในปัจจุบันกับบทบัญญัติกฎหมายที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะ.....	246

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนิยามศัพท์

คณะกรรมการพิจารณาฯ	หมายความว่า	คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 พ.ศ.2535
คำพิพากษาถึงที่สุด	„	คำพิพากษาถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 147
คำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด	„	คำพิพากษาของศาลที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษสามารถบังคับคดีได้ทันทีที่ศาลมีคำพิพากษา
คำพิพากษตามยอม	„	คำพิพากษาของศาลที่พิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล ที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่สามารถบังคับคดีได้ทันที แต่ต้องรอให้เงื่อนไขสำเร็จหรือถึงกำหนดเวลาตามที่ระบุในคำพิพากษาเสียก่อน
คำพิพากษาแสดงสิทธิ	„	คำพิพากษาที่แสดงสถานภาพทางกฎหมายของคู่กรณี หรือของการกระทำต่างๆ รวมทั้งคำพิพากษาที่แสดงสิทธิตามกฎหมายต่างๆ คู่กรณีด้วย ซึ่งแปลมาจากคำภาษาอังกฤษ คือ “Declaratory Judgment”
คำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิ	„	คำพิพากษาที่ตั้งหลักฐานแห่งสิทธิเรียกร้องของคู่กรณี อันเป็นคำพิพากษาแสดงสิทธิประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นคำที่สอดคล้องและเป็นทำนองเดียวกับการฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(2)
พระราชบัญญัติล้มละลาย	„	พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483
ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี	„	ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271
ญ.	„	มติที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่มนุษย์อยู่รวมกันเป็นสังคม ในระหว่างบุคคลซึ่งเป็นเอกชนด้วยกันนั้นย่อมมีนิติสัมพันธ์เกิดขึ้นในหลายลักษณะ โดยอาจมีป่อเกิดมาจากนิติกรรม นิติเหตุต่างๆ เช่น ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้ หรือแม้แต่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย ซึ่งนิติสัมพันธ์ดังกล่าวเหล่านี้ล้วนย่อมก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ระหว่างบุคคล ถ้าบุคคลใช้สิทธิและปฏิบัติหน้าที่กันอย่างถูกต้องและสุจริตก็จะไม่เกิดปัญหาแต่อย่างใด แต่หากมีการโต้แย้งสิทธิและหน้าที่กันเกิดขึ้น หรือมีความจำเป็นต้องขอให้ศาลรับรองสิทธิบางประการ บุคคลจำต้องเสนอคดีต่อศาล อันเป็นองค์การตุลาการเพื่อให้ตัดสินชี้ขาดในเรื่องนั้นๆ ซึ่งกฎหมายก็ได้บัญญัติรับรองและวางเงื่อนไขกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณี และความสงบสุขแก่สังคม โดยเมื่อเกิดสิทธิเรียกร้องขึ้นและบุคคลสามารถบังคับตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้แล้ว กฎหมายมีประศาสน์นโยบายให้บุคคลใช้สิทธิเรียกร้องโดยไม่ปล่อยปละละเลย อันส่งผลดีต่อความมั่นคงในด้านทรัพย์สินและกิจการของประชาชน และประโยชน์ในด้านพยานหลักฐานในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆ กฎหมายจึงบัญญัติให้บุคคลต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในกำหนด 'อายุความ'

เมื่ออายุความเริ่มนับหากไม่มีเหตุการณ์ใดๆ อันมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง อายุความจะนับต่อไปจนกว่าจะครบกำหนดอายุความ อันทำให้เกิดกรณีที่เราเรียกว่า 'ขาดอายุความ' ซึ่งส่งผลทางกฎหมายคือ แม้มีได้ทำให้สิทธิเรียกร้องระงับแต่หากลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องยกเรื่องอายุความขึ้นต่อสู้ในศาล ศาลก็ย่อมมีคำพิพากษายกฟ้อง แต่หากก่อนอายุความครบกำหนดนั้น มีเหตุบางประการที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงไว้ 2 ลักษณะ คือ การที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ประการหนึ่ง และการที่เจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้องอย่างจริงจังอีกประการหนึ่ง

กรณีการที่อายุความสะดุดหยุดลงโดยการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ นั้น ได้แก่ การที่ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ ชำระหนี้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย หรือการกระทำอื่นๆ อันปราศจากข้อสงสัย

แสดงให้เห็นเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้ ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการทำสัญญากู้เงินอันไม่มีกำหนดเวลาชำระคืน อายุความย่อมเริ่มนับทันทีที่เกิดสัญญาขึ้นเพราะสามารถบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ตั้งแต่นั้น ซึ่งกรณีดังกล่าวมีกำหนดอายุความคือ 10 ปี หากระหว่างอายุความครบกำหนดเช่นในปีที่ 5 ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้บางส่วน ผลคืออายุความสะดุดหยุดลงระยะเวลาที่ล่วงมาไม่นับรวมเข้าในอายุความ และเริ่มนับอายุความใหม่เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดลงคือในวันรุ่งขึ้นโดยใช้กำหนดอายุความเดิมคือ 10 ปี กรณีดังกล่าวเห็นได้ว่าอายุความจะครบกำหนดในปีที่ 15 นับแต่ทำสัญญากู้เงินกัน ซึ่งหากเจ้าหนี้ฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับตามสิทธิเรียกร้องตามสัญญาภู่นั้นก่อนอายุความครบกำหนด สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ย่อมไม่ขาดอายุความ

ส่วนการที่อายุความสะดุดหยุดลงโดยการที่เจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้องอย่างจริงจังนั้น กล่าวโดยง่ายคือการฟ้องคดีต่อศาลหรือการกระทำอื่นในลักษณะทำนองเดียวกัน จากตัวอย่างข้างต้นเมื่อเจ้าหนี้ฟ้องคดีต่อศาลแล้วผลคืออายุความย่อมสะดุดหยุดลงอีกครั้งหนึ่ง ส่วนผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงนั้น หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วผลไม่ควรแตกต่างจากกรณีอายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของลูกหนี้ คือระยะเวลาที่ล่วงมาไม่นับรวมเข้าในอายุความ และเริ่มนับอายุความใหม่เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดลงแต่ในกรณีการฟ้องคดีต่อศาลนั้นเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดลงมีอยู่ตลอดการพิจารณาคดีของศาล และเมื่อศาลพิพากษาคดีเสร็จสิ้นอันก่อให้เกิดหนี้ตามคำพิพากษา จะต้องเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้นหรือไม่ และมีกำหนดอายุความอย่างไร

ประเด็นที่พึงพิจารณาคือเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ในกรณีที่ต้องมีการบังคับตามคำพิพากษา กฎหมายได้บัญญัติให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องร้องขอบังคับคดีต่อศาลภายในกำหนดระยะเวลา ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ได้บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นได้ภายใน 10 ปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น” ซึ่งกำหนดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีดังกล่าวเป็นระยะเวลาตามกฎหมายวิธีสบัญญัติซึ่งเป็นคนละกรณีกับอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเป็นกฎหมายสารบัญญัติ แต่ในส่วนกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เองก็มีบทบัญญัติมาตรา 193/32 ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้น

โดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือโดยสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้มีกำหนดอายุความ 10 ปี ทั้งนี้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด”

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภายหลังศาลมีคำพิพากษาแล้ว กรอบเวลาที่เกี่ยวข้องกับหนี้ตามคำพิพากษานั้นมีอยู่ 2 ประการคือ ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามมาตรา 271 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งประการหนึ่ง และอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อีกประการหนึ่ง ซึ่งแม้ว่าจะมีกำหนดเวลาเท่ากัน คือ 10 ปี แต่มีผลในทางกฎหมายแตกต่างกันอยู่หลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสะดุดหยุดลง เพราะระยะเวลาตามกฎหมายวิธีสบัญญัติจะไม่สามารถสะดุดหยุดลงได้แต่อายุความตามกฎหมายสารบัญญัตินั้นสามารถสะดุดหยุดลงได้ การที่ในระบบกฎหมายไทยมีทั้งสองกรอบเวลาดังกล่าว แต่นำไปปรับใช้กับสิ่งเดียวกันคือหนี้ตามคำพิพากษา นอกจากนั้นยังนำไปใช้ในคดีล้มละลายประเด็นเดียวกันด้วย คือ การนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลาย และการยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ย่อมก่อให้เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องและปัญหาความสับสนในการปรับใช้กฎหมาย ซึ่งหากปรับใช้ไม่ถูกต้องแล้วย่อมกระทบต่อสิทธิเรียกร้องของคู่กรณี อันมีผลถึงขั้นแพ้ชนะกันในทางคดีความเลยทีเดียว

สำหรับแนวทางในการปรับใช้กฎหมายดังกล่าวของศาลฎีกานั้นเพื่อให้เห็นอย่างชัดเจนขอยกตัวอย่างกรณีการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องในคดีล้มละลาย ซึ่งครั้งหนึ่งศาลได้ปรับใช้ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ในการพิจารณาสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ในคดีล้มละลาย ดังเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 942/2538 ฎ. “ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยทั้งสามชำระหนี้แก่โจทก์เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2521 โจทก์ชอบที่จะร้องขอบังคับคดีแก่จำเลยทั้งสามภายใน 10 ปีนับแต่วันที่ 17 มีนาคม 2521 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 แม้โจทก์ได้ขอหมายบังคับเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2521 แล้วนำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์จำนองของจำเลยที่ 2 และที่ 3 เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2521 ต่อมาเจ้าพนักงานบังคับคดีนำทรัพย์ดังกล่าวออกขายทอดตลาดในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2530 ก็ตามก็เป็นขั้นตอนของการดำเนินการบังคับคดีเมื่อหนี้ที่โจทก์นำมาฟ้องคดีนี้โจทก์มิได้ดำเนินการบังคับคดีเสียภายใน 10 ปีนับแต่วันมีคำพิพากษา โจทก์ยอมหมดสิทธิที่จะบังคับคดีแก่จำเลยทั้งสามโจทก์จึงไม่อาจนำหนี้ที่พ้นกำหนดเวลาบังคับคดีดังกล่าวแล้วมาฟ้องจำเลยทั้งสามให้ล้มละลายได้”

แต่กระนั้นก็มีคำพิพากษาฎีกาที่วินิจฉัยในทางตรงกันข้ามว่า การนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องในคดีล้มละลายนั้นมิใช่เป็นการบังคับคดีตามคำพิพากษา จึงไม่อาจนำบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตามมาตรา 271 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาบังคับแก่กรณี แต่เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดซึ่งต้องอยู่ภายใต้บังคับของอายุความ ตามมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังตัวอย่างเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 5035/2541 “โจทก์นำหนี้ตามคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดแล้วมาเป็นมูลฟ้องขอให้จำเลยล้มละลาย มิใช่เรื่องการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ตามที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงไม่อาจนำบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาการบังคับคดีตามมาตรา 271 มาบังคับแก่กรณีนี้ได้ แต่เป็นกรณีที่โจทก์ฟ้องจำเลยกับพวกให้ล้มละลายโดยอาศัยมูลหนี้ตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดมีอายุความ 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 การที่โจทก์นำคดีมาฟ้องขอให้จำเลยล้มละลายภายในกำหนดอายุความ 10 ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด โจทก์จึงมีสิทธินำหนี้ดังกล่าวมาฟ้องให้จำเลยกับพวกล้มละลายได้ และย่อมมีผลเท่ากับเป็นการฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้บางอย่างหนึ่งตามวิธีการที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 บัญญัติไว้โดยเฉพาะอันทำให้อายุความสะดุดหยุดลง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(2) กรณีมิใช่เรื่องการบังคับคดี จึงต้องเริ่มนับอายุความโดยเริ่มนับแต่เหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงคือ ถัดจากวันที่โจทก์ฟ้องคดีนี้ จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้โจทก์ตามคำพิพากษาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่า 500,000 บาท และจำเลยที่ 2 ที่ 3 เป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้โจทก์ตามคำพิพากษาไม่น้อยกว่า 50,000 บาท และจำเลยทั้งสามไม่มีทรัพย์สินอื่นใดที่จะพึงยึดมาชำระหนี้ได้ ซึ่งต้องด้วยข้อสันนิษฐานตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 8(5) ว่าเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว จึงขอปัดศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยทั้งสามเด็ดขาด ตามมาตรา 14”

ซึ่งนอกจากคำพิพากษาฎีกาข้างต้นแล้วก็มีคำพิพากษาฎีกาที่วินิจฉัยเดินตามแนวดังกล่าวอยู่อีกหลายฉบับ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 5596/2543, 7412/2543, 3017/2544, 6928/2544, 7104/2545, 5119/2549 เป็นต้น อันเป็นการยืนยันหลักที่ว่าหนี้ตามคำพิพากษานั้นมีกำหนดอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่ปัญหาที่พึงพิจารณาต่อมาคือ เมื่อหนี้ตามคำพิพากษามีอายุความแล้วย่อมต้องนำบทเปิดเสร็จทั่วไปใน

ลักษณะอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ด้วย เช่น การเริ่มนับอายุความ การระงับอายุความ การชะลออายุความ การชะลออายุความ และผลของการไม่ใช้สิทธิภายในอายุความ เป็นต้น ซึ่งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้นจะสามารถปรับใช้ได้สอดคล้องกับบทเบ็ดเสร็จทั่วไปเพียงใด มีปัญหาในทางหลักกฎหมาย หรือปัญหาในทางปฏิบัติอย่างไรหรือไม่ ดังยกตัวอย่างเช่น

การเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งหลักทั่วไปตามมาตรา 193/12 วางหลักให้อายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป แต่สำหรับกรณีอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้น ครั้งหนึ่งอายุความได้เคยระงับอายุความเนื่องจากเจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีต่อศาล เช่นนี้มาตรา 193/15 วรรค 2 ก็ได้วางหลักการเริ่มนับอายุความใหม่เนื่องจากอายุความระงับอายุความว่า เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความระงับอายุความสิ้นสุดเวลาใด ให้เริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่นั้น ดังนั้นการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องปรับกับหลักกฎหมายมาตราใด และโดยเฉพาะกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาตามยอม ซึ่งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่สามารถบังคับคดีได้ทันที แต่ต้องรอให้เงื่อนไขสำเร็จหรือถึงกำหนดเวลาตามที่ระบุในคำพิพากษาเสียก่อน เช่น พิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เป็นงวดๆ หรือพิพากษาให้ชำระหนี้คืนภายใน 6 เดือน นับแต่ศาลมีคำพิพากษา เป็นต้น เช่นนี้จะเริ่มนับอายุความกันอย่างไร

การระงับอายุความของอายุความหนี้ตามคำพิพากษา ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการระงับอายุความของอายุความมีอยู่ 2 ประการ คือ การที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ และการที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีต่อศาล กล่าวถึงกรณีแรกเมื่อเป็นหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว การที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ตามคำพิพากษา เช่น ภายหลังศาลพิพากษาลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้ตามที่ศาลได้มีคำพิพากษาไว้ เช่นนี้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาจะระงับอายุความเช่นเดียวกับอายุความของสิทธิเรียกร้องในกรณีก่อนฟ้องคดีต่อศาลหรือไม่ หากจะระงับอายุความจะเป็นธรรมแก่ลูกหนี้หรือไม่ และอาจส่งผลไม่สอดคล้องกับระยะเวลาบังคับคดีซึ่งไม่มีการระงับอายุความดังที่ได้กล่าวแล้วหรือไม่ ส่วนกรณีอายุความระงับอายุความโดยเจ้าหนี้ฟ้องคดีนั้น สำหรับหนี้ตามคำพิพากษานั้นนอกจากนำไปเป็นมูลฟ้องในคดีล้มละลายแล้ว เจ้าหนี้จะสามารถฟ้องคดีในหนี้ตามคำพิพากษาในกรณีอื่นได้อีกหรือไม่เพราะอาจเป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามได้ ซึ่งหากมีเฉพาะกรณีฟ้องล้มละลายจริงก็ทำให้น่าคิดว่าการกำหนดอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาในกฎหมายแพ่งมีเพื่อปรับใช้ในกฎหมายล้มละลายเท่านั้นจะถูกต้องเหมาะสมกับนิติวิธีในการร่างกฎหมายเพียงใด

ประเด็นต่อมาคือการที่อายุความสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ลูกหนี้ ย่อมเป็นโทษแก่ผู้ค้าประกันด้วย ในกรณีของหนี้ตามคำพิพากษานั้นหากศาลพิพากษาให้ลูกหนี้และผู้ค้าประกันร่วมกันรับผิดชอบหนี้ตามคำพิพากษาเป็นคดีเดียวกันก็อาจจะไม่เป็นปัญหาแต่อย่างใด แต่เจ้าหนี้ได้แยกฟ้องคดีลูกหนี้และผู้ค้าประกัน และศาลพิพากษาให้รับผิดชอบในแต่ละคดีแยกต่างหากจากกัน เช่นนี้ การสะดุดหยุดลงของอายุความของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีหนึ่ง จะเป็นโทษแก่ผู้ค้าประกันซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาในอีกคดีหนึ่งหรือไม่

อันที่จริงแล้วปัญหาในการปรับใช้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 นั้นได้ปรากฏในข้อเสนอกฎแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 เมื่อ พ.ศ. 2535 โดยคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในขณะนั้น ได้มีประเด็นในการพิจารณาเสนอตัดกรณีอายุความของสิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดออกจากมาตรา 168(เดิม) แต่ในที่สุดก็ได้บทสรุปให้คงไว้โดยกลายมาเป็นมาตรา 193/32 ในปัจจุบัน ซึ่งปัญหาและเหตุผลในการพิจารณานั้นจะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป แต่แม้จะยังคงกำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 ไว้ แต่ก็ยังมีปัญหาคิดว่า ‘อายุความของหนี้ตามคำพิพากษา’ ซึ่งเป็นคำที่คุ้นเคยในหมู่นักกฎหมายไทยนั้น มีความหมายอย่างเดียวกับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือไม่ มีความหมายกว้างหรือแคบกว่ากันเพียงใด เพราะถ้าหากเป็นคนละอย่างกันแล้วย่อมส่งผลต่อการตีความและปรับใช้มาตรา 193/32 นี้

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาเหล่านี้ เป็นปัญหาที่มีความสำคัญ เพราะเป็นเรื่องของการได้สิทธิและเสียสิทธิของเอกชน ซึ่งหากขาดความแน่นอนในการตีความและบังคับใช้กฎหมายโดยบุคคลที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานบังคับคดี ทนายความ หรือแม้แต่คู่กรณี ย่อมขาดหลักประกันที่แน่นอนและมั่นคงในด้านทรัพย์สินให้กับประชาชน อันเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งของกฎหมาย ซึ่งจะส่งผลกับระบบเศรษฐกิจ และสังคมโดยรวม ซึ่งปัญหาดังกล่าวยังคงมีอยู่และเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจเมื่อปี 2540 ทำให้มีคดีฟ้องร้องขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก ทำให้หนี้ตามคำพิพากษามากขึ้นเป็นเงาตามตัว และปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเกิดขึ้นจริงกับภาคเอกชนไม่ว่าจะเป็นสถาบันการเงิน บริษัทบริหารสินทรัพย์ หรือแม้แต่ปัจเจกชนทั่วไปซึ่งล้วนคลุกคลีและใกล้ชิดกับปัญหาเหล่านี้ แต่เหตุที่ปัญหาดังกล่าวมิได้มีวิพากษ์วิจารณ์กันอย่าง

กว้างขวาง เนื่องจากคู่มือหลักเสียงปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการดำเนินการทางกฎหมายกับหนี้ ตามคำพิพากษาก่อนครบกำหนดเวลาอยู่พอสมควร ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นกรอบเวลาที่เป็นอายุความ หรือระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแล้วก็เห็นว่าเป็นปัญหาทาง กฎหมายที่สำคัญและยังมีได้มีการนำมาศึกษากันอย่างถ่องแท้ ดังนั้น จึงเห็นควรนำปัญหาทาง กฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวมาศึกษาวิจัย โดยศึกษาในลักษณะ วิเคราะห์ถึงประเด็นทางกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการตีความและปรับใช้ กฎหมายให้ถูกต้อง ทั้งนี้โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของหลักกฎหมาย ระบบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมด ความเป็นธรรมของคู่มือ และแนวทางบังคับใช้ในทางปฏิบัติ พร้อมทั้งหาข้อสรุปและ ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นประโยชน์กับประชาชนและวงการกฎหมายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาจากการตีความ และการบังคับใช้กฎหมายที่ เกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาในระบบ กฎหมายไทยที่มีอยู่ในปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นศึกษาถึงแนวคิด เจตนารมณ์ ตลอดจนแนวการปรับใช้ จากคำพิพากษาศาลฎีกา เพื่อนำมาอธิบายและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
3. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายต่างประเทศ และแนวทางการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ อายุความของหนี้ตามคำพิพากษา โดยนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหานั้น ที่เกิดขึ้น
4. เพื่อหาแนวทาง และข้อสรุปในการตีความและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความ ของหนี้ตามคำพิพากษาให้ถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักกฎหมายไทยที่มีอยู่ ทั้งนี้โดย คำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย ความเป็นธรรมของคู่มือ และการนำไปบังคับใช้ได้จริง
5. เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการ ทั้งต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจศึกษาทั่วไป

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาในระบบกฎหมายไทย อันได้แก่ หลักกฎหมายว่าด้วยอายุความ หลักกฎหมายว่าด้วยประเภทของคำพิพากษา หลักกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวข้อง และหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา ตลอดจนแนวทางการตีความและปรับใช้จากแนวคำพิพากษาฎีกา พร้อมวิเคราะห์เหตุผลและเจตนารมณ์ของกฎหมายและคำพิพากษาฎีกาเหล่านั้น นอกจากนี้ยังศึกษาหลักกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบ อันได้แก่ หลักกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ทั้งนี้เพื่อนำมาศึกษาปัญหาพร้อมสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาขอบเขตการตีความและบังคับใช้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 เพื่อหาข้อสรุปและแนวทางแก้ไขปัญหาย่างถูกต้องเป็นธรรมและสอดคล้องกับหลักกฎหมายไทยที่มีอยู่ อันอาจนำมาซึ่งการเปลี่ยนแนวทางการตีความหรือการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายต่อไป

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจุบันความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่สอดคล้องกันของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ที่บัญญัติให้ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีชำระหนี้ตามคำพิพากษามีกำหนด 10 ปีนับแต่วันมีคำพิพากษา กับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 ที่บัญญัติให้สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดมีกำหนดอายุความ 10 ปี ซึ่งความจริงหนี้ตามคำพิพากษาไม่ควรมีอายุความ แต่หากมีก็ไม่ควรขัดแย้งกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาทั้งของไทยและต่างประเทศซึ่งจะได้มาโดยการค้นคว้าจากหนังสือ คำบรรยายกฎหมาย บทความ วารสาร จุลสาร เอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนต่างๆ รายงานการวิจัย ตลอดจนคำพิพากษาของศาลโดยนำเอาข้อมูลจากเอกสารมาวิเคราะห์และหาข้อสรุป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาจากการตีความ และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต
2. ทำให้ทราบถึงแนวคิด เจตนารมณ์ และแนวการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาทั้งของไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบและหาแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
3. ทำให้สามารถเสนอแนวทาง และข้อสรุปในการตีความและบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาให้ถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักกฎหมายไทยที่มีอยู่ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้และขยายผลต่อไป
4. ก่อให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการ ทั้งต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจศึกษาทั่วไป

บทที่ 2

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา ในระบบกฎหมายไทย

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ว่าเมื่อบุคคลได้รับความเดือดร้อนและมีความจำเป็นที่จะต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอขบวนศาลเป็นที่พึ่ง ถ้าเป็นคดีส่วนแบ่งในระบบกฎหมายไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการการนำคดีขึ้นสู่ศาล หรือที่เรียกว่าอำนาจฟ้องคดีไว้ในมาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งการนำคดีขึ้นสู่ศาลสามารถทำได้ 2 วิธี คือ การนำคดีขึ้นสู่ศาลอย่างคดีมีข้อพิพาทและอย่างคดีไม่มีข้อพิพาท เมื่อคู่ความได้นำคดีสู่ศาลแล้ว ศาลจะพิจารณาพิพากษาอรรถคดีโดยพิเคราะห์จากพยานหลักฐานต่างๆ เพื่อวินิจฉัยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เมื่อได้ข้อสรุปศาลจะตัดสินโดยทำเป็นคำพิพากษาหรือคำสั่ง ซึ่งคำพิพากษานั้นย่อมผูกพันคู่กรณีทุกฝ่าย รวมทั้งผูกพันศาลเองด้วย คู่ความจะร้องฟื้นฟ้องคดีในประเด็นเดิมไม่ได้อีก เนื่องจากเป็นฟ้องซ้ำต้องห้าม และต่อมาในกรณีที่จะต้องมีการบังคับคดีเนื่องจากฝ่ายที่ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาไม่ยอมปฏิบัติตามคำพิพากษา ฝ่ายชนะคดีหรือที่เรียกว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องร้องขอต่อศาลให้มีการบังคับคดีภายในกำหนดระยะเวลา 10 ปี ตามมาตรา 271 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่ทั้งนี้หากเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็สามารถนำมูลหนี้ตามคำพิพากษาฟ้องคดีต่อศาลล้มละลายเพื่อให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ และรวบรวมทรัพย์คืนมาชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ โดยการนำมูลหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายลูกหนี้ มีแนวคำพิพากษาฎีกาวางหลักเกณฑ์ว่าต้องดำเนินการภายในอายุความ 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 เนื่องจากเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด ซึ่งอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด หรือบ้างก็เรียกว่าอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานี้เองเป็นประเด็นที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาวิจัยอยู่

เมื่อพิเคราะห์ถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องซึ่งใช้ในการวินิจฉัยปัญหาที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาแล้วในระบบกฎหมายของประเทศไทยแล้ว เห็นว่าควรได้เรียงตั้งแต่หลักกฎหมายว่าด้วยอายุความ เพราะเป็นหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาโดยตรง และต่อมาเห็นควรพิจารณาหลักกฎหมายว่าด้วยประเภทของคำ

พิพากษา เพราะจะสามารถทำให้เข้าใจถึงความหมายของ 'สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด' หรือ 'หนี้ตามคำพิพากษา' ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และเนื่องจากอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาส่วนใหญ่จะนำไปใช้ในการดำเนินคดีล้มละลายและยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย จึงเห็นควรพิจารณาหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีล้มละลาย และการยื่นขอรับชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลายด้วยพอสังเขป และหลักกฎหมายประการสุดท้ายคือหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดี ซึ่งจะเน้นศึกษาในส่วนระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีเป็นสำคัญ เพราะเป็นส่วนที่คาบเกี่ยวและก่อให้เกิดความสับสนกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา

2.1 หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยอายุความ

ก่อนอื่นใคร่ขอแสดงความไปถึงประวัติศาสตร์ในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย เพราะจะทำให้สามารถเข้าใจถึงที่มาหรือต้นร่างของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในปัจจุบัน เพื่อที่จะนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศในบทที่ 3 และนำมาวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของความไม่สอดคล้องกันกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งจะได้ศึกษาถึงประวัติศาสตร์ในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเช่นกันในส่วนต่อไป

ดังที่ทราบกันโดยทั่วกันว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ทรงมีพระราชดำริในการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ โดยเหตุผลประการสำคัญคือแก้ปัญหาเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต โดยโครงการปฏิรูปกฎหมายไทยนั้นเริ่มขึ้นอย่างจริงจังเมื่อพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ เสด็จกลับจากการศึกษาต่อในประเทศอังกฤษ ซึ่งเห็นพ้องว่าควรนำกฎหมายฝ่ายตะวันตกมาเป็นหลักในการปฏิรูปกฎหมายไทย แต่ทั้งนี้ก็ยังต้องพิจารณาว่าจะเลือกใช้ระบบกฎหมายใดเป็นหลักในการดำเนินการ ซึ่งมีระบบกฎหมายที่อยู่ในข่ายพิจารณาอยู่ 2 ระบบ คือระบบกฎหมายอังกฤษ (The Common Law System) และระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายในภาคพื้นทวีปยุโรป (The Codified Law System) บรรดาประเทศตะวันตกที่ประเทศไทยได้ทำสนธิสัญญายกเลิกสิทธิสภาพนอกอาณาเขตให้แก่คนชาติของประเทศเหล่านั้น ส่วนใหญ่จะใช้ระบบกฎหมายแบบประมวลกฎหมาย แต่ประเทศอังกฤษก็เป็นประเทศที่มีอิทธิพลทางการเมืองและทางกฎหมายต่อประเทศไทยมากที่สุดประเทศหนึ่ง อีกทั้งนักกฎหมายชั้นนำรุ่นนั้นส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาอบรมกฎหมายมาจากประเทศอังกฤษหลายท่าน โดยเฉพาะพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์

ท่านจึงได้เสนอให้ใช้ระบบกฎหมายอังกฤษซึ่งทรงมีความชำนาญเป็นหลักในปฏิรูปกฎหมาย แต่กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสนับสนุนให้เลือกเอาระบบกฎหมายตามแบบประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงเห็นว่าเป็นการง่ายที่จะเปลี่ยนกฎหมายไทยให้สอดคล้องกับระบบประมวลกฎหมาย ดังนั้นพระองค์จึงตัดสินพระทัยเลือกเอาระบบประมวลกฎหมายเป็นหลักในการปฏิรูปกฎหมายไทย โดยเลือกที่จะทำประมวลกฎหมายอาญาก่อนประมวลกฎหมายฉบับอื่นๆ เมื่อประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 (พ.ศ.2451) แล้วงานร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงเริ่มในปีเดียวกันนี้¹

คณะกรรมการที่ได้ตั้งขึ้นเพื่อร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในครั้งนั้น ประกอบด้วยนักกฎหมายชาวฝรั่งเศสล้วนๆ เพราะเป็นประเทศที่มีอำนาจและอิทธิพลซึ่งประเทศไทยจำเป็นต้องยอมตั้งกรรมการตามนั้น หลังจากได้ดำเนินการมาหลายปีปรากฏว่าร่างกฎหมายที่กรรมการชาวฝรั่งเศสจัดทำขึ้นนั้นดำเนินการไปอย่างไม่มีหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง ล่าช้าและมีความสับสนอยู่มาก จึงมีการปรับปรุงคณะกรรมการร่างกฎหมายขึ้นใหม่โดยมีจุดมุ่งหมายในสาระสำคัญคือ ร่างกฎหมายให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ จึงพยายามอย่างยิ่งที่จะไม่ตกหลุมพรางของการคัดลอกบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศแล้วนำมาดัดแปลงอย่างผิวเผินไม่ว่าบทกฎหมายต่างประเทศนั้นจะเลิศเลอเพียงใดก็ตาม สำหรับการร่างแต่ละลักษณะนั้น จะเริ่มต้นด้วยการศึกษาเรื่องนั้นอย่างกว้างๆ โดยดูจากตัวบทกฎหมายของไทยที่มีอยู่ และจากประมวลกฎหมายสำคัญของต่างประเทศ เช่น ในแง่ของความชัดเจนจะดูจากประมวลกฎหมายฝรั่งเศส หลักกฎหมายบางอย่างดูจากกฎหมายอังกฤษบางฉบับซึ่งนักกฎหมายไทยส่วนมากรู้จักเป็นอย่างดี ในแง่ของบทบัญญัติที่สะดวกในการใช้และทันสมัยจะดูจากประมวลกฎหมายของสวิสและญี่ปุ่น ในแง่ของความกระชับรัดกุมด้วยเทคนิคทางกฎหมายก็จะดูจากประมวลกฎหมายเยอรมัน นอกจากนี้ก็ยังได้นำเอาข้อเปลี่ยนแปลงแก้ไขที่มีขึ้นในกฎหมายอิตาลี เบลเยียม ฮอลันดา และบางมลรัฐในอเมริกา มาเป็นข้อพิจารณาด้วย ในกรณีที่มีทางที่จะบัญญัติเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปได้หลายแนวทาง คณะกรรมการจะเลือกแนวทางที่มีผลในทางปฏิบัติมากที่สุด สอดคล้องกับความจำเป็นสมัยใหม่มากที่สุด ด้วยเหตุนี้คณะกรรมการจึงพยายามอย่างยิ่งที่จะใช้ประโยชน์จากประสบการณ์และภูมิปัญญาของประเทศที่ได้มีประมวลกฎหมายมาก่อนมากกว่าที่จะลอกเลียนตามๆ กันไป แม้จะมีการผสมผสานความคิดดังกล่าวแต่การยกร่างก็มีไต่ถามที่จะ

¹ เรอเน่ กียอง, การร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทย, ถอดความและเรียบเรียงโดย สุรพล ไตรเวทย์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550), หน้า 37-47.

กระทำโดยง่าย เพราะในส่วนใหญ่ที่เป็นกฎหมายไทยเดิมพบว่าตัวบทกฎหมายในทางแพ่งและพาณิชย์มีอยู่น้อย เมื่อร่างเสร็จ 2 บรรพแรกผลปรากฏว่าบรรดาผู้พิพากษาและทนายความต่างกันวิพากษ์วิจารณ์กันว่าอ่านแล้วไม่เข้าใจ ในที่สุดต้องมีการตั้งกรรมการชุดใหม่เพื่อยกร่างใหม่ และได้มีการปรึกษาหารือกันเพื่อหาวิธีการให้งานร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สำเร็จลุล่วงไป จึงได้มีการเสนอว่าควรใช้โครงร่างประมวลกฎหมายแพ่งแบบเยอรมันซึ่งได้คิดค้นมาเป็นร้อยปีแล้ว โดยลอกจากประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นซึ่งยกร่างตามแบบเยอรมันไว้แล้ว ซึ่งส่วนใดที่ประเทศญี่ปุ่นเห็นว่ายากหรือละเอียดอ่อนเกินไปก็ตัดทิ้งไว้แล้ว แต่เพื่อไม่ให้เสียไมตรีจึงนำเอาบทบัญญัติบางตอนจากประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสและบางตอนจากประมวลกฎหมายที่ได้ยกร่างขึ้นก่อนหน้านั้นประกอบด้วย นอกจากนี้ยังได้นำบทบัญญัติบางตอนจากประมวลกฎหมายแพ่งของสวิสมาใช้ด้วย ต่อมาในวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2468 จึงได้มีพระราชกฤษฎีกาออกมายกเลิกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 และบรรพ 2 และให้ใช้ฉบับที่ได้ตรวจชำระใหม่แทน ซึ่งใช้หลักนิติกรรมเป็นหลักทั่วไปโดยเทียบมาจากกฎหมายเยอรมันและญี่ปุ่น ซึ่งนับว่าเป็นกฎหมายที่ทันสมัยกว่า² และในส่วนของหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับการสิ้นสุดของอายุความนั้น นายเรอเน่ กียอง * ได้กล่าวถึงว่าได้มีการอธิบายถึงหลักการทั่วไป และกำหนดตารางเฉพาะของกำหนดอายุความซึ่งผู้ร่างชาวไทยเห็นว่าเหมาะสมตามลักษณะของสิทธิแต่ละอย่างแล้ว³

สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนั้น เป็นฉบับที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2535 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ.2535 ทำให้ในการพิจารณาหลักกฎหมายบางมาตราอาจต้องพิจารณาไปถึงก่อนมีการแก้ไขเพราะจะทำให้ทราบถึงเจตนารมณ์ของหลักกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ในขณะที่บางมาตราอาจมีการแก้ไขเพียงปรับปรุงภาษาให้ทันสมัยขึ้น แต่หลักการยังคงเดิมดังนี้ก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาถึงกฎหมายเดิมแต่อย่างใด แต่หากการ

² แสวง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551), หน้า 231-237.

* นายเรอเน่ กียอง สัญชาติฝรั่งเศส หัวหน้าคณะกรรมการยกร่างประมวลกฎหมายแห่งประเทศไทย ผู้มีบทบาทสำคัญในการร่างประมวลกฎหมายต่างๆ และเป็นที่ปรึกษาในการร่างกฎหมาย สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้มีความจงรักภักดีต่อสยามและได้เปลี่ยนสัญชาติมาเป็นสัญชาติไทย พ.ศ.2485 พร้อมเปลี่ยนชื่อเป็น พิชาย นุลยง ถึงแก่กรรม 11 กุมภาพันธ์ 2506 อายุ 87 ปี

³ เรอเน่ กียอง, การร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทย, หน้า 151.

ปรับปรุงภาษาบางคำส่งผลถึงนัยยะทางกฎหมายก็อาจต้องจำเป็นต้องพิจารณากฎหมายเดิมประกอบด้วย และในส่วนคำพิพากษาของศาลฎีกานั้นก็ต้องระมัดระวังในการศึกษาเพราะศาลอาจตัดสินไว้ตามหลักกฎหมายเดิม ซึ่งหากสามารถเทียบเคียงได้กับหลักกฎหมายปัจจุบันแล้วผู้เขียนจะเทียบเคียงหลักกฎหมายปัจจุบันเพื่อความสะดวกในการศึกษาประกอบด้วย สำหรับหลักกฎหมายว่าด้วยอายุความคดีแพ่งนั้น ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 6 ว่าด้วยอายุความ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 หมวด ได้แก่ หมวด 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป และหมวด 2 กำหนดอายุความ โดยเริ่มต้นตั้งแต่มาตรา 193/9 ถึงมาตรา 193/35

บทบัญญัติเรื่องอายุความที่บัญญัติไว้ในลักษณะ 6 นี้เป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยอายุความในคดีสารบัญญัติส่วนแพ่งทั้งหมดอันใช้บังคับเป็นหลักทั่วไป กล่าวคือบังคับโดยตลอดกับเรื่องอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทุกบรรพ เว้นที่มีบัญญัติไว้เป็นพิเศษเฉพาะเรื่องและใช้บังคับกับเรื่องอายุความตามกฎหมายอื่นๆ ซึ่งมีได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความไว้โดยเฉพาะด้วย โดยต้องเข้าใจเพิ่มเติมว่าอายุความในลักษณะ 6 นี้ใช้กับทั้งอายุความเสียสิทธิและอายุความได้สิทธิ แต่โดยถ้อยคำต่างๆ มุ่งเน้นถึงเรื่องอายุความเสียสิทธิเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามก็นำไปใช้กับอายุความได้สิทธิด้วย โดยพิจารณาข้อเท็จจริงและตัวบทที่ตรงหรือใกล้เคียงมาบังคับใช้โดยอนุโลม ซึ่งต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป⁴ แต่เนื่องด้วยอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา หรืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุด ที่กำลังศึกษาวิจัยนี้เป็นอายุความประเภทอายุความเสียสิทธิ ดังนั้นหลักกฎหมายว่าด้วยอายุความที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้จะกล่าวในนัยยะของอายุความเสียสิทธิโดยเฉพาะ

2.1.1 ความหมายของอายุความ

ความหมายของคำว่า 'อายุความ' นั้น หากพิจารณาจากตัวบทกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันก็อาจพิจารณาได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/9 อันเป็นบทบัญญัติเริ่มต้นแห่งอายุความซึ่งบัญญัติว่า "สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ" และพิจารณาประกอบกับ

⁴ อนุเมติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยนิติกรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสาสน์, 2515), หน้า 420.

ความเห็นของนักกฎหมายหลายๆ ท่าน ซึ่งได้ให้ความคิดเห็นไว้ไปในแนวทางที่ไม่แตกต่างกันมากนัก อาทิเช่น

ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ศนันท์ภรณ์ โสทธิพันธ์ ได้ให้ความเห็นว่า “อายุความ หมายถึง ความระงับแห่งสิทธิเพราะผลของการที่ผู้ทรงสิทธิไม่ใช้สิทธิเรียกร้องของตนเป็นเวลานานกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือจะกล่าวให้เข้าใจโดยง่ายก็คืออายุความหมายถึง กำหนดเวลาในการเป็นความกันหรือกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับการฟ้องร้องหรือใช้สิทธิเรียกร้อง เพราะบุคคลใดมีสิทธิที่จะเรียกให้บุคคลอื่นใดชำระหนี้หากบุคคลที่มีหน้าที่ไม่ยอมชำระ ผู้มีสิทธิไม่สามารถใช้สิทธิบังคับชำระหนี้ด้วยตนเองได้เพราะหากเป็นเช่นนั้น ความไม่สงบเรียบร้อยย่อมเกิดขึ้นในบ้านเมือง ดังนั้นหากประสงค์จะได้รับชำระหนี้ต้องเรียกร้องหรือฟ้องต่อศาล เพราะกระบวนการทางศาลเท่านั้นจะทำให้ผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ เราจึงเรียกสิทธินี้ว่าเป็น ‘สิทธิเรียกร้อง’ ซึ่งการใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวต้องใช้ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ซึ่งจะสั้นหรือจะยาวต่างกันแล้วแต่กรณี หากผู้มีสิทธิมิได้ใช้สิทธิดังกล่าวภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด เราก็จะเรียกว่าสิทธิเรียกร้องนั้นขาดอายุความ⁵”

ท่านศาสตราจารย์ศักดิ์ สมองชาติ ได้ให้ความเห็นว่า “อายุความเป็นกำหนดระยะเวลาอย่างหนึ่งในกฎหมาย ซึ่งเมื่อล่วงพ้นไปเป็นเหตุให้สิทธิเรียกร้องขาดอายุความ จัดอยู่ในประเภทนิติเหตุที่ไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์ สิทธิเรียกร้องหากมิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นขาดอายุความ ถ้าเจ้าหนี้ใช้สิทธิฟ้องร้องเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาตามกฎหมายกำหนดและลูกหนี้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลย่อมจะพิพากษายกฟ้อง”⁶

ท่านพระยาเทพวิฑูร ได้ให้ความเห็นว่า “อันอายุความนั้น พุดง่าย ๆ ก็คือ การที่กฎหมายกำหนดเวลาว่าสิทธิเรียกร้องในหนี้สินหรือสิทธิใดๆ ต้องนำมาฟ้องร้องภายในกำหนด

⁵ ศนันท์ภรณ์ (จำปี) โสทธิพันธ์, คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551), หน้า 219.

⁶ ศักดิ์ สมองชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, แก้ไขเพิ่มเติม พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551), หน้า 566-567.

เท่านั้นเท่านี้ ถ้าปล่อยไว้นานเกินกำหนดก็ฟ้องไม่ได้ เรียกว่าคดีขาดอายุความ⁷” ซึ่งท่านได้ให้นิยามตามกฎหมายเดิมก่อนการชำระแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 คือตามมาตรา 163 (เดิม)^{*} ทำให้อาจเข้าใจว่าตามกฎหมายเดิมหากคดีขาดอายุความแล้วจะฟ้องร้องไม่ได้ แต่แท้จริงแล้วก็ยังคงฟ้องร้องได้และหากลูกหนี้ไม่ยกข้อต่อสู้ ศาลก็ยอมพิพากษาให้ ดังเช่นหลักการตามกฎหมายในปัจจุบัน

จากความเห็นของนักกฎหมายข้างต้น สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า อายุความหมายถึง ระยะเวลาอย่างหนึ่งที่กฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิเรียกร้อง หรือฟ้องร้องเป็นคดีความกัน ซึ่งหากเจ้าหนี้ปล่อยละเลยไม่ใช้สิทธิจนระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดได้ล่วงเลยไป สิทธิเรียกร้องนั้นจะขาดอายุความ ซึ่งเป็นนิติเหตุอย่างหนึ่งเกิดโดยผลของกฎหมาย ผลก็คือเจ้าหนี้ยังอาจนำสิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความนั้นฟ้องร้องคดีต่อศาลได้ แต่หากลูกหนี้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้แล้ว ศาลย่อมมีคำพิพากษายกฟ้อง

ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อมาก็คือ ‘สิทธิเรียกร้อง’ ตามมาตรา 193/9 นี้มีความหมายครอบคลุมเพียงใด เพราะถ้าไม่ใช่สิทธิเรียกร้องแล้วก็จะไม่อยู่ในบังคับของอายุความ ซึ่งในต่างประเทศภาษาอังกฤษใช้คำว่า Claim อันหมายถึงสิทธิเรียกร้องที่มีค่าเป็นเงิน แต่ก็มีกฎหมายของบางประเทศใช้คำว่า สิทธิ (Right) เช่นเดียวกัน⁸

ตามระบบกฎหมายไทย ‘สิทธิเรียกร้อง’ หมายถึงการที่บุคคลฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะฟ้องร้องบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อผลในทางกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิเรียกร้องนั้นไม่จำกัดเฉพาะเรื่องหนี้เท่านั้น แต่อาจรวมถึงเรื่องอื่นด้วย เช่น การฟ้องหย่า แม้จะไม่ใช่เรื่องหนี้ก็ยังเป็นสิทธิเรียกร้องที่จะให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเลิกเกี่ยวข้องกับคู่สมรส⁹ สิทธิเรียกร้องในการ

⁷ พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1-240 (พระนคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2509), หน้า 591.

^{*} มาตรา 163 (เดิม) ซึ่งบัญญัติว่า “อันสิทธิเรียกร้องอย่างใด ๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับเสียภายในระยะเวลาอันกฎหมายกำหนดไว้ ท่านว่าตกเป็นอันขาดอายุความมิให้ฟ้องร้อง”

⁸ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2534), หน้า 417.

⁹ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรมและหนี้ เล่มที่ 1 (ภาค 1-2) (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2527), หน้า 242.

ละเมิดที่จะได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือสิทธิเรียกคืนทรัพย์สินฐานลามิควรได้¹⁰ แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึงอำนาจหรือเสรีภาพ อำนาจอาจมีในกฎหมายลักษณะทรัพย์ เช่น อำนาจของเจ้าของตามมาตรา 1336 ซึ่งไม่ใช่สิทธิเรียกร้องและไม่มีอายุความ แต่หากมีบุคคลใดฝ่าฝืนล่วงละเมิดทรัพย์สินนั้นๆ จะเกิดสิทธิเรียกร้องให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด ซึ่งจะตกอยู่ในบังคับของอายุความหรืออำนาจในกฎหมายลักษณะครอบครัว เช่น บิดามารดามีอำนาจโดยบุตรเพื่อปราบปรามสั่งสอนตามสมควรเช่นนี้ก็ไม่มีอายุความเช่นกัน เสรีภาพก็เช่นเดียวกันการที่บุคคลใดไม่ใช่เสรีภาพ เช่น ไม่ยอมพุดจา ก็ไม่มีกฎหมายใดกำหนดให้เสรีภาพสูญสิ้นไป แต่หากมีใครมาทำความเสียหายแก่เสรีภาพก็จะเกิดสิทธิเรียกร้องขึ้นได้ อำนาจและเสรีภาพนี้มีอยู่ประจำตัวคน ไม่ใช่สิทธิเรียกร้อง จึงไม่อยู่ในบังคับของอายุความ¹¹ แม้จะเป็นสิทธิแต่หากไม่ใช่สิทธิเรียกร้องแล้วก็ไม่อยู่ในบังคับของอายุความเช่นเดียวกัน เช่น สิทธิเกี่ยวกับการเลือกตั้ง¹² หรือหากเป็นเพียงสิทธิฟ้องร้องบางประเภท เช่น การฟ้องเพิกถอนการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมโดยมิได้รับความยินยอมจากคู่สมรส เช่นนี้มีไม่ใช่สิทธิเรียกร้องเพื่อเพิกถอนฐานะความเป็นผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม จึงไม่อยู่ในบังคับของอายุความ¹³ (คำพิพากษาฎีกาที่ 344/2531)

จึงสามารถสรุปได้ว่า หากเป็นสิทธิเรียกร้องแล้วและผู้ทรงสิทธิไม่ใช่สิทธิเรียกร้องนั้นภายในอายุความตามที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นย่อมขาดอายุความ ซึ่งผลของการที่อายุความครบกำหนดนั้นย่อมส่งผลทางกฎหมายบางประการอันจะได้ศึกษาต่อไปในหัวข้อ 2.1.6 และเห็นได้ว่าอายุความนั้นคือกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดขึ้นสำหรับการใช้สิทธิเรียกร้อง แต่เห็นตามคำพิพากษานั้นยังจำเป็นต้องมีอายุความสำหรับใช้สิทธิเรียกร้องอีกหรือไม่ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวต่อไปในบทที่ 4

¹⁰ สุปัน พูลพัฒน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์, 2515), หน้า 231.

¹¹ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรมและหนี้ เล่มที่ 1 (ภาค 1-2), หน้า 243.

¹² อนุวัติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยนิติกรรม, หน้า 423.

¹³ ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 567.

2.1.2 แนวคิด นโยบาย และวัตถุประสงค์ของอายุความ

สำหรับแนวคิด นโยบายเกี่ยวกับการบัญญัติกฎหมายเรื่องอายุความนั้น ท่านศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้อธิบายไว้ในตำรากฎหมายว่า “นโยบายเกี่ยวกับอายุความนั้นมีความคิดเห็นมาตั้งแต่กฎหมายโรมันว่า เป็นปัญหาในทางนโยบายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่จะบังคับให้การโต้เถียงเกียงงอนในสิทธิที่มีสิ้นสุดยุติในเวลาใดเวลาหนึ่ง (Interest rei publicae ut finis sit litem) ถ้าปล่อยให้เรียกร้องโต้เถียงกันได้ตลอดไป ก็อาจเป็นมูลเหตุชวนวิวาทไม่มีวันยุติลงได้ สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ายอมให้ทิ้งไว้ไม่ใช้หรือกล่าวอ้างนานเกินไป หลักฐานทั้งหลายอาจสูญสิ้น เช่นพยานที่รู้เห็นตายลงหรือเอกสารทำลายสูญหาย พิสูจน์ไม่ได้ แม้จะยังมีอยู่ ถ้าเป็นพยานบุคคลความจำอาจลบเลือนไปด้วยกาลเวลา ไม่น่าเชื่อฟังเอาเป็นแน่นอนต่อความจริง อีกประการหนึ่ง สิทธิทั้งหลายมีไว้เพื่อจะให้ใช้เป็นประโยชน์ เมื่อบุคคลผู้มีสิทธิละเลยปล่อยทิ้งไว้นานเกินไป ก็หาสมควรที่จะยอมฟังเพื่อบังคับบัญชาให้ไม่เข้าสู่ภาวะที่กฎหมายไม่ช่วยผู้นอนหลับสิทธิ (Lex non subvenit dormientibus) เมื่อผู้มีสิทธิไม่ใช้สิทธิ ย่อมเป็นประโยชน์ในทางรัฐประศาสนนโยบายยิ่งใหญ่มากกว่า ที่จะปลดเปลื้องให้ผู้ที่จะต้องถูกบังคับเรียกร้องตามสิทธิหลุดพ้นไป จะได้ตั้งหน้าทำมาหากินโดยไม่ต้องกังวล”¹⁴

ตามปกติบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดๆ เมื่อถูกบัญญัติขึ้น ก็ต้องมีวัตถุประสงค์หรือเจตนารมณ์แห่งการกำหนดหลักเกณฑ์ของกฎหมายเรื่องนั้นๆ เพราะการบัญญัติกฎหมายผู้บัญญัติจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์อันสำคัญและประโยชน์แห่งกฎหมายนั้น ซึ่งวัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายเรื่องอายุความนั้นได้มีนักกฎหมายหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นไว้ซึ่งล้วนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังนั้นผู้เขียนจึงใคร่ขอยกความคิดเห็นของท่านศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ซึ่งท่านได้รวบรวมความคิดเห็นทั้งหลายและได้สรุปวัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายเรื่องอายุความออกเป็น 5 ประการใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้คือ¹⁵

“ประการแรก คือ เพื่อความยุติธรรมแก่ฝ่ายลูกหนี้ เพราะการที่จะปล่อยให้หนี้ใดๆ ไม่มีกำหนดระยะเวลาหรือขอบเขตแห่งการใช้สิทธิฟ้องร้องบังคับตามหนี้จะดูเป็นการขาด

¹⁴ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรมและหนี้ เล่มที่ 1 (ภาค 1-2), หน้า 238-239.

¹⁵ ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 675-677.

ความเป็นธรรมแก่ทางฝ่ายลูกหนี้ โดยจะทำให้ผู้อยู่ใต้บังคับแห่งสิทธิ หรือผู้มีหน้าที่ต่อสิทธินั้น จะต้องกังวลอยู่ตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งเมื่อกำหนดอายุความแล้วย่อมทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในด้านความมั่นคงแห่งกิจการและทรัพย์สิน

ประการที่สอง คือ เพื่อเป็นการลงโทษผู้ที่มีสิทธิแล้วไม่ใช้สิทธินั้น โดยปล่อยให้ปละละเลยในการที่จะใช้สิทธิของตน ซึ่งเท่ากับว่าไม่สนใจในสิทธิในการที่จะบังคับตามสิทธิในหนี้สินที่ตนมีอยู่ต่อผู้อื่น และป้องกันการบังคับตามหนี้ของผู้มีสิทธิตามอำเภอใจ เช่นมีสิทธิตามหนี้สินต่อบุคคลอื่นไม่ยอมเรียกร้องเสียที่พอมาวันดีคืนดีต้องการจะแก่งให้เขาเดือดร้อน จึงมาฟ้องร้องภายหลังจากที่มีหนี้ต่อกันนั้นเป็นเวลาหลายสิบปี ลูกหนี้ผู้นั้นย่อมจะเดือดร้อนซึ่งไม่เป็นการถูกต้อง กฎหมายจึงบัญญัติเรื่องอายุความไว้เพื่อการนี้

ประการที่สาม คือ เรื่องพยานหลักฐาน หากไม่มีบทบัญญัติเรื่องอายุความไว้ ย่อมมีผลทำให้สามารถบังคับตามหนี้ได้โดยไม่มีขอบเขตระยะเวลา จะมีการบังคับเอากับ ทายาทหรือลูกหนี้โดยไม่มีสุดสิ้น ซึ่งหากปล่อยระยะเวลาจนมาถึงชั้นลูกหลานหรือระยะเวลา ผ่านไปนับสิบๆ ปีจนลูกหนี้แก่เฒ่า ความจำตลอดจนหลักฐานเอกสารต่างๆ ที่มีอยู่ในการที่จะใช้ ยันต่อผู้คดี หรือแม้แต่ผู้เห็นเหตุการณ์อันมาสารทเป็นพยานบุคคลได้ก็อาจล้มหายตายจากไป เนื่องจากระยะเวลาอันได้ล่วงเลยไป หรือสูญหาย ชำรุด เลอะเลือนจนไม่อาจนำมาใช้อ้าง หรือ แม้จะนำอ้างหรือเบิกความได้ ก็ไม่อาจได้ความชัดเจนปราศจากข้อสงสัย เนื่องจากความแก่เฒ่า ของบุคคลหรือความไม่สมบูรณ์ของตัวเอกสาร อันเป็นผลจากระยะเวลานั้นเอง ทั้งยังเป็นการ ลำบากสำหรับคู่กรณีทั้งสองฝ่ายที่จะต้องเก็บรักษาหลักฐานต่างๆ ไว้ให้นานที่สุด ซึ่งเป็นการ สิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีบทบัญญัติเรื่องอายุความเพื่อขจัดปัญหาในเรื่อง เกี่ยวกับพยานหลักฐานต่างๆ อันเกี่ยวกับหนี้สินทั้งปวงเช่นว่านี้ เพื่อเป็นหลักประกันและความ มั่นคงและแน่นอน นอกจากนี้ในเรื่องพยานหลักฐานยังเป็นประโยชน์ต่อศาลในการพิจารณาคดี ให้ได้ความแน่ชัดโดยปราศจากข้อสงสัยเคลือบคลุม ซึ่งพอจะเชื่อมั่นในพยานหลักฐานอันนำมา อ้างอิงในศาลได้ เพราะพยานหลักฐานนั้นไม่นานจนเกินไป ซึ่งจะพอพิจารณาให้ได้ความแน่นอน ตรงต่อความจริงได้ จึงเป็นประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดีให้ได้ความเป็นธรรมมากที่สุด

ประการที่สี่ คือ เป็นประศาสนนโยบายอันสำคัญให้เกิดความสงบสุขเรียบร้อยใน สังคม เพราะการที่หนี้ใดๆ ไม่มีขอบเขตระยะเวลาในการใช้สิทธิ ย่อมมีผลตามมาในการก่อให้เกิด ความเดือดร้อนในสังคม เช่น การที่ทายาทของเจ้าหนี้มาเรียกร้องหนี้สินต่อทายาทของลูกหนี้

ยอมทำให้ทายาทของลูกหนี้ไม่พอใจ เพราะไม่อาจทราบได้ว่าบรรพบุรุษของตนได้ไปก่อหนี้สิน เหล่านั้นไว้จริงหรือไม่ แม้ทายาทของเจ้าหนี้จะมีหลักฐานใดๆ ก็อาจเป็นไปได้ว่าเป็นหลักฐานปลอมเพื่อหวังโกงตนจึงไม่ยอมชำระหนี้ ผลที่ตามมาก็คือเกิดการวิวาทกัน ซึ่งหากมีกรณีเช่นนี้ หลายร้อยหลายพันรายก็ย่อมเกิดการทะเลาะวิวาท บางที่ถึงขนาดทำร้ายฆ่าฟันกันจนเกิดความไม่เรียบร้อยในสังคม ซึ่งยอมทำให้สังคมเกิดความยุ่งเหยิงอันนำไปสู่ความหายนะในสังคม ด้วยเหตุนี้เพื่อเป็นการป้องกันเหตุเหล่านี้ รัฐจึงต้องมีนโยบายที่จะจัดปัญหาหนี้เพื่อความสงบเรียบร้อยในสังคม โดยการบัญญัติเรื่องอายุความเพื่อป้องกันปัญหาเช่นว่านี้ เพื่อกำหนดระยะเวลาอันควร ที่คู่กรณีจะเรียกร้องหนี้สินต่อกัน

ประการสุดท้าย ก็คือ เรื่องการฟ้องร้องบังคับคดีในศาล โดยอายุความจะช่วยลดคดีความมิให้ล้นศาลจนเกินควร เพราะถ้าไม่กำหนดอายุความไว้แล้ว บุคคลจะฟ้องร้องบังคับคดีในหนี้สินใดๆ ก็ได้ ดังนั้นต่อมาอีกหลายสิบปีจึงนำคดีมาฟ้องซึ่งถ้ามีมากมายเข้า คดีที่นำมาฟ้องย่อมมีมากมายหลายพันหลายหมื่นคดี การพิจารณาคดีลำบากอันเนื่องมาจากหลักฐานไม่ชัดเจน ทำให้พิจารณาไปอย่างเชื่องช้า คดีต่างๆ ก็สะสมมากมายจนยากจะพิจารณาพิพากษาให้เกิดความเป็นธรรมให้หมดสิ้นไปได้ ผลที่ตามมาคือทำให้รัฐต้องเสียงบประมาณในเรื่องนี้โดยใช่เหตุ บทบัญญัติเรื่องอายุความจึงช่วยขจัดปัญหานี้ เพราะถ้าคดีใดเกินกำหนดอายุความคู่กรณีที่ เป็นเจ้าหนี้อย่อมไม่อาจฟ้องร้องบังคับคดีได้ เพราะถ้าฟ้องร้องไป ฝ่ายตรงข้ามได้ต่อสู้ในประเด็นเรื่องอายุความมา ศาลย่อมพิพากษายกฟ้องได้ทันที ซึ่งทำให้เสียเงินเสียทองตลอดจนค่า ทนายความโดยใช่เหตุ เมื่อเห็นว่าคดีขาดอายุความไปแล้วมาฟ้องร้องก็ยอมเสียและไม่คุ้มค่า ก็ ย่อมจะเลิกความคิดที่จะนำคดีมาฟ้องร้อง คดีในศาลก็จะไม่มากเกินควร และการดำเนินการ พิพากษาของศาลก็ย่อมจะทำได้ชัดเจนเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความสองฝ่ายได้มากที่สุด”

ดังนั้น เมื่อทราบถึงแนวคิด และวัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมายเรื่องอายุ ความ อันได้แก่ เพื่อความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้ เพื่อลงโทษผู้มีสิทธิแต่ไม่ใช้สิทธิ เพื่อความมั่นคง เรื่องพยานหลักฐาน เพื่อสร้างหลักประกันที่มั่นคงแก่ประชาชนทั้งทางด้านทรัพย์สินและความสงบ เรียบร้อยในสังคม และเพื่อช่วยลดคดีความและปัญหาความยุ่งยากในการพิจารณาคดีของศาล สิ่งที่ต้องพึงพิจารณาต่อมาก็คือ การกำหนดอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้นตอบสนองหรือ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายเรื่องอายุความหรือไม่เพียงใด ซึ่งผู้เขียนจะได้ศึกษา วิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

2.1.3 กำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุด

สิทธิเรียกร้องแต่ละประเภทกฎหมายจะกำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องสั้นยาวแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความสำคัญ และโอกาสในการพิสูจน์สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นประการสำคัญ¹⁶ สำหรับกำหนดอายุความที่บัญญัติไว้ในหมวด 2 ลักษณะอายุความ แบ่งได้ 3 จำพวกคือ 2 ปี 5 ปี และ 10 ปี ตามมาตรา 193/30 ถึง 193/35 แต่เนื่องจากปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่ศึกษาวิจัยอยู่นี้ เกี่ยวเนื่องโดยตรงกับมาตรา 193/32 จึงเห็นควรพิจารณาเฉพาะมาตราดังกล่าวเป็นสำคัญ

มาตรา 193/32 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือโดยสัญญาประนีประนอมยอมความ ให้มีกำหนดอายุความ 10 ปี ทั้งนี้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด”

เห็นได้ว่ากำหนดอายุความตามมาตรา 193/32 นี้สามารถแยกออกได้เป็นสองส่วนคืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดประการหนึ่ง และสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยสัญญาประนีประนอมยอมความอีกประการหนึ่ง ซึ่งแต่เดิมตามมาตรา 168 (เดิม)* ได้รวมสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยโดยคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการด้วย แต่ปัจจุบันได้ถูกตัดออกเนื่องจากคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 เห็นว่า พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2530 ได้กำหนดอายุความสำหรับการฟ้องคดีเกี่ยวกับคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการไว้โดยเฉพาะแล้ว และข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ การที่กฎหมายเดิมใช้คำว่า “สิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้น” ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนมาเป็น “สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้น” ซึ่งจะมีนัยยะทางกฎหมายแตกต่างกันประการใดหรือไม่ แต่จากการศึกษาเห็นว่า เป็นเพียงการปรับปรุงถ้อยคำให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเท่านั้น¹⁷

¹⁶ ศนันทกรรณ (จำปี) โสติพันธ์, คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา, หน้า 222.

* มาตรา 168 (เดิม) บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาชั้นที่สุดของศาลก็ดี โดยคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการก็ดี โดยประนีประนอมยอมความก็ดี ท่านให้มีกำหนดอายุความสิบปี แม้ทั้งที่เป็นประเภทร้อยในบังคับอายุความกำหนดน้อยกว่านั้น”

¹⁷ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1, หน้า 467.

เนื่องจากปัญหาที่ศึกษาวิจัยอยู่เกี่ยวข้องกับเฉพาะส่วนแรกของมาตรานี้ ซึ่งมุ่งศึกษาเฉพาะกรณีอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด จึงทำให้มีประเด็นอยู่ว่าในกรณีที่ศาลพิพากษาตามยอม คือ การที่คู่กรณีทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล และศาลพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น จะอยู่ในบังคับของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด หรือโดยสัญญาประนีประนอมยอมความ

การประนีประนอมยอมความกันนั้น คือ สัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน ซึ่งสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นต้องทำโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ จึงจะฟ้องร้องบังคับคดีได้ การประนีประนอมยอมความนี้ทำได้ 2 กรณี คือ¹⁸

ก. การประนีประนอมยอมความในศาล จะกระทำได้ต่อเมื่อมีคดีพิพาทกันในศาลแล้ว เมื่อคู่ความตกลงกันได้จึงขอทำสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาล และศาลต้องพิพากษาให้เป็นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น เมื่อศาลพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความแล้ว คู่กรณีจะต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล ถ้าไม่ปฏิบัติตามแล้วก็จะถูกบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาต่อไป

ข. การประนีประนอมยอมความนอกศาล หมายถึงคู่กรณีพิพาทโต้แย้งกันแต่ยังมีได้ฟ้องร้องคดีต่อศาล แต่คู่กรณีจะระงับข้อพิพาทต่อกัน ไม่ต้องฟ้องร้องคดีถึงศาล ซึ่งไม่เหมือนกับการประนีประนอมยอมความต่อศาล คือ ถ้าคู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามแล้วจะบังคับคดีไม่ได้ จะต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาลพิพากษาและบังคับคู่กรณีให้ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการประนีประนอมยอมความทั้ง 2 กรณีข้างต้น ประกอบกับแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 3958/2534* แล้วเห็นว่ากรณีที่คู่กรณีได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล และศาลพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น มีผลเท่ากับสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาล จึงสรุปได้ว่าสิทธิเรียกร้องที่

¹⁸ สุปิ่น พูลพัฒน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 269-270.

* คำพิพากษาฎีกาที่ 3958/2534 “หนี้จำนวนแรกศาลพิพากษาตามยอมให้ลูกหนี้กับ ท.และ ล. ชำระเงินแก่เจ้าหนี้ เป็นมูลหนี้อันเป็นสิทธิเรียกร้องอันตั้งฐานขึ้นโดยคำพิพากษาถึงที่สุดของศาลจึงมีอายุความ 10 ปี”

เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด หมายความว่ารวมถึงการประนีประนอมยอมความในศาล แต่ไม่รวมถึงการประนีประนอมยอมความนอกศาลซึ่งเป็นส่วนหลังของมาตรา 193/32¹⁹

สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดนั้นมีอายุความ 10 ปี ทั้งนี้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด หมายความว่า ไม่ต้องคำนึงถึงอายุความแห่งมูลหนี้หรือสิทธิเรียกร้องเดิมก่อนมีคำพิพากษาว่ามีอายุความยาวเท่าใด แม้สิทธิเรียกร้องนั้นมีอายุความเพียง 2 ปี เมื่อศาลพิพากษาถึงที่สุดแล้ว สิทธิเรียกร้องที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดรับรองแล้วให้มีกำหนดอายุความ 10 ปี²⁰ เป็นทำนองว่ามาตรานี้ยืดอายุความเดิมให้ยาวออกไปโดยผลของกฎหมาย²¹ ซึ่งเหตุผลที่กฎหมายบัญญัติเช่นนี้เนื่องจากหลักฐานที่จะใช้ตามสิทธิเรียกร้องมีความแน่นอนมากเพราะเกิดจากคำพิพากษาของศาล²² โดยจะเป็นคำพิพากษาของศาลใดก็ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นคำพิพากษาของศาลฎีกาเสมอไปขอเพียงให้ถึงที่สุดเท่านั้น ซึ่งการพิจารณาคำพิพากษาที่ถึงที่สุดนั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 147* แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

แต่ปัญหาประการสำคัญเกี่ยวกับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 นี้จะนำไปปรับใช้อย่างไร ดังที่ท่านอาจารย์

¹⁹ กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2551), หน้า 144.

²⁰ อนุเมติ ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยนิติกรรม, หน้า 470.

²¹ สุบัน พูลพัฒน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 267.

²² ศนันทกรธร (จำปี) ไสตถิพันธ์, คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา, หน้า 226.

* มาตรา 147 บัญญัติว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ซึ่งตามกฎหมายจะอุทธรณ์ หรือฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ไม่ได้นั้น ให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านเป็นต้นไป

คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ซึ่งอาจอุทธรณ์ ฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ได้นั้น ถ้ามิได้อุทธรณ์ ฎีกาหรือร้องขอให้พิจารณาใหม่ ภายในเวลาที่กำหนดไว้ให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่ระยะเวลาเช่นว่านั้นได้สิ้นสุดลง ถ้าได้มีอุทธรณ์ ฎีกา หรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ และศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาหรือศาลชั้นต้นซึ่งพิจารณาคดีเรื่องนั้นใหม่ มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีเสียจากสารบบความตามที่บัญญัติใน มาตรา 132 คำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่มิคำสั่ง ให้จำหน่ายคดีจากสารบบความ

คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาจยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นซึ่งพิจารณาคดี นั้นให้ออกไปสำคัญแสดงว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นได้ถึงที่สุดแล้ว”

ศิริชัย วัฒนโยธิน ได้มีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 730/2538 ความตอนหนึ่งว่า “มีข้อนำพิจารณาตามมาตรา 193/32 ว่าเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว เหตุใดจึงกำหนดอายุความสิบปีไว้อีก ทั้งนี้เพราะอายุความนั้นกำหนดขึ้นเพื่อให้คู่กรณีบังคับตามสิทธิเรียกร้องกล่าวคือฟ้องร้องบังคับคดีภายในอายุความ แต่เมื่อคดีใดศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วฝ่ายชนะคดีสามารถบังคับคดีได้ภายในกำหนดสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 การที่มาตรา 193/32 กำหนดอายุความสิบปีขึ้นไว้อีกเพื่อให้นำคดีมาฟ้องร้องภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวอีกนั้นไม่น่าจะกระทำได้ เพราะจะเป็นการฟ้องซ้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 148* ตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ผ่านมาแล้วก็ไม่ปรากฏว่าเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วมีการฟ้องร้องในเรื่องเดิมอีก” สำหรับประเด็นปัญหานี้เมื่อได้ศึกษาค้นคว้าตามระบบกฎหมายไทยแล้ว ในตำราและความเห็นของนักกฎหมายต่าง ๆ ค่อนข้างเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่าสามารถนำไปปรับใช้ได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก คือนำไปใช้ในคดีล้มละลายซึ่งพบบ่อยมากที่สุดถึงขนาดที่มีนักกฎหมายบางท่านเห็นว่าอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลในกรณีนี้ที่ผู้กรณีเดียวคือการฟ้องล้มละลาย²³ กล่าวคือการที่เจ้าหน้าที่นำมูลหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งมาเป็นมูลฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลาย (เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 2084-2085/2523, 2278/2526 และ 6109/2550 เป็นต้น **) และนอกจากนั้นยังนำไปใช้กับการนำหนี้ตามคำพิพากษายื่นขอรับ

---

* มาตรา 148 บัญญัติว่า “คดีที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้วห้ามมิให้คู่ความเดียวกันหรือร้องฟ้องกันอีก ในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้

- (1) เมื่อเป็นกระบวนการพิจารณาชั้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล
- (2) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งได้กำหนดวิธีการชั่วคราวให้อยู่ภายในบังคับที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกเสียได้ตามพฤติการณ์
- (3) เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นให้ยกฟ้องเสียโดยไม่ตัดสิทธิโจทก์ที่จะนำคำฟ้องมายื่นใหม่ ในศาลเดียวกันหรือในศาลอื่น ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยอายุความ”

²³ กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, หน้า 143.

** นอกจากนั้นยังมีคำพิพากษาฎีกาที่ 1765/2531, 3839/2535, 1067/2539, 1503/2539, 5893/2539, 2317/2540, 3351/2540, 7268/2540, 2649/2541, 3945/2541, 5035/2541, 1818/2543, 4937/2543, 7412/2543, 3017/2544, 6928/2544, 7104/2545 และ 5119/2549 เป็นต้น ที่วินิจฉัยในทำนองเดียวกัน

ชำระหนี้ในคดีล้มละลายด้วย (เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 3958/2534, 2317/2540, 3945/2541, 7412/2543, 7104/2545 และ 1679/2551 เป็นต้น)

ประการที่สอง คือนำไปใช้กับคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา กล่าวคือ ถ้าสิทธิเรียกร้องทางแพ่งใดเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาและผู้ทรงสิทธิเรียกร้องไม่ได้ฟ้องคดีแพ่งแต่ฟ้องคดีอาญาก่อนจนศาลได้พิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเสร็จเด็ดขาด สิทธิของผู้ทรงสิทธิเรียกร้องที่จะฟ้องคดีแพ่งเช่นนี้เป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาล²⁴ ซึ่งมีกำหนดอายุความตามมาตรา 51 วรรค 3* ตัวอย่างเช่น จำเลยประมาทเดินเล่อทำให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บซึ่งเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หากโจทก์ฟ้องคดีอาญาจำเลยจนศาลพิพากษาเด็ดขาดลงโทษจำเลย การที่โจทก์จะฟ้องคดีแพ่งให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายฐานละเมิดก็จะมีกำหนดอายุความ 10 ปีตามมาตรา 51 วรรค 3 ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 นี้ (เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1046/2497, 2596/2520, 1898/2522, 481/2523, 1938/2523, 2615/2523 และ 1818/2541 เป็นต้น)

เห็นได้ว่าการกำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 นี้ถูกนำไปปรับใช้ในคดีล้มละลาย และคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ในคดีแพ่งแล้วกลับแทบไม่พบเลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคดีแพ่งแล้วเมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วย่อมไม่อาจฟ้องคดีแพ่งได้อีกเพราะยอมเป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามตามมาตรา 148 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงทำให้เป็นปัญหาคิดว่ากำหนดอายุความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กลับมีขอบเขตการปรับใช้ในคดีอื่น ได้แก่ คดีล้มละลายและคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเสียเป็นส่วนใหญ่ และนอกจากนั้นปัญหายังมีปัญหาคำคัญอีกว่า ‘อายุความของหนี้ตามคำพิพากษา’ ซึ่งเป็นปัญหาหลักของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นั้นเป็นอย่างไรเดียวกับ ‘อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด’ ตามมาตรา 51 วรรค 3

²⁴ ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 603.

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรค 3 บัญญัติว่า “ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญา และศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ฟ้องคดีแพ่งสิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งยอมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”

หรือไม่ และที่ว่า ‘เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด’ นี้ต้องพิจารณาหรือไม่ว่าต้องเป็นคำพิพากษาที่มาจากการฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือการฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้ ซึ่งประเด็นปัญหาเหล่านี้ผู้เขียนจะได้ศึกษาและวิเคราะห์โดยละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

2.1.4 การเริ่มนับอายุความ

การเริ่มนับอายุความมีความสำคัญมาก เพราะสิทธิเรียกร้องใดๆ จะขาดอายุความหรือไม่ในวันใดวันนั้น ขึ้นอยู่กับว่าสิทธิเรียกร้องนั้นเริ่มนับอายุความเมื่อใดและมีกำหนดอายุความเท่าใด ซึ่งถ้าปล่อยปละละเลยหรือเริ่มนับอายุความไม่ถูกต้องอาจทำให้ขาดอายุความได้ และถึงขั้นทำให้แพ้ชนะกันในทางคดีความเลยทีเดียว การเริ่มนับอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นแตกต่างกันไปตามประเภทของสิทธิเรียกร้องนั้น แต่เนื่องจากอายุความที่กฎหมายกำหนดไว้นั้น เป็นระยะเวลาอย่างหนึ่งจึงต้องอยู่ในบังคับของหมวด 1 ว่าด้วยระยะเวลาด้วย เช่น ห้ามมิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลารวมเข้าด้วย ให้เริ่มนับวันรุ่งขึ้น และถ้าวันสุดท้ายแห่งกำหนดอายุความเป็นวันหยุดทำการตามประกาศเป็นทางการหรือตามประเพณี ก็ให้นับวันเริ่มทำการใหม่เข้าด้วย เป็นต้น²⁵

สำหรับการเริ่มนับอายุความของสิทธิเรียกร้องโดยทั่วไป มีหลักทั่วไปอยู่ในมาตรา 193/12 ซึ่งบัญญัติว่า “อายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องให้งดเว้นกระทำการอย่างใดให้เริ่มนับแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำการนั้น” ดังที่ได้กล่าวในตอนต้นว่ากฎหมายเรื่องอายุความมีไว้เพื่อป้องกันมิให้เจ้าหนี้ปล่อยปละละเลยทิ้งสิทธิเรียกร้องของตนไว้เนิ่นนานแล้วจึงมาฟ้องร้อง ซึ่งจะเป็นการยุ่งยากในทางพิจารณาที่จะหาความจริงและความยุติธรรม หรืออีกนัยหนึ่งคือทำโทษเจ้าหนี้ซึ่งไม่ระวังสิทธิของตน เพราะฉะนั้นตราบิตที่สิทธิเรียกร้องยังไม่ถึงเวลาที่บังคับได้ ก็เรียกไม่ได้ว่าเจ้าหนี้ได้ปล่อยปละละเลยสิทธิของตน ในระหว่างนั้นกฎหมายจึงยังไม่ให้เริ่มนับอายุความ และถ้าหากว่าจะให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่เจ้าหนี้ยังไม่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องแล้ว บางทีก็อาจเป็นไปได้ว่าสิทธิเรียกร้องได้ขาด

²⁵ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 662.

อายุความเสียก่อนที่เจ้าหนี้มีโอกาสฟ้องร้อง ซึ่งไม่เป็นความยุติธรรมและไม่ใช่ความประสงค์กฎหมาย²⁶

การเริ่มนับอายุความตั้งแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้นั้น หมายความว่า ถ้าสิทธิเรียกร้องหรือหนี้รายได้ถึงกำหนดชำระ อายุความย่อมเริ่มนับตั้งแต่ขณะนั้นเป็นต้นไป สำหรับการที่หนี้ถึงกำหนดชำระนั้น สามารถแยกเป็นกรณีได้ดังนี้²⁷

ก. ถ้าหนี้ไม่มีกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ หนี้ย่อมถึงกำหนดชำระโดยพลัน ตามบทบัญญัติมาตรา 203 อายุความจึงเริ่มนับทันที ฉะนั้นสัญญาประเภทที่ไม่ได้กำหนดเวลา ปฏิบัติตามสัญญา เช่น สัญญาฝากทรัพย์ สัญญากู้ยืม โดยไม่มีกำหนดเวลาคืน อายุความย่อมเริ่มนับทันทีที่สัญญาเกิด หรือหนี้ที่เกิดจากนิติเหตุต่างๆ เช่น จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรถัด ละเมิด อายุความจะเริ่มนับทันทีเมื่อเกิดข้อเท็จจริงนั้นๆ ขึ้น

ข. ถ้าหนี้มีเงื่อนไขเวลาหรือกำหนดเวลาชำระหนี้ หนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ จนกว่าเงื่อนไขจะสำเร็จหรือถึงกำหนดนั้น อายุความจึงเริ่มนับตั้งแต่เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้นั้น ทำนองเดียวกับสัญญามีเงื่อนไขบังคับก่อน อายุความจะยังไม่เริ่มนับจนกว่าเงื่อนไขจะสำเร็จ แต่ ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับหลังแล้วอายุความเริ่มนับทันทีโดยไม่ต้องรอเงื่อนไขสำเร็จ เพราะอาจเรียกให้ ปฏิบัติชำระหนี้ได้ทันที²⁸

ค. ในกรณีที่สิทธิเรียกร้องเกิดขึ้นตลอดเวลา อาจเป็นกรณีที่มีการละเมิดอยู่ ตลอดเวลา หรือมีข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธินั้นๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นอายุความจะยังไม่ เริ่มนับจนกว่าการละเมิด หรือข้อเท็จจริงที่ทำให้เกิดสิทธินั้นสิ้นสุดลง

ข้อสังเกต ข้อที่ว่าอาจบังคับตามสิทธินั้น มิได้หมายความว่าผู้ที่มีสิทธิรู้ตัว อาจบังคับตามสิทธินั้นได้โดยเฉพาะเสมอไป ถ้าถือเอาความรู้หรือไม่รู้เป็นเกณฑ์ผู้มีสิทธิอาจ เลินเล่อ หรือแก้งลับตาไม่รู้ไม่เห็นเสีย หน่วงเหนี่ยวการนับอายุความไปได้ตั้ง 40-50 ปี ดังนี้

²⁶ พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1-240, หน้า 622.

²⁷ ไชยยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม, หน้า 749.

²⁸ เสริม วินิจฉัยกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้

จะไม่สมกับความมุ่งหมายที่จะให้มีวันสิ้นสุดยุติในการใช้สิทธิกันได้ จึงต้องถือการเกิดสิทธิเรียกร้องที่อาจบังคับกันได้เป็นใหญ่²⁹

ส่วนสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดซึ่งอาจเกิดจากคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด หรือคำพิพากษาตามยอมนั้น เมื่ออยู่ภายใต้บทบัญญัติเรื่องอายุความแล้ว การเริ่มนับอายุความจึงต้องนำมาตรา 193/12 อันเป็นบทเบ็ดเสร็จทั่วไปมาบังคับใช้ด้วย คือเริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องนั้นได้ ซึ่งนี้ตามคำพิพากษานั้นจะสามารถบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้อีกหรือไม่ หรือในขณะใด หรือการเริ่มนับอายุความอาจปรับใช้หลักกฎหมายตามมาตรา 193/15 วรรค 2 ที่บัญญัติว่า “เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดเวลาใด ให้เริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่นั้น” ปัญหาดังกล่าวจะได้ศึกษาวิเคราะห์ไปกับหัวข้อ 2.1.5.4 และบทที่ 4 ต่อไป

2.1.5 การสะดุดหยุดลงของอายุความ

เมื่ออายุความเริ่มนับแล้วก่อนที่อายุความจะครบกำหนด หากมีเหตุใดเหตุหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในมาตรา 193/14* อันสามารถแยกออกได้เป็น 2 กรณีใหญ่ ได้แก่ กรณีแรกคือการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ และกรณีที่สองคือการที่เจ้าหนี้ใช้สิทธิอย่างจริงจัง ซึ่งจะทำให้อายุความสะดุดหยุดลง และผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงนั้น ก็คือระยะเวลาที่ล่วงไปก่อนหน้านี้ไม่นับรวมเข้าในอายุความและเริ่มนับอายุความใหม่อีกครั้งหนึ่ง และนอกจากจะมีผลต่ออายุความของสิทธิเรียกร้องนั้นๆ แล้ว การสะดุด

²⁹ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรมและหนี้ เล่มที่ 1 (ภาค 1-2), หน้า 250-251.

* มาตรา 193/14 บัญญัติว่า “อายุความย่อมสะดุดหยุดลงในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ลูกหนี้รับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้องโดยทำเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ให้ ชำระหนี้ให้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย ให้ประกัน หรือกระทำการใดๆ อันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เห็นเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง

(2) เจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้อง หรือเพื่อให้ชำระหนี้

(3) เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

(4) เจ้าหนี้ได้มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา

(5) เจ้าหนี้ได้กระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี”

หยุดลงของอายุความยังอาจมีผลต่ออายุความของบุคคลที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ด้วย เช่น ลูกหนี้ร่วม หรือผู้ค้ำประกัน ดังนั้นจึงใคร่ขออธิบายตามลำดับดังต่อไปนี้

2.1.5.1 แนวคิดและที่มาของการสะดุดหยุดลงของอายุความ

สำหรับแนวคิดและที่มาของการสะดุดหยุดลงของอายุความนั้น ท่านศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช ได้อธิบายว่า “ตามธรรมดาอายุความเริ่มนับแล้ว ก็ต้องนับกันเรื่อยไปไม่มีอะไรมาทำให้หยุดชะงักลงได้ แต่จะต้องระลึกว่า ที่ให้นับอายุความก็เพื่อที่จะตัดสิทธิฟ้องร้องของผู้ไม่ใช้สิทธิ เพราะเหตุนั้น เมื่อมีกรณีที่จะถือได้ว่าเขาใช้สิทธิแล้ว อายุความที่เริ่มนับเรื่อยมาเป็นโทษแก่เขาก็ควรจะเลิกแล้วกันไป ทั้งนี้ เป็นความหมายของเรื่องอายุความสะดุดหยุดลง หากการที่ใช้สิทธินั้นบรรลุผลได้รับความพอใจถึงขั้นบังคับให้มีการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องแล้ว สิทธิเรียกร้องนั้นก็อันระงับสิ้นไปเลย ไม่มีปัญหาที่จะต้องมานับอายุความกันได้อีก เพราะยุติเลิกกันไปโดยได้รับความพอใจแล้ว แต่ถ้ามีการใช้สิทธิแล้ว หากเป็นเพียงเพื่อจะตั้งหลักฐานแห่งสิทธิ แม้จะยังไม่ใช่เป็นการบังคับตามสิทธิก็เป็นเหตุให้สิทธิเรียกร้องยังมีอยู่ต่อไปอีกได้ ถ้าทิ้งไว้ไม่ใช้อายุความก็ต้องเริ่มนับกันใหม่ไปอีก เพราะยังมีสิทธิเรียกร้องที่จะใช้เมื่อไม่ใช้จึงต้องเริ่มนับอายุความกันใหม่ต่อไป ทั้งนี้เป็นความหมายของหลักที่ว่า อายุความสะดุดหยุดลงแล้วอาจตั้งต้นเริ่มนับใหม่ ส่วนที่นับมาก่อนแล้วก็แล้วกันไปตัดทิ้งไป เว้นไว้แต่จะเป็นการใช้สิทธิไม่จริงจั่ง เช่นใช้แล้วเพิกถอนเสียละทิ้งเสียไม่บังคับให้ถึงที่สุด จดๆ จ่อๆ เข้าไปแล้วก็รอกันไปจึงถือเท่ากับว่าไม่ได้ใช้สิทธิ ไม่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงได้ เวลาที่นับมาแล้วเป็นอายุความเท่าใดตัดทิ้งไม่ได้ ยังต้องนับกันเรื่อยไปเป็นโทษแก่ฝ่ายที่มีสิทธิเรียกร้องนั้น”³⁰ และในส่วนของลูกหนี้ก็เช่นกัน ถ้าปรากฏว่าในระหว่างอายุความนั้นหากลูกหนี้ได้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดอันถือได้ว่าเป็นการรับรองหรือยอมรับในหนี้หรือสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้เสียแล้ว อันเท่ากับเป็นการพิสูจน์ได้อย่างแน่ชัดว่าลูกหนี้เป็นหนี้เจ้าหนี้อยู่จริง กรณีเช่นนี้ก็ไม่ควรที่จะให้อายุความนับต่อเนื่องไปเช่นกัน³¹

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 253.

³¹ กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, หน้า 185.

2.1.5.2 การที่อายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของลูกหนี้

การที่อายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของลูกหนี้ นั้นคือ การรับสภาพหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193/14(1) ซึ่งบัญญัติให้ อายุความสะดุดหยุดลงโดยลูกหนี้รับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้องโดยทำเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ให้ ชำระหนี้ให้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย ให้ประกัน หรือกระทำการใดๆ อันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เห็นเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง

การรับสภาพหนี้ คือ การแสดงเจตนาของลูกหนี้ในการยอมรับและผูกพันในหนี้ที่ลูกหนี้มีอยู่ต่อเจ้าหนี้ การรับสภาพหนี้ไม่เป็นการก่อตั้งสิทธิฟ้องร้องขึ้นใหม่ หรือเป็นการทำสัญญาแปลงหนี้ หรือก่อนหนี้สิ้นความรับผิดชอบขึ้นใหม่ เพียงแต่เป็นการรับรองหนี้เก่าเท่านั้นโดยไม่ทำให้เปลี่ยนสภาพแห่งหนี้เดิม และหากไม่มีหนี้เดิมก็มีการรับสภาพหนี้ไม่ได้ การรับสภาพหนี้ นั้น ถือเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวที่ลูกหนี้ได้แสดงเจตนาของตนต่อเจ้าหนี้รับรองว่ามีหนี้อยู่กับเจ้าหนี้จริง ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ การรับสภาพหนี้ นั้นต้องเป็นการกระทำของลูกหนี้หรือผู้รับมอบอำนาจลูกหนี้ให้กระทำการแทน ซึ่งอาจเป็นกรณีที่ถือว่าเป็นตัวแทนโดยปริยายก็ได้ และจะต้องกระทำต่อเจ้าหนี้ ถ้ากระทำต่อบุคคลอื่น เช่น ให้การชั้นสอบสวนในคดีอื่นต่อพนักงานสอบสวน หรือเบิกความต่อศาลในคดีอื่น แม้ลูกหนี้จะยอมรับว่าเป็นหนี้เจ้าหนี้จริง แต่มิได้กระทำต่อเจ้าหนี้ และไม่มีเจตนาจะใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ก็ย่อมไม่เป็นการรับสภาพหนี้³² และต้องมีหนี้อยู่ต่อกันจริง หากรับสภาพหนี้ไปโดยไม่มีมูลหนี้เดิมก็จะไม่มีผลทางกฎหมายแต่ประการใด และต้องกระทำเสียก่อนที่สิทธิเรียกร้องจะขาดอายุความ ซึ่งหากกระทำภายหลังขาดอายุความแล้ว จะเป็นเรื่องการรับสภาพความผิด หรืออาจเป็นการสละประโยชน์แห่งอายุความได้³³ สำหรับวิธีการรับสภาพหนี้ นั้น เมื่อพิจารณาตามมาตรา 193/14(1) แล้วจะเห็นว่าสามารถแยกออกได้เป็น 3 กรณี ดังต่อไปนี้

³² ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 632.

³³ ดวงตา กล้วยไม้ ณ อยุธยา, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวเนื่องกับการรับสภาพหนี้,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 22-23.

2.1.5.2.1 ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้

หมายถึงการที่ลูกหนี้ได้ทำหนังสือให้ไว้ต่อเจ้าหนี้ว่าเป็นหนี้เจ้าหนี้อยู่จริง ซึ่งข้อความในหนังสือถ้าชัดเจนว่าลูกหนี้ยอมรับรองว่าเป็นหนี้เจ้าหนี้ ก็คงไม่มีปัญหา แต่ถึงแม้ว่าจะมีข้อความไม่ชัดเจน ถ้าพอแปลได้ว่าลูกหนี้มีเจตนาเช่นนั้น ก็อาจเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ได้เช่นกัน ซึ่งต้องพิจารณาเป็นรายๆ ไป³⁴ เช่น ลูกหนี้มีหนังสือถึงเจ้าหนี้ยอมรับว่าเป็นหนี้อยู่จริง แม้จะมีข้อโต้แย้งในจำนวนเงินที่คิดไม่ตรงกัน ก็เป็นหนังสือรับสภาพหนี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 293-294/2511 ฎ.)

การรับสภาพหนี้โดยการทำเป็นหนังสือนี้ เป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวที่ลูกหนี้สามารถกระทำได้เองโดยสมบูรณ์ แม้เจ้าหนี้ไม่ตกลงยินยอมด้วยในการทำหนังสือรับสภาพก็ตาม แต่อย่างไรก็ตาม หนังสือรับสภาพหนี้จะมีผลตามกฎหมายก็ต่อเมื่อลูกหนี้ได้ลงลายมือชื่อไว้ด้วย³⁵ ซึ่งการทำหนังสือรับสภาพหนี้นี้อาจทำโดยความสมัครใจของลูกหนี้ หรือเจ้าหนี้อาจมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ได้ตามมาตรา 193/16*

2.1.5.2.2 ลูกหนี้ชำระหนี้ให้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย หรือให้ประกันแก่เจ้าหนี้อันเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้

การกระทำของลูกหนี้โดยการชำระหนี้ให้บางส่วน หรือชำระดอกเบี้ย หรือหาประกันสำหรับหนี้สินให้แก่เจ้าหนี้ นั้น ย่อมเป็นการแสดงเจตนาโดยปริยายว่าลูกหนี้ยอมรับรอง ผูกพันในมูลหนี้ที่มีอยู่ต่อเจ้าหนี้จริง เพราะหากไม่ยอมผูกพันในมูลหนี้แล้วก็คงจะไม่กระทำการดังกล่าวต่อเจ้าหนี้ แม้จะชำระเพียงบางส่วนก็ตาม

³⁴ ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 632-633.

³⁵ กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, หน้า 186.

* มาตรา 193/16 บัญญัติว่า “หนี้ใดซึ่งตามมูลแห่งหนี้ นั้น เจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้เป็นคราวๆ เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้ในเวลาใดเวลาหนึ่งก่อนอายุความครบบริบูรณ์เพื่อเป็นหลักฐานว่าอายุความสะดุดหยุดลง”

การชำระหนี้ในกรณีลูกหนี้เจ้าหนี้มีหนี้สินกับเจ้าหนี้หลายรายการ ซึ่งบางรายการอาจขาดอายุความแล้ว แต่บางรายการยังไม่ขาดอายุความ หากลูกหนี้ชำระโดยไม่ระบุว่าเป็นการชำระหนี้ในหนี้รายการใด ย่อมต้องถือว่าเป็นการแบ่งเฉลี่ยใช้หนี้ในมูลหนี้ทุกรายการ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2/2477) แต่ถ้าหนี้ทุกรายการยังไม่ขาดอายุความ การจะหักชำระหนี้รายใดจะอยู่ภายในบังคับมาตรา 328 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์³⁶

ไม่ว่าการชำระหนี้ให้บางส่วน หรือชำระดอกเบี้ย ไม่จำกัดเฉพาะเพียงชำระเป็นเงินเท่านั้น แต่การชำระด้วยทรัพย์สินอย่างอื่น ย่อมทำให้อายุความสะดุดหยุดลงด้วย เพราะการชำระหนี้ นั้น หากเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลงกันได้ หนี้นั้นก็ระงับไปเช่นกัน

การให้ประกันแก่เจ้าหนี้ นั้น อาจเป็นการประกันด้วยบุคคล เช่น ลูกหนี้นำบุคคลมาทำสัญญาค้ำประกันต่อเจ้าหนี้ หรือประกันด้วยทรัพย์สินก็ได้ เช่น นำทรัพย์สินมาจำนอง จำนำต่อเจ้าหนี้ ข้อสำคัญก็คือ การให้ประกันนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์แห่งบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการค้ำประกัน จำนำ จำนองด้วย เช่น หากเป็นการจำนองต้องมีการทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือหากเป็นการจำนำก็ต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินที่จำนำให้แก่เจ้าหนี้ยึดถือไว้ หากเป็นการให้ประกันที่ไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์แล้ว จะไม่มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลง แต่การให้ประกันที่ไม่ถูกต้องนี้อาจเป็นกระทำการใดๆ อันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เห็นเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้ตามสิทธิเรียกร้องดังที่จะกล่าวต่อไป

2.1.5.2.3 ลูกหนี้กระทำการใดๆ อันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เห็นเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้

การใดๆ อันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เห็นเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้ นั้น เป็นกรณีที่มีความหมายที่กว้างเป็นพิเศษ และอาจกล่าวได้ว่าครอบคลุมถึงลักษณะแห่งการกระทำของลูกหนี้ทั้งหมด อันจะถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ ที่ไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่กล่าวไว้ 2 ประการข้างต้น เช่น การที่จำเลยยอมใจทักเข้าใช้สิทธิเก็บกินในที่ดินของจำเลย ถือ

³⁶ ไซยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม, หน้า 765.

ว่าจำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ตามสิทธิเรียกร้องได้ทำการอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์ อายุความจึงสะดุดหยุดลง (คำพิพากษาฎีกาที่ 679/2514 ญ.) ส่วนการรับสภาพหนี้ด้วยวาจา ความเห็นของนักกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่า ยังไม่เป็นการเพียงพอว่าเป็นการรับสภาพหนี้ อาจต้องมีการกระทำได้อย่างหนึ่ง ประกอบการรับรองด้วยวาจาให้ปรากฏชัดเจขึ้น จึงจะเพียงพอว่าเป็นการรับสภาพหนี้ตามสิทธิเรียกร้องนั้น³⁷

ประเด็นที่น่าพิจารณาเกี่ยวกับการรับสภาพหนี้ คือ หากเป็นหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว การที่ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ หรือชำระหนี้ตามคำพิพากษา หรือภายหลังศาลพิพากษาลูกหนี้เจ้าหนี้ อาจมีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้หนึ่งซึ่งปัจจุบันเกิดขึ้นเป็นประจำสม่ำเสมอ ดังนั้นอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาจะสะดุดหยุดลงหรือไม่ หากสะดุดหยุดลงตามมาตรา 193/14(1) แล้วจะขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายอื่นในระบบกฎหมายไทยหรือไม่ และจะก่อผลทางกฎหมายประการใดบ้าง ซึ่งจะได้ศึกษาและวิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

2.1.5.3 การที่อายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของเจ้าหนี้

ดังที่กล่าวในตอนต้นว่า อายุความกำหนดเพื่อลงโทษเจ้าหนี้ที่ไม่ใช้สิทธิภายในกำหนดเวลา แต่หากเจ้าหนี้ได้บังคับใช้สิทธิอย่างจริงจังแล้ว อายุความอันเป็นโทษแก่เจ้าหนี้จึงควรสะดุดหยุดลง การใช้สิทธิของเจ้าหนี้นั้นสามารถทำได้หลายวิธีซึ่งมาตรา 193/14 ได้บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (2)-(4) ซึ่งจะไล่เรียงเป็นลำดับดังนี้

2.1.5.3.1 เจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิ หรือเพื่อให้ชำระหนี้

การที่เมื่อเจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิ หรือเพื่อให้ชำระหนี้แล้วทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้น บัญญัติไว้ในมาตรา 193/14(2) ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าการฟ้องคดีนั้น สามารถกระทำ 2 ทาง คือการฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิประการหนึ่ง และฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้อีกประการหนึ่ง ซึ่งทั้งสองกรณีทำให้อายุความสะดุด

³⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 770-771.

หยุดลงทั้งสิ้น ซึ่งการฟ้องคดีนี้ย่อมหมายความรวมถึงการฟ้องแย้ง และการร้องขอทรัพย์ด้วย เพราะถือว่าเป็นคำฟ้องอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง³⁸

ก. การฟ้องคดีเพื่อดังหลักฐานสิทธิ

การฟ้องคดีเพื่อดังหลักฐานแห่งสิทธิเรียกร้องนั้น หมายความว่า การที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแสดงสิทธิของเจ้าหนี้เท่านั้น ซึ่งการฟ้องคดีลักษณะนี้ยังไม่ถึงขนาดฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้เสียแก่ตนเสียทีเดียว แต่เป็นการตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องเสียก่อนว่าเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องจากลูกหนี้หรือไม่ เมื่อศาลพิพากษาว่าเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องตามฟ้องแล้ว เจ้าหนี้จึงจะดำเนินการฟ้องเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้คืนตามมูลหนี้นั้นแก่เจ้าหนี้ต่อไป³⁹

ท่านศาสตราจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้ยกตัวอย่างไว้เช่น ให้กู้เงินกันไป 1,000 บาท มีกำหนดผ่อนชำระใช้ปีละ 100 บาท 10 ปีจึงจะเสร็จ ตั้งแต่กู้เงินไป 4 ปีไปแล้วลูกหนี้ยังไม่ผ่อนใช้ให้เลย ถ้าปล่อยไปให้ถึงปีที่ 5 เงินผ่อนใช้ปีแรกจะขาดอายุความ เจ้าหนี้จึงมีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้เพื่อเป็นหลักฐานสะดุดหยุดอายุความได้ ถ้าลูกหนี้ทำให้อีกแล้วไป อายุความเป็นอันสะดุดหยุดลงแล้วนับใหม่ แต่ถ้าลูกหนี้ไม่ยอมทำให้เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะฟ้องคดีเพื่อดังหลักฐานแห่งสิทธิเรียกร้องนั้นได้ ทั้งนี้อาจรวมถึงกรณีที่ มีหนี้สินเกี่ยวค้ำกันอยู่และจะเกี่ยวค้ำกันต่อไปแต่เจ้าหนี้ยังไม่ต้องการบังคับคดี จะฟ้องร้องขอ แต่เพียงให้ศาลแสดงว่าเป็นเจ้าหนี้ก็ได้ทำได้มีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง แต่ด้วยความเคารพอย่างสูง ผู้เขียนเห็นว่าหากเจ้าหนี้ฟ้องคดีเพื่อดังหลักฐานแห่งสิทธิเรียกร้องโดยไม่บังคับชำระหนี้ในทีเดียวเช่นนี้ อาจฟ้องบังคับชำระหนี้ไม่ได้อีกเพราะอาจเป็นฟ้องซ้ำต้องห้าม และการที่ฟ้องต่อศาลเพื่อเพียงขอให้ศาลแสดงว่าเป็นเจ้าหนี้เช่นนี้ก็ไม่น่าจะกระทำได้เช่นกัน เพราะอาจทำให้ไม่มีอำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55

โดยปกติการฟ้องคดีแพ่งเพื่อให้ศาลแสดงสิทธินั้นไม่อาจกระทำได้ เพราะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 คือจะต้องมีการโต้แย้ง

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 775.

³⁹ สุปัน พูลพัฒน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 290.

สิทธิ ถึงแม้ลูกหนี้จะโต้แย้งสิทธิ เจ้าหนี้ก็ต้องฟ้องขอให้ศาลบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ มิใช่ฟ้องแต่เพียงขอให้ศาลแสดงสิทธิอันเป็นการตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้อง⁴⁰ และการฟ้องคดีเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของเจ้าหนี้เพียงอย่างเดียวนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหา กล่าวคือ ในภายหลังหากเจ้าหนี้จะฟ้องคดีอีกครั้งหนึ่งเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ อาจเป็นการฟ้องซ้ำต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 148 ได้ ในทางปฏิบัติจึงไม่เป็นที่นิยมกัน⁴¹ ทางที่ถูกและเหมาะสมควรจะฟ้องรวมไปพร้อมกันเพื่อตัดปัญหาที่จะตามมา และการฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องนี้จะต้องขอเฉพาะเรื่องเฉพาะรายที่ฟ้องนั้น จะขอให้ศาลสั่งตั้งสิทธิเรียกร้องสำหรับเรื่องในอนาคตด้วยไม่ได้ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 605/2491 “โจทก์จำเลยเป็นบุตรนายเต้า ผู้ตายเจ้ามรดก นายเต้าถึงแก่ความตายโดยไม่ทำพินัยกรรมไว้ ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกคงมีแต่โจทก์จำเลยเท่านั้น ทรัพย์ของผู้ตายจำเลยครอบครองไว้ โจทก์จึงฟ้องขอแบ่ง และขอให้ศาลสั่งตั้งสิทธิเรียกร้องสำหรับทรัพย์สินมรดกที่ยังมีอยู่ นอกจากบัญชีทรัพย์ท้ายฟ้อง เพื่อแก่การที่โจทก์จะใช้สิทธิเรียกร้องในโอกาสต่อไป ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่โจทก์ฟ้องขอให้ศาลสั่งตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องสำหรับทรัพย์มรดกที่ยังมีอยู่นอกจากบัญชีทรัพย์ท้ายฟ้องนั้น ย่อมทำไม่ได้ เพราะเป็นการยึดอายุความไม่เป็นธรรมแก่จำเลย ในกรณีดังกล่าวโจทก์ชอบที่จะสืบหาทรัพย์สินอื่นเอง แล้วขอเพิ่มเติมบัญชีทรัพย์ต่อศาล ไม่ใช่ขอให้ศาลตั้งสิทธิเช่นนั้น⁴² และกรณีเช่นนี้น่าจะฟ้องใหม่ไม่ได้ด้วย เพราะเป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 148⁴³

อย่างไรก็ตามการฟ้องคดีแพ่งบางกรณีตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา ก็ถือว่าเป็นการฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้อง เช่น

⁴⁰ ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 642-643.

⁴¹ กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, หน้า 201.

⁴² สุปัน พูลพัฒน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 291.

⁴³ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรมและหนี้ เล่มที่ 1 (ภาค 1-2), หน้า 256.

คำพิพากษาฎีกาที่ 192/2485 “พินัยกรรมซึ่งพิพาทกัน ในคดีก่อนถึงเรื่องความสมบูรณ์นั้น มีข้อความยกที่รายพิพาทให้จำเลยด้วยการที่โจทก์ขอให้เพิกถอนพินัยกรรมก็เท่ากับโจทก์ขอให้ศาลแสดงว่าที่รายพิพาทปลอดจากข้อผูกมัดในพินัยกรรม กล่าวคือกลายเป็นมรดกไม่มีพินัยกรรม ซึ่งโจทก์จะได้มีส่วนแบ่งในฐานะเป็นทายาทของผู้ตาย ฉะนั้นคดีเรื่องขอให้เพิกถอนพินัยกรรมที่ผูกมัดที่นารายนี้ จึงเป็นกรที่โจทก์ฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องมรดกตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173 (มาตรา 193/14(2) ในปัจจุบัน) อายุความย่อมสะดุดหยุดลงตามมาตรา 173 (มาตรา 193/14(2) ในปัจจุบัน) เมื่ออายุความสะดุดหยุดลงแล้ว ก็ต้องเริ่มนับใหม่ตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 181 (มาตรา 193/15 ในปัจจุบัน) ซึ่งโจทก์ก็ได้ฟ้องภายในอายุความ 1 ปี จากวันคดีก่อนถึงที่สุด”

คำพิพากษาฎีกาที่ 1298/2497 “โจทก์เช่าเครื่องฉาย ภาพยนตร์จากนายลิขิตมาฉายในโรงภาพยนตร์ของจำเลย ต่อมานายลิขิตบอกเลิกสัญญากับโจทก์ โจทก์เรียกคืนจากจำเลยจำเลยไม่ยอมคืน นายลิขิตจึงฟ้องโจทก์ โจทก์ได้ขอให้ศาลเรียกจำเลยเข้ามาเป็นจำเลยร่วมเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องให้เสร็จสิ้นไป คดีถึงที่สุด ชั้นฎีกาพิพากษาให้โจทก์และจำเลยส่งคืนแก่นายลิขิต โดยไม่ชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ระหว่างโจทก์และจำเลย แต่ไม่ตัดสิทธิของโจทก์ที่จะว่ากล่าวแก่จำเลย ดังนั้นอายุความฟ้องคดีนี้ย่อมสะดุดหยุดลงจนกว่าคดีจะถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173, 175 และ 181 (มาตรา 193/14(2), 193/15 ในปัจจุบัน) และเมื่อโจทก์มาฟ้องคดีนี้หลังคดีก่อนถึงที่สุดเพียง 3-4 เดือน คดีจึงไม่ขาดอายุความ”

คำพิพากษาฎีกาที่ 205/2523 “ศาลฎีกาเห็นว่าคดีนี้ โจทก์ฟ้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงว่าโจทก์มีสิทธิได้รับบำนาญซึ่งขณะยื่นฟ้องไม่อาจกำหนดจำนวนเงินได้แน่นอน โดยโจทก์มิได้ขอให้บังคับจำเลยชำระเงินจำนวนหนึ่งจำนวนใด จึงเป็นคดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ หาใช่คดีมีทุนทรัพย์ไม่ โจทก์เสียค่าธรรมเนียมอย่างคดีไม่มีทุนทรัพย์ถูกต้องแล้ว พิพากษาว่าโจทก์มีสิทธิได้รับบำนาญให้จำเลยดำเนินการตามสิทธิของโจทก์ต่อไป”

ในกรณีการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา เช่น ขับรถโดยประมาทชนผู้เสียหายบาดเจ็บ เมื่อผู้เสียหายได้ฟ้องคดีอาญาขอให้ศาลลงโทษจำเลยแล้ว

ยอมทำให้อายุความสะดุดหยุดลง การฟ้องดังกล่าวก็เรียกว่าการฟ้องเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิ เรียกร้องเรียกค่าเสียหายมูลละเมิด เพราะเป็นเหตุให้อายุความของสิทธิเรียกร้องเรียกค่าเสียหายสะดุดหยุดลง และเมื่อศาลพิพากษาลงโทษจำเลยแล้วอายุความยอมเริ่มนับใหม่มีกำหนดอายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 51 วรรค 3 ประกอบมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์⁴⁴ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1046/2497)

การฟ้องคดีล้มละลายก็เป็นการฟ้องเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิ เรียกร้องเช่นเดียวกัน ไม่ใช่เพียงเป็นการฟ้องเพื่อให้จัดการทรัพย์สินของลูกหนี้ผู้ล้มละลายแต่ อย่างเดียว เพราะเมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว ก็เป็นการตั้งหลักฐานสิทธิเพื่อที่ผู้ ร้องจะได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต่อไป จึงมีผลให้อายุความสะดุดหยุด ลง (คำพิพากษาฎีกาที่ 1/2514) แต่ทั้งนี้ การที่โจทก์นำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องขอให้ จำเลยล้มละลายภายในกำหนด 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาซึ่งอยู่ภายในกำหนดอายุความตาม บทบัญญัติดังกล่าวแล้วย่อมมีผลเท่ากับเป็นการฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้หนึ่งตามวิธีการที่ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 บัญญัติไว้โดยเฉพาะอันทำให้อายุความสะดุดหยุดลงตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(2) (คำพิพากษาฎีกาที่ 1503/2539) เห็นว่า การฟ้องล้มละลายก็เป็นการฟ้องเพื่อให้ชำระหนี้ตามมาตรา 193/14(2) ในส่วนหลังด้วยซึ่งจะได้ กล่าวต่อไป

ข. การฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้

การฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้ คือการฟ้องคดีให้ใช้หนี้สิน ตามสิทธิเรียกร้องอันเป็นไปตามปกติธรรมดา เพราะเมื่อมีมูลหนี้ตามสิทธิเรียกร้องอยู่ประการใด เจ้าหนี้ย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกในหนี้สินจากลูกหนี้นั้นได้ หากหนี้สินถึงกำหนดชำระแล้วลูกหนี้ไม่ ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้⁴⁵ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การฟ้องคดีเพื่อให้ศาลพิพากษาหรือคำสั่งบังคับ ให้จำเลยชำระหนี้แก่โจทก์⁴⁶ เช่น การฟ้องขอให้ชำระหนี้เงินกู้ การฟ้องขอให้ชำระหนี้ตามสัญญา ซื้อขาย หรือการฟ้องขอให้จำเลยไปจดทะเบียนขายที่ดินให้แก่โจทก์ เมื่อเจ้าหนี้ใช้สิทธิฟ้องให้

⁴⁴ สุบัน พูลพัฒน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 292.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 293.

⁴⁶ กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, หน้า 202.

ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว อายุความที่ผ่านมาย่อมสะดุดหยุดลง หากศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามฟ้องแล้ว เจ้าหนี้ก็ชอบที่จะบังคับคดีต่อไป

การฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้ เจ้าหนี้ผู้ฟ้องจะต้องมีหนี้ที่ลูกหนี้จะต้องชำระอยู่แล้ว ไม่ว่าจะ เป็นหนี้โดยตรง หรือหนี้ที่เกิดจากกฎหมายอื่น เช่น การละเมิดที่ลูกหนี้ชำระโดยประมาทชนผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ เมื่อศาลพิพากษาลงโทษลูกหนี้ในคดีอาญาแล้ว ลูกหนี้อาจมีหนี้ที่จะต้องชำระให้แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้จึงมีสิทธิที่จะฟ้องเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในมูลละเมิดนั้นได้ภายใน 10 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 วรรค 3 ประกอบมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหากในระยะเวลา 10 ปีดังกล่าว เจ้าหนี้ยื่นฟ้องเรียกหนี้ในมูลละเมิดนั้น ย่อมทำให้อายุความสะดุดหยุดลงตาม มาตรา 193/14(2) ในส่วนท้ายนี้⁴⁷ และจากตัวอย่างดังกล่าวแสดงให้เห็นอีกประการหนึ่งว่า ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเมื่อเจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีอาญาเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้อง อันทำให้อายุความสะดุดหยุดลงครั้งหนึ่งแล้ว เมื่อศาลคดีอาญาพิพากษาลงโทษจำเลย เจ้าหนี้สามารถฟ้องคดีแพ่งเพื่อให้ชำระหนี้ได้อีกภายในอายุความตามมาตรา 193/32 ซึ่งทำให้อายุความสะดุดหยุดลงอีกครั้งหนึ่งและไม่เป็นฟ้องซ้ำด้วย

2.1.5.3.2 เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

การที่อายุความสะดุดหยุดลงอันเนื่องมาจากเจ้าหนี้ได้ยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายตามมาตรา 193/14(3) คือ กรณีที่ลูกหนี้ถูกฟ้องล้มละลาย และศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ เจ้าหนี้ทั้งหมดไม่ว่าเจ้าหนี้เป็นผู้เป็นโจทก์ หรือเจ้าหนี้อื่น ต้องยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้ของตนต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดระยะเวลา 2 เดือน นับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 91 เมื่อลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้ของผู้ล้มละลายจะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับลูกหนี้ผู้ล้มละลายนั้นชำระหนี้โดยตรงไม่ได้ เจ้าหนี้ของผู้ล้มละลายจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้จากผู้ล้มละลายก็โดยวิธีการยื่นขอรับชำระหนี้เท่านั้น เพื่อให้ได้ส่วนแบ่งจากกองทรัพย์สินของผู้ล้มละลาย จากลักษณะเช่นนี้จะเห็นได้ว่าการที่เจ้าหนี้ยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายมีลักษณะ

⁴⁷ สุปิ่น พูลพัฒน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 293.

เหมือนกับการที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีเพื่อบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้⁴⁸ อันเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องอย่างจริงจังของเจ้าหนี้แล้ว กฎหมายจึงกำหนดให้เป็นสาเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเช่นเดียวกับการที่เจ้าหนี้ฟ้องคดี

2.1.5.3.3 เจ้าหนี้มอบข้อพิพาทให้อนุญาตศาลพิจารณา

อนุญาตศาลพิจารณา คือ บุคคลคนเดียวหรือหลายคนซึ่งคู่กรณีตกลงกันมอบให้เป็นผู้ชี้ขาดข้อพิพาท เมื่อเจ้าหนี้มอบข้อพิพาทให้อนุญาตศาลซึ่งเป็นคนกลางชี้ขาดตัดสินข้อพิพาทนั้น ก็มีลักษณะทำนองเดียวกับการที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีให้ศาลเป็นผู้พิจารณาชี้ขาดข้อพิพาท แต่ต่างกันตรงที่ผู้ชี้ขาดในกรณีนี้ไม่ใช่ศาล แต่เป็นคนกลางที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงพร้อมใจกันมอบให้เป็นผู้ทำหน้าที่ชี้ขาดข้อพิพาทแทนศาล จึงมีลักษณะเป็นการที่เจ้าหนี้ประสงค์บังคับตามสิทธิเรียกร้องโดยมิได้ปล่อยปละละเลยการใช้สิทธิ⁴⁹ อายุความจึงสะดุดหยุดลงตามมาตรา 193/14(3) โดยการเสนอข้อพิพาทให้อนุญาตศาลพิจารณาชี้ขาด อาจทำได้ทั้งในกรณีที่คดีอยู่ในศาลระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 210 หรือกรณีที่ยังไม่มีคดีมาสู่ศาลซึ่งอาจมีการชี้ขาดนอกศาลได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 221 และพระราชบัญญัติอนุญาตศาลพิจารณา พ.ศ. 2530 เฉพาะกรณีแรกเมื่อเจ้าหนี้ได้ฟ้องต่อศาลแล้ว การสะดุดหยุดลงของอายุความย่อมเป็นไปตามมาตรา 193/14(2) ส่วนกรณีหลังที่มีการเสนอข้อพิพาทให้อนุญาตศาลพิจารณาชี้ขาดนอกศาลนั้น มิใช่การฟ้องคดี จึงอยู่ในบังคับอนุมาตรา⁵⁰

2.1.5.3.4 เจ้าหนี้ได้กระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี

ดังที่กล่าวในตอนต้นว่าอายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของเจ้าหนี้นั้น คือ การที่เจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้องอย่างจริงจัง กล่าวคือ การกระทำที่แสดงให้เห็นว่า

⁴⁸ กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, หน้า 206.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 208.

⁵⁰ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 649.

เจ้าหน้าที่ประสงค์ให้มีการบังคับตามสิทธิเรียกร้องของตนมิได้ปล่อยปละละเลย ซึ่งตามมาตรา 193/14(2) – (4) นั้นล้วนเป็นลักษณะของการที่เจ้าหน้าที่ใช้สิทธิอย่างจริงจังทั้งสิ้น แต่ก็ยังมีการกระทำอย่างอื่นซึ่งมีลักษณะเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องอย่างจริงจังเช่นกัน ซึ่งมาตรา 193/14(5) ก็ได้บัญญัติเพื่อให้ครอบคลุมว่าการกระทำลักษณะอื่นนอกเหนือจากอนุมาตรา (2)-(4) นั้นสามารถทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเช่นกัน แต่การกระทำใดบ้างที่เข้าลักษณะทำนองเดียวกันกับการฟ้องคดีต้องพิจารณาเป็นกรณีไป ซึ่งสามารถศึกษาได้จากแนวคำพิพากษากฎีกา ดังนี้

คำพิพากษากฎีกาที่ 329/2480 “การที่โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องขอให้ศาลยึดทรัพย์จำเลยก่อนคำพิพากษานั้นย่อมทำให้อายุความเรื่องขอให้เพิกถอนการข้อลดสะดุดหยุดลงตามมาตรา 173 (มาตรา 193/14(5) ในปัจจุบัน)”

คำพิพากษากฎีกาที่ 987/2485 “ในคดีที่มีผู้จัดการมรดก ทายาทไม่จำเป็นต้องฟ้องร้องภายในอายุความมรดก 1 ปี เพราะอายุความย่อมสะดุดหยุดลงตามมาตรา 173 (มาตรา 193/14(5) ในปัจจุบัน)”

คำพิพากษากฎีกาที่ 1871/2534 “การทวงหนี้ของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นการบังคับตามสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจทำได้โดยไม่ต้องฟ้องคดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีอำนาจทำได้โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่อศาล ดังนั้นการทวงหนี้จึงเป็นการทำการอื่นได้อันนับว่ามีผลเป็นอย่างเดียวกับการฟ้องคดีอันเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173 (มาตรา 193/14(5) ในปัจจุบัน) มิใช่ต้องรอให้มีการออกหนังสือแจ้งยืนยันหนี้ตามมาตรา 119 วรรค 2 เสียก่อน จึงจะถือว่าเป็นการอื่นได้นับว่ามีผลอย่างเดียวกับการฟ้องคดี เมื่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้แจ้งความเป็นหนังสือไปยังผู้ร้องให้ชำระเงินตามตัวสัญญาใช้เงินเท่ากับเป็นการบังคับตามสิทธิเรียกร้องอันมีผลอย่างเดียวกับการฟ้องคดีภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดตัวสัญญาใช้เงินพิพาทจึงไม่ขาดอายุความ”

คำพิพากษากฎีกาที่ 586/2544 “การที่จำเลยได้รับแจ้งการประเมินภาษีเงินได้นิติบุคคลรอบระยะเวลาบัญชีประจำปี 2526 และ 2527 ถือว่าเจ้าพนักงานประเมินของกรมสรรพากรโจทก์ได้ใช้สิทธิเรียกร้องบังคับเอาแก่จำเลยแล้ว เป็นการที่เจ้าหน้าที่ได้กระทำการอันนับว่ามีผลเป็นอย่างเดียวกับการฟ้องคดี เพราะประมวลรัษฎากรมาตรา 12 ให้

อธิบดีมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ต้องรับผิดเสียภาษีอากรค้างได้ โดยมีต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีจึงเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(5) เมื่อเจ้าพนักงานประเมินกำหนดให้จำเลยชำระเงินค่าภาษีอากรภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งการประเมินโดยจำเลยได้รับหนังสือดังกล่าวเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2530 อายุความจึงเริ่มต้นนับใหม่เมื่อพ้น 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ 26 พฤษภาคม 2530 ซึ่งอาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6451/2550 “ประมวลรัษฎากรมาตรา 12 ให้อธิบดีกรมสรรพากรมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ต้องรับผิดเสียภาษีอากรค้างได้ โดยมีต้องขอให้ศาลออกหมายยึดหรือสั่ง อันเป็นการกระทำที่ถือได้ว่ามีผลเป็นอย่างเดียวกับการฟ้องคดีให้จำเลยชำระภาษี จึงเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(5)”

ส่วนการที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาดำเนินการบังคับคดียึดทรัพย์สินของลูกหนี้ออกขายทอดตลาดเพื่อชำระหนี้ตามคำพิพากษานั้น เป็นการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดีอันมีผลทำให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลงตามมาตรา 193/14(5) นี้หรือไม่ เห็นว่ามีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ 2 แนว ได้แก่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1765/2531 “ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2516 โจทก์ได้ร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2516 จากนั้นเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ดำเนินการขึ้นบังคับคดีโดยยึดทรัพย์สินจำเลยและประกาศขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดหลายครั้งและศาลอนุญาตให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินได้เงินจากการขายทอดตลาดมาหักหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2517 การดำเนินการขึ้นบังคับคดี นับแต่วันที่ 11 พฤษภาคม 2516 ถึงวันที่ 21 สิงหาคม 2517 เป็นการดำเนินการภายในสิบปี นับแต่วันมีคำพิพากษาคดีดังกล่าว ทั้งเป็นการกระทำอื่นใดนับว่ามีผลอย่างเดียวกับการฟ้องคดี เพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องและเพื่อให้ใช้หนี้ตามที่เรียกร้อง ย่อมเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงนับตั้งแต่วันที่ 21 สิงหาคม 2517 ตามความในมาตรา 173 (มาตรา 193/14(5) ในปัจจุบัน) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โจทก์ฟ้องคดีล้มละลายนี้เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2517 ยังไม่ล่วงเลยกำหนดเวลาสิบปีฟ้องโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ” (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2278/2526 และ 2567/2533)

คำพิพากษาฎีกาที่ 4604/2542 “การที่โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสาม ให้ล้มละลายโดยอาศัยมูลหนี้ตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุด มีอายุความ 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 และอายุความจะสะดุดหยุดลงได้ก็ต่อเมื่อมีกรณีตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193/14 แต่การที่โจทก์นำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์ของจำเลยออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระหนี้แก่โจทก์นั้นเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดผลตามคำพิพากษามีใช่เป็นการกระทำการอื่นใดอันมีผลอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดีอันเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงตามมาตรา 193/14(5) ฉะนั้นการที่โจทก์นำหนี้ที่เหลื่อมมาฟ้องให้จำเลยทั้งสามล้มละลายเมื่อพ้นกำหนด 10 ปีนับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว คดีโจทก์จึงขาดอายุความ” (คำพิพากษาฎีกาที่ 5344/2536, 800/2537, 942/2538 ญ., 2317/2540, 6176/2540, 1818/2543, 5596/2543 และ 1679/2551)

จากแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาทั้งสองแนวข้างต้น เห็นว่า วิวินิจฉัยแตกต่างกันในเรื่องการที่โจทก์บังคับคดียึดทรัพย์ของจำเลยออกขายทอดตลาดว่าทำให้อายุความสะดุดหยุดลงหรือไม่ ปัญหาดังกล่าวในชั้นนี้ผู้เขียนเห็นว่ากรการบังคับคดีไม่ใช่การอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี แต่เป็นวิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องดำเนินการภายในระยะเวลา 10 ปีตามมาตรา 271 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับอายุความ จึงมีความเห็นสอดคล้องไปกับแนวคำพิพากษาฎีกาหลัง แต่แท้จริงแล้วปัญหานี้หากสามารถแยกแยะอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และระยะเวลาบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งออกจากกันอย่างชัดเจนแล้ว หรือหากหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความให้สะดุดหยุดลงอีกต่อไปแล้ว ประเด็นนี้ก็อาจไม่เป็นปัญหาอีกต่อไปดังจะวิเคราะห์ในบทที่ 4

สรุปได้ว่า หากเจ้าหนี้เจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิเรียกร้องของตนต่อลูกหนี้ภายในกำหนดอายุความโดยวิธีการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 193/14 อันได้แก่ 1) เจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีเพื่อดังหลักฐานสิทธิเรียกร้อง หรือเพื่อให้ชำระหนี้ 2) เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย 3) เจ้าหนี้ได้มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา หรือ 4) เจ้าหนี้ได้กระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี แล้วผลลัพธ์แห่งการใช้สิทธิเรียกร้องนั้นสมประสงค์ เจ้าหนี้ คือมิได้ถูกยก ทิ้ง หรือถอนเสีย อายุความที่นับเรื่อยมาเป็นโทษแก่เจ้าหนี้ก็นั้นย่อมสะดุดหยุดลง และผลแห่งการที่อายุความสะดุดหยุดลงนั้นจะได้กล่าวกันต่อไป

2.1.5.4 ผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลง

เมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติให้อายุความสะดุดหยุดลง แล้วไม่ว่าจะเป็นการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ หรือเจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลหรือการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี ผลคือ ระยะเวลาที่ผ่านมาหรือล่วงไปก่อนนั้นย่อมไม่นับเข้าในอายุความประการหนึ่ง และเมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดเวลาใด ให้เริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่นั้นอีกประการหนึ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/15 ที่บัญญัติว่า “เมื่ออายุความสะดุดหยุดลงแล้ว ระยะเวลาที่ล่วงไปก่อนนั้นไม่นับเข้าในอายุความ” และวรรค 2 “เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดเวลาใด ให้เริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่นั้น”

การสะดุดหยุดลงโดยการรับสภาพหนี้ของลูกหนี้นั้น ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงทันทีในเวลานั้น และเริ่มนับใหม่สืบไปในวันรุ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น การที่นาย ก กู้เงิน นาย ข ไป ต่อมาอีก 7 ปี นาย ก ได้ชำระหนี้บางส่วนให้กับนาย ข ตามบทบัญญัติมาตรา 193/14(1) ก็ย่อมให้อายุความที่นับมา 7 ปีนั้นสะดุดหยุดลงและเริ่มนับใหม่ ซึ่งเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดก็คือวันที่ชำระหนี้ นั้น และเริ่มนับใหม่ในวันรุ่งขึ้น แต่ก็มีบางกรณีที่เกิดเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง อาจไม่สิ้นสุดลงในทันที เช่น จำเลยยอมให้โจทก์เข้าใช้สิทธิเก็บกินในที่ดิน นับแต่วันทำสัญญาประนีประนอมยอมความตลอดมา ถือว่าจำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ได้ทำการอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยตระหนักเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องของโจทก์ อายุความฟ้องร้องของโจทก์จึงสะดุดหยุดลงและเมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นยังไม่สิ้นสุด อายุความก็ยังไม่เริ่มนับ (คำพิพากษาฎีกาที่ 679/2514 ฎ.) ซึ่งเมื่อจำเลยไม่ยอมให้โจทก์ใช้สิทธิเก็บกินเวลาใด เวลานั้นจึงจะเริ่มนับอายุความใหม่

เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดแล้ว ก็ย่อมจะเริ่มนับอายุความใหม่เวลานั้น แต่ปัญหาที่ว่าอายุความที่เริ่มนับใหม่จะใช้กำหนดอายุความใด กรณีนี้อาจถือเป็นหลักได้ว่า อายุความที่เริ่มนับใหม่ก็คืออายุความแห่งมูลหนี้เดิม เช่น การฟ้องเรียกค่าเสียหายอันเกี่ยวแก่สัญญาเช่านั้นจะต้องฟ้องภายในกำหนด 6 เดือน และแม้จะมีการรับสภาพหนี้กันซึ่งทำให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 172 ก็ตามแต่เมื่อเริ่มนับใหม่ตามมาตรา 181 ก็ต้องถืออายุความเดิมเป็นแต่ตั้งต้นนับใหม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1896/2493) และกรณีที่ทายาทของลูกหนี้ชำระดอกเบี้ยให้แก่เจ้าหนี้ภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่

วันที่ลูกหนี้ตายถือได้ว่าเป็นการรับสภาพหนี้ เมื่อมีการรับสภาพหนี้อายุความสิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 ซึ่งมีให้เจ้าหนี้ฟ้องเมื่อพ้น 1 ปีนับแต่ความตายของเจ้ามรดกก็สะดุดหยุดลง อายุความสำหรับสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้จึงต้องตั้งต้นนับใหม่ตามอายุความแห่งมูลหนี้หากเป็นมูลหนี้เงินกู้ก็มีอายุความ 10 ปี (คำพิพากษาฎีกาที่ 1156/2511) ซึ่งสังเกตได้ว่าอายุความตามมาตรา 1754 ซึ่งมีกำหนด 1 ปีนั้นไม่ใช่อายุความแห่งมูลหนี้เดิม แต่เป็นกำหนดอายุความที่ใช้บังคับเฉพาะในกรณีลูกหนี้ถึงแก่ความตาย ซึ่งเป็นกรณีพิเศษที่กฎหมายกำหนดขึ้นมาเพื่อเร่งรัดให้เจ้าหนี้ทั้งหลายรีบจัดการหรือประสานหนี้สินใด ๆ อันมีต่อผู้ตายให้เสร็จสิ้น อันเป็นนโยบายเพื่อให้เรื่องราวของผู้ตายสำเร็จไปโดยรวดเร็ว⁵¹ ดังนั้น เมื่อทายาทยอมรับสภาพหนี้ จึงต้องกลับไปเริ่มต้นนับอายุความใหม่ตามอายุความแห่งมูลหนี้เดิม คือมูลหนี้เงินกู้นั่นเอง⁵²

การที่อายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของลูกหนี้ และเริ่มนับใหม่เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นไปนั้น ไม่มีปัญหาในการบังคับใช้แต่อย่างใด แต่หากเป็นกรณีที่อายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของเจ้าหนี้อื่นได้แก่ เจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีต่อศาลเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้ เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เจ้าหนี้ได้มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา หรือเจ้าหนี้ได้กระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี ผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงจะเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 193/15 หรือไม่ เพราะเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของเจ้าหนี้มีอยู่ตลอดจนกว่าศาล เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ หรืออนุญาตตุลาการแล้วแต่กรณี จะตัดสินชี้ขาดในสิทธิเรียกร้องนั้น ซึ่งเดิมก่อนมีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 พ.ศ.2535 นั้นมีบทบัญญัติมาตรา 175 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อฟ้องคดีแล้วอายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าคดีจะได้วินิจฉัยถึงที่สุด หรือเสร็จไปเป็นประการอื่น” ซึ่งปัจจุบันได้ถูกยกเลิกแล้ว จึงขอยกความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาฯ ในการยกเลิกบทบัญญัติมาตราดังกล่าว เพื่อให้เข้าใจถึงเจตนารมณ์และสามารถนำมาปรับใช้กับบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน⁵³

⁵¹ กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, หน้า 218.

⁵² ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 659.

⁵³ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1, หน้า 428-429.

“การบัญญัติให้อายุความสะดุดหยุดลงกับให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ปัจจุบัน (ในขณะนั้น) ยังเขียนไว้อย่างสับสน กล่าวคือ ตามมาตรา 173 (มาตรา 193/14(2) ในปัจจุบัน) การฟ้องคดีให้อายุความสะดุดหยุดลง แต่มาตรา 175 กลับบัญญัติไว้ว่า เมื่อฟ้องคดีแล้วอายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าคดีจะได้วินิจฉัยถึงที่สุด หรือเสร็จไปเป็นประการอื่น จึงทำให้นักกฎหมายไทยบางท่านเข้าใจว่าอายุความมีอยู่ 2 ระบบ คือ ‘อายุความสะดุดหยุดลง’ และ ‘อายุความสะดุดหยุดอยู่’ โดยเข้าใจว่ากรณีอายุความสะดุดหยุดอยู่นั้นอายุความจะหยุดนับแต่ขณะนั้นจนกว่าเหตุสิ้นไปจึงจะมีการนับอายุความส่วนที่เหลือต่อไปจากเดิม ในประเด็นนี้ตำราของนักกฎหมายไทยหลายท่านมิได้อธิบายอย่างชัดเจนถึงความแตกต่างของคำทั้งสองว่ามีอยู่หรือไม่อย่างไร และแนวคำพิพากษาก็ไม่เคยวินิจฉัยปัญหานี้โดยตรง ในการพิจารณาของคณะกรรมการได้ศึกษาต้นร่างเกี่ยวกับมาตรา 173 ถึงมาตรา 175 ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ความว่าในการยกร่างมาตราดังกล่าวได้นำหลักของกฎหมายแพ่งเยอรมันในเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงมาใช้ โดยในกฎหมายไทยมาตรา 175 กับใช้คำว่าอายุความสะดุดหยุดอยู่ กล่าวคือให้อายุความสะดุดหยุดลงไว้ก่อนแต่จะให้นับอย่างไร ต้องพิจารณาถึงผลของการฟ้องคดีต่อไป ว่ายุติเป็นเช่นใด นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลของการบัญญัติให้มีเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ ตามความเข้าใจของนักกฎหมายบางท่านแล้วก็จะเป็นการขยายอายุความให้ยาวออกไปอีก ซึ่งไม่น่าจะเป็นการถูกต้อง คณะกรรมการพิจารณาฯ จึงเห็นว่า คำว่า ‘อายุความสะดุดหยุดอยู่’ ไม่ใช่คำที่มีความหมายเฉพาะดังที่นักกฎหมายบางท่านเข้าใจ และเพื่อไม่เกิดความสับสนดังกล่าวอีก คณะกรรมการพิจารณาฯ จึงเห็นควรใช้คำว่า ‘อายุความสะดุดหยุดลง’ แต่เพียงคำเดียว”

ตามเหตุผลของคณะกรรมการพิจารณาฯ ข้างต้น และบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันเห็นว่า การฟ้องคดีของเจ้าหนี้มีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง และผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงนั้นคงต้องพิจารณาตามมาตรา 193/15 ด้วย คือระยะเวลาที่ผ่านมาหรือล่วงไปก่อนนั้นยอมไม่นับเข้าในอายุความ คงเป็นเช่นเดียวกับกรณีที่อายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของลูกหนี้ แต่การเริ่มนับอายุความใหม่ภายหลังจากอายุความสะดุดหยุดลง หากพิจารณาตามมาตรา 193/15 วรรค 2 คือเมื่อเหตุที่ให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดในกรณีนี้ก็น่าจะเป็นเมื่อศาลได้มีวินิจฉัยถึงที่สุด หรือเสร็จไปเป็นประการอื่น ซึ่งเป็นการเทียบเคียงมาจากมาตรา 175(เดิม) อายุความยอมเริ่มนับใหม่เมื่อศาลได้พิพากษาถึงที่สุด เช่นนี้จะเป็นการขัดแย้งกับมาตรา 193/12 หรือไม่ ที่ให้เริ่มนับอายุความเมื่อขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ เพราะเมื่อศาลได้พิพากษาถึงที่สุดแล้ว กำหนดอายุความใหม่อาจเป็นไปตามมาตรา

193/32 คือสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด มีกำหนดอายุความ 10 ปี และหากสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดนั้นไม่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ทันที การเริ่มนับอายุความใหม่ตามมาตรา 193/15 นั้นก็อาจไม่เป็นธรรมแก่ฝ่ายเจ้าหนี้เพราะอายุความเริ่มนับตั้งแต่ต้นยังไม่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ และกรณีกำหนดของอายุความที่ใช้ในการเริ่มนับใหม่ หากเป็นไปตามหลักการตามมาตรา 193/15 แล้วการเริ่มนับอายุความใหม่จะต้องใช้กำหนดอายุความเดิม แต่กำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด ให้มีกำหนดอายุความ 10 ปี โดยไม่คำนึงถึงกำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องเดิมเช่นนี้จะบังคับกันอย่างไร ซึ่งปัญหาดังกล่าวผู้เขียนจะได้วิเคราะห์อย่างละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

ผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงนั้น นอกจากผลอันเกี่ยวข้องกับระยะเวลาที่ล่วงผ่านไปไม่นับรวมเข้าในอายุความ และการเริ่มนับอายุความใหม่เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุด ซึ่งเป็นผลอันเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องดังที่กล่าวมาแล้ว ผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงยังสามารถพิจารณาได้อีกลักษณะหนึ่งคือ ผลต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.1.5.4.1 ผลต่อลูกหนี้ร่วม

ในกรณีบุคคลหลายคนจะต้องทำการชำระหนี้โดยทำนองซึ่งแต่ละคนจะต้องชำระหนี้โดยสิ้นเชิง หรือที่เรียกว่าเป็นลูกหนี้ร่วมกัน การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะการที่อายุความสะดุดหยุดลงของลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งนั้นจะมีผลไปถึงลูกหนี้ร่วมอีกคนหนึ่งหรือไม่เพียงใด สามารถพิจารณาได้จากหลักกฎหมายเรื่องลูกหนี้ร่วม ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในมาตรา 295* ซึ่งวางหลักว่า การที่อายุความสะดุดหยุดลงนั้นเมื่อ

---

* มาตรา 295 บัญญัติว่า "ข้อความจริงอื่นใด นอกจากที่ระบุไว้ใน มาตรา 292 ถึง มาตรา 294 นั้น เมื่อเป็นเรื่องเท่าถึงตัวลูกหนี้ร่วมกันคนใดก็ย่อมเป็นเพื่อคุณและโทษแต่เฉพาะแก่ลูกหนี้คนนั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับสภาพแห่งหนี้ตนเอง"

ความที่ว่ามานี้ เมื่อจะกล่าวโดยเฉพาะก็คือว่าให้ใช้แก่การให้คำบอกกล่าว การผัดนัด การที่หยิบยกอ้างความผิด การชำระหนี้อันเป็นพันธียสแก่ฝ่ายลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่ง กำหนดอายุความ หรือการที่อายุความสะดุดหยุดลงและการที่สิทธิเรียกร้องเคลื่อนกลิ้งกันไปกับหนี้สิน"

เป็นเรื่องของตัวลูกหนี้ร่วมกันคนใดก็ยอมเป็นเพื่อคุณและโทษแต่เฉพาะแก่ลูกหนี้คนนั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับสภาพแห่งหนี้ตัวเอง

หมายความว่า การอันเป็นคุณหรือโทษเฉพาะตัวลูกหนี้ร่วมคนใด หรือที่เรียกว่าเหตุส่วนตัวของลูกหนี้ร่วมคนนั้น เมื่อเกิดขึ้นกับลูกหนี้ร่วมคนใดแล้วมีผลเฉพาะตัวกับลูกหนี้คนนั้นเท่านั้นไม่มีผลไปยังลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย ซึ่งเหตุอันมีลักษณะเป็นการส่วนตัวนี้มีอยู่หลายประการดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 295 วรรค 2⁵⁴ และหนึ่งในหลายประการนั้นมีเรื่องการที่อายุความสะดุดหยุดลงอยู่ด้วย กล่าวคือ การที่อายุความสะดุดหยุดลงนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวของลูกหนี้คนนั้นๆ ดังนั้น เมื่อลูกหนี้ร่วมบางคนทำการรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามมาตรา 193/14(1) อายุความย่อมสะดุดหยุดลงเฉพาะอายุความของลูกหนี้คนนั้นๆ เช่นเดียวกับการที่เจ้าหนี้บังคับใช้สิทธิเรียกร้องอย่างจริงจัง เช่น ฟ้องคดีต่อลูกหนี้ร่วมเพียงบางคน อายุความย่อมสะดุดหยุดลงเฉพาะอายุความของลูกหนี้คนที่ถูกฟ้องคดี ส่วนลูกหนี้ร่วมคนอื่นที่มีได้ถูกฟ้องคดีอายุความก็ยังคงนับเรื่อยไป

แต่ทั้งนี้มิใช่ข้อยกเว้นตามส่วนท้ายของมาตรา 295 วรรคแรก คือ การที่อายุความสะดุดหยุดลงยอมเป็นโทษเฉพาะลูกหนี้คนนั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับสภาพแห่งหนี้ตัวเอง ตัวอย่างเช่น ถ้าสภาพแห่งหนี้เป็นหนี้ซึ่งแบ่งแยกไม่ได้ เช่น เชี่ยวกับขามมีหนี้ร่วมกันที่จะต้องส่งมอบข้างแก่เหลือง เมื่อเชี่ยวชาญสภาพหนี้ ซึ่งเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงนี้ยอมเป็นโทษแก่ทั้งเขียวและขาวซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมกันทุกคนจะเป็นโทษเฉพาะแก่เขียวหาได้ไม่ เพราะขัดกับสภาพแห่งหนี้ซึ่งแบ่งแยกกันไม่ได้⁵⁵

2.1.5.4.2 ผลต่อผู้ค้ำประกัน

สัญญาค้ำประกัน คือการประกันการชำระหนี้ด้วยตัวบุคคล ซึ่งอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ และบุคคลนั้นยอมผูกพันตนต่อเจ้าหนี้ว่าจะชำระหนี้ให้หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ซึ่งสัญญาค้ำประกันถ้าไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกัน

⁵⁴ ดวงตา กล้วยไม้ ณ อยุธยา, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวเนื่องกับการรับสภาพหนี้,” หน้า 56.

⁵⁵ ศักดิ์ สอนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 659-660.

เป็นสำคัญแล้ว จะฟ้องร้องบังคับคดีต่อผู้ค้าประกันไม่ได้ และหนี่ที่จะมีการค้าประกันได้ต้องเป็นหนี่ที่สมบูรณ์ และเป็นหนี่ในทางแพ่ง หากเป็นหนี่ตามกฎหมายอื่นแล้ว เช่น นายประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือผู้ค้าประกันการชำระหนี่ตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 ก็จะไม่ใช้ผู้ค้าประกันตามความหมายนี้ และก็ไม่อาจปรับบทบัญญัติกฎหมายเรื่องค้าประกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 4783/2543)

สำหรับอายุความของผู้ค้าประกันนั้น หนี่ตามสัญญาค้าประกันเป็นหนี่อุปกรณ กฏหมายไม่ได้บัญญัติถึงอายุความฟ้องร้องผู้ค้าประกันไว้โดยเฉพาะว่ามีกำหนดเท่าใด ดังนั้นจึงต้องใช้อายุความทั่วไป 10 ปีตามมาตรา 193/30 (คำพิพากษาฎีกาที่ 4544/2532) แม้เจ้าหนี่จะมีสิทธิฟ้องผู้ค้าประกันได้ภายในกำหนดอายุความ 10 ปี แต่ผู้ค้าประกันก็มีสิทธิตามมาตรา 694 ยกข้อต่อสู้ของลูกหนี่ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี่ได้ ดังนั้น ถ้าหนี่ประธานมีอายุความน้อยกว่า 10 ปี เช่นหนี่ประธานเป็นหนี่ที่ผู้ประกอบการกิจให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ฟ้องเรียกค่าเช่ามีกำหนดอายุความ 2 ปี ตามมาตรา 193/34(6) ผู้ค้าประกันการชำระค่าเช่ามีสิทธิยกอายุความ 2 ปีขึ้นต่อสู้เจ้าหนี่ได้⁵⁶

ส่วนผลของการที่อายุความของหนี่ประธานสะดุดหยุดลงจะมีผลอย่างไรต่อผู้ค้าประกันนั้น กฏหมายได้บัญญัติไว้ในมาตรา 692 ซึ่งบัญญัติว่า “อายุความสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ลูกหนี่นั้น ย่อมเป็นโทษแก่ผู้ค้าประกันด้วย” ที่กฏหมายบัญญัติเช่นนี้ก็เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่าการค้าประกันนั้นถือว่าเป็นสัญญาอุปกรณของหนี่ประธานซึ่งเป็นเสมือนเงาตามตัวกันไป และเป็นเรื่องที่ผู้ค้าประกันผูกพันตนต่อเจ้าหนี่เพื่อชำระหนี่เมื่อลูกหนี่ไม่ชำระหนี่นั้น เพราะฉะนั้นการกระทำบางอย่างที่เป็นคุณหรือโทษแก่ลูกหนี่ย่อมเป็นคุณเป็นโทษแก่ผู้ค้าประกันเช่นเดียวกัน⁵⁷ แต่ต้องพึงระลึกว่าหากผู้ค้าประกันทำให้อายุความสะดุดหยุดลงไม่ว่าจะรับสภาพหนี่ หรือถูกเจ้าหนี่บังคับใช้สิทธิอย่างจริงจัง ไม่มีผลไปถึงอายุความของลูกหนี่ เพราะไม่มีกฏหมายบัญญัติให้มีผลไปถึงลูกหนี่ด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1438/2540)

⁵⁶ ปัญญา ถนอมรอด, คำบรรยายวิชานี้ม คำประกัน จำนำ จำนอง (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2550), หน้า 79-80.

⁵⁷ ดวงตา กล้วยไม้ ณ ออยุธยา, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวเนื่องกับการรับสภาพหนี่,” หน้า 58.

การที่อายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของลูกหนี้ตามมาตรา 193/14(1) อันได้แก่การรับสภาพหนี้โดยทำเป็นหนังสือ ชำระหนี้ให้บางส่วน ชำระดอกเบี้ยให้ประกัน หรือกระทำการใดๆ อันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เห็นเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง ซึ่งทำให้อายุความของลูกหนี้สะดุดหยุดลง ระยะเวลาที่ล่วงผ่านไปไม่นำมารวมนับในอายุความ และเริ่มนับใหม่เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุด ย่อมส่งผลถึงอายุความที่จะฟ้องร้องให้ผู้ค้ำประกันรับผิดชอบตามสัญญาค้ำประกันสะดุดหยุดลงด้วย และเริ่มนับใหม่ไปพร้อมกับอายุความของลูกหนี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 7/2550) แต่กำหนดอายุความใหม่นั้นก็ยังเห็นว่าเป็นอายุความเดิมตามสัญญาค้ำประกัน คือ 10 ปี แมื่กำหนดอายุความของลูกหนี้จะน้อยกว่านั้นก็ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว และการที่อายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของเจ้าหนี้ อันได้แก่ เจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้ เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เจ้าหนี้ได้มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการพิจารณา หรือเจ้าหนี้ได้กระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี ตามมาตรา 193/14(2)-(5) ก็มีผลเช่นเดียวกันคือ เมื่ออายุความของลูกหนี้สะดุดหยุดลงแล้วก็ย่อมเป็นโทษแก่ผู้ค้ำประกันด้วย ทำให้อายุความของผู้ค้ำประกันสะดุดหยุดลงด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 2667/2543*)

เมื่อการที่อายุความของลูกหนี้สะดุดหยุดลง เป็นโทษอายุความของผู้ค้ำประกันแล้ว ดังนี้ในกรณีอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งสามารถมีผู้ค้ำประกันได้เช่นกัน โดยศาลอาจพิพากษาให้ร่วมรับผิดชอบคดีเดียวกัน หรืออาจพิพากษาแยกเป็นต่างคดีกัน ดังนี้ ผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงต่ออายุความของผู้ค้ำประกันนั้นจะเป็นอย่างไร และจะก่อให้เกิดความไม่สอดคล้องกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีของผู้ค้ำประกันหรือไม่ ประเด็นปัญหานี้ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไปในบทที่ 4

---

* คำพิพากษาฎีกาที่ 2667/2543 “แม้จำเลยจะทำสัญญาค้ำประกันไว้ต่อโจทก์เมื่อนับถึงวันฟ้องเป็นเวลากว่า 10 ปี แต่เมื่อขณะทำสัญญาค้ำประกันโจทก์ยังไม่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ อายุความจึงยังไม่เริ่มนับ โจทก์ฟ้องห้างหุ้นส่วนจำกัด ก. เป็นคดีล้มละลายเท่ากับเป็นการฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้หนึ่งตามวิธีการที่พระราชบัญญัติล้มละลายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/14(2) เป็นโทษแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ก. และย่อมเป็นโทษแก่ผู้ค้ำประกันด้วย ตามมาตรา 692 และเมื่ออายุความสะดุดหยุดลงแล้ว ระยะเวลาก่อนนั้นไม่นับเข้าในอายุความ แม้โจทก์จะฟ้องจำเลยให้รับผิดชอบตามสัญญาค้ำประกันในภายหลัง ก็ยังไม่พ้นกำหนดอายุความ 10 ปี สิทธิเรียกร้องของโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ”

2.1.6 ผลของการที่อายุความครบกำหนด

อายุความนั้นเมื่อได้เริ่มต้นนับและเดินต่อไปจนอายุความครบกำหนดแล้ว หรือ ล่วงพ้นกำหนดอายุความไปแล้ว โดยที่เจ้าหนี้ไม่ได้ใช้สิทธิเรียกร้องภายในอายุความนั้น ผลของการที่อายุความครบกำหนดนั้นเป็นประการใด มาตรา 193/9 ซึ่งเป็นมาตราเริ่มต้นแห่งบทบัญญัติว่าด้วยอายุความ บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องใดๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ” และมาตรา 193/29 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้” แสดงว่าเมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว แม้สิทธิเรียกร้องจะขาดอายุความก็มิได้ห้ามฟ้องโดยเด็ดขาด เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิฟ้องขอให้บังคับลูกหนี้ชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความนั้นได้ ถ้าลูกหนี้มิได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลก็ต้องพิพากษาบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ จะอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้⁵⁸ ซึ่งทำให้เห็นอีกประการหนึ่งว่าการที่สิทธิเรียกร้องขาดอายุความนั้นไม่ได้ทำให้สิทธินั้นนั้นๆ ระงับแต่อย่างใด เนื่องด้วยผลของการที่อายุความครบกำหนดมิได้เกี่ยวข้องกับโดยตรงกับปัญหาทางกฎหมายที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้วิจัยอยู่ จึงขออธิบายผลของการที่อายุความครบกำหนด หรือที่เรียกว่าสิทธิเรียกร้องขาดอายุความ ไว้โดยสังเขปดังนี้

ก. ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง (มาตรา 193/10) แต่หากชำระหนี้ไป รับสภาพความรับผิดชอบโดยมีหลักฐานเป็นหนังสือ หรือโดยการให้ประกัน จะเรียกคืนไม่ได้ (มาตรา 193/28)

ข. อายุความให้มีผลย้อนหลังขึ้นไปถึงวันเริ่มนับอายุความ (มาตรา 193/25)

ค. สิทธิเรียกร้องส่วนที่เป็นประธานขาดอายุความ มีผลถึงส่วนที่เป็นอุปกรณด้วย (มาตรา 193/26)

ง. สิทธิเรียกร้องขาดอายุความไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของผู้รับจำนอง ผู้รับจำนำ ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วง หรือผู้ทรงบุริมสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้อันตนได้ยึดถือไว้ (มาตรา 193/27)

⁵⁸ ศักดิ์ สอนงชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 673.

2.1.7 การยื่นหรือขยายอายุความ

หลักกฎหมายในเรื่องอายุความของไทยนั้นเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนจึงไม่อาจใช้เจตนาของคู่กรณีตกลงกำหนดยกเว้น โดยให้งดใช้หรือขยายออกหรือยื่นเข้าในเรื่องอายุความได้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193/11 ซึ่งบัญญัติว่า “อายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ นั้น คู่กรณีจะตกลงกันให้งดใช้หรือขยายออกหรือยื่นเข้าไม่ได้” และด้วยเหตุที่เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนนี้ บุคคลจึงไม่อาจอาศัยนิติกรรมกำหนดเกี่ยวกับอายุความ ให้แตกต่างไปจากบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้าฝ่าฝืนกระทำย่อมตกเป็นโมฆะ ตามมาตรา 151* เพราะถ้าหากกฎหมายยอมให้มีการตกลงยื่นเข้า หรืองดใช้อายุความแล้ว ก็จะมีปัญหาปฏิบัติว่าทุกสัญญาจะต้องมีข้อตกลงเรื่องอายุความไว้ด้วย ซึ่งก็จะส่งผลให้บทบัญญัติในเรื่องอายุความกลายเป็นตัวอักษรที่ตายแล้ว คือไม่มีโอกาสจะได้ใช้เลย⁵⁹ เช่น การตกลงให้ใช้กฎหมายต่างประเทศบังคับเกี่ยวกับอายุความเป็นโมฆะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1583/2511) การตกลงกันขยายหรือยื่นอายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ซึ่งเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 191 (มาตรา 193/11 ในปัจจุบัน) เป็นโมฆะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 573/2509) และการที่ลูกหนี้สละประโยชน์แห่งอายุความก่อนอายุความครบกำหนด ก็เป็นโมฆะเช่นกัน⁶⁰ แต่หากอายุความครบกำหนดแล้วลูกหนี้สามารถสละประโยชน์แห่งอายุความได้ตามมาตรา 193/24 ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อถัดไป

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งของการที่กฎหมายเรื่องอายุความจะบทบัญญัติกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน คือ ศาลไม่สามารถอ้างอำนาจตามมาตรา 142(5)* แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ยับยั้งประเด็นเรื่องอายุความขึ้นวินิจฉัย

* มาตรา 151 บัญญัติว่า “การใดเป็นการแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมาย ถ้ามิใช่กฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ”

⁵⁹ ศนันทกรรณ์ (จำปี) โสทธิพันธ์, คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา, หน้า 222.

⁶⁰ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 568-569.

* มาตรา 142 บัญญัติว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลที่ชี้ขาดคดีต้องตัดสินตามข้อหาในคำฟ้องทุกข้อ แต่ห้ามมิให้พิพากษาหรือคำสั่งให้สิ่งใด ๆ เกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง เว้นแต่

(5) ในคดีที่อาจยกข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนขึ้นอ้างได้นั้นเมื่อศาลเห็นสมควรศาลจะยกข้อเหล่านั้นขึ้นวินิจฉัยแล้วพิพากษาคดีไปก็ได้”

เองได้ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/29 บัญญัติชัดเจนว่า “เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้” และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือแม้บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยอายุความจะเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แต่การที่ลูกหนี้จะอ้างเอาประโยชน์จากอายุความหรือไม่นั้นเป็นสิทธิเฉพาะตัวของลูกหนี้ หากเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนไม่ ศาลจึงไม่อาจหยิบยกอายุความที่ครบกำหนดแล้วขึ้นวินิจฉัยเองได้⁶¹

เมื่อสรุปหลักเกณฑ์ได้ว่า อายุความที่กฎหมายกำหนดบุคคลจะตกลงงดใช้ ขยายออก หรือยกไม่ได้ แต่ก็มีข้อยกเว้น คือ อายุความสามารถขยายได้โดยกฎหมาย อันเนื่องมาจากมีเหตุบางประการเป็นข้อขัดข้องทำให้ผู้มีสิทธิเรียกร้องไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องเพราะฐานะที่ไม่อาจคุ้มครองหรือใช้สิทธิเรียกร้องได้ตามปกติก็ดี เพราะมีความตายของผู้ทรงสิทธิเกิดขึ้นก็ดี เพราะเหตุสุดวิสัยก็ดี กฎหมายก็จะเข้ามาคุ้มครองผู้ทรงสิทธิในกรณีเฉพาะเหล่านี้⁶² แต่หลักกฎหมายเรื่องการขยายอายุความโดยกฎหมายนั้นไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหากฎหมายที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาอยู่ ผู้เขียนจึงขอเพียงสรุปกรณีการขยายอายุความโดยกฎหมาย ดังนี้⁶³

ก. เจ้าหนี้ฟ้องผิดศาล (มาตรา 193/17 วรรค 2)

ข. เจ้าหนี้ฟ้องคดีและศาลยกฟ้องโดยไม่ตัดสิทธิที่จะฟ้องใหม่ (มาตรา 193/17 วรรค 2)

ค. เจ้าหนี้ยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายหรือมอบข้อพิพาทให้ออญาโตตุลาการพิจารณา หรือกระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกับการฟ้องคดี แต่ไม่อยู่ในอำนาจ (มาตรา 193/18)

ง. เจ้าหนี้ไม่สามารถทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเพราะมีเหตุสุดวิสัย (มาตรา 193/19)

จ. เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้เยาว์หรือบุคคลวิกลจริตไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล (มาตรา 193/20)

ฉ. เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถฟ้องร้องผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ (มาตรา 193/21)

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 692.

⁶² ศนันทกรธร (จำปี) โสทธิพันธุ์, คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา, หน้า 239.

⁶³ ศักดิ์ สอนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 663-664.

ช. เจ้าหนี้ซึ่งเป็นสามีภริยาฟ้องร้องเอาแก่กัน (มาตรา 193/22)

ช. เจ้าหนี้หรือลูกหนี้ถึงแก่ความตาย (มาตรา 193/23)

ซึ่งผลของการขยายอายุความโดยกฎหมายของแต่ละกรณีนั้น ย่อมแตกต่างกันไปตามเจตนารมณ์โดยจะเป็นประการใดสามารถศึกษาได้จากมาตรานั้น ในที่นี้จะไม่ขออธิบายโดยละเอียด

2.1.8 การสละประโยชน์แห่งอายุความ

การสละประโยชน์แห่งอายุความคือ การที่ลูกหนี้แสดงเจตนาต่อเจ้าหนี้หลังจากอายุความครบกำหนดแล้วว่าตนไม่ประสงค์จะถือเอาประโยชน์จากอายุความนั้น ซึ่งการสละประโยชน์แห่งอายุความนั้นจะกระทำได้อีกเมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193/24 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว ลูกหนี้จะสละประโยชน์แห่งอายุความนั้นเสียก็ได้ แต่การสละประโยชน์เช่นว่านี้ ไม่มีผลกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลภายนอกหรือผู้ค้ำประกัน” ซึ่งหากการสละประโยชน์แห่งอายุความก่อนอายุความครบกำหนดแล้ว จะเป็นโมฆะ เพราะเป็นการฝ่าฝืนกระทำการแตกต่างจากมาตรา 193/24 ซึ่งเป็นบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพราะเหตุที่ว่า ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากอายุความคือลูกหนี้ ในขณะที่ก่อนนี้ลูกหนี้อยู่ในฐานะเสียเปรียบอาจถูกเจ้าหนี้บีบบังคับให้สละประโยชน์แห่งอายุความได้โดยง่าย ถ้ากฎหมายไม่ห้ามไว้ความประสงค์ของกฎหมายที่ให้มีการกำหนดอายุความย่อมจะไม่เกิดผล แต่เมื่ออายุความครบกำหนดแล้วเจ้าหนี้ไม่อาจบังคับลูกหนี้ได้ ถ้าลูกหนี้สมัครใจสละประโยชน์แห่งอายุความ ย่อมถือได้ว่าเป็นเจตนาอันแท้จริง กฎหมายจึงรับบังคับให้ตามเจตนา

ผลของการสละประโยชน์แห่งอายุความนั้น คือลูกหนี้ไม่อาจยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้เจ้าหนี้ได้อีกต่อไป อายุความที่ล่วงไปก่อนแล้วเป็นอันไม่นับและเริ่มนับอายุความต่อไปใหม่เสมือนไม่เคยมีการนับอายุความมาก่อน กำหนดอายุความที่เริ่มนับใหม่นั้นถือตามอายุความแห่งมูลหนี้เดิมหรืออายุความเดิม และผลของการสละประโยชน์แห่งอายุความนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวของลูกหนี้ เมื่อลูกหนี้คนใดสละประโยชน์ยอมเป็นโทษแก่ลูกหนี้นั้นโดยเฉพาะ ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลภายนอกหรือผู้ค้ำประกัน คือ ลูกหนี้ร่วมหรือผู้ค้ำประกันที่ไม่ได้สละประโยชน์แห่งอายุความสามารถยกอายุความขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้ และบุคคลภายนอกนี้ยัง

รวมถึงเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ ของลูกหนี้ ถ้าการสละประโยชน์แห่งอายุความของลูกหนี้ทำให้เจ้าหน้าที่นั้นต้องเสียเปรียบ ย่อมไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าหน้าที่นั้นในการที่จะฟ้องขอให้เพิกถอนการฉ้อฉลตามมาตรา 237⁶⁴

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจึงมีปัญหาคือคิดว่าหากหนี้ตามคำพิพากษา หรือสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด มีกำหนดอายุความและอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายว่าด้วยอายุความแล้ว ก็ย่อมน่าจะสละประโยชน์แห่งอายุความได้ด้วย แต่การสละประโยชน์แห่งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้น จะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือหลักกฎหมายอื่นๆ ในระบบกฎหมายไทยหรือไม่นั้น ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ในบทที่ 4

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดเป็นหลักกฎหมายที่ว่าด้วยอายุความในระบบกฎหมายไทย ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาทางกฎหมายที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาวิจัยนั้นคือ ‘อายุความของหนี้ตามคำพิพากษา’ แต่เมื่อได้ศึกษาหลักกฎหมายว่าด้วยอายุความแล้ว เห็นว่าเกี่ยวข้องกับกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในหลายส่วน และยังเมื่อพิจารณามาตรา 193/32 ที่บัญญัติถึงอายุความของ ‘สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด’ และมาตรา 193/14(2) ซึ่งบัญญัติถึงการที่อายุความสะดุดหยุดลงโดยการฟ้องคดีของเจ้าหน้าที่ อันได้แก่ ‘การฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้อง’ และ ‘การฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้’ จึงทำให้ชวนสงสัยว่าลักษณะของการฟ้องคดี และลักษณะของคำพิพากษาในระบบกฎหมายไทยเป็นอย่างไร ซึ่งอาจสามารถทำให้เข้าใจถึงความหมาย หรือขอบเขตของอายุความหนี้ตามคำพิพากษา หรือสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 มากยิ่งขึ้น

2.2 หลักกฎหมายว่าด้วยประเภทของคำพิพากษา

ดังที่ได้กล่าวในตอนต้นว่าเมื่อบุคคลรับความเดือดร้อน และมีความจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือ ศาลเป็นเพียง ซึ่งบุคคลสามารถเสนอคดีต่อศาลตามหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้” ซึ่งตาม

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 683.

มาตราดังกล่าวการเสนอคดีต่อศาลสามารถกระทำได้ 2 วิธี คือ การเสนอคดีอย่างคดีมีข้อพิพาทประการหนึ่งซึ่งต้องเสนอเป็นคำฟ้อง และการเสนอคดีอย่างคดีไม่มีข้อพิพาทอีกประการหนึ่งซึ่งต้องเสนอเป็นคำร้องขอ ซึ่งไม่ว่าโดยวิธีใดสามารถเรียกโดยรวมได้ว่า “การฟ้องคดีต่อศาล” และเมื่อศาลได้พิจารณาวรรตคดีแล้ว ศาลจะต้องตัดสินเป็นคำพิพากษา ซึ่งลักษณะหรือประเภทของคำพิพากษามีลักษณะแตกต่างกันไป ซึ่งตรงจุดนี้หากสามารถแยกแยะประเภทของคำพิพากษาได้อาจทำให้สามารถเข้าใจความหมาย หรือขอบเขตของคำว่า ‘สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด’ หรือ ‘สิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาชั้นที่สุดของศาล’ มากยิ่งขึ้น ซึ่งประเภทของคำพิพากษานั้นแม้ในระบบกฎหมายไทยจะมีได้มีบทบัญญัติกฎหมายกล่าวถึงประเภทของคำพิพากษาไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าสามารถแบ่งประเภทของคำพิพากษาได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ คำพิพากษาเชิงบังคับ และคำพิพากษาแสดงสิทธิ

2.2.1 คำพิพากษาเชิงบังคับ

คำพิพากษาเชิงบังคับ (Corecive Judgment) หรือคำพิพากษาที่กำหนดแนวทางปฏิบัติโดยชัดแจ้ง (Executory Judgment) คือเมื่อบุคคลมีสิทธิหน้าที่ต่อกันซึ่งเป็นไปตามกฎหมายสารบัญญัติ แต่เมื่อมีการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่กัน เช่นนาย ข กู้ยืมเงินนาย ก จำนวน 100 บาท นาย ก และนาย ข ต่างมีสิทธิหน้าที่ต่อกันตามสัญญาและกฎหมายลักษณะกู้ยืม เมื่อมีการโต้แย้งสิทธิหน้าที่ขึ้นคือเมื่อถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ นาย ข ไม่ยอมคืนเงินให้กับนาย ก เช่นนี้นาย ก ก็จะต้องฟ้องร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลพิพากษาบังคับตามสิทธิที่ตนมี คือมีคำขอให้ศาลพิพากษาให้นาย ข คืนเงินให้กับนาย ก ศาลจะพิพากษาโดยกำหนดสิทธิต่างๆ ของคู่ความแล้วจึงมีคำสั่งให้จำเลยกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง คือพิพากษาให้นาย ข คืนเงินให้กับนาย ก และถ้านาย ข ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา ก็จะเป็นเรื่องการร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาต่อไป ซึ่งการบังคับคดีก็ต้องเป็นไปตามคำพิพากษาและตามที่กฎหมายกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการไว้ เช่น ศาลพิพากษาว่าให้นาย ข ชำระหนี้ให้กับนาย ก หากนาย ข ไม่ชำระให้ยึดทรัพย์สินของนาย ข นำออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ให้กับนาย ก จนครบถ้วน คำพิพากษาเชิงบังคับนอกจากจะมีคำสั่งให้จำเลยชำระหนี้เงินแล้ว ยังรวมถึงสั่งให้จำเลยชำระหนี้โดยเฉพาะเจาะจง งดใช้ค่าเสียหาย กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งด้วย ซึ่งคำพิพากษาประเภทนี้เป็นคำพิพากษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในระบบกฎหมายไทย

2.2.2 คำพิพากษาแสดงสิทธิ

คำพิพากษาแสดงสิทธิ (Declaratory Judgment) หมายถึง คำพิพากษาอย่างเป็นทางการของศาลซึ่งประกาศสถานภาพหรือสิทธิตามกฎหมายต่างๆ ของคู่กรณีหรือของกรกระทำต่างๆ ว่าได้รับการรับรองสิทธิหรือไม่ ซึ่งมุ่งที่จะทำให้ประจักษ์ซึ่งความสัมพันธ์ในทางกฎหมายระหว่างคู่กรณี โดยไม่มีการบังคับคดี กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คำพิพากษาทำหน้าที่วินิจฉัยสถานะทางกฎหมายระหว่างคู่กรณี นอกจากนี้ยังหมายความรวมถึงคำพิพากษาซึ่งก่อให้เกิดสิทธิหรือคำพิพากษาบอกล้างสิทธิเพื่อสร้างสิทธิอย่างใหม่ด้วย⁶⁵ ซึ่งคำพิพากษาประเภทนี้ยังไม่เป็นที่คุ้นเคยในระบบกฎหมายไทย แต่เมื่อพิจารณาจากความหมายของคำพิพากษาแสดงสิทธิแล้ว เห็นว่ามีความใกล้เคียงและสามารถพิจารณาได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ในส่วนการเสนอคดีโดยมีความจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลหรือเสนอคดีอย่างคดีไม่มีข้อพิพาท แต่ทั้งนี้เมื่อได้ศึกษาเพิ่มเติมแล้วจะพบว่าคำพิพากษาแสดงสิทธิก็สามารถปรากฏอยู่ในคดีมีข้อพิพาทได้เช่นกัน ดังนี้

2.2.2.1 คำพิพากษาแสดงสิทธิในคดีไม่มีข้อพิพาท

การเสนอคดีต่อศาลตามมาตรา 55 สามารถทำได้ 2 ทางคือฟ้องคดีมีข้อพิพาทเมื่อมีข้อโต้แย้งสิทธิทางหนึ่ง กับร้องขอต่อศาลเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทเมื่อจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลอีกทางหนึ่ง การใช้สิทธิทางศาล หมายความว่า บุคคลนั้นมีสิทธิอยู่แล้วตามกฎหมาย และจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลเพื่อขอความรับรองคุ้มครองหรือบังคับตามสิทธิของตนที่มีอยู่หรือจะทำการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ขออนุญาตหรือให้ศาลแสดงหรือรับรองสิทธิของตนเสียก่อน⁶⁶ ซึ่งหลักในการใช้สิทธิทางศาล ก็คือ บุคคลจะร้องขอต่อศาลเป็นคดีไม่มีข้อพิพาทได้ต่อเมื่อมีกฎหมายสารบัญญัติรับรองให้ใช้สิทธิทางศาลได้ มิใช่ว่าผู้ใดก็จะมาร้องได้เสมอไป⁶⁷ เช่น

⁶⁵ ธีรญา วัฒนะชีวะกุล, “การนำหลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลมาใช้ในประเทศไทย,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 53.

⁶⁶ จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ภาค 1 ถึงภาค 3), พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2551), หน้า 9.

⁶⁷ อานินทร์ กรัยวิเชียร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518), หน้า 261.

การร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลวิกลจริตเป็นคนที่ไร้ความสามารถ การร้องขอให้ผู้ไม่สามารถจัดการงานของตนเองได้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ การร้องขอตั้งผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ การเพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ การขอตั้งผู้จัดการมรดก การร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะ การขอให้ศาลมีคำสั่งแสดงว่าได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์ เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้ล้วนมีกฎหมายสารบัญญัติรับรองให้ใช้สิทธิทางศาลได้

การเสนอคดีอย่างคดีไม่มีข้อพิพาทนั้นต้องทำเป็นคำร้องขอ โดยศาลจะไต่สวนและมีคำสั่งโดยทำเป็นคำพิพากษา กรณีเช่นนี้จะมีได้ฟ้องใครเป็นจำเลย แต่อย่างไรก็ตามในคดีไม่มีข้อพิพาทนี้ หากมีบุคคลอื่นร้องคัดค้านเข้ามาในคดีก็ทำให้คดีนั้นเป็นกลายเป็นคดีมีข้อพิพาทไปเสมือนว่าผู้ร้องซึ่งเป็นผู้เริ่มคดีเป็นโจทก์ และผู้คัดค้านเป็นจำเลย โดยไม่ต้องไปฟ้องร้องกันใหม่⁶⁸ ซึ่งหลักเกณฑ์เป็นไปตามมาตรา 188 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง*

ตัวอย่างคำพิพากษาแสดงสิทธิที่ศาลฎีกาตัดสินโดยใช้หลักกฎหมายว่าด้วยการใช้สิทธิทางศาล ตามมาตรา 55 และมาตรา 188 เช่น

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 262.

* มาตรา 188 บัญญัติว่า “ในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท ให้ใช้ข้อบังคับต่อไปนี้

- (1) ให้เริ่มคดีโดยยื่นคำร้องขอต่อศาล
- (2) ศาลอาจเรียกพยานมาสืบได้เองตามที่เห็นจำเป็นและวินิจฉัยชี้ขาดตามที่เห็นสมควรและยุติธรรม
- (3) ทางแก้แห่งคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นให้ใช้ได้แต่โดยวิธียื่นอุทธรณ์หรือฎีกาเท่านั้น และให้อุทธรณ์ฎีกาได้แต่เฉพาะในสองกรณีต่อไปนี้
  - (ก) ถ้าศาลได้ยกคำร้องขอของคู่ความฝ่ายที่เริ่มคดีเสียทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือ
  - (ข) ในเหตุที่มีได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการพิจารณาหรือพิพากษาหรือคำสั่ง
- (4) ถ้าบุคคลอื่นใดนอกจากคู่ความที่ได้ยื่นฟ้องคดีอันไม่มีข้อพิพาทได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับคดีโดยตรงหรือโดยอ้อม ให้ถือว่า บุคคลเช่นว่ามานี้เป็นคู่ความและให้ดำเนินคดีไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยคดีอันมีข้อพิพาท แต่ในคดีที่ยื่นคำร้องขอต่อศาล เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คำอนุญาตที่ผู้แทนโดยชอบธรรมได้ปฏิเสธเสีย หรือให้ศาลมีคำพิพากษาหรือ คำสั่งถอนคืนคำอนุญาตอันได้ให้ไว้แก่ไร้ความสามารถนั้นให้ถือว่า เป็นคดีไม่มีข้อพิพาท แม้ถึงว่าผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้ไร้ความสามารถนั้นจะได้มาศาล และแสดงข้อคัดค้านในการให้คำอนุญาต หรือถอนคืนคำอนุญาตเช่นว่านั้น”

คำพิพากษาฎีกาที่ 1537/2514 “การร้องต่อศาลขอให้เพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่อันผิดระเบียบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1195 นั้น อาจทำเป็นคำร้องขออย่างคดีไม่มีข้อพิพาทก็ได้ ไม่จำเป็นต้องฟ้องร้องเป็นคดีมีข้อพิพาท”

คำพิพากษาฎีกาที่ 109/2506 “ผู้ร้องยื่นคำร้องขอต่อศาลว่าที่ดินโฉนดที่ 259 มีชื่อผู้ร้องนายทองสามี่ผู้ร้องและนางชดเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกัน เมื่อ 20 ปีเศษมานี้ นางชดได้สละกรรมสิทธิ์ส่วนของตนโดยอพยพไปอยู่จังหวัดสระบุรี และได้กลับเข้ามาครอบครองที่ดินแปลงนี้อีก และวันที่ 20 ตุลาคม 2493 นางทองสามี่ผู้ร้องถึงแก่กรรมผู้ร้องจึงได้ครอบครองที่แปลงนี้ทั้งหมดแต่ผู้เดียวโดยสงบเปิดเผยโดยเจตนาเป็นเจ้าของติดต่อกันเป็นเวลาเกินกว่า 10 ปีแล้ว ผู้ร้องจึงได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนของนางชดและส่วนของนายทองสามี่ผู้ร้อง จึงขอให้ศาลมีคำสั่งว่าที่ดินส่วนของนางชดและของนายทองสามี่ผู้ร้องเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร้อง คำร้องขอเช่นว่านี้เป็นกรณ^๑อ้างว่าผู้ร้องได้กรรมสิทธิ์ที่ดินด้วยการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 ซึ่งผู้ร้องยอมมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอฝ่ายเดียวเพื่อให้ศาลไต่สวนแสดงว่าตนมีกรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 78 และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 188(1) ได้”

เห็นได้ว่าหลักกฎหมายเรื่องคำพิพากษาแสดงสิทธิ ส่วนหนึ่งปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55 ในส่วนการใช้สิทธิทางศาลโดยการเสนอคดีไม่มีข้อพิพาท ซึ่งมีความจำเป็นต้องให้ศาลแสดงสิทธิหรือรับรองสิทธิ แต่ทั้งนี้ในระบบกฎหมายไทยการใช้สิทธิทางศาลดังกล่าวต้องมีกฎหมายสารบัญญัติรับรองให้กระทำได้ ดังตัวอย่างที่ได้ยกมาแล้ว แต่เมื่อพิจารณาแล้วแม้หลักกฎหมายเรื่องคำพิพากษาแสดงสิทธิโดยส่วนใหญ่จะปรากฏในคดีไม่มีข้อพิพาท แต่คำพิพากษาแสดงสิทธินั้นก็ปรากฏอยู่ในคดีมีข้อพิพาทด้วย ดังจะได้กล่าวต่อไป

2.2.2.2 คำพิพากษาแสดงสิทธิในคดีมีข้อพิพาท

สำหรับคดีมีข้อพิพาทซึ่งเกิดเมื่อมีข้อโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ขึ้นนั้น โดยส่วนใหญ่จะนำไปสู่คำพิพากษาเชิงบังคับ คือเมื่อมีการกระทำที่ได้แย้งสิทธิหน้าที่ โจทก์ก็จะฟ้องต่อศาลให้บังคับจำเลยกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อระงับการโต้แย้งสิทธิ หรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งหากจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา โจทก์ก็ต้องร้องขอบังคับคดีต่อไป จะ

ฟ้องใหม่ก็ไม่ได้เนื่องจากหากคดีถึงที่สุด และเป็นประเด็นเดียวกันที่ศาลได้วินิจฉัยแล้วจะกลายเป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามตามมาตรา 148 และด้วยเหตุนี้เองเมื่อมีการโต้แย้งสิทธิหน้าที่กันแล้ว ในทางปฏิบัติโจทก์จะไม่เพียงฟ้องต่อศาลเพื่อให้ศาลแสดงว่าตนมีสิทธิหรือรับรองสิทธิเพียงอย่างเดียว แต่จะขอให้ศาลบังคับจำเลยให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในที่เดียวกันด้วย คำพิพากษาส่วนใหญ่จึงล้วนเป็นคำพิพากษาเชิงบังคับ แต่ก็มีแนวคำพิพากษาฎีกาบางฉบับแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าจะเป็นคดีมีข้อพิพาท แต่เป็นการฟ้องเพื่อให้ศาลพิพากษาแสดงสิทธิและสามารถนำสิทธิตามคำพิพากษานั้นฟ้องคดีแพ่งเพื่อให้ศาลบังคับตามสิทธินั้นได้อีกโดยไม่เป็นฟ้องซ้ำ

คำพิพากษาฎีกาที่ 192/2485 “พินัยกรรมซึ่งพิพาทกันในคดีก่อนถึงเรื่องความสมบูรณ์นั้น มีข้อความยกที่ร้ายพิพาทให้จำเลยด้วยการที่โจทก์ขอให้เพิกถอนพินัยกรรมก็เท่ากับโจทก์ขอให้ศาลแสดงว่าที่ร้ายพิพาทปลอดจากข้อผูกมัดในพินัยกรรม กล่าวคือกลายเป็นมรดกไม่มีพินัยกรรม ซึ่งโจทก์จะได้มีส่วนแบ่งในฐานะเป็นทายาทของผู้ตาย ฉะนั้นคดีเรื่องขอให้เพิกถอนพินัยกรรมที่ผูกมัดที่นารายนี้ จึงเป็นการที่โจทก์ฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องมรดกตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173 (มาตรา 193/14(2) ในปัจจุบัน)”

จากคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวเห็นว่าในคดีก่อนเป็นคดีมีข้อพิพาทกันในเรื่องความสมบูรณ์ของพินัยกรรม เมื่อศาลพิพากษาเพิกถอนพินัยกรรมคำพิพากษาดังกล่าวจึงเป็นคำพิพากษาแสดงสิทธิอันแสดงสิทธิว่าทรัพย์สินร้ายพิพาทปลอดพินัยกรรม และเมื่อมีการฟ้องแบ่งทรัพย์สินมรดกอันเป็นการฟ้องเพื่อให้ศาลพิพากษาเพื่อบังคับตามสิทธิ เมื่อประเด็นแห่งคดีเป็นคนละเรื่องกันจึงไม่เป็นฟ้องซ้ำ จึงเป็นได้ว่าคดีเดิมเป็นลักษณะคำพิพากษาแสดงสิทธิส่วนคดีหลังเป็นคำพิพากษาเชิงบังคับต่อเนื่องกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ 205/2523 “พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญฯ มาตรา 14 วรรคสอง มิได้ใช้ถ้อยคำแต่เพียงว่า ‘เวลาราชการ’ แต่ใช้คำว่า ‘เวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญ’ ซึ่งมีความหมายกว้างว่า เพราะ ‘เวลาราชการ’ นั้น หมายถึงเวลาราชการจริง ๆ ส่วน ‘เวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญ’ หมายถึงเวลาราชการจริง ๆ รวมทั้งเวลาราชการที่ไม่ใช่เวลาราชการจริง ๆ ด้วย เช่นมาตรา 24 วรรคสองให้นับเวลาราชการที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเขตที่ได้รับประกาศให้กักอัยการศึกเป็นทวีคูณเป็นต้น ซึ่งไม่ใช่เวลาราชการจริง ๆ แต่ก็เป็นเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญ ด้วยเหตุนี้มาตรา 14 วรรคสอง จึงไม่ใช่

ถ้อยคำที่ว่า ‘ถ้าข้าราชการผู้ใดมีเวลาราชการครบยี่สิบห้าปีบริบูรณ์แล้ว’ แต่ใช้ว่า ‘ถ้าข้าราชการผู้ใดมีเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญครบยี่สิบห้าปีบริบูรณ์แล้ว’ เพื่อให้มีความหมายกว้างและเพื่อประโยชน์แก่ข้าราชการผู้ลาออกจากราชการนั่นเอง ดังนั้น เมื่อโจทก์มีเวลาราชการจริง ๆ 17 ปี 10 เดือน 30 วัน และมีเวลาราชการทวีคูณในระหว่างประกาศใช้กฎอัยการศึกอีก 6 ปี 9 เดือน 27 วัน หักวันลาภิจ ลาป่วยระหว่างเวลาราชการทวีคูณแล้ว รวมเป็นเวลาราชการทั้งสิ้น 24 ปี 7 เดือน 18 วัน อันเป็นเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญตามนัยดังกล่าว แต่โดยที่มาตรา 4 ประกอบด้วยมาตรา 29 วรรคแรก บัญญัติให้นับเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญแต่จำนวนปีเศษของปีถ้าถึงครึ่งปีให้นับเป็นหนึ่งปี ซึ่งโจทก์มีเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญที่เป็นเศษของปีถึงครึ่งปี คือ 7 เดือน 18 วัน จึงต้องนับเป็นหนึ่งปีเมื่อรวมกัน 24 ปี แรกจึงเป็นเวลาราชการสำหรับคำนวณบำเหน็จบำนาญครบ 25 ปีบริบูรณ์แล้ว ศาลฎีกาเห็นว่าคดีนี้โจทก์ฟ้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงว่าโจทก์มีสิทธิได้รับบำนาญซึ่งขณะยื่นฟ้องไม่อาจกำหนดจำนวนเงินได้แน่นอนโดยโจทก์มิได้ขอให้บังคับจำเลยชำระเงินจำนวนหนึ่งจำนวนใด จึงเป็นคดีที่มีคำขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันไม่อาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ หาใช่คดีมีทุนทรัพย์ไม่ โจทก์เสียค่าธรรมเนียมอย่างคดีไม่มีทุนทรัพย์ถูกต้องแล้ว พิพากษาให้โจทก์มีสิทธิได้รับบำนาญให้จำเลยดำเนินการตามสิทธิของโจทก์ต่อไป”

คำพิพากษานี้เป็นเรื่องของคำพิพากษาแสดงสิทธิเช่นกัน กรณีนี้โจทก์ได้แก่ท่านศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธุ์ ซึ่งฟ้องกระทรวงการคลังเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิว่าตนมีสิทธิได้รับเงินบำนาญ ซึ่งประเด็นในตอนต้นของคำพิพากษาเป็นการวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญราชการฯ เกี่ยวกับการนับระยะเวลาว่าครบตามเงื่อนไขการได้รับเงินบำนาญหรือไม่ ซึ่งศาลเห็นว่าโจทก์มีสิทธิได้รับเงินบำนาญ และประเด็นตอนท้ายเป็นเรื่องของการที่จำเลยให้การแย้งมาว่าโจทก์เสียค่าธรรมเนียมไม่ถูกต้องเพราะเป็นคดีมีทุนทรัพย์ ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่าคดีนี้เป็นคดีไม่มีทุนทรัพย์เพราะโจทก์มิได้ขอให้บังคับจำเลยชำระเงิน แต่เป็นการฟ้องเพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิการได้รับเงินบำนาญของโจทก์อันเป็นการพิพาทว่ามีสิทธิหรือไม่เท่านั้น เมื่อศาลพิพากษาว่าโจทก์มีสิทธิได้รับเงินบำนาญก็จะการเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลซึ่งจำเลยจะต้องดำเนินการตามสิทธินั้น ดังนั้น เห็นว่าหากจำเลยไม่ดำเนินการแล้ว โจทก์อาจต้องฟ้องคดีเพื่อบังคับตามสิทธิของโจทก์อีกครั้งหนึ่ง และเห็นได้ว่าการที่จำเลยไม่ดำเนินการตามสิทธิของโจทก์อาจกลายเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 ด้วย

คำพิพากษาฎีกาที่ 3040/2548 “คดีก่อนจำเลยทั้งสองซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินฟ้องขับไล่โจทก์คดีนี้ซึ่งเป็นผู้ก่อสร้างตึกแถวและเรียกค่าเสียหายเนื่องจากโจทก์คดีนี้ผิดสัญญาไม่ยอมส่งมอบตึกแถวแก่จำเลยทั้งสองตามสัญญา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สัญญาเลิกกันคู่ความต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม โดยโจทก์ต้องคืนที่ดินพร้อมตึกแถวซึ่งถือว่าเป็นส่วนควบตกเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยทั้งสองในคดีนี้ โจทก์ไม่มีสิทธิครอบครองที่ดินและตึกแถวต่อไป ส่วนค่าเสียหายนั้น เนื่องจากได้ตกลงเลิกสัญญากันแล้วโจทก์จึงไม่มีหน้าที่ส่งมอบตึกแถว จำเลยทั้งสองจึงเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ไม่ได้ พิพากษาให้ขับไล่โจทก์คดีนี้ออกจากที่ดินและตึกแถวตั้งนั้น ผลของคำพิพากษาในคดีก่อนย่อมผูกพันโจทก์คดีนี้ โจทก์คดีนี้จึงไม่มีสิทธิอยู่ในที่ดินและตึกแถวนับแต่วันที่อ่านคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีก่อนคือวันที่ 12 ตุลาคม 2537 ให้โจทก์คดีนี้ฟัง การที่โจทก์คดีนี้คงอยู่ต่อมาจนถึงวันที่ 15 มิถุนายน 2538 จึงเป็นละเมิด ตั้งนั้น ที่จำเลยทั้งสองฟ้องแย้งเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจนกว่าจะขนย้ายทรัพย์สินออกจากที่ดินและตึกแถว จึงเป็นการฟ้องแย้งเพื่อให้บังคับตามสิทธิที่เกิดจากผลของคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีก่อน ฟ้องแย้งของจำเลยทั้งสองจึงไม่เป็นฟ้องซ้ำกับคดีก่อน”

คำพิพากษาฎีกานี้ก็เช่นกันคดีเดิมเป็นคดีมีข้อพิพาทศาลพิพากษาให้สัญญาเลิกกันคู่ความต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม โจทก์ต้องคืนที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างให้จำเลย ซึ่งมีลักษณะเป็นคำพิพากษาเชิงบังคับ และเป็นคำพิพากษาแสดงสิทธิของจำเลยในที่ดินและตึกพิพาทไปพร้อมกัน เมื่อจำเลยฟ้องบังคับเรียกค่าเสียหายจากโจทก์เนื่องจากไม่ยอมออกจากที่ดินดังกล่าว จึงเป็นการฟ้องบังคับตามสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากผลของคำพิพากษาในคดีก่อน และไม่^๑เป็นฟ้องซ้ำด้วย คำพิพากษาดังกล่าวจึงเป็นคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องอย่างหนึ่ง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1298/2497 “โจทก์เช่าเครื่องฉายภาพยนตร์จากนายลิขิตมาฉายโรงภาพยนตร์ของจำเลย ต่อมานายลิขิตบอกเลิกสัญญากับโจทก์ โจทก์เรียกคืนจากจำเลยจำเลยไม่ยอมคืน นายลิขิตจึงฟ้องโจทก์ โจทก์ได้ขอให้ศาลเรียกจำเลยเข้ามาเป็นจำเลยร่วม เพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องให้เสร็จสิ้นไป คดีถึงที่สุด ชั้นฎีกาพิพากษาให้โจทก์และจำเลยส่งคืนแก่นายลิขิต โดยไม่ชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ระหว่างโจทก์และจำเลย แต่ไม่ตัดสิทธิของโจทก์ที่จะว่ากล่าวแก่จำเลย ตั้งนี้อายุความฟ้องคดีนี้ย่อมสะดุดหยุดลง จนกว่าคดีจะถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173, 175 และ 181 (มาตรา 193/14(2), 193/15 ในปัจจุบัน) และเมื่อโจทก์มาฟ้องคดีนี้หลังคดีก่อนถึงที่สุดเพียง 3-4 เดือน คดีจึงไม่ขาดอายุความ”

คำพิพากษาฎีกาที่ 1939/2545 ณ. “ในคดีก่อนศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่า รถยนต์พิพาทเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์คดีนี้ซึ่งเป็นผู้ร้องสอดในคดีดังกล่าว ให้ยกฟ้องของจำเลย คดีนี้ซึ่งเป็นโจทก์ในคดีนั้น ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่ เห็นว่า ผลของคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ย่อมผูกพันจำเลยในคดีนี้ซึ่งเป็นโจทก์ในคดีดังกล่าวมิให้โต้เถียงกรรมสิทธิ์ในรถยนต์พิพาทกับ โจทก์ในคดีนี้ซึ่งเป็นผู้ร้องสอดในคดีข้างต้นอีก จำเลยย่อมไม่มีสิทธิจะยึดรถยนต์พิพาทไว้ การที่ โจทก์นำคดีมาฟ้องขอให้บังคับจำเลยคืนรถยนต์พิพาทแก่โจทก์ จึงเป็นการฟ้องเพื่อขอให้บังคับ ตามสิทธิของโจทก์ที่เกิดขึ้นจากผลของคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องจำเลยเป็นคดี นี้ได้ไม่เป็นฟ้องซ้ำ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148”

ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ เป็นกรณีคดีเดิมศาลพิพากษาแสดงสิทธิใน กรณีมีการร้องสอด ซึ่งเมื่อศาลพิพากษาแสดงกรรมสิทธิ์ว่าเป็นของผู้ร้องสอดแล้ว การที่ผู้ร้อง สอดฟ้องคดีเพื่อบังคับตามสิทธิอีกครั้งหนึ่งไม่เป็นฟ้องซ้ำ เหตุที่ไม่เป็นฟ้องซ้ำเนื่องจากคดีเดิมผู้ ร้องสอดมิได้ฟ้องแย้งเข้ามาในคำร้องสอดเพียงแต่ขอให้ศาลยกฟ้องเท่านั้น แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ ร้องสอดฟ้องแย้งและมีคำขอทำฟ้องเข้ามาด้วย และศาลมีคำพิพากษาบังคับให้ตามนั้น ก็ไม่ น่าจะนำมาฟ้องเป็นคดีใหม่ได้อีกเพราะเป็นฟ้องซ้ำต้องห้าม อีกทั้งก็ไม่มีเจตนาจำเป็นใดต้องมา ฟ้องคดีกันอีก เพราะผู้ร้องสอดก็จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอันสามารถบังคับคดีได้ต่อไป

ข้อสังเกตคือปกติเมื่อศาลพิพากษาคดีแล้ว ผู้มีสิทธิตามคำพิพากษา (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) จะต้องดำเนินการบังคับคดีในคดีนั้นๆ จะนำมาฟ้องเป็นคดีใหม่ไม่ได้จะ เป็นฟ้องซ้ำ แต่ถ้าคำพิพากษาในคดีก่อนเป็นเพียงการวินิจฉัยแสดงสิทธิเท่านั้น มิได้เป็นคำ พิพากษาเชิงบังคับ คู่ความจึงไม่อาจบังคับคดีในคดีเดิมได้ จึงต้องมาฟ้องบังคับตามสิทธิตามคำ พิพากษาเป็นคดีใหม่ มีผลให้ไม่เป็นฟ้องซ้ำ แต่หากสามารถขอบังคับในคดีเดิม หรือสามารถ บังคับคดีในคดีเดิมได้แล้ว หากนำมาฟ้องบังคับเป็นคดีใหม่ย่อมเป็นฟ้องซ้ำต้องห้าม แต่มีคำ พิพากษาฎีกาที่ 3261/2537* วินิจฉัยตรงข้ามกับหลักดังกล่าว เป็นกรณีศาลพิพากษาให้ขับไล่ จำเลยออกจากที่พิพาท แต่โจทก์ไม่ได้บังคับคดีจนพ้นระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตามประมวล

* คำพิพากษาฎีกาที่ 3261/2537 “โจทก์เคยฟ้องขอให้ขับไล่จำเลยออกจากที่พิพาท ศาลฎีกา พิพากษาถึงที่สุดให้ขับไล่จำเลย แต่จำเลยยังคงครอบครองที่พิพาทอยู่ตลอดมาโดยที่โจทก์ไม่ได้ดำเนินการร้องขอ บังคับคดีตามคำพิพากษาจนครบกำหนดระยะเวลาการบังคับคดีแล้ว ต่อมาโจทก์จึงมาฟ้องขับไล่จำเลยให้ ออกจากที่พิพาทเป็นคดีนี้ ดังนั้นเป็นการขอให้บังคับตามสิทธิของโจทก์ที่เกิดขึ้นจากผลของคำพิพากษาศาล ฎีกาในคดีก่อนซึ่งโจทก์มีอำนาจฟ้องจำเลยได้และไม่เป็นฟ้องซ้ำแต่อย่างใด”

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 แล้ว โจทก์มาฟ้องขับไล่จำเลยอีก ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นการฟ้องบังคับตามสิทธิที่เกิดขึ้นโดยผลของคำพิพากษาคดีก่อน ไม่เป็นฟ้องซ้ำ ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวท่านศาสตราจารย์ไพจิตร บุญญพันธุ์ ได้มีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาตอนหนึ่งว่า “ข้อสำคัญก็มีว่าเป็นกรณีต้องด้วยหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 หรือไม่เท่านั้นแม้คำพิพากษาหรือคำสั่งที่ถึงที่สุดครบกำหนดระยะเวลาการบังคับคดีแล้วเป็นเวลานานเท่าใด ถ้าเป็นกรณีต้องด้วยมาตรา 148 แล้วก็ย่อมถือว่าเป็นฟ้องซ้ำอยู่ดีต้องห้ามตามกฎหมาย มิได้มีข้อยกเว้นว่าเมื่อพ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้วก็ให้ฟ้องร้องใหม่ในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกันได้เป็นเรื่องที่โจทก์เจ้านี้ตามคำพิพากษาไม่ชวนชวรายดำเนินการบังคับคดีขับไล่เองจนพ้นกำหนดเวลาที่จะบังคับคดีซึ่งจะเอาผิดเอาโทษจากจำเลยหาได้ไม่”⁶⁹ ซึ่งผู้เขียนเองเห็นด้วยกับหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกานี้

จึงพอสรุปได้ว่า แม้เป็นคดีมีข้อพิพาทหากคำพิพากษาของศาลมีลักษณะเป็นคำพิพากษาแสดงสิทธิแล้ว และต้องมีการฟ้องเพื่อบังคับตามสิทธิที่เกิดจากผลของคำพิพากษาแล้ว หากการฟ้องในคดีหลังไม่เข้าหลักเกณฑ์อื่นเป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามตามมาตรา 148 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว ก็จะเป็นการฟ้องคดีและคำพิพากษาที่ชอบด้วยกฎหมายในระบบกฎหมายไทย และการที่เจ้านี้สามารถฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งได้อีกนั้น แสดงว่าเจ้านี้มีสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาในคดีก่อน ซึ่งเห็นได้ว่านอกจากคำพิพากษาแสดงสิทธิจะสามารถแสดงสิทธิเด็ดขาด เช่น กรรมสิทธิ์ และแสดงสิทธิหรือสถานะของบุคคลตามกฎหมายลักษณะบุคคลหรือกฎหมายลักษณะครอบครัวดังที่พบในกรณีคดีไม่มีข้อพิพาทเป็นส่วนใหญ่แล้ว คำพิพากษาแสดงสิทธิยังสามารถแสดงสิทธิเรียกร้องหรือตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องได้อีกด้วย ซึ่งในกรณีหลังนี้เพื่อความชัดเจนมากยิ่งขึ้นจึงขอเรียกคำพิพากษาแสดงสิทธิประเภทนี้ว่า ‘คำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิ’ อันหมายถึงตั้งหลักฐานแห่งสิทธิเรียกร้องที่จะสามารถใช้สิทธิเรียกร้องโดยฟ้องเป็นคดีแพ่งต่อไปได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับถ้อยคำในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(2) คือ การฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องอีกด้วย

⁶⁹ วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์, วิ.แพ่งพิสดาร เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์การพิมพ์, 2551), หน้า

นอกจากคำพิพากษาแสดงสิทธิในคดีไม่มีข้อพิพาทและคดีมีข้อพิพาทดังได้กล่าวมาแล้ว ยังมีคำพิพากษาแสดงสิทธิอีกประเภทหนึ่งซึ่งไม่อยู่ในระบบกฎหมายไทยเพราะไม่เข้าหลักเกณฑ์อำนาจฟ้องตามมาตรา 55 ทั้งสองส่วนคือยังไม่มีข้อโต้แย้งสิทธิ และกฎหมายสารบัญญัติก็มีได้สนับสนุนให้กระทำได้ ซึ่งท่านศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้ให้นิยามของลักษณะดังกล่าวว่า “การขอให้ศาลมีคำสั่งแสดงสิทธิในทางแพ่งของบุคคล (Declaratory Judgment)” ซึ่งเป็นหลักกฎหมายของต่างประเทศ แต่เหตุที่ผู้เขียนนำมากล่าวในบทที่ 2 ซึ่งกล่าวถึงหลักกฎหมายในระบบกฎหมายไทยนั้น เนื่องจากในบางครั้งศาลไทยได้นำหลักกฎหมายดังกล่าวมาใช้ในระบบกฎหมายไทย ซึ่งสามารถเห็นได้จากคำพิพากษาฎีกาบางฉบับ

คำพิพากษาฎีกาที่ 128/2468 “โจทก์ฟ้องว่า เดิมโจทก์เป็นหนี้ค่าซื้อชามลายครามในกองมรดกของ ส. ซึ่งถึงแก่กรรมเป็นจำนวนเงิน 2,400 บาท และได้หักหนี้กันเสร็จแล้วกับผู้จัดการทรัพย์สินมรดกของ ส. จำเลยผู้เป็นบุตรของ ส. ยังคงทวงถามให้โจทก์ใช้เงินรายนี้อีกหลายคราว โจทก์ไม่ยอมใช้ จำเลยขู่ว่าจะฟ้องร้องแต่ก็ยังไม่ฟ้อง โจทก์จึงขอให้ศาลแสดงว่าโจทก์ไม่ได้เป็นลูกหนี้เงินจำนวนนี้แก่จำเลยทั้งในส่วนตัว หรือในหน้าที่ผู้จัดการทรัพย์สินมรดกของ ส. ในทางพิจารณาข้อเท็จจริงปรากฏว่าหนี้สินรายนี้หักกันเสร็จแล้วดังที่โจทก์อ้างถึง ศาลแพ่งจึงพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีตามที่ขอมาในฟ้อง ศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ ปฎิษายืน

จำเลยทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา

ศาลฎีกาตัดสินว่า ศาลยอมทรงไว้ซึ่งอำนาจที่จะทำคำพิพากษาแสดงอำนาจได้ตามแต่จะเห็นสมควร คือ คำพิพากษาในความเป็นไปแห่งเรื่อง แม้ยังไม่เกิดข้อวิวาทกันขึ้น แต่อำนาจนี้ยอมใช้ด้วยความระมัดระวัง ตามธรรมดาแล้วเมื่อปรากฏว่าโจทก์เพียงแต่ประสงค์จะรบกวนคู่ปรับักษ์ของตนให้ได้ความเดือดร้อนรำคาญก็มาฟ้องเช่นนี้ ศาลจะไม่ใช้อำนาจดังกล่าวมานี้เลย แต่เรื่องนี้จำเลยได้ขู่โจทก์ว่าจะฟ้องหลายครั้ง และโจทก์แสดงได้ว่าการที่จำเลยเลื่อนเวลาฟ้องไปโดยไม่มีกำหนดเป็นการเดือดร้อนรำคาญแก่โจทก์ จึงพิพากษาให้โจทก์ชนะคดีตามศาลล่าง”

คำพิพากษาฎีกาที่ 256/2504 “แม้โจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกจะฟ้องขอให้เพิกถอนคำพิพากษาตามยอมของคู่ความอื่นไม่ได้ก็ตาม แต่ถ้าตามฟ้องของโจทก์เห็นได้ว่าโจทก์ประสงค์ให้แสดงว่าคำพิพากษาตามยอมนั้นจะบังคับเอาจากกองมรดกซึ่งโจทก์เป็นผู้รับมรดกด้วยไม่ได้แล้ว ก็ยอมมีสิทธิขอให้ศาลแสดงว่าคำพิพากษาตามยอมไม่อาจบังคับเอาจากกองมรดกนั้นได้”

จากคำพิพากษาฎีกาทั้งสองฉบับข้างต้นเห็นว่า ไม่เข้าหลักเกณฑ์การเสนอคดีต่อศาลตามมาตรา 55 คือไม่เป็นการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่ และไม่เป็นที่จำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลซึ่งมีกฎหมายสารบัญญัติรับรองให้กระทำได้ แต่ศาลฎีกายอมให้นำคดีขึ้นสู่ศาลได้ โดยให้เหตุผลว่า “ศาลยอมทรงไว้ซึ่งอำนาจที่จะทำคำพิพากษาแสดงอำนาจได้ตามแต่จะเห็นสมควร คือ คำพิพากษาในความเป็นไปแห่งเรื่อง แม้ยังไม่เกิดข้อวิวาทกันขึ้น แต่อำนาจนี้ยอมให้ใช้ด้วยความระมัดระวัง” ซึ่งท่านพระยาฉัตรธรรมปคัลภ์ เมื่อครั้งมีบรรดาศักดิ์เป็นพระอินทปัญญา ได้บันทึกหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 128/2468 ตอนหนึ่งว่า “คดีโจทก์ฟ้องขอให้ศาลแสดงว่าโจทก์มิได้เป็นหนี้ และจำเลยต่อสู้ว่าไม่มีสิทธิจะฟ้อง เพราะยังไม่ถูกฟ้อง ฯลฯ ดังเช่นในเรื่องนี้เป็นปัญหากฎหมายในกระบวนการวิธีพิจารณาของศาลเป็นอย่างดี และพึงจะมีขึ้นสู่ศาลฎีกาเรื่องนี้เป็นเรื่องแรก ไม่ต้องสงสัยคำพิพากษาฎีกาเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์ได้มากในกาลข้างหน้าต่อไป”

แสดงให้เห็นว่าหลักการขอให้ศาลมีคำสั่งแสดงสิทธิในทางแพ่งของบุคคลดังกล่าว มิได้อยู่ในระบบกฎหมายไทยแต่ศาลไทยได้นำมาปรับใช้บ้างตามความยุติธรรมแห่งกรณีซึ่งต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง ซึ่งหากต้องการความชัดเจนควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55 ให้ครอบคลุมกรณีดังกล่าว แต่ท่านศาสตราจารย์ธานินทร์ กรัยวิเชียร เห็นว่ายังไม่สมควรมีบทบัญญัติเรื่องดังกล่าวในระบบกฎหมายไทย เพราะการที่ยอมให้มีการร้องขอแสดงสิทธิในทางแพ่งของบุคคลดังกล่าว อาจเป็นช่องทางให้มีคดีขึ้นสู่ศาลมากเกินไป⁷⁰ แต่ก็มีแนวคิดที่จะนำหลัก Declaratory Judgment มาใช้ในประเทศไทยดังเห็นได้จากวิทยานิพนธ์เรื่อง “การนำหลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลมาใช้ในประเทศไทย” ซึ่งผู้เขียนขอไม่กล่าวลงรายละเอียด

สรุปได้ว่าในระบบกฎหมายไทยนั้นสามารถแบ่งประเภทของคำพิพากษาได้ออกเป็น 2 ประเภท คือคำพิพากษาเชิงบังคับ ซึ่งเป็นคำพิพากษาที่คู่กันเคยกันในหมุ่กฎหมายไทย และคำพิพากษาแสดงสิทธิ ซึ่งแม้จะมีได้มีบทบัญญัติกฎหมายชัดเจนแต่เมื่อพิจารณาจากหลักกฎหมายที่ปรากฏในแนวคำพิพากษาฎีกาต่างๆ มียกมาข้างต้น และประเภทของการฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(2) อันได้แก่ การฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องอย่างหนึ่ง และการฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้หรืออย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถทำให้เห็นได้ว่าระบบกฎหมาย

⁷⁰ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, หน้า 294.

ไทยมีคำพิพากษาอยู่ 2 ประเภท คือ คำพิพากษาเชิงบังคับและคำพิพากษาแสดงสิทธิ ซึ่งมีปรากฏทั้งในคดีมีข้อพิพาทและคดีไม่มีข้อพิพาท ซึ่งการที่คำพิพากษามี 2 ประเภทนี้เองอาจนำไปสู่การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาอันเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาได้ ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

2.3 หลักกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวข้องกับหนี้ตามคำพิพากษา

หลักกฎหมายในระบบกฎหมายไทยที่พึงพิจารณาต่อมา คือ หลักกฎหมายล้มละลายในพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 โดยในเบื้องต้นใคร่ขออธิบายเกี่ยวกับลักษณะและวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายเสียก่อน ทั้งนี้ก็เพื่อจะทำให้เข้าใจถึงหลักการ เจตนารมณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การตีความและปรับใช้ที่ถูกต้อง ซึ่งจะแตกต่างจากหลักการและเจตนารมณ์ในคดีแพ่งอยู่พอสมควร กล่าวคือ กฎหมายล้มละลายมีหลักการที่จะสะสางหนี้สินของลูกหนี้ โดยการนำทรัพย์สินเท่าที่ลูกหนี้มีอยู่มาแบ่งเฉลี่ยให้กับบรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลายด้วยความเป็นธรรมอันเป็นการบรรเทาความเสียหายแก่เจ้าหนี้ คือหลักที่ประสงค์ให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้โดยเสมอภาคทั่วหน้ากัน (pari passu)⁷¹ อันเป็นหลักการที่สำคัญสูงสุดของกฎหมายล้มละลาย และในขณะเดียวกันก็ต้องการให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้ทั้งปวงโดยเร็วและตั้งตัวใหม่ สามารถดำเนินกิจการใหม่ของตนเองได้โดยเร็วอันเป็นผลดีแก่ระบบเศรษฐกิจโดยรวม เห็นได้ว่าแม้กฎหมายล้มละลายจะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับชำระหนี้อย่างหนึ่งแต่ก็ต่างไปจากระบบกฎหมายแพ่ง เพราะเมื่อลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สินแล้วแสดงว่ากองทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่อาจเป็นหลักประกันที่เพียงพอต่อเจ้าหนี้ทั้งหลายได้อีกต่อไป หากปล่อยให้เจ้าหนี้ต่างคนต่างฟ้องร้องคดีแพ่งสามัญก็จะกลายเป็นทำนองว่ามีใครยวสาวได้สาวเอา หรือลูกหนี้อาจเลือกชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ที่ตนพอใจก็ได้ ซึ่งทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในระหว่างเจ้าหนี้ด้วยกันเจ้าหนี้รายหลังๆ ก็เลยเสียเปรียบ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าคดีล้มละลายเป็นคดีที่ฟ้องให้จัดการทรัพย์สินของบุคคลผู้มีหนี้สินล้มล้างหนี้เพื่อประโยชน์แก่บรรดาเจ้าหนี้ทั้งหลาย เจ้าหนี้ที่ไม่ได้ฟ้องก็มีสิทธิมาขอส่วนแบ่งหรือส่วนเฉลี่ยจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ ซึ่งแตกต่างจากคดีแพ่งสามัญอันเป็นการฟ้องเพื่อตัวเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์โดยเฉพาะ และในคดีล้มละลายนอกจากจะมีผลกระทบต่อทรัพย์สินของลูกหนี้ดังเช่นคดีแพ่งแล้ว ยังกระทบถึงเสรีภาพในการจัดการทรัพย์สิน และเสรีภาพในการ

⁷¹ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และกรณียุติการของลูกหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551), หน้า 13.

เดินทางด้วย เช่น จะย้ายที่อยู่หรือออกนอกประเทศก็ต้องขออนุญาต เป็นต้น⁷² และกฎหมายล้มละลายก็มีความเป็นกฎหมายอาญาอยู่ด้วย เช่นลงโทษลูกหนี้ทางอาญาหากทุจริตเกี่ยวกับล้มละลาย และมีความเป็นกฎหมายเศรษฐกิจเพราะมีความสำคัญต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เมื่อลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวไม่สามารถชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้ได้ บรรดาเจ้าหนี้ที่ไม่ได้รับชำระหนี้ก็อาจส่งผลให้ไม่สามารถชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ของตนได้อีกต่อหนึ่ง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบ และคุ้มครองสังคมไม่ให้เกิดคนล้มละลายต่อเนื่องไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด⁷³ ด้วยเหตุเหล่านี้กฎหมายล้มละลายจึงเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1823/1516, 71/2522* และ 9237/2539 เป็นต้น) อันมีผลให้แม้ลูกหนี้จะมีได้ยกข้อต่อสู้เรื่องหนี้ขาดอายุความ ศาลก็สามารถยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ ซึ่งแตกต่างจากคดีแพ่งซึ่งถูกต้องห้ามโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/29

เนื่องจากประเด็นเรื่องอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาส่วนใหญ่จะปรากฏอยู่ในคดีล้มละลาย ทั้งในส่วนการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายจนถึงศาลล้มละลายพิจารณามีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ และในส่วนการนำหนี้ตามคำพิพากษาเข้ายื่นขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามวิธีการตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ซึ่งในที่นี้จึงจะกล่าวถึงเฉพาะในส่วนของการฟ้องคดีล้มละลาย และการยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย โดยผู้เขียนจะอธิบายหลักกฎหมายเบื้องต้นในเรื่องดังกล่าว ประกอบกับเน้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหนี้ตามคำพิพากษา

⁷² ปรีชา พานิชวงศ์, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2546), หน้า 1-7.

⁷³ สุธีร์ ศุภนิตย์, หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549), หน้า 17-18.

* คำพิพากษาฎีกาที่ 71/2522 “คดีล้มละลายจำเลยไม่จำเป็นต้องให้การสู้คดีเช่นคดีแพ่งสามัญจึงไม่มีประเด็นอย่างใดเกิดขึ้น การพิจารณาคดีล้มละลายผิดแผกแตกต่างกับการพิจารณาคดีแพ่งสามัญ เพราะพระราชบัญญัติล้มละลายเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนมีผลในทางตัดสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ถูกศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ศาลจึงต้องพิจารณาเอาความจริงตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 ว่าคดีมีเหตุที่ควรหรือไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายหรือไม่เช่นนั้น แม้จำเลยจะมีได้ยกข้อต่อสู้ว่าฟ้องโจทก์ขาดอายุความ เมื่อทางพิจารณาได้ความว่าหนี้ตามฟ้องของโจทก์ขาดอายุความ จึงเป็นหนี้ที่เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ตามมาตรา 94(1) ถือได้ว่าเป็นเหตุที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายตามมาตรา 14 ดังกล่าวศาลย่อมพิพากษายกฟ้องโจทก์เสียได้”

2.3.1 การฟ้องคดีขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย

การฟ้องคดีขอให้ลูกหนี้ล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 7 และมาตรา 9 ในกรณีเจ้าหนี้ไม่มีประกัน และมาตรา 10 ในกรณีเจ้าหนี้มีประกัน และเมื่อฟ้องคดีต่อศาลล้มละลายแล้ว ศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลายซึ่งเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 14 ซึ่งเป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องและสืบเนื่องต่อกัน จึงเห็นควรพิจารณาไปโดยรวมกัน

มาตรา 7 บัญญัติว่า “ลูกหนี้ที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวอาจถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายได้ถ้าลูกหนี้นั้นมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร หรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น”

มาตรา 9 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้จะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

- (1) ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
- (2) ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท และ
- (3) หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม”

มาตรา 10 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 9 เจ้าหนี้มีประกันจะฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ก็ต่อเมื่อ

- (1) มิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และ
- (2) กล่าวในฟ้องว่าถ้าลูกหนี้ล้มละลายแล้วจะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาหลักประกันมาในฟ้องซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้วเงินยังขาดอยู่ สำหรับลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท หรือลูกหนี้ซึ่งเป็นนิติบุคคลเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท”

มาตรา 14 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีล้มละลายตามคำฟ้องของเจ้าหนี้ ศาลต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ถ้าศาลพิจารณาได้ความจริง ให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด แต่ถ้าไม่ได้ความจริง หรือลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง”

หลักเกณฑ์ประการแรกในการฟ้องลูกหนี้ล้มละลายคือ ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ซึ่งหมายความว่าลูกหนี้มีหนี้สินมากกว่าทรัพย์สิน หรือมีหนี้สินไม่พอชำระหนี้ ซึ่งต้องเป็นข้อเท็จจริงที่มีอยู่แล้วขณะที่เจ้าหนี้ฟ้องคดี และกฎหมายก็ได้มีบทสันนิษฐานว่าลูกหนี้เป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวไว้หากมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามมาตรา 8

หลักเกณฑ์ประการที่สอง คือลูกหนี้มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร หรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรไม่ว่าด้วยตนเองหรือโดยตัวแทนในขณะที่มีการขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย หรือภายในกำหนดเวลาหนึ่งปีก่อนนั้น

หลักเกณฑ์ประการที่สาม กรณีเจ้าหนี้ไม่มีประกัน หากลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดา จะต้องเป็นหนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์คนเดียวหรือหลายคนเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านบาท แต่หากลูกหนี้เป็นนิติบุคคลจะเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าสองล้านบาท

หลักเกณฑ์ประการที่สี่ คือ หนี้ในการนำมาฟ้องล้มละลายนั้นต้องอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอนไม่ว่าหนี้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคต โดยคำว่า หนี้ที่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน หมายถึง หนี้เงินซึ่งมีจำนวนแน่นอนโดยส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นจากนิติกรรมสัญญา เช่น หนี้เงินกู้ หนี้ตามเช็ค หนี้ตามสัญญาซื้อขาย เป็นต้น ส่วนหนี้ที่ไม่อาจกำหนดจำนวนแน่นอนได้ เช่น หนี้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากมูลละเมิด หรือค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญา⁷⁴ แต่หนี้ประเภทนี้อาจกลายเป็นหนี้ที่มีจำนวนแน่นอนได้โดย การประนีประนอมยอมความ หรือโดยการฟ้องคดีเพื่อให้ศาลกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้ สำหรับหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งนั้นโดยส่วนใหญ่จะเป็นหนี้ที่กำหนดจำนวนได้แน่นอน แม้คดีจะยังไม่ถึงที่สุดก็ตาม เพราะหนี้ตามคำพิพากษาคู่ความยังต้องผูกพันในผลของคำพิพากษานั้นจนกว่าคำพิพากษาจะถูก

⁷⁴ ญัตติวสันต์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย ฉบับสมบูรณ์ เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2551), หน้า 19.

เปลี่ยนแปลงแก้ไขกลับหรืองดเสีย (คำพิพากษาฎีกาที่ 177/2531, 3210/2532) ข้อสำคัญคือต้องเป็นหนี้เงิน ส่วนหนี้ส่งมอบทรัพย์ หนี้กระทำการ หรือหนี้งดเว้นกระทำการไม่อาจฟ้องล้มละลายได้ แม้เป็นหนี้ให้ส่งมอบทรัพย์ แต่หากส่งคืนไม่ได้ให้ใช้ราคาก็ตาม เพราะต้องชำระหนี้โดยการส่งมอบทรัพย์ก่อน

หลักเกณฑ์ประการที่ห้า คือ ในกรณีที่เจ้าหนี้ผู้ฟ้องคดีเป็นเจ้าหนี้มีประกัน ซึ่งเจ้าหนี้ใดเป็นเจ้าหนี้มีประกันนั้นเป็นไปตามบทนิยามตามมาตรา 6 คือเจ้าหนี้มีประกันหมายความว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยึดเหนี่ยว หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่จะบังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ ซึ่งนอกจากจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ทั้งสี่ประการข้างต้นแล้ว เจ้าหนี้มีประกันจะต้องมิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับการชำระหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกัน และต้องบรรยายในฟ้องอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้ด้วย คือจะยอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรืออาจตีราคาหลักประกันมาในฟ้อง ซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของของตนแล้วยังขาดอยู่ เป็นจำนวนเงินตามหลักเกณฑ์ที่สาม

เมื่อเจ้าหนี้ได้ฟ้องล้มละลายลูกหนี้ตามหลักเกณฑ์ข้างต้นต่อศาลล้มละลายแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการพิจารณาคดีล้มละลาย ซึ่งจะมีการสืบพยาน และเป็นหน้าที่ของศาลให้การพิจารณาคัดสินว่าจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ตามที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ฟ้อง หรือจะพิพากษายกฟ้อง ซึ่งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีล้มละลายของศาลต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามมาตรา 14 ซึ่งการที่ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ ศาลต้องพิจารณาให้ได้ความจริงตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ดังได้กล่าวข้างต้นแล้ว แต่หากศาลพิจารณาแล้วไม่ได้ความจริงตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 หรือได้ความจริงตามมาตราดังกล่าว แต่ลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด หรือมีเหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลายแล้ว ศาลต้องพิพากษายกฟ้อง

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาอยู่ คือประเด็นการนำหนี้ที่ขาดอายุความมาฟ้องเป็นคดีล้มละลาย ซึ่งศาลถือเป็นเหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย เบื้องต้นขอกล่าวถึงกรณีหนี้เงินตามปกติ ซึ่งยังไม่เป็นหนี้ตามคำพิพากษา ดังเช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 71/2522 “หนี้ที่โจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีล้มละลายมีอายุความ 2 ปี แม้จำเลยมิได้ยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้ ศาลก็ยกเป็นเหตุพิจารณาว่าไม่สมควรพิพากษาให้จำเลยล้มละลายและพิพากษายกฟ้องได้”

แต่หากเป็นหนี้ตามคำพิพากษาแล้วยังเป็นปัญหาที่พิจารณาอยู่ เนื่องจากที่กล่าวไว้แต่ต้นว่า ในปัจจุบันในระบบกฎหมายไทย เมื่อศาลพิพากษาตัดสินแล้วมีกรอบเวลาที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ลักษณะ คือ อายุความ 10 ปี เนื่องจากเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 และระยะเวลา 10 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ซึ่งการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายนั้น หากศึกษาจากตำรากฎหมาย และแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาจะเห็นว่ายังไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันเท่าที่ควร ดังนี้

แนวคำพิพากษาศาลฎีกากลุ่มแรก คือ การนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลาย ต้องเป็นหนี้ที่ยังไม่หมดสิทธิบังคับคดี กล่าวคือ ยังไม่พ้นกำหนดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 482/2536, 942/2538 ฎ., 1022/2538, 3581/2538, 4229/2539, 5494/2539, 6176/2540, 7258/2540, 198/2541, 2900/2543, 586/2544 และ 5391/2548 เป็นต้น

แนวคำพิพากษาศาลฎีกากลุ่มที่สองจะตรงข้ามกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกากลุ่มแรก คือ การนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายมีกำหนดอายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 โดยกล่าวชัดแจ้งว่ามีใช้เรื่องการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง จึงไม่อาจนำบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 มาบังคับแก่กรณีนี้ได้ ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2084-2085/2523, 2278/2526, 1765/2531, 3839/2535, 1067/2539, 1503/2539, 5893/2539, 2317/2540, 3351/2540, 7268/2540, 2649/2541, 3945/2541, 5035/2541, 1818/2543, 4937/2543, 7412/2543, 3017/2544, 6928/2544, 7104/2545, 5119/2549 และ 6109/2550 เป็นต้น

แนวคำพิพากษาศาลฎีกากลุ่มสุดท้ายจะมีได้กล่าวอย่างชัดแจ้งว่า การนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายนั้นให้ใช้กรอบเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 หรือระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 แต่จะใช้ทั้งสองกรอบเวลาคบคู่กันไป ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2567/2533, 2764/2536, 471/2542, 5596/2543 และ 6983/2544 เป็นต้น

ในประเด็นดังกล่าวนี้ก็ได้มีนักกฎหมายอธิบายไว้หลายท่าน อาทิเช่น ท่านศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชา มหาคุณ ซึ่งอธิบายว่า “การที่โจทก์ฟ้องคดีล้มละลายโดยอาศัยมูลหนี้ตามคำพิพากษานั้น โจทก์ต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 มิฉะนั้นไม่มีสิทธิฟ้องคดีล้มละลาย เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 482/2536 และ 5494/2539 แต่อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่าการที่เจ้านี้ยื่นมูลหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องลูกหนี้ให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลายภายในกำหนด 10 ปี สามารถกระทำได้ และมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/14(2) และนำหนี้ยื่นขอรับชำระหนี้ได้ แม้พ้นกำหนดระยะเวลาบังคับคดี 10 ปีแล้วก็ตาม (คำพิพากษาฎีกาที่ 3944/2541) และมีใช่เป็นเรื่องการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (คำพิพากษาฎีกาที่ 5035/2541)”⁷⁵

ท่านศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภัคดีธนากุล ได้อธิบายว่า “เจ้านี้ยื่นตามคำพิพากษาในหนี้เงินมีสิทธินำหนี้ตามคำพิพากษาไปฟ้องลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ล้มละลายได้ภายในอายุความ 10 ปี นับแต่คำพิพากษาถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 กรณีมีใช้การที่เจ้านี้ยื่นตามคำพิพากษาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา จึงไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องฟ้องภายใน 10 ปีนับแต่วันพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 (คำพิพากษาฎีกาที่ 3017/2544, 6928/2544, 7104/2545, 1980/2549 ซึ่งน่าจะกลับหลักเดิมตามคำพิพากษาฎีกาที่ 2900/2543 แล้ว)”⁷⁶

ท่านอาจารย์เอื้อน ชุนแก้ว ได้อธิบายว่า “ศาลจะพิพากษายกฟ้องล้มละลายหากพิจารณาแล้วไม่ได้ความจริงตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 เช่น โจทก์หมดสิทธิบังคับคดีในมูลหนี้ตามคำพิพากษาที่นำมาฟ้องเป็นคดีล้มละลายแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 482/2536, 5494/2539) กล่าวคือ ขณะยื่นฟ้องล้มละลาย หนี้ตามคำพิพากษาหมดระยะเวลาบังคับคดีแล้ว ศาลต้องพิพากษายกฟ้อง เพราะโจทก์หมดสิทธิในการบังคับคดีแล้วและไม่สามารถนำเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงมาใช้กับระยะเวลาบังคับคดีได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 4229/2539, 2900/2543) ดังนั้น

⁷⁵ วิชา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และกรณีสืบพิจารณาของลูกหนี้, หน้า 46-47.

⁷⁶ จรัญ ภัคดีธนากุล, สรุปคำบรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์, 2552), หน้า 67-68.

แม้ว่าภายในระยะเวลาบังคับคดีโจทก์จะดำเนินการบังคับคดี หรือจำเลยชำระหนี้บางส่วน ก็ไม่มีผลให้ระยะเวลาในการบังคับคดีเปลี่ยนแปลงไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 942/2538 ฎ.) แต่ทั้งนี้ก็อธิบายเพิ่มเติมว่าหากขณะฟ้องล้มละลายโจทก์ยังมีสิทธิบังคับคดีอยู่ การฟ้องล้มละลายย่อมทำให้อายุความสะดุดหยุดลงด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 3944/2541, 7412/2543)⁷⁷

ท่านอาจารย์วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์ ได้อธิบายว่า “สิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดมีอายุความ 10 ปีไม่ว่าอายุความเดิมจะมีกำหนดเท่าใดก็ตาม ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 ถือเป็นสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นใหม่ด้วยคำพิพากษาของศาล ดังนั้นหากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ล้มละลาย ต้องฟ้องภายใน 10 ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 (คำพิพากษาฎีกาที่ 5035/2541, 5596/2543, 7412/2543) ซึ่งมีใช้การบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 การฟ้องลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ล้มละลายจึงมีอายุความ 10 ปี โดยไม่ต้องพิจารณาว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดำเนินการบังคับคดีภายในกำหนดระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 หรือไม่ ซึ่งถือเป็นคนละกรณีกัน ถ้าโจทก์นำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องเกินอายุความ 10 ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด คดีโจทก์ก็ขาดอายุความ แม้จะปรากฏว่าโจทก์ได้ดำเนินการบังคับคดีภายใน 10 ปี และได้รับชำระหนี้ไปบางส่วนแล้วก็ตาม โจทก์ไม่อาจนำหนี้ที่ยังเหลืออยู่มาฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ เพราะการดำเนินการบังคับคดีไม่เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง (คำพิพากษาฎีกาที่ 6176/2540, 4604/2542) แต่หากนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องเป็นคดีล้มละลายภายใน 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด จะมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงตามมาตรา 193/14(2) มีผลให้ต้องเริ่มนับอายุความใหม่ (คำพิพากษาฎีกาที่ 5035/2541) ซึ่งมีประโยชน์แก่โจทก์ในตอนที่ยังชำระหนี้ ทำให้หนี้โจทก์ไม่ขาดอายุความเมื่อนับถึงเวลายื่นขอรับชำระหนี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3945/2541, 5596/2543)⁷⁸

ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวิมล อิศรางกูร ณ อยุธยา ได้อธิบายว่า “การนำหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งมาฟ้องล้มละลาย จะมีปัญหาข้อสงสัยระหว่างกำหนดเวลาในการ

⁷⁷ เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือศึกษากฎหมายล้มละลาย, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., 2552), หน้า 43-59.

⁷⁸ วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์, ล้มละลายพิสดาร (กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์การพิมพ์, 2552), หน้า 20-24.

บังคับคดีกับอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 เป็นอย่างมาก เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 บังคับให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา ต้องบังคับคดีตามคำพิพากษภายใน 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษา ซึ่งได้มีคำพิพากษาฎีกา วินิจฉัยไว้หลายคดีแล้วว่า กำหนดเวลา 10 ปี ตามมาตรา 271 ไม่ใช่อายุความ จึงไม่มีกรณีที่ จะทำให้กำหนดเวลาบังคับคดีสะดุดหยุดลงได้ แต่ถ้าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษานำหน้าตามคำพิพากษา ในคดีแพ่งมาฟ้องลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นคดีล้มละลายไม่ใช่การบังคับคดีตามมาตรา 271 แต่ เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 กำหนดให้มีอายุความ 10 ปีเช่นเดียวกัน เมื่อการฟ้องล้มละลายไม่ใช่ การบังคับคดีตามมาตรา 271 แต่เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องซึ่งมีอายุความ 10 ปี จึงมีผลทำให้อายุ ความสะดุดหยุดลงได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/14(2) แต่สะดุดหยุดลง เมื่อฟ้องคดีล้มละลาย ไม่ใช่สะดุดหยุดลงเพราะการบังคับคดีในคดีแพ่ง”⁷⁹

ท่านอาจารย์ประดิษฐ์ เอกมณี ได้อธิบายว่า “แม้กำหนดเวลาบังคับคดี 10 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 จะไม่ใช่อายุความ แต่สิทธิฟ้องร้องอาจ เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดแล้วก็ได้ เช่น กรณีเจ้าหน้าที่นำหน้าตามคำพิพากษาในคดี แพ่งมาฟ้องล้มละลาย สิทธิฟ้องร้องคดีล้มละลายกรณีเช่นนี้ย่อมมีอายุความ 10 ปีตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 (มาตรา 168 เดิม) ซึ่งเป็นคนละกรณีกับการบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ซึ่งนำมาบังคับแก่กรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำ พิพากษาในคดีแพ่งมาฟ้องล้มละลายไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดีศาลฎีกาก็ได้วินิจฉัยในคำพิพากษาฎีกา ที่ 942/2538* โดยมีมติของที่ประชุมใหญ่ว่า เมื่อหน้าที่โจทก์นำมาฟ้อง โจทก์มิได้ดำเนินการบังคับ

⁷⁹ ญ.ร.ว.ส. อิศรางกูร ณ อยุธยา, คำอธิบายกฎหมายลักษณะล้มละลาย ฉบับสมบูรณ์ เล่ม 1, หน้า 39-40.

* คำพิพากษาฎีกาที่ 942/2538 ญ. “เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยทั้งสามชำระหนี้แก่โจทก์เมื่อ วันที่ 17 มีนาคม 2521 โจทก์ชอบที่จะร้องขอบังคับคดีแก่จำเลยทั้งสามภายในสิบปีนับแต่วันที่ 17 มีนาคม 2521 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 แม้โจทก์จะได้ขอหมายบังคับคดีเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2521 แล้วนำเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์งานของของจำเลยที่ 2 และที่ 3 เมื่อวันที่ 13 มิถุนายน 2521 และ ต่อมาเจ้าพนักงานบังคับคดีนำทรัพย์ดังกล่าวออกขายทอดตลาดในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2530 ก็เป็นขั้นตอนของ การดำเนินการบังคับคดี เมื่อหนี้ส่วนที่ยังค้างชำระที่โจทก์นำมาฟ้องคดีนี้โจทก์มิได้ดำเนินการบังคับคดีเสีย ภายในสิบปีนับแต่วันมีคำพิพากษาโจทก์ย่อมหมดสิทธิที่จะบังคับคดีแก่จำเลยทั้งสาม โจทก์จึงไม่อาจนำหน้าที่พื้น กำหนดเวลาบังคับคดีดังกล่าวแล้วมาฟ้องจำเลยทั้งสามให้ล้มละลายได้ (มติที่ประชุมใหญ่ครั้งที่ 2/2537)”

คดีเสียภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา โจทก์ยอมหมดสิทธิที่จะบังคับคดีแก่จำเลย โจทก์จึงไม่อาจนำหน้าที่พินกำหนดเวลาบังคับคดีดังกล่าวมาฟ้องจำเลยให้ล้มละลายได้”⁸⁰

และในประเด็นปัญหานี้ท่านอาจารย์ไพโรจน์ วายุภาพ ก็ได้มีบันทึกหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 942/2538 ณ. เพื่อเป็นการอธิบายแนวทางการปรับใช้อายุความตามมาตรา 193/32 และระยะเวลาบังคับคดีตามมาตรา 271 ตอนหนึ่งว่า

“ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 168 เดิม หรือมาตรา 193/32 ที่แก้ไขใหม่ กำหนดให้ใช้สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดมีอายุความ 10 ปี ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาขอที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาได้ภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาทั้งสองมาตรามีข้อแตกต่างในการใช้บังคับอย่างไรในข้อนี้ต้องดูสภาพของปัญหา กล่าวคือ ถ้าเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่นำคดีตามคำพิพากษานั้นมาฟ้องเป็นคดีใหม่ เช่นฟ้องเป็นคดีล้มละลายสภาพของปัญหาก็จะเป็นเรื่องพินกำหนดระยะเวลาในการใช้สิทธิเรียกร้องหรือขาดอายุความแล้วหรือไม่ ต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 168 เดิม หรือมาตรา 193/32 มาใช้บังคับซึ่งเมื่อปัญหาเรื่องอายุความก็จะมีปัญหาเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงเข้ามาเกี่ยวข้องได้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาใช้สิทธิในการบังคับคดีในคดีเดิมโดยไม่ได้มีการฟ้องเป็นคดีใหม่ สภาพของปัญหาก็เป็นเรื่องพินกำหนดระยะเวลาในการบังคับคดีแล้วหรือไม่ ต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 มาใช้บังคับ ซึ่งเมื่อเป็นปัญหาเรื่องกำหนดระยะเวลาในการบังคับคดี จึงไม่มีปัญหาเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงเข้ามาเกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 มาตรา 14 กำหนดให้ศาลที่พิจารณาคดีล้มละลายต้องพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ถ้าไม่ได้ความจริงดังกล่าว หรือมีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ให้ศาลยกฟ้อง จะเห็นได้ว่าถ้าผู้นำหน้าที่ขาดอายุความแล้วมาฟ้องเป็นคดีล้มละลาย แม้จะเป็นหนี้ตามคำพิพากษาหรือไม่ก็ตามและจำเลยให้การต่อสู้ว่าหนี้ขาดอายุความ ก็ถือเท่ากับว่าพิจารณาเอาความจริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ไม่ได้นั่นเอง ต้องพิพากษายกฟ้องแต่ถ้าเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่พินกำหนดระยะเวลาบังคับคดีแล้วย่อมไม่ใช่หนี้ที่ขาดอายุความอันไม่อาจใช้สิทธิฟ้องร้องได้เป็นแต่เพียงบังคับคดีในคดีเดิมไม่ได้เท่านั้น ศาลยอมพิพากษายกฟ้องโดยอาศัยเหตุผลที่ว่าพิจารณาเอาความจริง

⁸⁰ ประดิษฐ์ เอกมณี, “การบังคับคดีแพ่ง,” ตุลพาหน 44,3 (กรกฎาคม-กันยายน 2540): 231-232.

จริงตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ไม่ได้หาได้ไม่ แต่กรณีน่าจะถือว่าเป็นเหตุที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ต้องพิพากษายกฟ้องเช่นกันแต่อ้างเหตุผลต่างกัน”

กล่าวโดยสรุปท่านอาจารย์ไพโรจน์ วายุภาพ ได้ประเมินประนอมแนวคำพิพากษาฎีกาทั้งสองแนวเข้าด้วยกันโดยเห็นว่าไม่เป็นการขัดแย้ง หรือไม่เป็นการกลับหลักกฎหมายแต่อย่างใด โดยเห็นว่าหากมูลหนี้ตามคำพิพากษาขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 แล้วจะเป็นเรื่องศาลยกฟ้องโดยพิจารณาแล้วไม่ได้ความจริงตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 แต่หากมูลหนี้ที่นำมาฟ้องคดีล้มละลายนั้นพ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 แล้ว จะเป็นเรื่องศาลยกฟ้องเนื่องจากมีเหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ซึ่งเป็นส่วนหลังของมาตรา 14 แต่หากพิจารณาคำพิพากษาศาลฎีกาอื่นๆ แล้วเห็นว่าหนี้ที่ขาดอายุความ ศาลก็จะยกฟ้องโดยอ้างว่าเป็นเหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ดังเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 71/2522 ซึ่งในประเด็นปัญหาในเรื่องการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องเป็นคดีล้มละลายนี้ กรอบเวลาใดเป็นกรอบเวลาที่เป็นหลักเกณฑ์ที่ต้องใช้ในการพิจารณา และสอดคล้องกับเจตนารมณ์และระบบกฎหมายโดยรวม ผู้เขียนจะได้ศึกษาและวิเคราะห์โดยละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป

2.3.2 การยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

เมื่อเจ้าหนี้ได้ฟ้องล้มละลายลูกหนี้ และศาลได้พิจารณาจนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้แล้ว พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ได้บัญญัติให้เจ้าหนี้ทั้งหลายยื่นขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ตามมาตรา 27 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่อศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้จะขอรับชำระหนี้ได้ก็แต่โดยปฏิบัติตามวิธีการที่กล่าวไว้ในพระราชบัญญัตินี้ แม้จะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือเป็นเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งไว้แล้ว แต่คดียังอยู่ระหว่างพิจารณาก็ตาม” ซึ่งวิธีการที่กล่าวไว้นี้โดยหลักเป็นไปตามหมวด 4 ส่วน 1 เรื่องการขอรับชำระหนี้ ซึ่งมีมาตราที่สำคัญคือ

มาตรา 91 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ซึ่งจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจะเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือไม่ก็ตาม ต้องยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนดเวลาสองเดือนนับ

แต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ถ้าเจ้าหนี้อยู่นอกราชอาณาจักร เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะขยายกำหนดเวลาให้อีกได้ไม่เกินสองเดือน”

มาตรา 94 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ไม่มีประกันอาจขอรับชำระหนี้ได้ ถ้ามูลแห่งหนี้ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แม้ว่าหนี้นั้นยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือมีเงื่อนไขก็ตาม เว้นแต่

(1) หนี้ที่เกิดขึ้นโดยฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดีหรือหนี้ที่จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้

(2) หนี้ที่เจ้าหนี้นยอมให้ลูกหนี้กระทำให้ขึ้นเมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ถึงการที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่ไม่รวมถึงหนี้ที่เจ้าหนี้นยอมให้กระทำให้ขึ้นเพื่อให้กิจการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้”

กล่าวคือเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้แล้ว เจ้าหนี้ทุกคน ไม่ว่าจะ เป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ หรือเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา หรือเจ้าหนี้ที่ได้ฟ้องคดีแพ่งแล้วแต่อยู่คดีอยู่ระหว่างพิจารณาต้องยื่นขอรับชำระหนี้ภายในกำหนดระยะเวลา 2 เดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ตามมาตรา 91 ซึ่งระยะเวลา 2 เดือนนี้อาจเริ่มนับขยายออกไปหากเข้าเงื่อนไขตามมาตรา 92 หรือมาตรา 93

แต่ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาอยู่ คือหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้คืออย่างไร โดยเฉพาะหนี้ที่ขาดอายุความ หรือหนี้ที่หมดระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดี ซึ่งลักษณะของปัญหาจะคล้ายคลึงกับกรณีการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องล้มละลายตามหัวข้อ 2.3.1 แต่หลักกฎหมายที่ใช้พิจารณาในชั้นตอนนี้จะไม่ใช่มาตรา 14 แต่จะต้องพิจารณาตามมาตรา 94(1) คือ ลักษณะของหนี้ที่ฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้

ท่านศาสตราจารย์ (พิเศษ) วิชา มหาคุณ ได้อธิบายว่า “หนี้ที่ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ ได้แก่ หนี้ที่กฎหมายบังคับให้มีหลักฐานลงลายมือชื่อผู้ต้องรับผิดเป็นสำคัญ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ เช่นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 538 และ 653 เป็นต้น นอกจากนี้หนี้ที่ขาดอายุความก็เป็นหนี้ที่ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้เช่นกัน เช่น หนี้เช็คที่ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 409/2511) แต่ถ้าลูกหนี้สละประโยชน์แห่งอายุความก่อนศาลมีคำสั่ง

พิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ย่อมเป็นหนี้ที่ฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ เจ้าหนี้จึงมีสิทธิขอรับชำระหนี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 164/2536)”⁸¹

ท่านอาจารย์เอื้อน ชุนแก้ว ได้อธิบายว่า “หนี้ที่ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ อาทิเช่น การกู้ยืมเงินไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ (คำพิพากษาฎีกาที่ 997/2510) หนี้เช็คที่ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 103/2536) และหนี้ตามคำพิพากษาที่หมดระยะเวลาบังคับคดี (คำพิพากษาฎีกาที่ 2317/2540) เป็นต้น”⁸²

ท่านอาจารย์ประดิษฐ์ เอกมณี ได้ให้ความเห็นว่า “แม้สิทธิฟ้องร้องคดีล้มละลายของโจทก์จะยังไม่ขาดอายุความ แต่หากสิทธิในการบังคับคดีแพ่งของโจทก์สิ้นสุดระยะเวลาแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 โจทก์ไม่อาจบังคับคดีเพื่อให้เกิดรับชำระหนี้ตามคำพิพากษาในคดีแพ่งได้อีก เมื่อหนี้ของโจทก์สิ้นสุดระยะเวลาในการบังคับคดีแล้ว ย่อมเป็นหนี้ที่ไม่อาจบังคับคดีได้ โจทก์จึงน่าจะขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายไม่ได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 94(1)”⁸³

ท่านผู้เชี่ยวชาญศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวัชร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา ได้อธิบายว่า “หนี้ที่ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ หมายถึงหนี้ที่ฟ้องร้องบังคับเป็นคดีแพ่งไม่ได้ เช่น การเช่าอสังหาริมทรัพย์หรือกู้ยืมเงินเกินกว่า 2,000 บาท แต่ไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงิน (คำพิพากษาฎีกาที่ 2288/2523, 1125/2524) สำหรับหนี้ที่ขาดอายุความนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/10 บัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความแล้ว ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องได้” อย่างไรก็ตาม มาตรา 193/29 ก็บัญญัติว่า “เมื่อไม่ได้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ศาลจะอ้างเอาอายุความมาเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้” เพราะฉะนั้นหนี้ที่ขาดอายุความแล้วหากนำมาฟ้องแพ่ง ก็ต้องตอบว่าฟ้องได้ แต่หากจำเลยยกขึ้นเป็นประเด็นต่อสู้ในคำให้การศาลต้องยกฟ้องโจทก์เพราะขาดอายุความ แต่ถ้าจำเลยไม่ได้ยกขึ้นเป็นประเด็นต่อสู้ ศาลจะยกฟ้องเองไม่ได้เพราะต้องห้ามตามมาตรา 193/29 แต่อย่างไรก็ตามศาลฎีกาก็นิพนธ์ว่าหนี้ที่ขาดอายุความแล้วนำมาขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายไม่ได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 94(1) (คำ

⁸¹ วิธา มหาคุณ, คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และกรณีสืบพินิจการของลูกหนี้, หน้า 232.

⁸² เอื้อน ชุนแก้ว, คู่มือศึกษากฎหมายล้มละลาย, หน้า 179-180.

⁸³ ประดิษฐ์ เอกมณี, “การบังคับคดีแพ่ง,” *ตุลพาณ*, 44,3: 232.

พิพากษาฎีกาที่ 71/2522, 5355/2530, 3960/2546) นอกจากหนี้ที่ขาดอายุความแล้ว หนี้ตามคำพิพากษาที่ล่วงเลยระยะเวลาบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ก็ต้องห้ามเช่นเดียวกัน เพราะหนี้ที่ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ตามมาตรา 271 หมายความว่าฟ้องร้องไม่ได้ บังคับคดีไม่ได้ก็ต้องห้ามเช่นเดียวกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1615/2534* , 9275/2542)⁸⁴

ท่านอาจารย์วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์ ได้อธิบายว่า “หนี้ที่ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้จะมายื่นขอรับชำระหนี้ไม่ได้ตามมาตรา 94(1) เช่น กู้เงินโดยไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือ (คำพิพากษาฎีกาที่ 41/2525) หนี้ที่ขาดอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3180/2532, 103/2536) แต่ถ้าลูกหนี้ได้สละประโยชน์แห่งอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 164/2536) หรือทำหนังสือรับสภาพหนี้ไว้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1252/2530) เจ้าหนี้ก็มีสิทธิขอรับชำระหนี้ได้ สำหรับหนี้ตามคำพิพากษานั้น หากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้เป็นโจทก์ฟ้องขอให้จำเลยล้มละลาย การนำหนี้ตามคำพิพากษาไปขอรับชำระหนี้ในคดีที่เจ้าหนี้อื่นเป็นโจทก์ฟ้องก็ต้องขอรับชำระหนี้ภายในอายุความ 10 ปีนับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 แต่เมื่อมิได้เป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายเอง จึงไม่ได้รับประโยชน์จากอายุความสะดุดหยุดลงจากการฟ้องคดีล้มละลาย แต่หากเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์แล้วเมื่อฟ้องคดีล้มละลายภายในอายุความ ถือเป็น การฟ้องเพื่อให้ชำระหนี้หนึ่งซึ่งทำให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(2) และเมื่อยื่นขอรับชำระหนี้ในระหว่างอายุความสะดุดหยุดลง จึงไม่ขาด

---

* คำพิพากษาฎีกาที่ 1615/2534 “การที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ขอให้ออกคำสั่งบังคับ ยังไม่ถือเป็นส่วนหนึ่งของการบังคับคดี เพราะหากลูกหนี้ตามคำพิพากษายอมปฏิบัติตามคำสั่งบังคับโดยครบถ้วน เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ย่อมได้รับชำระหนี้สิ้นเชิงโดยไม่ต้องขอให้บังคับคดี และศาลก็ไม่ต้องออกหมายบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 275,276 ดังนั้น แม้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะได้ขอให้ศาลออกคำสั่งบังคับภายใน 10 ปี นับแต่วันที่คำพิพากษา ก็ถือไม่ได้ว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้เริ่มต้นดำเนินการบังคับคดีตามมาตรา 271 แล้ว การที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีถือได้ว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้เริ่มต้นดำเนินการบังคับคดีแล้ว แต่ถ้าได้ดำเนินการบังคับคดีเมื่อพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษานี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวได้กลายเป็นหนี้ที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหมดสิทธิที่จะบังคับคดีเสียแล้ว เมื่อเจ้าหนี้นำมาขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย หนี้ดังกล่าวย่อมอยู่ในฐานะเป็นหนี้ที่จะร้องขอให้บังคับคดีไม่ได้ จึงต้องห้ามมิให้ขอรับชำระหนี้ตาม พ.ร.บ. ล้มละลายฯ มาตรา 94(1)”

⁸⁴ ญัฐวัสส์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, คำอธิบายกฎหมายลักษณะล้มละลาย ฉบับสมบูรณ์ เล่ม 1, หน้า 191-197.

อายุความไม่ต้องห้าม ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 94(1) (คำพิพากษาฎีกาที่ 3945/2541^{*}, 5596/2543, 7412/2543 และ 3017/2544)⁸⁵

เห็นได้ว่ากรอบเวลาในการนำหนี้ตามคำพิพากษามายื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายนั้นความเห็นของนักกฎหมายก็ยังคงมีทั้งสองฝ่ายดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น และแนวคำพิพากษาฎีกาก็วินิจฉัยไว้หลายแนวเช่นกัน คือ มีทั้งต้องยังไม่หมดสิทธิบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1615/2534, 2649/2541, 9275/2542 และ 150/2543) และต้องยังไม่ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 (คำพิพากษาฎีกาที่ 2084-2085/2523, 3958/2534, 2317/2540, 3945/2541, 7412/2543, 7104/2545 และ 1679/2551) และใช้ทั้งสองกรอบเวลาไปพร้อมกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1506/2542)

มีข้อสังเกตประการหนึ่งว่า คำพิพากษาฎีกาส່วนใหญ่ที่วินิจฉัยว่า หนี้ตามคำพิพากษาที่อาจยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้นั้นต้องเป็นหนี้ที่ยังไม่ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 อันมีผลให้เมื่อขณะฟ้องคดีล้มละลายอายุความจะสะดุดหยุดลง ต่อมาเมื่อนำหนี้ตามคำพิพากษามาขอรับชำระหนี้จึงยังไม่ขาดอายุความ แต่หากพิจารณาเรื่องระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีจะเห็นว่าเรื่องระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีนั้น จะไม่มีการสะดุดหยุดลง หนี้ที่นำมายื่นขอรับชำระหนี้ดังกล่าวจึงอาจพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้ว ซึ่งการที่ศาลปรับหลักกฎหมายโดยใช้หลักกฎหมายเรื่องอายุความแทนที่ระยะเวลาร้องขอให้

---

* คำพิพากษาฎีกาที่ 3945/2541 “ลูกหนี้ตกลงชำระหนี้งวดแรกตามคำพิพากษาตามยอมในวันที่ 30 สิงหาคม 2528 แต่ลูกหนี้ไม่ชำระ เจ้าหนี้จึงขอที่บังคับคดีเพื่อรับชำระหนี้ดังกล่าวทั้งหมดได้ ภายในกำหนดอายุความ 10 ปี นับแต่วันที่ 31 สิงหาคม 2528 เป็นต้นไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 ดังนั้น การที่ เจ้าหนี้ นำมูลหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวมาฟ้องให้ลูกหนี้เป็นบุคคลล้มละลาย เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2538 ซึ่งอยู่ในกำหนด 10 ปี จึงสามารถกระทำได้ และการฟ้องคดีดังกล่าวมีผลทำให้ อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 ด้วยเหตุนี้แม้เจ้าหนี้จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในวันที่ 8 ธันวาคม 2538 ซึ่งพ้นกำหนดระยะเวลา บังคับคดี 10 ปี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 แล้วก็ตาม ก็ต้องถือว่าคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ ยื่นในระหว่างอายุความสะดุดหยุดลง ซึ่งไม่เป็นการต้องห้ามมิให้ ได้รับชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 94(1)”

⁸⁵ วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์, ล้มละลายพิสดาร, หน้า 177-184.

บังคับคดี เห็นว่าน่าจะเพื่อให้คดีเกิดความเป็นธรรม เพราะจะสามารถปรับเข้ากับหลักเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงได้ เพราะขณะฟ้องคดีล้มละลายนั้นตามคำพิพากษาอาจยังไม่ขาดอายุความ หรือพ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้วแต่กรณี แต่การพิจารณาคดีของศาลย่อมใช้เวลาพอสมควร หนึ่งนั้นๆ อาจไม่สามารถยื่นขอรับชำระหนี้ได้หากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเมื่อล่วงเลยอายุความหรือระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีดังกล่าวแล้ว ซึ่งในการปัญหาปรับใช้หลักกฎหมายดังกล่าวจะถูกต้องตามเจตนารมณ์ หรือระบบกฎหมายโดยรวมหรือไม่อย่างไร ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์และเสนอแนวทางในบทที่ 4 ต่อไป

หลักกฎหมายประการสุดท้ายเป็นหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ดังที่ได้ทราบกันอยู่แล้วว่าอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีความเกี่ยวข้องและเกี่ยวโยงกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีอยู่มาก เพราะเป็นเรื่องของกรอบเวลาดำเนินการภายหลังศาลมีคำพิพากษาเหมือนกันซึ่งแม้จะเป็นเวลา 10 ปีเช่นเดียวกัน แต่นัยยะทางกฎหมายและการนำไปปรับใช้ก็ต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการสะดุดหยุดลง แต่ในปัจจุบันประชาชนหรือผู้ใช้กฎหมายโดยทั่วไปยังคงสับสนระหว่างสองกรอบเวลาดังกล่าว จึงเห็นควรศึกษาหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดีโดยเน้นศึกษาที่ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 เป็นสำคัญ เพื่อสามารถนำมาเปรียบเทียบกับอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

2.4 หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดี

เบื้องต้นใคร่ขอกล่าวถึงประวัติศาสตร์ในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศไทยเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงที่มาหรือต้นร่างของกฎหมาย ดังที่กล่าวมาแล้วว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริที่จะปฏิรูปกฎหมาย และให้มีการจัดทำประมวลกฎหมายอย่างประเทศภาคพื้นยุโรป ซึ่งเริ่มจากการจัดทำประมวลกฎหมายอาญาเป็นฉบับแรกอันสำเร็จเป็นกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 แต่ในคราวเดียวกันนั่นเอง ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งกรรมการอีกชุดหนึ่งจัดทำร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่งและพระธรรมนูญศาลยุติธรรมขึ้นใช้ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้มีกฎหมายที่สำเร็จบริบูรณ์ขึ้นใช้แทนซึ่งมีกรมหมื่นราชบุรุษตรีเอกฤทธิ เสนาบดีกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน โดยมีเหตุผลเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ของประเทศ เพราะในเวลานั้นประเทศตะวันตกต้องการให้มีวิธี

พิจารณาอรรถคดีแบบตะวันตกโดยเร็ว ซึ่งถ้าร่างเป็นประมวลกฎหมายจะใช้เวลามาก นอกจากนี้ยังเป็นการหยั่งดูข้อดีข้อเสียของการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายเดิมมาเป็นระบบประมวลกฎหมายด้วย ซึ่งถ้ามีข้อบกพร่องจะได้ทำการแก้ไขได้สะดวกกว่าไปแก้ไขเมื่อได้ทำเป็นประมวลกฎหมายแล้ว โดยเริ่มจากการตราพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 (พ.ศ.2437) และพระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.115 (พ.ศ.2439) ขึ้นก่อน ซึ่งร่างโดยอาศัยหลักกฎหมายของอังกฤษเป็นมูลฐาน แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติเหล่านี้มีข้อบกพร่องบางประการจึงได้มีการให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรมกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 แทน⁸⁶

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 นี้กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้ทรงมีบทบาทสำคัญในการร่าง โดยอาศัยกฎหมายของอังกฤษและอินเดียเป็นหลักในการร่าง เมื่อพิจารณาจากคำปรารภของพระราชบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า เป็นการรวบรวมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งกระจัดกระจายกันอยู่ในพระราชบัญญัติต่างๆ ประมาณ 20 ฉบับ อาทิเช่น ประกาศว่าด้วยนัดความแพ่ง ร.ศ.115 พระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.115 และข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งกระจัดกระจายปะปนอยู่ในพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ.113 โดยรวมเข้าไว้เป็นหมวดหมู่สอดคล้องกันหนึ่งเดียวกันเพื่อสะดวกแก่การพิจารณาคดีทั้งปวง และสะดวกแก่กรรมการผู้ชำระประมวลที่จะได้แก้ไขให้ละเอียดต่อไปในภายภาคหน้า นอกจากนี้ยังได้แก้ไขบทกฎหมายเก่าที่เห็นว่าจำเป็นให้ดียิ่งขึ้น และมีอยู่หลายบทมาตราในพระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.115 ที่ยังใช้ได้ก็ได้นำมาใช้ในพระราชบัญญัตินี้โดยมีการแก้ไขดัดแปลงและร่างเสียใหม่ให้ชัดเจนขึ้น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 นี้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ.2452 และเมื่อประกาศใช้แล้วก็มีผลให้ยกเลิกกฎหมายเก่าที่เป็นปรปักษ์กับพระราชบัญญัตินี้ด้วย

สำหรับเนื้อหาหลักสำคัญของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 นี้ได้แก่ เขตอำนาจศาล สถานที่พิจารณาคดี วิธีพิจารณาคดีมโนสาเร่และคดีสามัญ หลักเกณฑ์การที่คู่ความขาดนัด หมายถึงัดก่อนศาลมีคำพิพากษา การบังคับคดี อุทธรณ์ อนุญาตโตตุลาการ การฟ้องคดีอนาถา การละเมิดอำนาจศาล ฯลฯ ซึ่งมีทั้งสิ้น 145 มาตรา แม้ว่าจะสั้นมากและจำต้องมีบทบัญญัติอีกหลายเรื่อง แต่ก็ถือว่ามีผลละเอียดรอบคอบและเป็นคุณประโยชน์อย่าง

⁸⁶ เรอเน่ กียอง, การร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทย, หน้า 80-82.

มาก โดยนายเรอเน่ กียองซึ่งมิได้เป็นคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายนี้ ได้ยกย่องผู้ร่างกฎหมายว่า “แม้ผู้ร่างกฎหมายจะพิจารณาอย่างถ่อมตัวว่าเป็นเพียงการรวบรวมบทกฎหมายในระหว่างรอให้มีกฎหมายอื่นอีกฉบับที่มีความละเอียดประณีตมากกว่าก็ตาม แต่อย่างไรก็ดีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่งฉบับนี้ก็ทำให้ประโยชน์ที่ทรงคุณค่าอย่างมาก โดยทำให้วิถีทางความยุติธรรมดีขึ้นและรวดเร็วขึ้น มีความเป็นไปได้และสร้างงานพื้นฐานอันมีค่าสำหรับประมวลกฎหมายอย่างถาวร”⁸⁷

ต่อมาจึงได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งขึ้น โดยมีนักกฎหมายชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ร่าง ซึ่งจากการศึกษาจากต้นร่างซึ่งในบางมาตราก็ได้แสดงที่มาเอาไว้ แต่ในบางมาตราก็ไม่ได้ระบุเอาไว้ว่ามีที่มาอย่างไร แต่ก็พอจับความได้ว่าต้นร่างนั้นอาศัยพระราชบัญญัติพยาน ร.ศ.113 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 เป็นส่วนใหญ่ และมีการเพิ่มเติมบทบัญญัติบางส่วนจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของฝรั่งเศส และกฎข้อบังคับว่าด้วยวิธีพิจารณาในศาลกงสุลของอังกฤษในประเทศไทย พ.ศ.2441 ด้วย และในที่สุดก็ได้ยกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเสร็จใน พ.ศ.2478 ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาก็ได้ตรวจแก้แล้วนำเสนอต่อรัฐบาล และรัฐบาลก็ได้นำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรในปีเดียวกัน และมีมติให้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นกฎหมายในวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2478 แต่ให้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2478 เป็นต้นไป⁸⁸

สำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในปัจจุบัน หลักกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษา จะอยู่ในภาค 4 ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ตั้งแต่มาตรา 271 ถึงมาตรา 323 เหตุที่จะต้องมียกเว้นบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เพราะเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้เจ้าหน้าที่ชนะคดี ย่อมเกิดเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่ลูกหนี้จะต้องปฏิบัติตาม ถ้าผู้แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติตามที่ศาลพิพากษาทั้งหมดก็คงไม่มีอะไรที่จะต้องบังคับตามคำพิพากษากันอีก แต่หากลูกหนี้ไม่ชำระหรือชำระไม่ครบถ้วน ฝ่ายผู้ชนะคดีหรือเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาหาไม่อำนาจบังคับเอากับลูกหนี้ด้วยตนเองไม่เพราะจะทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยหรือข้อพิพาทอื่นตามมา กฎหมายจึงต้องวางกฎเกณฑ์ในการดำเนินการบังคับคดี และกำหนดบทบาทหน้าที่ของคู่กรณีและองค์กรที่เกี่ยวข้อง แต่ปัญหาที่

⁸⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 182.

⁸⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 110-112.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาอยู่คือปัญหาเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดีในส่วนที่เป็นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามมาตรา 271 เท่านั้น การศึกษาหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดีตามหัวข้อนี้จึงจะศึกษาเกี่ยวกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี วิธีการร้องขอให้บังคับคดี การเริ่มต้นนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี และการยื่นหรือขยายระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี ดังจะได้กล่าวต่อไป

2.4.1 ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271

เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้วหากผู้แพ้คดีหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษา กฎหมายบัญญัติให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีการบังคับคดีตามคำพิพากษานั้น ซึ่งกฎหมายก็ได้กำหนดกรอบเวลาในการดำเนินการดังกล่าว เพราะตามรัฐประศาสนโยบายแล้ว กฎหมายก็มิได้ต้องการให้ลูกหนี้ต้องแบกรับภาระผูกพันและเป็นกังวลตลอดไป ประกอบกับต้องการให้เจ้าหนี้เร่งดำเนินการต่างๆ โดยไม่ปล่อยปละละเลยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงบัญญัติให้เจ้าหนี้ต้องร้องขอบังคับคดีภายในระยะเวลา 10 ปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่งตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา 271

มาตรา 271 บัญญัติว่า “ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ขอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา หรือคำสั่งนั้นได้ภายใน 10 ปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น”

ตามกฎหมายเดิม คือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 บัญญัติไว้ในมาตรา 76 ว่า “ภายในสิบปีนับแต่วันที่ได้ฟังคำพิพากษาและหมายบังคับให้ใช้เงินแล้ว ผู้แพ้คดีมิได้ใช้เงิน หรือใช้ให้บ้างแต่ยังไม่ครบถ้วนตามคำตัดสินนั้น ถ้าผู้ชนะคดีมาแจ้งความต่อศาลว่ายังมีได้รับเงินตามคำตัดสินแล้ว ให้ศาลออกหมายยึดทรัพย์ได้ทันที” ซึ่งเห็นได้ว่ามาตรา 271 ในปัจจุบันบัญญัติไว้ทำนองเดียวกับกฎหมายเดิม เพียงแต่แก้ไขข้อความให้ขยายการบังคับคดีได้

มากกว่าของเดิมเท่านั้น⁸⁹ และจากการสืบค้นข้อมูลพบว่ากำหนดเวลาบังคับคดี 10 ปีดังกล่าวเพิ่งเริ่มบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 เป็นครั้งแรก เพราะพระราชบัญญัติกระบวนการพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.115 ซึ่งใช้ไปพลางก่อนหน้ามิได้มีการกล่าวถึงกรอบเวลาในการบังคับคดีแต่อย่างใด

มาตรา 271 นี้เป็นหลักทั่วไปของเรื่องบังคับคดีโดยผู้ที่มีอำนาจบังคับคดีคือ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเมื่อลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน การที่กฎหมายใช้คำว่าบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) และบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะคดี (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) เพราะเหล่านี้คือบุคคลซึ่งเข้ามาเป็นคู่ความในคดี ไม่ว่าจะโจทก์ จำเลย หรือผู้ร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความในชั้นพิจารณาหรือในชั้นบังคับคดี ซึ่งใครจะเป็นผู้ชนะคดีหรือแพ้คดีนั้น กฎหมายไม่ได้ระบุเจาะจงว่าเป็นโจทก์หรือจำเลยซึ่งเป็นคู่ความเดิมเท่านั้น แต่การวินิจฉัยว่าใครเป็นบุคคลผู้ชนะคดีหรือแพ้คดีต้องพิจารณาจากคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นๆ เป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้ไม่หมายความรวมถึงเจ้าพนักงานบังคับคดีหรือผู้ได้รับประโยชน์จากสัญญาประนีประนอมยอมความแต่มิได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดีด้วย⁹⁰ ซึ่งบุคคลที่มีสิทธิบังคับคดีดังกล่าวอาจเป็นได้ดังกรณีต่อไปนี้⁹¹

- ก. โจทก์ เมื่อศาลพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี โจทก์มีสิทธิบังคับคดีแก่จำเลยได้
- ข. จำเลย เมื่อศาลพิพากษายกฟ้องโจทก์ ให้โจทก์ชำระค่าฤชาธรรมเนียมแทนจำเลย จำเลยมีสิทธิบังคับคดีให้โจทก์ใช้ค่าฤชาธรรมเนียมได้
- ค. ผู้ร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความฝ่ายที่สามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 57(1) หรือผู้ร้องสอดตามมาตรา 57(2)
- ง. ผู้ร้องขอทรัพย์ เมื่อศาลพิพากษาให้ผู้ร้องขอทรัพย์ชนะคดี
- จ. ผู้ชนะคดีในกรณีศาลไต่สวนคำร้อง เช่น กรณีร้องขอเฉลี่ยทรัพย์และโจทก์คัดค้าน ผู้ร้องชนะคดีและศาลสั่งให้โจทก์ค่าฤชาธรรมเนียมแทนผู้ร้องเฉลี่ยทรัพย์

⁸⁹ พัทธมน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนศาลพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จรัสสินทวงศ์, 2521), หน้า 310-311.

⁹⁰ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี (กรุงเทพมหานคร: มีสมบัติ, 2550), หน้า 130-133.

⁹¹ วิรัช เมฆอรุณทัย, สรรพสาระวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 4 (กรุงเทพมหานคร: อททยา มิเลินเนียม, 2549), หน้า 93.

นอกจากพิจารณาถึงผู้มีสิทธิบังคับคดี ซึ่งได้แก่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาแล้วการบังคับคดีก็ย่อมตั้งกระทำต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้นตามหลักคำพิพากษาผูกพันเฉพาะคู่ความ แต่ทั้งนี้อาจมีข้อยกเว้นอยู่บางประการเช่น การบังคับขับไล่บริวารของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ผู้ค้าประกันในศาล เป็นต้น นอกจากนั้นการที่จะบังคับคดีได้นั้นจะต้องมีเหตุที่จะขอบังคับคดี และจะกระทำได้เพียงเท่าที่สภาพแห่งการบังคับคดีเปิดช่องให้กระทำได้ โดยทางศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดี ซึ่งบางกรณีอาจจะไม่ต้องการบังคับคดีก็ได้ เช่น โจทก์ฟ้องขับไล่จำเลยแต่ต่อมาทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันต่อศาล โดยจำเลยยอมให้ที่พิพาทเป็นของโจทก์ ดังนั้นที่ดินพิพาทก็ตกเป็นของโจทก์โดยไม่จำเป็นต้องบังคับคดีอะไรกันอีก แต่หากจะต้องมีการบังคับคดีกันแล้ว เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะต้องร้องขอบังคับคดีตามคำพิพากษาภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาตามความในมาตรา 271

ประเด็นที่พึงพิจารณา คือ กำหนดเวลา 10 ปีตามมาตรา 271 นี้เป็นอายุความหรือไม่ หากพิจารณาจากตำรากฎหมายของไทยในยุคก่อนจะพบว่าจะยังมีความสับสนอยู่พอสมควร เช่น ตำราของท่านเจ้าพระยาศรีธรรมาริเบศ ซึ่งอธิบายตามกฎหมายเดิม คือ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 มาตรา 76 ว่าการบังคับคดียึดทรัพย์ตามมาตรานี้ต้องขอภายในกำหนดอายุความ 10 ปี⁹² นอกจากนั้นตำราของท่านพระยาเทพวิฑูร ได้อธิบายว่าพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 มาตรา 76(เดิม) หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ในปัจจุบันนี้มีหลักการทำนองเดียวกันกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 168 (มาตรา 193/32 ในปัจจุบัน) คือการบังคับตามคำพิพากษาให้มีกำหนดอายุความ 10 ปี⁹³ ซึ่งท่านอาจารย์พิพัฒน์ จักรางกูร ก็ได้นำมาอธิบายไว้ในตำราของท่านด้วย⁹⁴ ซึ่งความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่าเป็นอายุความ

⁹² เจ้าพระยาศรีธรรมาริเบศ, บทพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่งกับคำอธิบาย เล่ม 2 ว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง, (พระนคร: โรงพิมพ์พิศาลบรรณินดี, 2475), หน้า 305.

⁹³ พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1-240, หน้า 617-618.

⁹⁴ พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนศาลพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 386.

แต่ตำรากฎหมายในยุคหลังรวมทั้งคำพิพากษาฎีกา (คำพิพากษาฎีกาที่ 3839/2535*) ได้วางหลักไว้อย่างชัดเจน และเป็นที่ยุติว่ากำหนดเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 นี้เป็นระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความไม่ใช่อายุความ ตามกฎหมายสารบัญญัติ เพราะกำหนดเวลาร้องขอให้บังคับคดี 10 ปีตามมาตรานี้ ไม่ใช่ระยะเวลาใช้สิทธิเรียกร้องแต่เป็นระยะเวลาสิ้นสิทธิในการบังคับคดี⁹⁵ ซึ่งสิทธิในการบังคับคดีนี้เกิดขึ้นเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษาเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ย่อมเกิดสิทธิบังคับคดี ซึ่งเป็นสิทธิตามกฎหมายวิธีพิจารณาความไม่ใช้การใช้สิทธิเรียกร้องในทางแพ่ง ดังนั้นเมื่อฝ่ายที่ชนะคดีไม่ยอมใช้สิทธิดังกล่าว เจ้าหนี้ของฝ่ายที่ชนะคดีก็จะไม่อาจสวมสิทธิแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 233 ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 8325/2544) แต่สิทธิในการบังคับคดีนี้หากเป็นการบังคับเกี่ยวกับทรัพย์สิน สิทธิในการบังคับคดีหรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลของคู่ความ ย่อมเป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 368/2532) ดังนี้เมื่อเห็นแล้วว่าการบังคับคดีเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่จะสามารถบังคับคดีเมื่อใดก็ได้ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด และอาจจะงดหรือถอน หรือจะไม่บังคับคดีเสียเลยก็ได้⁹⁶

ผลประการสำคัญที่ตามมาคือไม่สามารถนำหลักกฎหมายต่างๆ ในเรื่องอายุความมาปรับใช้กับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีได้ เช่น การเริ่มนับอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 7190/2538**) การสละประโยชน์แห่งอายุความ (คำพิพากษาฎีกาที่ 5323/2542***) อายุความ

---

* คำพิพากษาฎีกาที่ 3839/2535 “ระยะเวลา 10 ปี ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 มีอายุความฟ้องร้องคดี”

⁹⁵ ประดิษฐ์ เอกมณี, “การบังคับคดีแพ่ง,” *ตุลพาท*, 44,3: 231.

⁹⁶ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, *คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี*, หน้า 146.

** คำพิพากษาฎีกาที่ 7190/2538 “แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 มิได้กล่าวไว้โดยชัดแจ้งว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาได้ภายใน 10 ปีนับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลใดก็ตามแต่เมื่อมีการอุทธรณ์หรือฎีกาผลของคำพิพากษาอาจจะเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ได้แล้วแต่กรณี ดังนั้นกรณีที่มีการฎีการะยะเวลาการบังคับคดีก็ต้องนับจากวันที่ได้อ่านคำพิพากษาศาลฎีกาแม้ในชั้นฎีกาจำเลยไม่ได้ขอทุเลาการบังคับคดีและใจทักมีสิทธิขอบังคับคดีได้ก็เป็นคนละเรื่องกับกำหนดเวลาในการบังคับคดี กำหนดเวลาในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 เป็นเรื่องระยะเวลาที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะบังคับแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา

สะดุดหยุดลง (คำพิพากษาฎีกาที่ 2900/2543*) กล่าวคือแม้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะได้รับสภาพหนี้หรือชำระหนี้บางส่วนแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ไม่ทำให้ระยะเวลาหนี้สะดุดหยุดลง (คำพิพากษาฎีกาที่ 728/2482**) หรือหากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษาถึงแก่ความตาย ทายาทก็เข้าสืบสิทธิหรือหน้าที่กันต่อไปตามระยะเวลาเดิม ไม่นำเอาอายุความรอดก 1 ปีมาใช้บังคับ⁹⁷

ดังนั้นหากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต้องการบังคับคดีจะต้องดำเนินการร้องขอบังคับคดีต่อศาลภายในระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งจะต้องดำเนินการทั้งสิ้นสามขั้นตอน

ไม่ใช่เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดระยะเวลาดังกล่าวจึงไม่ใช่อายุความไม่อาจนำเรื่องการเริ่มนับอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/12 มาใช้บังคับได้”

*** คำพิพากษาฎีกาที่ 5323/2542 “ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 กำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาได้ภายใน 10 ปีนับแต่วันที่คำพิพากษา ดังนั้นเมื่อโจทก์มิได้บังคับคดีแก่จำเลยตามคำพิพากษาจนล่วงเลยกำหนดเวลาบังคับคดีดังกล่าว โจทก์จึงหมดสิทธิบังคับคดีแก่จำเลย กำหนดเวลาบังคับคดีเป็นเรื่องระยะเวลาที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะบังคับแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดเวลาดังกล่าวจึงไม่ใช่อายุความไม่อาจนำเรื่องการสละประโยชน์แห่งอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/24 มาใช้บังคับกับหนังสือขอผ่อนชำระหนี้ของจำเลยที่ทำถึงโจทก์ภายหลังที่ล่วงเลยกำหนดเวลาบังคับคดีแล้วนั้นได้หนังสือขอผ่อนชำระหนี้ดังกล่าวจึงไม่ใช่การสละประโยชน์แห่งอายุความ จำเลยไม่ต้องรับผิดตามหนังสือดังกล่าว”

* คำพิพากษาฎีกาที่ 2900/2543 “กำหนดระยะเวลาในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 เป็นระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีสบัญญัติ มิใช่เรื่องอายุความแห่งสิทธิเรียกร้องอันจะอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติว่าด้วยอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเป็นกฎหมายสารบัญญัติ จึงไม่อาจนำบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความสะดุดหยุดลงมาใช้บังคับแก่คดีนี้ได้ เมื่อหนี้ที่ค้างชำระโจทก์มิได้ดำเนินการบังคับคดีเสียภายใน 10 ปีนับแต่วันมีคำพิพากษา โจทก์ย่อมหมดสิทธิที่จะบังคับคดีแก่จำเลยทั้งสองโจทก์จึงไม่อาจนำหน้าที่กำหนดเวลาบังคับคดีมาฟ้องจำเลยทั้งสองให้ล้มละลายได้”

** คำพิพากษาฎีกาที่ 728/2482 “ลูกหนี้ต้องคำพิพากษาให้ชำระหนี้โจทก์ ลูกหนี้จึงเงินไปวางต่อศาลเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาดังนี้ ไม่ทำให้อายุความการบังคับคดีสะดุดหยุดลง ประมวลวิธีพิจารณาแพ่ง มาตรา 271 การนับอายุความการบังคับจะต้องนับจากวันที่ศาลได้พิพากษาทำยอม ไม่ใช่ นับจากวันที่คดีเรื่องชำระหนี้ถึงที่สุด”

⁹⁷ จรัญ ภัคดิธนากุล, สรุปคำบรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 72-73.

ตามมาตรา 275-278 ซึ่งจะต้องกระทำให้ครบถ้วนภายในระยะเวลา 10 ปี จึงจะถือว่าได้ดำเนินการบังคับคดีภายในกำหนดเวลาแล้ว ดังนี้⁹⁸

ประการแรก ต้องขอให้ศาลออกหมายบังคับคดี

ประการที่สอง ต้องแจ้งหรือแถลงให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบศาลออกหมายบังคับคดีแล้ว

ประการที่สาม ต้องแถลงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าเจ้าหนี้มีความประสงค์ขอให้ยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ โดยแถลงนำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาออกขายทอดตลาด

โดยการร้องขอให้บังคับคดีแต่ละครั้ง ต้องร้องขอภายในระยะเวลา 10 ปีมิใช่ว่าเมื่อได้ร้องขอครั้งแรกภายใน 10 ปีแล้วการร้องขอครั้งต่อไปจะกระทำภายหลัง 10 ปีได้ ซึ่งหากได้ดำเนินการครบถ้วนภายในเวลาแล้ว การดำเนินการบังคับคดีรายการนั้นๆ ก็สามารถกระทำต่อไปได้จนเสร็จ ถึงแม้จะล่วงพ้นกำหนดเวลา 10 ปีแล้วก็ตาม การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะไปดำเนินการยึดเมื่อใดนั้นเป็นขั้นตอนการดำเนินงานของเจ้าพนักงานบังคับคดี แม้เจ้าพนักงานบังคับคดีจะไปทำการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่า 10 ปี ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีก็มีสิทธิดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้ แต่ทั้งนี้หากบังคับคดีไปแล้วแต่ยังมีหนี้ค้างอยู่ การร้องขอบังคับคดีเพิ่มเติมก็ต้องขอบังคับคดีภายในกำหนดเวลาเดียวกันคือ 10 ปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา เพราะระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามมาตรา 271 นี้เป็นเรื่องระยะเวลาไม่ใช่เรื่องอายุความจึงไม่อาจเอาเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้ได้ ประเด็นต่อมาคือผลของการที่พ้นกำหนดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีไปแล้ว เมื่อระยะเวลา 10 ปีตามมาตรานี้ล่วงพ้นไปแล้ว ผลมิได้ทำให้หนี้ตามคำพิพากษาระงับแต่อย่างใด แต่มีผลเพียงเจ้าหนี้บังคับคดีใดๆ เอากับลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ได้แล้ว แต่หากลูกหนี้ชำระหนี้เมื่อพ้นเวลาแล้ว เจ้าหนี้ก็สามารถรับชำระหนี้ได้ไม่จำเป็นต้องคืน ลูกหนี้จะเรียกคืนก็ได้เช่นกัน เพราะว่าเมื่อหนี้ยังไม่ระงับ การรับชำระหนี้ก็ถือว่ามีมูลอ้างได้ตามกฎหมาย⁹⁹ และการที่ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีล่วงพ้นไปนั้น เนื่องจากมีข้ออายุความถึงแม้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะมีได้ยกขึ้นต่อสู้ ศาลก็สามารถยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁹⁸ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี, หน้า 146.

⁹⁹ พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การบังคับคดี (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2533), หน้า 139.

มาตรา 193/29 ทั้งปัญหาข้อนี้ก็เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลจึงมีอำนาจที่จะยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ มาตรา 142(5)¹⁰⁰

กล่าวโดยสรุป หากมีเหตุที่จะต้องบังคับคดีตามคำพิพากษาและสภาพแห่งการบังคับคดีเปิดช่องให้กระทำได้ เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องร้องขอบังคับคดีต่อศาลซึ่งจะต้องทำให้ครบขั้นตอนภายในกำหนดระยะเวลา 10 ปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ซึ่งเป็นระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความมิใช่อายุความตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งไม่สามารถใช้หลักกฎหมายของอายุความ อาทิเช่น การเริ่มนับอายุความ และอายุความสะดุดหยุดลงมาปรับใช้ได้ ส่วนการเริ่มนับระยะเวลาบังคับคดีจะเป็นอย่างไรนั้นจะได้กล่าวในส่วนถัดไป

2.4.2 การเริ่มต้นนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี

สำหรับการเริ่มต้นนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 นั้น หากพิจารณาจากตัวบทบัญญัติจะเห็นได้ว่ากฎหมายใช้คำว่า “นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง” ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นการบัญญัติไว้อย่างไม่รัดกุมทำให้มีปัญหาในการตีความและปรับใช้ และสุดท้ายก็มีความเห็นทางกฎหมาย รวมถึงแนวคำพิพากษาศาลฎีกาว่าแนวการตีความและบังคับใช้ออกมาเป็นหลายแนวแตกต่างกัน ดังจะกล่าวต่อไปนี้

แนวความเห็นแรก ท่านศาสตราจารย์ประพนธ์ ศาตะมาน เห็นว่า “การเริ่มนับระยะเวลาบังคับคดีนั้นต้องพิจารณาว่า หากไม่มีการอุทธรณ์ก็ต้องถือวันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา ถ้ามีอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ตัดสินแล้วแต่ไม่มีฎีกา น่าจะต้องถือวันที่ฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ในชั้นฎีกาก็ต้องถือตามวันที่ฟังคำพิพากษาศาลฎีกาเช่นกัน เฉพาะศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาอาจเป็นปัญหา เพราะตัวบทใช้คำว่า ‘วันมีคำพิพากษา’ ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาทำคำพิพากษาลงวันที่ไว้คำพิพากษาไว้อย่างหนึ่ง แต่เวลาศาลชั้นต้นนำไปอ่านให้คู่ความฟังก็เป็นเวลาภายหลังวันที่ปรากฏในคำพิพากษา ที่จริงแล้ววันในคำพิพากษาศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาน่าจะ

¹⁰⁰ จรัญ ภักดีธนากุล, สรุปคำบรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีกรชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 74.

เป็นวันที่ 'มี' คำพิพากษา แต่กระนั้นก็น่าจะหมายถึงวันที่ฟังคำพิพากษาศาลสูงมากกว่า ซึ่งหากตีความอย่างเคร่งครัดแล้วก็น่าจะหมายถึงวันที่อ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาของศาล และท้ายที่สุดก็ให้ความเห็นว่ายังมีกรณีที่โจทก์ไม่อาจบังคับคดี หรือกรณีศาลพิพากษาตามยอมที่มีสิทธิเรียกร้องเกิดขึ้นเป็นระยะๆ ซึ่งหากเคร่งครัดด้วยทฤษฎีหมายแล้วจะทำให้เกิดปัญหา และเห็นควรปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 169(เดิม) ที่ว่าอายุความท่านให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจจะบังคับตามสิทธิเรียกร้องจะเป็นธรรมมากกว่า"¹⁰¹ กล่าวโดยสรุปความเห็นแรกเห็น่าให้เริ่มนับวันฟังคำพิพากษาซึ่งต้องพิจารณาว่าคดีไปถึงศาลชั้นใด

แนวความเห็นที่สอง ท่านอาจารย์พิพัฒน์ จักรางกูร มีความเห็นว่า "การเริ่มนับระยะเวลาบังคับคดีจะต้องถือคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ถึงที่สุด ถ้าคดีนั้นไม่มีอุทธรณ์ก็ต้องถือวันที่ศาลชั้นต้นพิพากษา ถ้าคดีนั้นมีอุทธรณ์ศาลอุทธรณ์พิพากษาแต่ไม่มีฎีกา ก็ต้องถือวันที่ฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ถ้าคดีมีฎีกาก็ต้องถือวันที่ฟังคำพิพากษาศาลฎีกา"¹⁰² แต่ถึงแม้ท่านอาจารย์พิพัฒน์ จักรางกูร จะให้ความเห็นว่าต้องถือเอาวันที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่ในส่วนของอธิบายต่อมาก็เห็นว่าไม่ใช่คำพิพากษาถึงที่สุดทีเดียว เพราะคำพิพากษาจะถึงที่สุดเมื่อใดนั้นก็ต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 147 และในความเห็นที่ว่าต้องเริ่มนับเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุดนี้เอง ก็ได้มีแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาอยู่บางฉบับสนับสนุน เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 800/2537*, 8759/2538**, 7190/2538***, 1699/2549 และ 4906/2549

¹⁰¹ ประพนธ์ ศาตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีกรชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: แสงทองการพิมพ์, 2516), หน้า 103-105.

¹⁰² พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การบังคับคดี, หน้า 136.

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 800/2537 "ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องดำเนินวิธีการบังคับคดีตามขั้นตอนให้ครบถ้วนภายในกำหนด 10 ปี และกำหนดเวลา 10 ปีตามมาตรานี้ ตามปกติย่อมต้องนับตั้งแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุดเป็นต้นไป มิใช่ นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีที่จำเลยคัดค้านการขายทอดตลาดทรัพย์สินของจำเลย แต่โดยที่หนี้ตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นที่มีค่าบังคับให้จำเลยปฏิบัติซึ่งโจทก์ร้องขอให้บังคับคดีนั้นนั้น จำเลยทำสัญญาประนีประนอมยอมความ และศาลพิพากษาตามยอมให้จำเลยผ่อนชำระเป็นงวดตามจำนวนเงินที่ระบุและภายในระยะเวลาที่กำหนดเป็นคราว ๆ โดยกำหนดเริ่มชำระงวดแรกในวันที่ 30 เมษายน 2524 หากผิดนัดยอมให้โจทก์บังคับคดีได้ทันทีเช่นนี้ หากจำเลยไม่ชำระหนี้ให้โจทก์ตามคำพิพากษาตามยอมเลย กำหนดเวลา 10 ปีที่โจทก์จะต้องขอให้บังคับคดีแก่จำเลยจึงต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2524 อันเป็นวันแรกที่โจทก์อาจขอให้บังคับคดีแก่จำเลยได้เป็นต้นไปโจทก์ได้ยื่นคำแถลงขอให้ทำการยึดทรัพย์สินของจำเลย เมื่อวันที่ 14 กันยายน

เป็นต้น กล่าวโดยสรุปความเห็นที่สองนี้ เห็นว่าควรเริ่มนับระยะเวลาบังคับคดี 10 ปีตามมาตรา 271 นี้ตั้งแต่คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นถึงที่สุด

ส่วนความเห็นสุดท้าย ท่านศาสตราจารย์ (พิเศษ) จรัญ ภักดีธนากุล ได้ให้ความเห็นว่า “การเริ่มนับระยะเวลาบังคับคดีตามมาตรา 271 ที่ตีบทบัญญัติว่าให้ ‘นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง’ นั้นน่าจะหมายถึงวันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาของศาลที่จะต้องมีการบังคับคดี ทั้งนี้ โดยมีต้องรอให้คำพิพากษาของศาลถึงที่สุดก่อน ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 145 วรรคหนึ่ง ที่ถือว่าคำพิพากษาผูกพันความนับแต่วันที่ศาลพิพากษา จนถึงวันที่คำพิพากษานั้นถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับ หรือดลเสีย ทั้งยังตรงกับหลักตามมาตรา 231 วรรคหนึ่งที่ว่า การยื่นอุทธรณ์ย่อมไม่เป็นการทุเลาการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น และในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาก็จะเริ่มขอคำบังคับ และหมายบังคับคดีได้ทันทีที่ศาลพิพากษาให้ตนชนะคดี โดยไม่จำเป็นต้องรอให้คำพิพากษานั้นถึงที่สุดเสียก่อน แต่หากเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาไม่อาจบังคับคดีได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับอนุญาตให้ทุเลาการบังคับคดีไว้ระหว่างอุทธรณ์ฎีกา หรือหนี้ตามคำพิพากษามีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขบังคับ ทำให้เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษายังไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีได้ทันทีที่มีคำพิพากษา จะต้องรอให้เงื่อนไขสำเร็จหรือถึงกำหนดเวลาตามที่ระบุในคำพิพากษาเสียก่อน ในกรณีนี้หากจะให้ระยะเวลา

2534 จึงล่วงเลยเวลาที่บังคับคดีได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 โจทก์จึงหมดสิทธิที่จะบังคับคดี”

** คำพิพากษาฎีกาที่ 8759/2538 “บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ที่ว่า นับแต่วันมีคำพิพากษา หมายความว่า วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด เมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2526 ไม่มีฝ่ายใดอุทธรณ์ คดีจึงถึงที่สุดตั้งแต่วันที่ 31 กรกฎาคม 2526 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 147 วรรคสอง”

*** คำพิพากษาฎีกาที่ 7190/2538 “แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 มิได้กล่าวไว้โดยชัดแจ้งว่าเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาขอที่จะขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาได้ภายใน 10 ปีนับแต่วันที่มีคำพิพากษาของศาลใดก็ตาม แต่เมื่อมีการอุทธรณ์หรือฎีกาผลของคำพิพากษาอาจจะเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาของศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์ได้แล้วแต่กรณีดังนั้นกรณีที่มีการฎีการะยะเวลากการบังคับคดีก็ต้องนับจากวันที่ได้อ่านคำพิพากษาศาลฎีกา แม้ในชั้นฎีกาจำเลยไม่ได้ขอทุเลาการบังคับคดีและโจทก์มีสิทธิขอบังคับคดีได้ก็เป็นคนละเรื่องกับกำหนดเวลาในการบังคับคดี กำหนดเวลาในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 เป็น เรื่องระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะบังคับแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ใช่เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดระยะเวลาดัง กล่าวจึงไม่ใช่อายุความไม่อาจนำเรื่องการเริ่มนับอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/12 มาใช้บังคับได้”

10 ปี เริ่มนับทันทีที่มีคำพิพากษา เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาก็อาจจะไม่มีโอกาสบังคับคดีเลย ซึ่งมีใช้วัตถุประสงค์ของกฎหมายบทนี้ ดังนั้นจึงมีบรรทัดฐานคำพิพากษาฎีกาตรงกันมาโดยตลอดว่า ในกรณีเช่นนี้ ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี 10 ปีจะต้องเริ่มนับเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสามารถร้องขอให้บังคับคดีได้เป็นต้นไป”¹⁰³

แต่หากเป็นกรณีที่หนีตามคำพิพากษายังไม่ถึงกำหนดชำระ ซึ่งอาจเกิดจากมีกำหนดชำระหนี้เป็นงวดๆ หรือมีระยะเวลาในการที่จะปฏิบัติ เช่นหนี้ค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรที่ต้องจ่ายเป็นรายเดือนหรือรายปีโดยกำหนดให้ชำระจนกว่าบุตรจะบรรลุนิติภาวะซึ่งเกินกว่าระยะเวลา 10 ปีนับแต่ศาลพิพากษา หรือในคดีละเมิดที่กำหนดให้ลูกหนี้ผ่อนชำระเป็นรายเดือนสำหรับค่าเสียหายที่เกิดขึ้นในอนาคต หรือแม้แต่กรณีทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันในศาลโดยมีการกำหนดเงื่อนไขในการชำระหนี้ ความเห็นค่อนข้างลงรอยกันว่าการนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีจะไม่เริ่มต้นนับแต่วันมีคำพิพากษา แต่จะเริ่มนับแต่วันที่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องในแต่ละงวด จะนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาตามมาตรา 271 โดยตรงไม่ได้¹⁰⁴ เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1279/2510 “หนีตามคำพิพากษาถ้าเกิดขึ้นเป็นรายปีเรียงกันไปก็ต้องบังคับเรียงกันไปตามลำดับ ส่วนใดเกิน 10 ปี การขอบังคับคดีก็เกินกำหนดเวลาตามมาตรา 271 เงินค่าเล่าเรียนบุตรในคดีนี้มีได้มีจำนวนแน่นอนตามตัวในวันศาลพิพากษาย่อมเกิดขึ้นเป็นปี ๆ ไป และขึ้นอยู่แก่อายุและระยะเวลาการศึกษาของบุตรเงินค่าเล่าเรียนบุตรปีใดโจทก์ชอบที่จะบังคับคดีได้ภายในกำหนด 10 ปี นับแต่ปีนั้น ๆ ไป เงินค่าเล่าเรียนบุตรระหว่าง พ.ศ. 2505 ถึง พ.ศ. 2508 โจทก์ย่อมดำเนินการบังคับคดีเอกกับจำเลยได้เมื่อมีการขายทอดตลาดที่ดินที่ถูกยึดเงินที่ได้มาจะต้องชำระหนี้รายแรกก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 328 ส่วนเงินค่าเล่าเรียนตั้งแต่ปี 2502 เป็นต้นมา ถึงปีเสียค่าเล่าเรียนเมื่อใดก็ต้องนับหนึ่งเรื่องไปจนสิบปีจึงเกินกำหนดเวลาบังคับคดี โจทก์มีสิทธิอายัดเงินได้”

คำพิพากษาฎีกาที่ 258/2542 “โจทก์จำเลยตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาตามยอม โดยจำเลยยอมชำระเงินให้แก่โจทก์จำนวน

¹⁰³ จรัญ ภักดีธนากุล, สรุปคำบรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีกรชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 76-77.

¹⁰⁴ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี, หน้า

48,000 บาท แต่ตกลงผ่อนชำระเป็นงวดรายเดือน เดือนละ 800 บาท นับตั้งแต่วันที่ 25 ตุลาคม 2529 เป็นต้นไป และทุกวันที่ 25 ของทุกเดือนถัดไปจนกว่าจะชำระเสร็จแก่โจทก์ ซึ่งจะชำระเสร็จสิ้นภายในวันที่ 25 กันยายน 2534 แต่เมื่อปรากฏว่าจำเลยผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้แก่โจทก์ตั้งแต่งวดประจำวันที่ 25 พฤศจิกายน 2530 เป็นต้นมา ฉะนั้น หนี้จำนวนดังกล่าวจึงเป็นหนี้ที่โจทก์มีสิทธิร้องขอให้บังคับคดีได้ตั้งแต่วันที่ 26 พฤศจิกายน 2530 เป็นต้นไป โจทก์ร้องขอให้บังคับคดีเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2540 ซึ่งยังไม่เกินกำหนดเวลา 10 ปี โจทก์จึงไม่สิ้นสิทธิที่จะขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271”

ดังนั้นเห็นว่า เนื่องด้วยระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 มีไต่อายุความ จึงไม่อาจนำหลักเรื่องการเริ่มนับอายุความมาปรับใช้ได้ จึงต้องพิจารณาจากตัวบทกฎหมายมาตรา 271 ซึ่งบัญญัติเพียงว่า ‘นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง’ ซึ่งมีปัญหาในการตีความและบังคับใช้อยู่พอสมควร และนอกจากปัญหาในการตีความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 เองแล้วยังต้องพึงพิจารณาถึงความสอดคล้องกับการเริ่มนับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย ซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์และเสนอแนวทางแก้ไขในประเด็นดังกล่าวในบทที่ 4 ต่อไป

2.4.3 การขยายหรือย่นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี

เมื่อระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีมีไต่อายุความแล้ว จึงไม่สามารถระงับเหตุลงได้ แต่เมื่อมีไต่อายุความแล้วการยื่นหรือขยายระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีนั้น ก็จะไม่ถูกจำกัดโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/11 ที่บัญญัติว่า “อายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ นั้น คู่กรณีจะตกลงกันให้งดใช้หรือขยายออกหรือย่นเข้าไม่ได้” แต่การขยายหรือย่นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีอันเป็นระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความนี้ ก็จำเป็นต้องพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 23* ซึ่งเป็นเรื่องการขอขยายหรือย่นระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ

* มาตรา 23 บัญญัติว่า “เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้อง ให้ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือย่นระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายนี้ หรือตามที่ศาลได้กำหนดไว้ หรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง อันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่น เพื่อให้ดำเนิน

สำหรับประเด็นในการขยายหรือย่นระยะเวลาบังคับคดีโดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 23 นั้นท่านศาสตราจารย์ประพนธ์ ศาตะมาน เห็นว่า “มาตรา 23 นี้ศาลมีอำนาจขยายหรือย่นได้เฉพาะระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ในประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง หรือตามที่ศาลกำหนดหรือระยะเวลาที่เกี่ยวข้องวิธีพิจารณาความแพ่งอันกำหนดไว้ในกฎหมายอื่นเท่านั้น จะว่ากำหนดเวลา 10 ปีในมาตรา 271 ไม่ใช่ระยะเวลาที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ออกจะเถียงยากเต็มที่ ซึ่งมีความเห็นว่าศาลมีอำนาจให้ขยายระยะเวลาได้ แต่ก็ไม่ได้แน่ใจนัก”¹⁰⁵

ส่วนท่านอาจารย์ประจักษ์ พุทธิสมบัติ ได้ให้ความเห็นว่า “การขอขยายหรือย่นระยะเวลาตามมาตรา 23 นี้ต้องมีพฤติการณ์พิเศษ แต่โดยสภาพของมาตรา 271 ถ้ามองฝ่ายตัวผู้ที่ต้องถูกบังคับคดีว่าจะขอย่นคงจะทำได้เพราะมาตรา 271 เป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิแก่คู่ความหรือบุคคลฝ่ายที่ชนะคดี ดังนั้นคู่ความหรือบุคคลฝ่ายที่แพ้คดีจึงไม่อาจใช้สิทธิย่นระยะเวลาได้และคงไม่มีลูกหนี้ตามคำพิพากษาคนใดจะขอขยายให้ยาวกว่านี้ ถ้ามามองในฝ่ายคู่ความหรือบุคคลฝ่ายที่ชนะคดีอาจจะขยายหรือย่นก็ได้เหมือนกัน แต่เนื่องจากระยะเวลา 10 ปีเป็นระยะเวลาที่ยาว การย่นเข้ามาฝ่ายเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาคงจะไม่ขอย่นให้สั้นแน่เพราะเขามีสิทธิบังคับคดีเมื่อใดก็ได้ภายใน 10 ปีอยู่แล้ว แต่ถ้าจะขอขยายก็ไม่มีพฤติการณ์พิเศษอะไรที่จะมาขอขยายระยะเวลาออกไปอีกได้ ฉะนั้นจึงแปลได้ว่าระยะเวลา 10 ปีตามมาตรา 271 ไม่มีเหตุอะไรขยายออกไป อย่างไรก็ตามแม้จะแปลว่าเป็นระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งมาตรา 23 อาจขยายได้ก็ตาม เห็นว่าผลของระยะเวลาที่กำหนดไว้นี้มีผลเหมือนอายุความถ้าขยายออกไปจะทำให้ผู้แพ้คดีต้องเสียหายเพราะเป็นสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ได้ จึงน่าจะแปลว่าผู้ชนะคดีไม่อาจขอขยายระยะเวลาได้ และถ้าสังเกตแนวคำพิพากษากฎีกา จะเห็นได้ว่าศาลฎีกาเคร่งครัดมากที่จะต้องบังคับคดีภายในระยะเวลา 10 ปีเท่านั้น ส่วนปัญหาว่า

หรือมิให้ดำเนินกระบวนการใดๆ ก่อนสิ้นระยะเวลานั้นแต่การขยายหรือย่นเวลาเช่นว่านี้ ให้พึงทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งหรือคู่ความมีคำขอขึ้นมาก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย”

¹⁰⁵ ประพนธ์ ศาตะมาน, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 107.

ระยะเวลาในการบังคับคดีจะยื่นเข้ามาได้หรือไม่ โดยหลักกฎหมายระยะเวลาอาจยื่นเข้าได้โดยอาศัยมาตรา 23”¹⁰⁶

นอกจากนั้นก็มีแนวคำพิพากษาฎีกาบางฉบับที่พอให้เห็นได้ว่า ศาลอาจใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 นี้ขยายระยะเวลาบังคับคดีได้ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 2278/2526* และคำพิพากษาฎีกาที่ 3077-3078/2550** แต่ทั้งนี้

¹⁰⁶ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี, หน้า 141-143.

* คำพิพากษาฎีกาที่ 2278/2526 “ระยะเวลา 10 ปีตามมาตรา 271 เป็นระยะเวลาที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งศาลมีอำนาจสั่งขยายหรือยื่นเข้าได้ตามมาตรา 23 จึงไม่ใช่อายุความฟ้องร้องคดี เพราะอายุความฟ้องร้องคดีนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 191 (มาตรา 193/11 ในปัจจุบัน) บัญญัติว่าผู้ใดหาอาจจะขยายหรือยื่นเข้าได้ไม่”

** คำพิพากษาฎีกาที่ 3077-3078/2550 “การร้องขอให้บังคับคดีซึ่งต้องกระทำภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง เป็นระยะเวลาที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ศาลมีอำนาจที่จะออกคำสั่งขยายหรือยื่นระยะเวลาดังกล่าวได้ โดยคู่ความไม่จำเป็นต้องร้องขอ แต่จะกระทำได้ต่อเมื่อมีพฤติการณ์พิเศษ และศาลได้มีคำสั่งก่อนสิ้นระยะเวลานั้น เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 คดีนี้ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาศาลฎีกาวันที่ 3 ตุลาคม 2537 ผู้ร้องทั้งสองขอให้ศาลชั้นต้นออกคำบังคับและส่งคำบังคับให้แก่ผู้ค้ำประกันทั้งสอง ตามคำร้องลงวันที่ 1 กันยายน 2546 วันที่ 23 กันยายน 2546 และวันที่ 19 พฤศจิกายน 2546 ยังอยู่ภายในกำหนด 10 ปี แต่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งยกคำร้องดังกล่าว ผู้ร้องทั้งสองจึงอุทธรณ์คำสั่งศาลชั้นต้น ศาลชั้นต้นสั่งรับอุทธรณ์วันที่ 8 มกราคม 2547 และอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 8 เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2548 ที่พิพากษาให้ศาลชั้นต้นออกคำบังคับและส่งคำบังคับให้แก่ผู้ค้ำประกันทั้งสองตามสัญญาค้ำประกันลงวันที่ 2 สิงหาคม 2533 กรณีจึงต้องมีการบังคับคดีต่อไปและนับได้ว่ามีพฤติการณ์พิเศษ แต่เวลาบังคับคดีได้สิ้นสุดลงในระหว่างการพิจารณาของศาลอุทธรณ์ภาค 8 ทำให้ศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจในการบังคับคดีไม่อาจมีคำสั่งขยายระยะเวลาบังคับคดีได้ก่อนสิ้นระยะเวลานั้น จึงมีเหตุสุดวิสัย ต่อมาผู้ร้องทั้งสองยื่นคำแถลงขอให้ศาลชั้นต้นออกคำบังคับและส่งคำบังคับให้แก่ผู้ค้ำประกันทั้งสอง ศาลชั้นต้นมีคำสั่งอนุญาตตามคำแถลงดังกล่าว ต้องถือว่าศาลชั้นต้นสั่งขยายระยะเวลาบังคับคดีออกไปแล้ว เพราะมิฉะนั้นการบังคับคดีย่อมไม่อาจดำเนินการต่อไปได้ ผู้ร้องทั้งสองจึงขอที่จะบังคับคดีเอาจากหลักทรัพย์ของผู้ค้ำประกันทั้งสองได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 274 แต่การที่ศาลชั้นต้นสั่งขยายระยะเวลาบังคับคดีออกไปโดยไม่มีเวลาครบกำหนด ศาลฎีกาจึงกำหนดเวลาให้ครบถ้วนสมบูรณ์”

ในทางปฏิบัติศาลจะไม่ค่อยขยายระยะเวลาบังคับคดีนี้ เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่ยาวมากอยู่แล้ว¹⁰⁷

สรุปได้ว่าสำหรับกรณีการยื่นหรือขยายระยะเวลาในการบังคับคดีนั้น แม้ระยะเวลาบังคับคดีดังกล่าวจะเป็นระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งกฎหมายเปิดช่องให้อาจสามารถยื่นหรือขยายได้โดยอาศัยบทบัญญัติมาตรา 23 แต่เมื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 23 แล้วเห็นว่าต้องประกอบด้วยพฤติการณ์พิเศษที่ไม่อาจบังคับคดีได้ภายในกำหนดระยะเวลาได้ แต่ระยะเวลาบังคับคดีดังกล่าวยาวนานถึง 10 ปีการอ้างพฤติการณ์พิเศษดังกล่าวคงเป็นไปได้ยาก และเมื่อพิจารณาถึงความเป็นธรรมแก่คู่ความที่จะต้องถูกบังคับตามคำพิพากษาแล้วเห็นว่าไม่เป็นธรรมและเกิดความไม่มั่นคงหรือเป็นกังวลในด้านทรัพย์สิน ประกอบกับแนวคำพิพากษาฎีกาค่อนข้างเคร่งครัดกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี 10 ปีนี้ จึงไม่สมควรให้มีการยื่นหรือขยายระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามมาตรา 271 นี้ได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นหลักกฎหมายในระบบกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา ไม่ว่าจะเป็นหลักกฎหมายเรื่องอายุความซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรง หลักกฎหมายว่าด้วยประเภทของคำพิพากษา เพื่อให้เข้าใจหนี้ตามคำพิพากษาหรือสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลมากขึ้น หลักกฎหมายล้มละลายซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับใช้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษา และหลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดีในส่วนระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีอันมีความเกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเมื่อได้ศึกษาหลักกฎหมายไทยดังกล่าวแล้วเห็นว่ายังคงมีปัญหาและความไม่สอดคล้องกันอยู่ แต่หากจะพิจารณาเฉพาะหลักกฎหมายไทย และพยายามแก้ปัญหาเพื่อหาแนวทางในการปรับใช้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 ให้สอดคล้องกับกฎหมายไทยทั้งระบบ ก็อาจพอสามารถหาแนวทางแก้ไขได้ในระดับหนึ่ง แต่หากได้ศึกษาหลักกฎหมายต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศในระบบ Civil Law ซึ่งเป็นระบบเดียวกับประเทศไทยเพื่อศึกษาเปรียบเทียบอันจะทำให้เข้าใจปัญหา และแนวทางแก้ไขได้ดียิ่งขึ้น ดังจะได้กล่าวในบทต่อไป

¹⁰⁷ จรัญ ภักดีธนากุล, สรุปคำบรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง, หน้า 72.

หลักกฎหมายเยอรมันที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา

เมื่อได้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายต่างๆ ที่ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นประเด็นไว้พร้อมกับการอธิบายหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในระบบกฎหมายไทยดังที่กล่าวไว้ในบทที่ผ่านมา สิ่งที่ต้องพิจารณาต่อมาได้แก่หลักกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ โดยการศึกษาในบทนี้จะเป็นการศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งจะศึกษาโดยมีโครงสร้างเช่นเดียวกับที่ได้ศึกษาไว้ในระบบกฎหมายไทย เพื่อให้สามารถเข้าใจหลักกฎหมายต่างประเทศนั้นๆ ทั้งระบบ นิติวิธีในการปรับใช้กฎหมาย ปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมวิธีการแก้ไขปัญหา อันอาจนำมาสู่ความเข้าใจในการปรับใช้กฎหมายในระบบกฎหมายไทยมากยิ่งขึ้น และสามารถนำมาการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ข้อดี ข้อเสีย เพื่อนำมาใช้ปรับปรุงพัฒนากฎหมายไทยเพื่อขจัดปัญหาทางกฎหมายที่กำลังเกิดขึ้น

สำหรับหลักกฎหมายต่างประเทศที่จะนำมาศึกษานี้ ผู้เขียนเห็นควรนำหลักกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันมาศึกษาเปรียบเทียบ อันเนื่องมาจากประการแรกประเทศดังกล่าวเป็นประเทศที่ใช้ระบบ Civil Law หรือระบบประมวลกฎหมาย เช่นเดียวกับประเทศไทย ซึ่งแม้ว่าระบบกฎหมายไทยจะได้รับอิทธิพลจากระบบ Common Law มาพอสมควร แต่ก็ต้องยอมรับในทางวิชาการว่าประเทศไทยเป็นประเทศระบบ Civil Law นิติวิธีในการปรับใช้หรือตีความกฎหมายก็ยังคงต้องยึดนิติวิธีแบบ Civil Law ประการที่สองประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ได้นำประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน และประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น ซึ่งรับเอาแนวคิดมาจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาอีกทีหนึ่ง มาเป็นต้นร่างในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และในการปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ในช่วงเวลาต่อมาคณะกรรมการพิจารณาฯ ก็ยังคงพิจารณาประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันประกอบการพิจารณา ประการที่สามหลักกฎหมายเยอรมันมีแนวคิดเกี่ยวกับหลักกฎหมายเรื่องอายุความว่าเป็นเรื่องของกฎหมายในส่วนสารบัญญัติเช่นเดียวกับประเทศไทยที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแตกต่างจากหลักกฎหมายอังกฤษซึ่งเป็นระบบ Common Law ซึ่งมองเรื่องอายุความเป็นกฎหมายในส่วนวิธีบัญญัติ ประการต่อมาบทบัญญัติมาตรา 193/32 ที่เป็นมาตราหลักในการศึกษาในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ได้มีต้นร่างและ

บัญญัติไปในทำนองเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 218(เดิม) แม้ต่อมาจะถูกแก้ไขโดยนำไปบัญญัติไว้ในมาตรา 197 ก็ตามแต่ยังคงมีสาระสำคัญเช่นเดิม ประการสุดท้ายประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้รับการยกย่องว่ามีลักษณะเป็นศาสตร์ โดยมีเจตนารมณ์แนวคิด ทฤษฎีทางกฎหมายสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ดังนั้น ในบตอนนี้จึงเห็นสมควรศึกษาหลักกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในระบบกฎหมายไทย

ตามที่ได้ศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในระบบกฎหมายไทย อันได้แก่ หลักกฎหมายแพ่งว่าด้วยอายุความ หลักกฎหมายว่าด้วยประเภทของคำพิพากษา หลักกฎหมายล้มละลาย และหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดี ดังนั้น การศึกษาหลักกฎหมายเยอรมันนี้ จึงจะศึกษาในโครงสร้างเดียวกันเท่าที่พอจะเทียบเคียงได้ แต่เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่เป็นภาษาเยอรมันซึ่งยากต่อการเข้าถึงแหล่งข้อมูลและศึกษาให้เข้าใจ่องแท้ เนื้อหาในส่วนต่อไปนี่จึงเป็นข้อมูลเท่าที่ผู้เขียนสืบค้นได้จากแหล่งข้อมูลที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยจะอธิบายหลักกฎหมายและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายนั้นๆ ประกอบกันไป

3.1 หลักกฎหมายแพ่งว่าด้วยอายุความ

ก่อนที่จะกล่าวถึงหลักกฎหมายว่าด้วยอายุความของหลักกฎหมายเยอรมันใคร่ขอกล่าวถึงหลักกฎหมายโรมันอันเป็นประวัติศาสตร์กฎหมาย เพราะหลักกฎหมายเยอรมันเป็นในระบบ Civil Law ซึ่งในการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งย่อมได้รับอิทธิพลรากฐานแนวคิดมาจากกฎหมายโรมัน โดยหลักกฎหมายเรื่องอายุความก็เช่นกัน ซึ่งได้แก่หลัก "longi temporis praescriptio" ซึ่งจะใช้ในกรณีที่มีการอ้างสิทธิโดยล่าช้า หรือใช้ให้กรรมสิทธิ์แก่บุคคลผู้ใช้สิทธิเหนือทรัพย์สินโดยสุจริตในระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเรียกรวมๆ ว่า prescription¹ ดังนั้นจึงสามารถแบ่งประเภทของอายุความตามกฎหมายโรมันได้ดังนี้²

¹ Ernest J. Schuster, *The principle of German civil law*, (Oxford: Clarendon Press, 1907), p. 129.

² ไสภณ รัตนากร, "การฟ้องเรียกทรัพย์สินมีอายุความหรือไม่," *ตุลพาห* 42,1 (มกราคม-มีนาคม 2538): 18.

1. Acquisitive Prescription ซึ่งแปลว่า ‘อายุความได้สิทธิ’ อันเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้กรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สินบางอย่างแก่ผู้ครอบครองทรัพย์สินหรือใช้สิทธิเหนือทรัพย์สินนั้นจนครบระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

2. Extinctive Prescription ซึ่งแปลว่า ‘อายุความเสียสิทธิ’ อันเป็นกรณีที่บุคคลสูญเสียทรัพย์สินบางอย่างเพราะไม่ได้ครอบครองหรือใช้ทรัพย์สินเป็นเวลาตามที่กฎหมายกำหนดไว้

3. Adjectival Prescription ซึ่งเป็นกำหนดเวลาการฟ้องคดีหรืออายุความโดยแท้

แม้ว่าในปัจจุบันรู้จักกันเพียงอายุความได้สิทธิกับอายุความเสียสิทธิ แต่หากดูจากความหมายแล้วอายุความเสียสิทธิในปัจจุบันจะมีความใกล้เคียงกับ Adjective Prescription เสียมากกว่า และด้วยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษากรณีที่เกี่ยวกับอายุความเสียสิทธิเป็นสำคัญจึงขอเน้นที่ ‘อายุความเสียสิทธิ’ หรือ ‘Extinctive Prescription’ ในความหมายปัจจุบันเป็นหลัก จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายโรมันนั้นอายุความเป็นเรื่องของระยะเวลาในการฟ้องคดี หรืออาจเรียกว่าเป็นเรื่องทางวิธีสบัญญัติ³ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากกฎหมายโรมันมิได้มีการแบ่งแยกระหว่าง ‘สิทธิ’ กับ ‘การฟ้องคดี’ อย่างในปัจจุบัน โดยในสมัยนั้นบุคคลจะมี “สิทธิ” ในความหมายอย่างปัจจุบันก็ต่อเมื่อมีกรณีที่บุคคลอาจฟ้องคดีตามรูปแบบที่กำหนดไว้เท่านั้น อันเป็นการกลับกันกลับแนวความคิดในปัจจุบัน⁴

แต่เมื่อหลักกฎหมายเยอรมันได้รับเอาหลักกฎหมายเรื่องอายุความดังกล่าวมากลับมีแนวคิดเกี่ยวกับอายุความเสียสิทธิที่ว่าอายุความส่งผลกระทบต่อสิทธิในทางกฎหมายสารบัญญัติมิใช่ทางกฎหมายวิธีพิจารณาความ⁵ ดังเห็นได้ชัดจากการที่บัญญัติกฎหมายเรื่องอายุความไว้ในส่วนของกฎหมายสารบัญญัติคือประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน หรือ BGB โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 194-218 ในบรรพ 1 บทบัญญัติทั่วไป (General Part) ลักษณะ 5 ว่าด้วยอายุความ (Prescription หรือ Limitation) ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขปรับปรุงเมื่อปี ค.ศ.2002 ดังจะได้กล่าวต่อไป

³ Reinhard Zimmermann, *Comparative Foundation of European Law of Set-off and Prescription* (New York: Cambridge University Press, 2002), p. 69.

⁴ ไสภณ รัตนกร, “การฟ้องเรียกทรัพย์สินคืนมีอายุความหรือไม่,” *ดุลพินิจ*, 42,1: 16.

⁵ E. J. Cohn, *Manual of German Law Volume I*, 2nd edition (London: The British Institute of International and Comparative Law, 1968), p. 89.

3.1.1 ความหมายของอายุความ

ดังได้กล่าวแล้วว่ากฎหมายเรื่องอายุความในหลักกฎหมายเยอรมันจะเป็นเรื่องของสิทธิทางกฎหมายสารบัญญัติ เมื่อกล่าวถึงความหมายของ 'อายุความ' ในบริบทของอายุความเสียสิทธิแล้ว จะแปลได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ความหมายอย่างเข้มงวด (strong approach) คือเมื่ออายุความครบกำหนดแล้วสิทธินั้นๆ เป็นอันระงับไป ส่วนในอีกความหมายหนึ่งซึ่งผ่อนคลายน้อยกว่า (weak approach) คือเมื่ออายุความครบกำหนดสิทธิมิได้ระงับแต่อย่างใดแต่ลูกหนี้จะได้รับสิทธิในการปฏิเสธการชำระหนี้ได้⁶ ซึ่งตามกฎหมายเยอรมันอายุความจะมีความหมายตามความหมายหลัง ดังเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 214* ซึ่งบัญญัติความว่า “เมื่ออายุความครบกำหนด ลูกหนี้มีสิทธิที่จะปฏิเสธการชำระหนี้ได้ และถ้ามีการชำระหนี้ไปจะไม่สามารถเรียกคืนได้แม้จะไม่ได้รู้ถึงการที่ขาดอายุความ ซึ่งรวมไปถึงการรับสภาพหนี้และการให้ประกันหนี้ด้วย” อันแสดงให้เห็นว่ามีได้ทำให้หนี้ระงับ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากกฎหมายเรื่องอายุความไม่มีเหตุผลใดๆ ที่จะยึดยึดความคุ้มครองให้กับลูกหนี้ที่ตั้งใจจะชำระหนี้หรือรับสภาพหนี้ของตน⁷

สำหรับมาตราเริ่มต้นซึ่งเป็นการวางหลักกฎหมายเรื่องอายุความนั้นได้แก่มาตรา 194** ซึ่งบัญญัติใจความว่า “สิทธิเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรืองดเว้นกระทำการใดๆ นั้นตก

---

⁶ Reinhard Zimmermann, *Comparative Foundation of European Law of Set-off and Prescription*, p. 72.

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 214 บัญญัติความว่า

“(1) When limitation occurs, the obligor is entitled to refuse performance his obligation.

(2) Performance made in satisfaction of a claim that has become time-barred may not be reclaimed, even if performance made without knowledge of the time-bar. The same applies to an acknowledgement made in accordance with a contract and to a security given by the obligor.”

⁷ *Ibids.*, p. 73.

** ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 194 บัญญัติความว่า

“The right to require another person to do or to refrain from doing an act (a claim) is subject to limitation.

Claims based on a relationship governed by family law are not subject to limitation in so far as they are directed at establishing, for the future, a situation appropriate for the relationship.”

อยู่ภายใต้บังคับของอายุความ แต่สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ตามกฎหมายครอบครัวไม่อยู่บังคับของอายุความเท่าที่เป็นการตั้งหลักฐานสิทธิในเงื่อนไขความสัมพันธ์ในอนาคต” หมายความว่า หากเป็นสิทธิเรียกร้องหรือที่ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Claim แล้วยอมตกอยู่ในบังคับของอายุความ เว้นก็แต่สิทธิตามกฎหมายครอบครัวดังที่บัญญัติไว้ในวรรค 2

ส่วนอย่างไรจะเป็นสิทธิเรียกร้องซึ่งจะอยู่ในบังคับของอายุความนั้น เบื้องต้นต้องทางถึงลักษณะของสิทธิ (Rights) ตามทฤษฎีกฎหมายเยอรมันก่อน ซึ่งสามารถกล่าวโดยสังเขปได้ดังต่อไปนี้⁸

ก. สิทธิทางเศรษฐกิจ (Economic rights) ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ดังนี้

(1) สิทธิเหนือทรัพย์สินที่มีรูปร่าง เช่น กรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง สิทธิเก็บกิน เป็นต้น ซึ่งสิทธิประเภทนี้ผู้ทรงสิทธิสามารถใช้ได้ทันทีที่ตนมีสิทธิเหนือทรัพย์สินนั้น เช่น ผู้มีกรรมสิทธิ์สามารถเรียกให้บุคคลอื่นส่งสิ่งของนั้น

(2) สิทธิในทางอุตสาหกรรม เช่น สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า เป็นต้น โดยอาจเป็นที่รู้จักทั่วไปว่าทรัพย์สินทางปัญญา

(3) สิทธิที่ผู้ทรงสิทธิสามารถเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการบางอย่างหรืองดเว้นการกระทำบางอย่าง โดยเรียกอีกอย่างว่า ‘สิทธิเรียกร้อง’ หรือ ‘Anspruche’ ซึ่งสิทธิเหล่านี้ อาจเกิดขึ้นโดยมูลหนี้สัญญา หรือมูลหนี้อื่น หรืออาจเกิดจากการละเมิดสิทธิเด็ดขาด เช่น กรรมสิทธิ์ได้ด้วย

ข. สิทธิทางครอบครัว (Family rights) สิทธิเหล่านี้รวมทั้งสิทธิที่ไม่เป็นคุณค่าในทางเศรษฐกิจ เช่น สิทธิของพ่อแม่ในการอบรมสั่งสอนบุตร และสิทธิที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจปนอยู่ด้วย เช่น สิทธิของพ่อแม่ที่จะจัดการกับทรัพย์สินของบุตรตามกฎหมาย เป็นต้น

ค. สิทธิส่วนบุคคล (Personal rights) เช่น สิทธิในการใช้ชื่อของตน หรือสิทธิในการห้ามแจกจ่ายรูปภาพของตน ซึ่งหากมีการละเมิดสิทธิจะสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้

ดังนั้นเมื่อทราบถึงประเภทของสิทธิต่างๆ ตามทฤษฎีกฎหมายเยอรมันแล้ว แต่สิทธิที่จะอยู่ภายในบังคับของอายุความตามมาตรา 194 มีเพียงสิทธิเรียกร้อง หรือ Anspruche

⁸ E. J. Cohn, *Manual of German Law Volume I*, p. 70.

ตามที่อธิบายไว้ในข้อ ก (3) เท่านั้น⁹ ดังนั้นสิทธิประเภทอื่นๆ เช่น สิทธิเด็ดขาดอย่างกรรมสิทธิ์ ก็จะไม่อยู่ในบังคับของอายุความเสียสิทธินี้

3.1.2 แนวคิด นโยบาย และวัตถุประสงค์ของอายุความ

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าแนวคิดเรื่องอายุความนั้นมีมาแต่ครั้งสมัยโรมัน ที่มีนโยบายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่จะให้ข้อโต้เถียงในสิทธิสิ้นสุดในเวลาใดเวลาหนึ่ง (Interest rei publicae ut sit finis litium) อันเป็นนโยบายประโยชน์สาธารณะ

ในส่วนของกฎหมายเยอรมันก็มีแนวคิด หรือนโยบายไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ เมื่อเกิดขึ้นขึ้นผูกพันลูกหนี้ให้ปฏิบัติชำระหนี้ แต่หากยังไม่มีการปฏิบัติชำระหนี้เจ้าหนี้ก็อาจฟ้องคดีต่อศาลได้ แต่ก็เกิดความไม่แน่นอนว่าเจ้าหนี้จะบังคับตามสิทธิเรียกร้องเมื่อใด กฎหมายจึงมีการกำหนดระยะเวลาแน่นอนขึ้นซึ่งเรียกว่า ‘อายุความ’ แม้ในอดีตหลักกฎหมายเยอรมันเคยไม่เห็นด้วยกับแนวคิดการกำหนดให้มีอายุความ แต่ภายหลังได้ยอมรับโดยผู้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันเห็นว่าควรให้ความคุ้มครองลูกหนี้ผู้ซึ่งถูกผลกระทบจาก “ความคลุมเครือเนื่องมาจากเวลา” ซึ่งทำให้ยากขึ้นเรื่อยๆ ต่อลูกหนี้ในการโต้แย้งสิทธิเรียกร้องนั้น และการที่อายุความครบกำหนดอันเนื่องมาจากการวางเฉยไม่ใส่ใจของเจ้าหนี้ในการใช้สิทธิ ก็จะทำให้เกิดความวางใจอย่างสมเหตุสมผลต่อลูกหนี้ว่าจะไม่มีการนำสิทธิเรียกร้องมาเรียกร้องต่อตน ซึ่งลูกหนี้จะสามารถไปดำเนินกิจการอื่นๆ ต่อไปได้ และการกำหนดอายุความก็จะเป็นการป้องกันมิให้เกิดการนำหนี้ที่เก่ามากมาเป็นคดีในศาล ซึ่งทำให้ข้อโต้แย้งขึ้นสู่กระบวนการและสามารถจบลงได้โดยเร็วอันไม่ก่อให้เกิดความไม่แน่นอน ความไม่ยุติธรรม และลดค่าใช้จ่ายในกระบวนการยุติธรรม อันเป็นไปตามนโยบายประโยชน์สาธารณะที่กล่าวมาข้างต้น¹⁰

⁹ Ibid., p. 89.

¹⁰ Reinhard Zimmermann, Comparative Foundation of European Law of Set-off and Prescription, pp. 62-65.

3.1.3 กำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด

เดิมกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันก่อนมีการแก้ไขปรับปรุงนั้น มีหลายกำหนดอายุความสั้นหรือยาวไปตามแต่ประเภทของสิทธิเรียกร้อง ซึ่งมีกำหนดอายุความ 2 ปี 4 ปี และ 30 ปี ซึ่งกำหนดอายุความ 30 ปีนี้เป็นกำหนดอายุความทั่วไปคือหากไม่เข้ากำหนดอายุความเฉพาะในเรื่องนั้นๆ แล้ว ให้ใช้กำหนดอายุความ 30 ปีดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 195(เดิม)* ซึ่งอายุความทั่วไปนี้ได้รับอิทธิพลมาตั้งแต่ครั้งกฎหมายโรมัน¹¹ และได้มีการกำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดไว้ในมาตรา 218(เดิม)** ว่า “สิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดให้มีอายุความ 30 ปี แม้ว่าอายุความสิทธิเรียกร้องเดิมจะสั้นกว่าก็ตาม ทั้งนี้รวมถึงสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยการประนีประนอมยอมความอันสามารถบังคับได้ ข้อตกลงอันสามารถบังคับได้ และสิทธิเรียกร้องอันสามารถบังคับได้ที่ตั้งขึ้นโดยกระบวนการล้มละลาย” ส่วนความในวรรค 2 เป็นกรณีที่สิทธิเรียกร้องตามวรรคแรกเป็นการชำระหนี้เป็นงวดๆ ในอนาคตให้ใช้กำหนดอายุความปกติกรณีการผ่อนชำระหนี้เป็นงวด นั่นก็คือ 4 ปีตามมาตรา 197(เดิม)***

---

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 195 (เดิม) บัญญัติไว้ว่า
“The regular period of prescription is thirty years”

¹¹ Ernest J. Schuster, *The principle of German civil law*, p. 181.

** ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 218 (เดิม) บัญญัติไว้ว่า

“A claim established by a non-appealable judgment is barred by prescription in thirty years, even if it itself subject to a shorter period of prescript. The same rule applies to a claim arising from an executory compromise or an executory deed and to a claim becoming executory through settlement in bankruptcy proceedings.

In so, far as the settlement relates to periodical payments becoming due any in the future, the shorter period of prescription is sufficient.

*** ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 197 (เดิม) บัญญัติไว้ว่า

“the period of prescription is four years for claims to arrears of interest, including the sums payable in addition to interest for the purpose of paying off the principal by installments and all other periodical payment.”

แต่ในปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันในส่วนของกำหนดอายุความได้ถูกแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และเหตุผลประการสำคัญอีกประการหนึ่งคือการสร้างหลักกฎหมายสัญญาาร่วมกันของประเทศยุโรป (the Principles of European Contract Law) อันมีหลักการสำคัญประการหนึ่งเกี่ยวกับการกำหนดอายุความคือต้องการให้มีกำหนดอายุความเดียวเพื่อใช้กับกรณีต่างๆ ให้มากที่สุด และได้ข้อสรุปมาว่ากำหนดอายุความ 3 ปี เป็นกำหนดอายุความที่เหมาะสม ดังนั้น ปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันจึงกำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องทั่วไปคือ 3 ปี ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 195* แต่ในส่วนของอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาของศาลนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันยังคงไว้ให้มีกำหนดอายุความ 30 ปีแต่ได้มีการปรับปรุงถ้อยคำแล้วย้ายจากมาตรา 218 (เดิม) มาบัญญัติไว้ในมาตรา 197** อนุมาตรา (3)-(5) คือสิทธิเรียกร้องที่พิพากษาเด็ดขาดและเป็นที่สุด สิทธิเรียกร้องที่มีพื้นฐานจากการระงับข้อพิพาทที่สามารถบังคับได้หรือเอกสารที่สามารถบังคับได้ และสิทธิเรียกร้องที่สามารถบังคับได้อันเนื่องมาจากการตั้งหลักฐานในกระบวนการล้มละลาย อันแสดงให้เห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันยังคงหลักการเดิมเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาของศาลว่าสมควรให้มีกำหนดอายุความยาวถึง 30 ปี และหลักการเดิมที่ว่าแม้เป็นสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาของศาล

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 195 บัญญัติความว่า

“the standard limitation period is three years.”

** ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 197 บัญญัติความว่า

“Save in so far as otherwise provided, the limitation period is 30 years in the case of:

- (1) claims for surrender based on property or other rights in rem,
- (2) claims under family law or the law of succession,
- (3) claims that have been declared final and absolute,
- (4) claims based on enforceable settlements or enforceable documents and
- (5) claims that have become enforceable by virtue of having been established in insolvency proceedings.
- (6) claims to reimbursement of the costs of execution.

In so far as claims under subsection (1), No 2, concern the performance of regularly recurring obligations or maintenance obligations and in so far as claims under subsection 1, No 3 to 5, concern regularly recurring obligations that will fall due in the future, the standard limitation period applies instead of the period of 30 years.”

แต่หากเป็นกรณีผ่อนชำระหนี้เป็นงวดๆ กำหนดอายุความจะสั้นกว่าโดยจะเป็นอายุความ 3 ปี ตามหลักทั่วไปดังที่บัญญัติในวรรค 2 ของมาตรานี้

สำหรับแนวคิดสนับสนุนการบัญญัติที่กำหนดอายุความสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาของศาลนั้น ประการหนึ่งเนื่องมาจากการตัดปัญหาทางกฎหมายที่ถกเถียงกันอย่างยาวนานเกี่ยวกับผลของคำพิพากษาต่อสิทธิเรียกร้องเดิม กล่าวคือสิทธิเรียกร้องเดิมยังคงอยู่หรือถูกแทนที่ใหม่โดยสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษา กฎหมายจึงบัญญัติเลยว่าให้มีกำหนดอายุความ 30 ปี โดยไม่คำนึงกำหนดอายุความเดิมของสิทธิเรียกร้องนั้นว่าจะเป็นที่ใด และการกำหนดให้สิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลมีกำหนดอายุความยาว ก็มีข้อดีในทางตอบสนองนโยบายของอายุความที่กล่าวมาแล้ว คือ สิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาของศาลนั้นมีความมั่นคงและแน่นอนมากกว่าสิทธิเรียกร้องประเภทอื่นๆ เมื่อพิจารณาจากผลกระทบอันเกิดจากความคลุมเครือเนื่องมาจากเวลา และสามารถแสดงให้เห็นว่าเจ้าหนี้ได้ตั้งใจใช้สิทธิเรียกร้องของตนในการฟ้องคดีได้อย่างชัดเจนทำให้ลูกหนี้ไม่ต้องเป็นกังวลว่าเมื่อใดเจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องให้ตนชำระหนี้ และประการสุดท้ายการที่ข้อโต้แย้งระหว่างคู่กรณีสามารถจบลงโดยกระบวนการทางกฎหมายย่อมไม่ก่อความไม่แน่นอนหรืออันตรายใดต่อประโยชน์สาธารณะ ในทางตรงกันข้ามหากกำหนดให้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษานั้นจะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและอันตรายต่อประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือเมื่อศาลพิพากษาแล้วเจ้าหนี้จะต้องรีบดำเนินการบังคับคดีโดยเร็วกว่าปกติ แม้จะทราบอยู่แล้วว่าจะไม่เป็นประโยชน์ใดๆ เพราะสถานะทางการเงินของลูกหนี้ยังไม่เอื้ออำนวย ซึ่งกฎหมายเรื่องอายุความที่ดีควรจะป้องกันหรือไม่สนับสนุนให้เป็นความกัน¹²

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 197 แล้วก็แสดงให้เห็นว่าแม้เจ้าหนี้จะได้ฟ้องคดีจนศาลมีคำพิพากษานั้นสามารถบังคับต่อไปได้แล้ว สิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษานี้ก็สามารถถูกคุกคามโดยอายุความได้อีก ซึ่งเจ้าหนี้จะมีวิธีที่จะป้องกันผลที่เกิดขึ้นนี้โดยการดำเนินการบังคับคดี¹³ ซึ่งมีผลให้อายุความเริ่มนับใหม่ดังจะได้กล่าวต่อไป

¹² Reinhard Zimmermann, *Comparative Foundation of European Law of Set-off and Prescription*, pp. 112-114.

¹³ *Ibids.*, p. 125.

3.1.4 การเริ่มนับอายุความ

การเริ่มนับอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันนั้นมีหลายวิธีดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 199 – 201 ซึ่งในขั้นนี้ผู้เขียนจะอธิบายถึงการนับอายุความในกรณีอายุความทั่วไป และกรณีการเริ่มนับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาล การเริ่มนับอายุความทั่วไปนั้นคือ กำหนดอายุความ 3 ปีดังได้กล่าวแล้วนั้นบัญญัติไว้ในมาตรา 199* ซึ่งโดยหลักคือให้เริ่มนับเมื่อสิ้นปีปฏิทินในปีที่สิทธิเรียกร้องนั้นเกิดขึ้น และเจ้าหนี้ได้รู้ถึงการเกิดสิทธิเรียกร้อง และรู้หรือควรจะรู้ถึงตัวลูกหนี้ อันแตกต่างจากหลักกฎหมายเดิมคือให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ และกรณีงดเว้นกระทำให้เริ่มนับเมื่อมีการละเมิดตามมาตรา 198(เดิม)** ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตามหลักกฎหมายใหม่การเริ่มนับอายุความต้องอาศัยความรู้ของเจ้าหนี้ด้วย โดยหลักการนี้ได้รับมาจากหลักกฎหมายสัญญาาร่วมกันของประเทศยุโรป (the Principles of European Contract Law) เช่นกัน แต่ทั้งนี้ก็มีข้อยกเว้นอีกหลายประการซึ่งไม่ขอกล่าวในที่นี้

ส่วนการเริ่มนับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันเดิมมิได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน จึงคงต้องใช้เทียบเคียงกับการเริ่มนับอายุความในกรณีทั่วไปดังได้กล่าวแล้ว แต่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันในปัจจุบันได้บัญญัติชัดเจนถึงกรณีการเริ่มนับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 201*** ซึ่งบัญญัติใจความว่า “อายุความของสิทธิเรียกร้องตามที

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 199 บัญญัติใจความว่า

“The standard limitation period begins upon the expiry of the year in which:

(1) the claim has arisen, and

(2) the obligee becomes aware of the circumstances giving rise to the claim and of the identity of the obligor or ought to have become aware of those matters but for his gross negligence.”

** ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 198(เดิม) บัญญัติใจความว่า

“Prescription begins to run from the moment when the claim comes into being. If the claim is to a forbearance, the prescription begins to run from the moment when the right is first contravened.”

*** ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 201 บัญญัติใจความว่า

บัญญัติในมาตรา 197(3)-(5) ให้เริ่มนับเมื่อคำตัดสินเด็ดขาดและถึงที่สุด สิทธิเรียกร้องที่บังคับได้นั้นเกิดขึ้น สิทธิเรียกร้องได้ตั้งหลักฐานโดยกระบวนการล้มละลาย แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ก่อนสิทธิเรียกร้องนั้นบังคับได้”

กล่าวโดยเฉพาะการเริ่มต้นนับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาล ซึ่งเดิมเคยมีปัญหาว่าจะเริ่มนับเมื่อใดระหว่างวันที่ศาลพิพากษากับวันที่คำพิพากษาถึงที่สุด กล่าวคือไม่สามารถอุทธรณ์ฎีกาได้อีก¹⁴ เมื่อมีการบัญญัติมาตราดังกล่าวทำให้ชัดเจนแล้วว่าอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลเริ่มนับเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุด และการที่ส่วนท้ายของมาตราบัญญัติว่าทั้งนี้จะต้องไม่ก่อนสิทธิเรียกร้องนั้นจะบังคับได้ จะทำให้เข้าใจได้ว่าแม้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วแต่หากเจ้าหนี้ยังไม่สามารถบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้อายุความก็จะยังไม่เริ่มนับ

3.1.5 การสะดุดของอายุความ

เบื้องต้นต้องทำความเข้าใจก่อนว่าเดิมประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันก่อนมีการแก้ไข ได้มีการแบ่งแยกการสะดุดของอายุความไว้ 2 กรณีอย่างชัดเจน คือ อายุความสะดุดหยุดลง (Interruption) และ อายุความสะดุดหยุดอยู่ (Suspension)¹⁵ ซึ่งผลในทางกฎหมายแตกต่างกัน โดยประการแรกการสะดุดหยุดลงของอายุความ ผลนั้นคือระยะเวลาที่ล่วงมาไม่นับรวมเข้าในอายุความ และเริ่มนับอายุความใหม่โดยใช้อายุความเดิม ซึ่งจะเกิดขึ้นกรณีลูกหนี้รับสภาพหนี้ (Acknowledged) ประการหนึ่ง อาจจะเป็นการชำระหนี้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย การให้ประกัน หรือการกระทำอย่างอื่นอันเป็นการรับสภาพหนี้ดังที่บัญญัติในมาตรา 208(เดิม)* หรือเกิดขึ้น

“The limitation period for claims of the type referred to in § 197 Nos. 3 to 5, begins on the date when the decision becomes final and absolute, the enforceable title is created or the claim is established in the insolvency proceedings but not, however, before the claim arises. § 199 (5) applies mutatis mutandis.”

¹⁴ Ibid., p. 116.

¹⁵ E. J. Cohn, *Manual of German Law Volume I*, p. 90.

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 208 (เดิม) บัญญัติความว่า

กรณีเจ้าหน้าที่ฟ้องคดี (Bring an action) อาจจะเป็นการฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้หรือเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิ หรือการกระทำอย่างอื่นอันมีผลในลักษณะเดียวกันดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 209(เดิม)* และประการที่สองการสะดุดอยู่ของอายุความ ซึ่งผลคือระยะเวลาที่อายุความสะดุดหยุดอยู่จะไม่นับรวมเข้าในอายุความ แต่ระยะเวลาที่ล่วงมาแล้วยังคงนับรวมโดยนับต่อจากที่สะดุดหยุดอยู่ ซึ่งจะเกิดในกรณีพิเศษที่ลูกหนี้สามารถปฏิเสธการชำระหนี้ได้ หรือกรณีมีเหตุสุดวิสัย หรือกรณีมีความสัมพันธ์กันระหว่างสามีภรรยาหรือบิดามารดากับบุตร¹⁶

ปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้แก้ไขปรับปรุงหลักการสะดุดของอายุความใหม่ แม้จะยังคงเรื่องอายุความสะดุดหยุดลง และอายุความสะดุดหยุดอยู่ไว้ แต่หลักเกณฑ์หรือวิธีการแตกต่างไปจากเดิม หลักกฎหมายที่กล่าวต่อไปจึงจะเป็นหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันในปัจจุบันซึ่งจะอธิบายแนวคิด และเจตนารมณ์ไปพร้อมๆ กับกับการอธิบายหลักกฎหมาย

“Prescription is interrupted if the person bound acknowledges the claim towards the person entitled by partial payment, payment of interest, giving of surety, or in any other manner.”

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 209 (เดิม) บัญญัติความว่า

“Prescription is interrupted if the obligee brings an action for satisfaction, or for acknowledgement of the claim, for award of an order for execution, or for issue of a judicial decree for the enforcement of a foreign judgment.

The following are equivalent to bringing an action:

- (1) The service of an order for payment in hortatory process;
- (2) The presentation of the claim in bankruptcy proceedings;
- (3) The pleading of set-off to the claim in legal process;
- (4) The notice of intention to contest the process upon the result of which the claim depends;

The institution of proceeding in execution, and where the compulsory execution is in the hands of the Courts or other public authorities, the presentation of application for compulsory execution.”

¹⁶ Ernest J. Schuster, *The principle of German civil law*, pp. 132-134.

3.1.5.1 การระงับการฟ้องของอายุความ

การระงับการฟ้อง (Suspension) ของอายุความในหัวข้อนี้จะเป็นการระงับการฟ้องของอายุความอันเนื่องมาจากเจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้องโดยกระบวนการทางศาลเป็นสำคัญ แม้อันที่จริงแล้วการระงับการฟ้องของอายุความยังมีอีกหลายกรณี เช่น อายุความระงับการฟ้องเนื่องจากอยู่ในช่วงระหว่างเจรจา อายุความระงับการฟ้องเนื่องจากลูกหนี้มีสิทธิบางประการที่จะปฏิเสธชำระหนี้ อายุความระงับการฟ้องเนื่องจากเหตุสุดวิสัย อายุความระงับการฟ้องอันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ในครอบครัว หรืออายุความระงับการฟ้องในกรณีสิทธิเรียกร้องการละเมิดสิทธิทางเพศ ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันตั้งแต่มาตรา 203 – 206 ซึ่งผลทางกฎหมายของการที่อายุความระงับการฟ้อง นั้นคือระยะเวลาที่อายุความระงับการฟ้องนั้นไม่รวมเข้านับในอายุความ

วิธีการที่ทำให้อายุความระงับการฟ้องสำคัญประการหนึ่งนั้นก็คือวิธีการตามที่บัญญัติในมาตรา 204* ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้วอาจเรียกได้ว่าเป็นการที่เจ้าหนี้ใช้

---

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 204 บัญญัติไว้ว่า

The limitation period is suspended by:

(1) the bringing of an action for performance or for a declaration of the existence of a claim, for the grant of an execution clause or for the issue of an order for execution,

(2) the service of an application in the simplified procedure for the maintenance of minors,

(3) the service of a demand for payment in summary proceedings for recovery of debt,

(4) arranging for notice to be given of an application for conciliation filed with a conciliation body established or recognised by the Land justice administration authority or, if the parties seek conciliation in mutual agreement, with any other conciliation body which settles disputes; if notice is arranged to be given shortly after the filing of the application, the limitation period is suspended immediately once the application is filed,

(5) the assertion of a set-off of a claim in a legal action,

(6) the service of a third-party notice,

(7) the service of an application for evidence to be taken in independent proceedings,

(8) the beginning of agreed expert opinion proceedings or the commissioning of an expert in the proceedings under section 641a,

สิทธิเรียกร้องโดยกระบวนการทางยุติธรรม (Judicial Proceeding) ซึ่งอนุมาตราที่สำคัญได้แก่ อนุมาตรา (1) คือ เจ้าหนี้ฟ้องคดี (Bring an action) เพื่อให้ชำระหนี้ หรือเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิ หรือเพื่อให้ได้มาเพื่อเหตุแห่งการบังคับคดี ซึ่งมีข้อสังเกตว่าการที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีนั้นเดิมเป็นเหตุทำให้อายุความสะดุดหยุดลง (Interruption) ตามมาตรา 209(เดิม) ดังได้กล่าวมาแล้ว แต่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันในปัจจุบันกลับบัญญัติให้มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ (Suspension)

---

(9) the service of an application for an attachment order, an interim injunction or an interim order, or, if the application is not served, the filing of the application if the order for attachment, the interim injunction or the interim order is served on the obligor within one month of its being pronounced or of its service on the obligee,

(10) the filing of a claim in insolvency proceedings or in proceedings for the distribution of assets under maritime law,

(11) the beginning of arbitration proceedings,

(12) the filing of an application with a public authority, if the admissibility of the action depends on a preliminary decision by this authority and the action is brought within three months after the application has been disposed of; this applies with the necessary modifications to applications required to be made to a court or a conciliation body referred to in no. 4 above, whose admissibility is subject to a preliminary decision by an authority,

(13) the filing of an application with the higher court, if the higher court must decide upon the court with jurisdiction over the claim and the action is brought within three months after the application has been disposed of, or the application for which a decision on jurisdiction is necessary is filed, and

(14) arranging for notice to be given of the first application for the grant of legal aid; if notice is arranged shortly after the filing of the application, the suspension of the limitation period takes effect immediately when the application is filed.

Suspension under subsection 1 above ends six months after the final and absolute decision in the proceedings commenced, or after they end in another way. If the proceedings come to a standstill because the parties do not prosecute them, the date of the last act in the proceedings by the parties, the court or other body responsible for the proceedings takes the place of the date when the proceedings end. Suspension commences again if one of the parties continues the proceedings."

ซึ่งการที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีนั้นควรมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง หรืออายุความสะดุดหยุดอยู่ มี
ทฤษฎีแนวคิดสนับสนุนดังต่อไปนี้¹⁷

เมื่อเจ้าหนี้ได้เรียกร้องสิทธิโดยการฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งเป็นไปตาม
เจตนารมณ์ของกฎหมายเรื่องอายุความ เพราะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะและลูกหนี้ดังที่ได้กล่าว
ไปแล้วในหัวข้อ 3.1.2 ดังนั้นเมื่อเจ้าหนี้ได้นำข้อโต้แย้งของตนให้องค์กรที่มีอำนาจตัดสินแล้วจึงไม่
เป็นธรรมอย่างยิ่งหากอายุความยังคงดำเนินต่อไปในระหว่างที่การพิจารณาค้างอยู่ สำหรับฝ่าย
ลูกหนี้ก็มีโอกาสยกข้อต่อสู้ที่มีอยู่ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้ และไม่ต้องเป็นกังวลต่อไปว่าเมื่อใดเจ้าหนี้จะ
ฟ้องตน และเป็นการป้องกันมิให้นำสิทธิเรียกร้องที่เกินไปมาสู่การพิจารณาคดีของศาล โดย
ในระบบกฎหมายนั้นมีอยู่ 3 วิธีการสำหรับกรณีการสะดุดของอายุความเนื่องจากกระบวนการ
ฟ้องคดีทางศาล ดังนี้

- ก. อายุความหยุดนับต่อไป (Cease to run)
- ข. อายุความสะดุดหยุดลง (Interruption)
- ค. อายุความสะดุดหยุดอยู่ (Suspension)

วิธีการแรกคือเมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลแล้วอายุความที่ดำเนินมาเป็นอัน
หยุดนับ โดยอายุความจะไม่มีกรเริ่มนับใหม่โดยตัวของมันเองอีก ซึ่งใช้ในหลักกฎหมายอังกฤษ
แต่วิธีการนี้ก็มีปัญหาสำคัญที่ว่าหากการพิจารณาคดีจบลงโดยไม่มีกรชี้ขาดในประเด็นข้อพิพาท
(without a decision on the merits of the claim) เช่น กรณีที่ฟ้องหรือจำหน่ายคดีเนื่องจาก
ความบกพร่องของเจ้าหนี้ ฟ้องผิดศาลที่มีเขตอำนาจ เช่นนี้เมื่ออายุความไม่สามารถเริ่มนับใหม่
โดยตนเองแล้วอาจต้องมีหลักเกณฑ์อื่นมาช่วยเสริม เช่นอาจต้องบัญญัติมาตราเพิ่มว่าในกรณีที่มี
การพิจารณาคดีจบลงโดยไม่มีชี้ขาดประเด็นข้อพิพาท อายุความจะเริ่มนับใหม่หรือไม่อย่างไร

วิธีการต่อมาคือการที่อายุความสะดุดหยุดลง หมายความว่าเมื่อมีเหตุที่
ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงระยะเวลาที่ล่วงมาจะไม่นับ แต่จะเริ่มนับอายุความใหม่โดยใช้
กำหนดอายุความเดิมเมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงผ่านพ้นไป ซึ่งหลักเรื่องอายุความ

¹⁷ Reinhard Zimmermann, Comparative Foundation of European Law of Set-off and
Prescription, pp. 117-123.

สะดุดหยุดลงนี้พัฒนามาจากกฎหมายโรมัน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแล้วก็เห็นว่าเป็นความคิดที่แปลกอยู่ที่การฟ้องคดีต่อศาลนั้นมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงมากกว่าอายุความสะดุดหยุดอยู่ เพราะการดำเนินคดีของศาลจะมีอยู่ตลอดจนกว่าจะมีคำตัดสินหรือคดีเสร็จไปโดยประการอื่น ดังนั้นในกรณีของอายุความสะดุดหยุดลงจะไม่สามารถเกิดขึ้นในทันทีทันใดและเริ่มนับอายุความใหม่โดยใช้อายุความเดิมแต่จะเป็นการดำเนินการพิจารณาของศาลแทน ซึ่งมีประเด็นเพิ่มเติมอีกว่าเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นยาวนานเท่าใด จะเป็นตลอดการพิจารณาคดีหรือถือเอาการกระทำต่างๆ ของคู่ความหรือของศาลเป็นเหตุในการสะดุดหยุดลง เหล่านี้เป็นปัญหาที่ซับซ้อนและไม่เป็นที่ต้องการในทางปฏิบัติ และยิ่งกรณีที่คดีจบลงโดยมิได้มีการตัดสินชี้ขาดประเด็นข้อพิพาท (without a decision on the merits of the claim) เช่น กรณีที่ฟ้องหรือจำหน่ายคดีเนื่องจากความบกพร่องของเจ้าหนี้ ฟ้องผิดศาลที่มีเขตอำนาจ การที่ให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับอายุความใหม่ทั้งหมดโดยใช้อายุความเดิมนั้นก็เห็นว่าจะเกินสมควรไป แต่หากมิให้อายุความสะดุดหยุดลงเลยก็จะเป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ เพราะการกระทำลักษณะดังกล่าวก็ถือว่าเจ้าหนี้มีความตั้งใจจะใช้สิทธิเรียกร้องของตนแล้ว ซึ่งในความเป็นจริงเจ้าหนี้ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความผิดพลาดต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้เสมอไป เหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่น่าพิจารณาเกี่ยวกับผลของการฟ้องคดีต่อการสะดุดหยุดลงของอายุความ

วิธีการสุดท้ายคือการที่อายุความสะดุดหยุดอยู่ซึ่งน่าจะดีกว่าสองวิธีแรก เพราะเป็นการผสมผสานระหว่างสองวิธีข้างต้น โดยอายุความจะสะดุดหยุดอยู่ในช่วงระหว่างที่มีการพิจารณาคดีของศาล ถ้านำไปสู่คำตัดสินที่ชี้ขาดประเด็นข้อพิพาทซึ่งอาจจะเป็นตัดสินให้เจ้าหนี้ผู้เรียกร้องสิทธิชนะคดี สิทธิเรียกร้องดังกล่าวก็จะตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาล โดยมีกำหนดอายุความสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่กล่าวแล้วในหัวข้อ 3.1.3 หรือในกรณีตรงข้ามที่ตัดสินยกฟ้องเจ้าหนี้โดยองค์กรที่มีอำนาจและเป็นที่สุด ก็จะไม่มีความสิทธิเรียกร้องใดที่จะตกอยู่ในบังคับของอายุความอีก และหากเป็นกรณีที่ศาลตัดสินโดยมิได้มีการตัดสินชี้ขาดประเด็นข้อพิพาท (without a decision on the merits of the claim) เช่น กรณีที่ฟ้องหรือจำหน่ายคดีเนื่องจากความบกพร่องของเจ้าหนี้ ฟ้องผิดศาลที่มีเขตอำนาจ เจ้าหนี้ก็ยังคงมีอายุความเดิมคงเหลือเพื่อนำไปฟ้องคดีอีกครั้ง ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมเพราะจะไม่มีปัญหาการเริ่มนับอายุความใหม่ดังสองวิธีแรกข้างต้น มีประเด็นที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมคือหากกรณีดังกล่าวคงเหลืออายุความเดิมเพียงเล็กน้อย เช่นนี้อาจมีการกำหนดระยะเวลาที่เหมาะสมให้เจ้าหนี้ได้มีโอกาสแก้ไขอีกครั้ง ซึ่งเดิมประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้ให้ระยะเวลาพิเศษ 6 เดือน แต่

ปัจจุบันมิได้มีระยะเวลาพิเศษดังกล่าวแล้วเพราะเห็นว่าไม่มีเหตุผลใดที่จะต้องสิทธิพิเศษดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่เพราะเขาสามารถฟ้องสามารถฟ้องได้ก่อนหน้านั้นตั้งแต่แรก

สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันแม่เดิมใช้วิธีการระงับการฟ้องของอายุความก็ตามแต่ในปัจจุบันได้เลือกใช้วิธีการที่สาม คือการฟ้องคดีต่อศาล (Bring an action) เป็นเหตุให้อายุความระงับการฟ้องอยู่ตั้งเห็นได้ชัดเจนจากมาตรา 204 แม้โดยปกติเจ้าหน้าที่จะฟ้องคดีเพื่อบังคับชำระหนี้หรือเพื่อให้ได้สิทธิในการบังคับคดี แต่การฟ้องคดีเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงหรือตั้งหลักฐานแห่งสิทธิก็มีผลทำให้อายุความระงับการฟ้องอยู่เช่นกัน ซึ่งผลของการที่อายุความระงับการฟ้องอยู่นั้นบัญญัติไว้ในมาตรา 209* ความว่า “ระยะเวลาระหว่างที่อายุความระงับการฟ้องอยู่นั้นไม่รวมเข้านับในอายุความ” อธิบายได้คืออายุความจะระงับการฟ้องอยู่เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลซึ่งตามกฎหมายเยอรมันใช้วันที่ศาลรับคำฟ้อง¹⁸ และอายุความนั้นจะระงับการฟ้องอยู่ไปจนกว่าคดีจะมีคำตัดสินโดยถึงที่สุดคือไม่สามารถอุทธรณ์ ฎีกาได้อีก หรือคดีเสร็จไปโดยประการอื่น ซึ่งเมื่อศาลตัดสินให้เจ้าหน้าที่ชนะคดี สิทธิเรียกร้องจะตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดและมีกำหนดอายุความ 30 ปีตามมาตรา 197(3) และเริ่มนับอายุความอีกครั้งโดยพิจารณาตามมาตรา 201 เริ่มนับเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุดแต่ทั้งนี้ต้องไม่ก่อนที่สิทธิเรียกร้องนั้นจะบังคับได้

3.1.5.2 การระงับการฟ้องของอายุความ

แม้ว่าประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันจะเปลี่ยนการที่เจ้าหน้าที่ใช้สิทธิเรียกร้องทางกระบวนการยุติธรรมจากเป็นเหตุทำให้อายุความระงับการฟ้องลงมาเป็นอายุความระงับการฟ้องอยู่ดังได้กล่าวมาแล้ว แต่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันก็ยังคงหลักอายุความระงับการฟ้องอยู่ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากหลัก interruption temporis ของกฎหมายโรมันไว้ แต่ได้เปลี่ยนถ้อยคำจากอายุความระงับการฟ้อง (Interruption) ซึ่งเป็นคำที่ค่อนข้างกระอักกระอ่วนและอาจทำให้เกิดความเข้าใจที่ผิดพลาด มาเป็น ‘การเริ่มนับอายุความใหม่ หรือ Renewal’¹⁹ ซึ่งผลในทาง

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 209 บัญญัติความว่า

“A period in which limitation is suspended is not included in the calculation of the limitation period.”

¹⁸ Ibid., p. 123.

¹⁹ Ibid., p. 125.

กฎหมายยังคงเหมือนเดิมคือระยะเวลาที่ล่วงมาไม่นับรวมเข้าในอายุความ และเริ่มนับอายุความใหม่โดยใช้กำหนดอายุความเดิม ดังเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 212* ซึ่งบัญญัติให้อายุความเริ่มนับใหม่ในกรณีลูกหนี้รับสภาพหนี้ประการหนึ่ง และเจ้าหนี้ได้ร้องขอบังคับคดีต่อศาลหรือองค์กรที่มีอำนาจอีกประการหนึ่ง ดังจะได้กล่าวต่อไป

3.1.5.2.1 การที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้

การรับสภาพหนี้ของลูกหนี้ (Acknowledgement) ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 212(1) นี้บัญญัติถึงการรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้โดยการชำระหนี้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย ให้ประกันหนี้ หรือการกระทำอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน เมื่อลูกหนี้ได้ทำการรับสภาพหนี้แล้วเขาก็ไม่ต้องการได้รับการปกป้องโดยข้อต่อสู้เรื่องอายุความซึ่งการปกป้องนั้นจะเปลี่ยนมาสู่ฝ่ายเจ้าหนี้ และการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้นั้นก็ทำให้ความไม่แน่นอนของสิทธิเรียกร้องนั้นหมดไป ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่การรับสภาพหนี้จะทำให้อายุความสะดุดหยุดลง โดยการรับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมีจำเป็นต้องทำเป็นหนังสือ แม้จะมีแนวคิดอยู่บ้างว่าควรเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์ แต่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันยังคงหลักการเดิมที่ให้มีการรับสภาพหนี้โดยปริยายได้ ซึ่งเห็นได้ว่า การชำระหนี้บางส่วน การชำระดอกเบี้ย การให้ประกันหนี้เหล่านี้ก็ล้วนเป็นการรับสภาพหนี้โดยปริยายอย่างหนึ่ง²⁰

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 212 บัญญัติความว่า

“The limitation period begins anew if

(1) the obligor acknowledges the claim to the obligee by part payment, payment of interest, the granting of security or in some other way, or

(2) a judicial or official act of execution is performed or applied for.

The new beginning of the limitation period as a result of an act of execution is deemed not to have occurred if the act is annulled upon application by the obligee or because of a failure to fulfill the statutory requirements.

The new beginning of the limitation period as a result of an application for an act of execution is deemed not to have occurred if the application is not granted or is withdrawn before the act or the completed act is annulled in accordance with subsection 2 above.”

²⁰ Ibid., pp. 126-128.

3.1.5.2.2 การที่เจ้าหน้าที่ร้องขอบังคับคดี

การที่เจ้าหน้าที่ร้องขอบังคับคดี (Acts of execution) ก็เป็นเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 212(2) ดังที่ได้กล่าวแล้วโดยปกติเจ้าหน้าที่จะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้ลูกหนี้ชำระหนี้ หรือเพื่อได้สิทธิในการบังคับคดี ดังนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่ฟ้องคดีจนได้รับผลจากคำพิพากษาซึ่งสามารถบังคับได้ สิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาที่ถึงที่สุดนั้นจะมีกำหนดอายุความที่ยาวนานคือ 30 ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้เป็นสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดก็สามารถถูกคุกคามโดยผลของอายุความได้ ซึ่งวิธีการที่ป้องกันมิให้เกิดขึ้นนอกจากลูกหนี้รับสภาพหนี้ดังได้กล่าวมาแล้ว คือ เจ้าหน้าที่ต้องร้องขอให้มีการบังคับคดี ซึ่งการร้องขอบังคับคดีนั้นเป็นการกระทำที่โดยปกติจะทันทีทันใดไม่เป็นช่วงระยะเวลา ดังนั้นเพื่อเป็นประโยชน์กับเจ้าหน้าที่จึงไม่สมควรมีผลให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ และการกระทำดังกล่าวเป็นการแสดงได้อย่างชัดเจนว่าเจ้าหน้าที่ได้ยืนยันสิทธิของตนอย่างเป็นทางการ ดังนั้นการร้องขอบังคับคดีจึงควรมีผลทางกฎหมายให้อายุความสะดุดหยุดลง (หรือเริ่มนับอายุความใหม่)²¹

การร้องขอบังคับคดีที่จะมีผลเพียงพอให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้น ต้องเป็นการยื่นคำร้องขอต่อศาลหรือองค์กรที่มีอำนาจ และคำร้องขอบังคับคดีนั้นจะต้องไม่ถูกเพิกถอนเพราะขาดคุณสมบัติ หรือถอนออกก่อนที่จะบังคับคดีเสร็จ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นแล้วจะมีผลให้อายุความไม่เคยสะดุดหยุดลง ดังที่บัญญัติในวรรค 2 และวรรคท้ายของมาตรา 212

3.1.5.3 ผลของการที่อายุความสะดุด

สำหรับผลของการที่อายุความสะดุดไม่ว่าจะเป็นอายุความสะดุดหยุดอยู่หรืออายุความสะดุดหยุดลง (เริ่มนับอายุความใหม่) นั้น ได้กล่าวไปแล้วในหัวข้อข้างต้น ในส่วนนี้จึงขอสรุปเพียงใจความสำคัญ ดังนี้คือ ผลของการที่อายุความสะดุดหยุดอยู่คือระยะเวลาระหว่างที่อายุความสะดุดหยุดอยู่นั้นไม่นับรวมเข้าในอายุความ ดังที่บัญญัติในมาตรา 209 ส่วนผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงคือ ให้เริ่มนับอายุความใหม่โดยใช้กำหนดอายุความเดิม

²¹ Ibid., p. 126.

ตามที่บัญญัติในมาตรา 212 แต่ประเด็นต่อมาที่จะกล่าวถึงผลของการที่อายุความสะดุดต่อบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น

3.1.5.3.1 ผลต่อลูกหนี้ร่วม

ผลการสะดุดของอายุความไม่ว่าจะเป็นการสะดุดหยุดอยู่ (Suspension) หรืออายุความสะดุดหยุดลง (Renewal) ต่อลูกหนี้ร่วมนั้นบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 425* โดยสรุปใจความได้ว่า ข้อเท็จจริงอื่นๆ นอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา 422-424 (คือการชำระหนี้ ปลดหนี้ หรือการผินัดของลูกหนี้บางคน มีผลไปถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย) ย่อมมีผลเฉพาะเพียงแต่ลูกหนี้ร่วมคนนั้นๆ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะแบ่งแยกจากกันมิได้ ซึ่งความในวรรคท้ายจะเป็นการยกตัวอย่างข้อเท็จจริง ที่จะมีผลเฉพาะตัวลูกหนี้ร่วมคนนั้นๆ ซึ่งได้รวมเรื่องกำหนดอายุความ อายุความสะดุดหยุดลง และอายุความสะดุดหยุดอยู่ด้วย

สรุปได้ว่าไม่ว่าจะเป็นเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ หรืออายุความสะดุดหยุดลง ย่อมมีผลเป็นการเฉพาะตัวสำหรับลูกหนี้คนนั้นๆ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะแบ่งแยกกันมิได้ ซึ่งจะทำให้มีผลกระทบไปถึงลูกหนี้ร่วมคนอื่นด้วย

---

*ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 425 บัญญัติความว่า

“Facts other than those cited in sections 422 to 424 are only effective, unless the obligation leads to a different conclusion, for and against the joint and several debtor personally affected by them.

This applies in particular, without limitation, to notice of termination, to default, to fault, to impossibility of performance in the person of a joint and several debtor, to limitation and to the new beginning, suspension and suspension of expiry of a period of limitation, to the merger of the claim with the debt and to a final and absolute judgment.”

3.1.5.3.2 ผลต่อผู้ค้าประกัน

จากการศึกษาค้นคว้าแล้วพบว่าในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับผลของการที่อายุความสะดุดต่อผู้ค้าประกัน การที่จะการสะดุดของอายุความมีผลต่ออายุความของผู้ค้าประกันด้วยก็จะเป็นการไม่ยุติธรรม เพราะแม้แต่ลูกหนี้ร่วมเองกฎหมายบัญญัติให้เป็นเรื่องเฉพาะตัว ซึ่งหากต้องการให้เป็นโทษแก่ผู้ค้าประกันแล้วกฎหมายต้องเขียนอย่างชัดเจน จึงสามารถสรุปได้ว่าทั้งกรณีอายุความสะดุดหยุดอยู่ และอายุความสะดุดหยุดลงของลูกหนี้ ย่อมไม่มีผลต่ออายุความของผู้ค้าประกัน

3.1.6 ผลของการที่อายุความครบกำหนด

ผลอันสำคัญของการที่อายุความครบกำหนดได้กล่าวไปแล้วในตอนต้น คือ เมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว ลูกหนี้มีสิทธิปฏิเสธการชำระหนี้ได้โดยสามารถยกข้อต่อสู้เรื่องอายุความขึ้นสู่การพิจารณาตัดสินของศาล แต่มีได้ทำให้สิทธิเรียกร้องนั้นระงับแต่อย่างใด ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 214* และมีผลให้หากลูกหนี้ชำระหนี้ไป หรือรับสภาพหนี้ หรือให้ประกันสำหรับหนี้นั้นๆ จะไม่สามารถเรียกคืนได้แม้จะมีได้รู้ถึงการที่อายุความครบกำหนดก็ตาม ซึ่งตามทฤษฎีหลักกฎหมายแพ่งเดิมอาจถือว่าการชำระหนี้ดังกล่าวไม่มีมูลอ้างทางกฎหมาย แต่ปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้เขียนไว้อย่างชัดเจนแล้วจึงไม่มีปัญหาแต่อย่างใด²² และผลของการที่อายุความครบกำหนดยังมีผลทางกฎหมายอย่างอื่นตามมาอีกบางประการในชั้นนี้จะขอล่าวเพียงสังเขป ดังนี้

ผลประการแรกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักประกันของสิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความ เช่น จำนอง จำนองเรือ หรือสิทธิยึดหน่วง เจ้าหนี้มิได้ถูกห้ามไม่ให้ใช้สิทธิเหนือหลักประกัน

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 214 บัญญัติความว่า

“(1) When limitation occurs, the obligor is entitled to refuse performance his obligation.

(2) Performance made in satisfaction of a claim that has become time-barred may not be reclaimed, even if performance made without knowledge of the time-bar. The same applies to an acknowledgement made in accordance with a contract and to a security given by the obligor.”

²² Ibid., pp. 154-155.

เหล่านั้น คือสามารถฟ้องบังคับหรือให้ส่งมอบได้ด้วยวิธีการของแต่ละประเภทหลักประกันนั้นๆ แต่หลักประกันดังกล่าวจะไม่ครอบคลุมดอกเบี้ยค้างชำระ หรือหนี้ประการอื่นที่เป็นงวดๆ ในระหว่างที่สิทธิเรียกร้องหลังอายุความครบกำหนด²³ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 216*

ผลประการต่อมาในส่วนเกี่ยวกับหนี้อุปกรณณ์ เช่น ดอกเบี้ย ค่าใช้จ่าย คือหากหนี้ประธานอายุความครบกำหนดแล้ว หนี้อุปกรณณ์ต่างๆ ก็จะมีอายุความครบกำหนดไปพร้อมกัน²⁴ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 217**

3.1.7 การยื่นหรือขยายอายุความ

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการยื่นหรือขยายอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันเดิมนั้นอนุญาตให้คู่กรณีสามารถตกลงยื่นกำหนดอายุความลงได้แต่ไม่อนุญาตให้ตกลงกันให้อายุความขยายออก²⁵ ดังปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 225(เดิม)*** ซึ่ง

²³ Ernest J. Schuster, *The principle of German civil law*, p. 130.

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 216 บัญญัติความว่า

“The limitation of a claim for which a mortgage, ship mortgage or security right exists does not prevent the obligee from seeking satisfaction of his claim from the object encumbered.

If a right has been procured for the purpose of securing a claim, the retransfer of the right may not be demanded on the basis of the limitation of the claim. If title has been retained, the right to withdraw from the contract may be exercised even if the secured claim is statute-barred.

Subsections 1 and 2 above do not apply to the limitation of claims for interest and other recurring obligations.”

²⁴ *Ibids.*, p. 130.

** ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 217 บัญญัติความว่า

“A claim for collateral performance dependent on the main claim becomes statute-barred at the same time as the main claim, even if the specific limitation period applying to the claim for collateral performance has not ended.”

²⁵ *Ibids.*, p. 130.

การที่ยอมให้คู่กรณีตกลงกันย่นอายุความลงได้ก็เนื่องจากกฎหมายเรื่องอายุความนั้นมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณะและประโยชน์ลูกหนี้ การที่ย่นอายุความเข้าจึงไม่เป็นการขัดการนโยบายของอายุความแต่อย่างใด²⁶ ซึ่งหลักการดังกล่าวก็ยังคงปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันในปัจจุบันมาตรา 202* คือกรณีสิทธิเรียกร้องตามปกติคู่กรณีสามารถตกลงกันย่นอายุความได้ แต่ในกรณีความรับผิดชอบเกิดจากความจงใจนั้น กฎหมายห้ามมิให้ย่นอายุความ

ส่วนกรณีการที่คู่กรณีตกลงกันขยายอายุความนั้นดังได้กล่าวมาแล้วว่าเดิมประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันไม่ยอมรับ แต่ต่อมาได้เปลี่ยนหลักการคือให้สามารถตกลงขยายอายุความได้แต่ทั้งนี้ต้องไม่เกินกำหนดอายุความ 30 ปีนับแต่วันเริ่มต้นกำหนดอายุความตามที่กฎหมายกำหนดดังที่บัญญัติในวรรคท้ายของมาตรา 202 ทั้งนี้เหตุผลประการหนึ่งก็เนื่องมาจากการที่เปลี่ยนกำหนดอายุความทั่วไปจาก 30 ปีมาเป็น 3 ปี ซึ่งใช้กับสิทธิเรียกร้องทุกประเภทซึ่งอาจจะไม่เหมาะสมกับทุกสถานการณ์ กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้คู่กรณีสามารถตกลงกำหนดอายุความที่เหมาะสมเองได้โดยคำนึงถึงหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) แต่ทั้งนี้ก็ยังต้องคำนึงถึงนโยบายที่แท้จริงของกฎหมายเรื่องอายุความคือคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณะและคุ้มครองลูกหนี้ จึงได้มีการบัญญัติขอบเขตของการตกลงกันขยายอายุความว่ามีไม่เกิน 30 ปี อันเป็นอายุความสูงสุดในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน²⁷

*** ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 225(เดิม) บัญญัติความว่า

“Prescription may neither be excluded nor made more onerous by juristic act. Prescription may be facilitated, especially by shortening the period of prescription.

²⁶ Zimmermann Reinhard, Comparative Foundation of European Law of Set-off and Prescription, pp. 166-167.

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 202 บัญญัติความว่า

“In the case of liability for intention, the limitation period may not be relaxed in advance by legal transaction.

The limitation period may not be extended by legal transaction beyond a period of thirty years from the beginning of the statutory limitation period.”

²⁷ *Ibids.*, pp. 164-166.

สำหรับการขยายอายุความในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันยังมีอีกกรณีหนึ่งซึ่งอาจเรียกว่าการขยายอายุความโดยกฎหมาย ซึ่งจะบัญญัติไว้ในมาตรา 210 – 211* คือเป็นการขยายการสิ้นสุดของอายุความ ซึ่งกรณีแรกจะเป็นกรณีที่บุคคลบกพร่องทางความสามารถ และอีกกรณีหนึ่งเป็นกรณีเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ตายโดยเป็นอายุความที่เกี่ยวกับบอสังหาริมทรัพย์²⁸ โดยจะขยายอายุความออกไปอีก 6 เดือนแม้แท้จริงแล้วจะเหลือน้อยกว่าก็ตาม ซึ่งในที่นี้จะไม่ขอกล่าวโดยละเอียด

3.1.8 การสละประโยชน์แห่งอายุความ

หลักกฎหมายเรื่องการสละประโยชน์แห่งอายุความนั้นประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันไม่ว่าจะเป็นก่อนการแก้ไขหรือที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมิได้มีการบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน แต่นำพอเทียบเคียงได้กับหลัก Waiver²⁹ ในทางตำรากฎหมาย คือเมื่ออายุความครบกำหนดแล้วลูกหนี้ก็มีสิทธิที่จะยกข้อต่อสู้เรื่องอายุความขึ้นปฏิเสธการชำระหนี้ได้ แต่ในขณะเดียวกันลูกหนี้ก็อาจสละสิทธิในการยกข้อต่อสู้ดังกล่าวซึ่งเป็นไปตามหลักสุจริต (Good

---

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 210 บัญญัติความว่า

“If a person incapable of contracting or with limited capacity to contract has no legal representative, a limitation period to his benefit or detriment does not end until the expiry of six months after the time when the person acquires unlimited capacity to contract or the lack of representation is remedied. If the limitation period is shorter than six months, the period specified for limitation takes the place of the period of six months.

Subsection 1 does not apply to the extent that a person with limited capacity to contract is capable of suing and being sued.”

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 211 บัญญัติความว่า

“A claim that is part of or directed against an estate does not become statute-barred until at least six months have passed from the time when the inheritance is accepted by the heir or when insolvency proceedings in respect of the estate are commenced or when the claim can be asserted by or against an agent. If the limitation period is shorter than six months, the period specified for limitation takes the place of the period of six months.”

²⁸ Ibid., p. 168.

²⁹ Ibid., p. 155.

Faith) ซึ่งในประเทศที่ไม่ยอมรับเรื่องการสละประโยชน์แห่งอายุความโดยไม่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือโดยปริยาย ก็จะใช้หลักสุจริตนี้ในการช่วยเหลือฝ่ายเจ้าหนี้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าภายหลังจากที่อายุความครบกำหนดแล้ว ลูกหนี้สามารถสละสิทธิในการยกข้อต่อสู้เรื่องอายุความขึ้นต่อผู้เจ้าหนี้ได้ หรืออาจเรียกว่าการสละประโยชน์แห่งอายุความ ซึ่งอาจกระทำโดยตกลงกันเป็นลายลักษณ์อักษรหรือโดยปริยายก็ได้ ซึ่งผลของการสละประโยชน์แห่งอายุความคือสิทธิเรียกร้องก็ยังคงอยู่ แต่สิทธิในการยกข้อต่อสู้เพื่อป้องกันมิให้ถูกบังคับตามสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ก็จะหมดไป³⁰

ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นเป็นหลักกฎหมายว่าด้วยอายุความของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) ซึ่งได้ศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันก่อนมีการปรับปรุงแก้ไขซึ่งประเทศไทยใช้ในการยกร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยศึกษาในบางประเด็นเพื่อนำมาใช้เปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันที่ได้ปรับปรุงแก้ไขใหม่แล้วเพื่อให้เห็นถึงวิวัฒนาการในการปรับปรุงกฎหมาย ซึ่งล้วนมีแนวคิดทฤษฎีอยู่เบื้องหลัง ในลำดับต่อไปจะอธิบายถึงหลักกฎหมายเยอรมันในส่วนของประเภทคำพิพากษา เพื่อใช้ในการศึกษาและเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายในทำนองเดียวกันตามที่ได้อธิบายไว้ในส่วนของระบบกฎหมายไทย

3.2 หลักกฎหมายว่าด้วยประเภทของคำพิพากษา

การแบ่งประเภทของคำพิพากษาในหลักกฎหมายเยอรมันนั้น สามารถแบ่งได้ในหลายเกณฑ์ เช่น คำพิพากษาที่ตัดสินชี้ขาดในเนื้อหา (Judgments on merits) กับคำพิพากษาที่ตัดสินในทางพิจารณา (Procedural judgments) เป็นต้น แต่สำหรับเกณฑ์ที่จะใช้แบ่งประเภทของคำพิพากษาเพื่อประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือ การแบ่งประเภทของคำพิพากษาโดยพิจารณาถึงลักษณะของการฟ้องคดี เพราะการฟ้องคดีในลักษณะหนึ่งจะนำไปสู่คำ

³⁰ Ibid., pp. 155-156.

พิพาทภายในอีกลักษณะหนึ่งซึ่งจะสอดคล้องกัน³¹ ดังนั้นเบื้องต้นจึงต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทการฟ้องคดีตามหลักกฎหมายเยอรมันเสียก่อน ซึ่งจะนำไปสู่คำพิพากษาประเภทต่างๆ

การฟ้องคดีต่อศาล (Action หรือ Klage) อาจทำได้โดยการเสนอเป็นคำฟ้อง หรืออาจเสนอเป็นคำร้องขอ การเสนอคดีต่อศาลทั้งสองกรณีนี้สามารถเรียกรวมๆ ว่า “การฟ้องคดี” การที่จะขอให้มีการคุ้มครองสิทธิทางศาลในคดีแพ่งไม่ว่าจะด้วยการฟ้อง หรือการร้องขอ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับลำพังของการมีอยู่ของสิทธิตามกฎหมายสารบัญญัติของบุคคลเท่านั้น แต่จะต้องมี ‘การโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่’ หรือจะต้องมี ‘ความจำเป็นใช้สิทธิทางศาล’ ซึ่งในทางวิชาการอาจเรียกรวมๆว่า ‘ประโยชน์ที่คุ้มครองในทางกฎหมาย (Rechtsschutzinteresse)’ ประกอบเข้าด้วย ซึ่งประโยชน์ที่คุ้มครองในทางกฎหมายนี้เป็นเงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี ซึ่งเป็น ‘เงื่อนไขที่ต้องพิจารณาก่อน (Pre-requisite)’ อันเป็นภาระหน้าที่ของศาลที่จะต้องตรวจสอบ กล่าวคือ กรณีเป็นเรื่อง ‘อำนาจฟ้อง’ หรือ ‘อำนาจพิจารณาพิพากษาคดี’ อันเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่ศาลจะต้องทำการชี้ขาดเบื้องต้นไปเลยทีเดียว

เมื่อพิจารณาจากลักษณะของ ‘ความคุ้มครองทางกฎหมาย (Rechtsschutz)’ ของการฟ้องคดีในแต่ละประเภททำให้สามารถแบ่งประเภทของคำพิพากษาในหลักกฎหมายเยอรมันได้ 3 ประเภท ซึ่งแต่ละประเภทล้วนเป็นคำพิพากษาที่ตัดสินในเนื้อหาทั้งสิ้น แตกต่างกันเพียงลักษณะของการเยียวยาซึ่งพิจารณาจากคำฟ้องและคำให้การ³² ได้แก่ คำพิพากษาให้กระทำ คำพิพากษายืนยันสิทธิ และคำพิพากษาก่อตั้งสิทธิใหม่ ดังจะได้อธิบายต่อไป³³

³¹ E. J. Cohn, Manual of German Law Volume II, 2nd edition (London: The British Institute of International and Comparative Law, 1971), pp. 211-213.

³² Harold Koch and Frank Diedrich, “Germany,” International Encyclopaedia of Law (Civil Procedure) 1 (1997): 87.

³³ คณิต ณ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี, พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552), หน้า 212-222.

3.2.1 คำพิพากษาให้กระทำ (Leistungsurteile)

คำพิพากษาให้กระทำนั้นมีต้นกำเนิดมาจากการฟ้องให้กระทำ (Actions for performance หรือ Leistungsklage)³⁴ การฟ้องลักษณะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการบังคับให้เป็นไปตาม ‘สิทธิเรียกร้อง’ (Anspruch) ของโจทก์ตามที่ได้กล่าวอ้างมาในคำฟ้อง โดยอาจขอให้ศาลบังคับให้จำเลยกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ชำระหนี้เงิน หรือปฏิบัติชำระหนี้เป็นอย่างอื่น อย่างเช่นการซ่อมแซมสินค้า การส่งมอบสินค้า หรืออาจขอให้ศาลบังคับห้ามจำเลยกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ โดยการฟ้องให้กระทำนี้จะพบบ่อยมากที่สุด และเมื่อศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าคำฟ้องโจทก์มีมูลเชื่อได้ตามที่โจทก์กล่าวอ้าง ศาลก็จะพิพากษาไปตามที่โจทก์ขอมาในฟ้อง ซึ่งคำพิพากษานี้เองเรียกว่า ‘คำพิพากษาให้กระทำ’ หรือบ้างก็เรียกว่าคำพิพากษาเชิงบังคับ

ตัวอย่างเช่นโจทก์ฟ้องว่าจำเลยกู้เงินโจทก์ไป 100,000 บาท ครบกำหนดชำระหนี้แล้วจำเลยเพิกเฉยไม่ชำระ จึงขอให้ศาลพิพากษาบังคับให้จำเลยชดใช้เงินจำนวน 100,000 บาท แก่โจทก์ ดังนี้กรณีเป็น ‘การฟ้องให้กระทำ’ หากโจทก์ชนะคดี จำเลยก็จะถูกพิพากษาให้ชดใช้เงิน 100,000 บาทแก่โจทก์ ซึ่งคำพิพากษาให้ชดใช้เงินจำนวนดังกล่าวนี้เป็น ‘คำพิพากษาให้กระทำ’ โดยจะประกอบด้วยเนื้อหาสองส่วน คือมีการยืนยันสิทธิของโจทก์ที่มีต่อจำเลย และสั่งบังคับให้จำเลยกระทำการชำระเงินแก่โจทก์

หากจำเลยไม่ชำระหนี้ตามที่ศาลพิพากษา โจทก์ผู้ชนะคดีย่อมสามารถร้องขอให้บังคับคดี (Act of execution) เพื่อบังคับตามสิทธิของโจทก์ตามคำพิพากษานั้นโดยความช่วยเหลือของศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีได้³⁵ ซึ่งทำให้เกิดหลักกฎหมายต่อเนื่องมาว่าคำพิพากษาให้กระทำนี้เป็น ‘เครื่องหมายแห่งการบังคับคดี’ (Vollstreckungstitel) และเมื่อได้ศึกษาต่อไปจะทราบว่า มีเพียงคำพิพากษาประเภทนี้เท่านั้นที่จะนำไปสู่การบังคับคดี ส่วนคำพิพากษาอีก 2 ประเภทที่จะได้กล่าวต่อไปไม่สามารถนำไปสู่การบังคับคดีได้

³⁴ E. J. Cohn, *Manual of German Law Volume II*, p. 198.

³⁵ Harold Koch and Frank Diedrich, “Germany,” *International Encyclopaedia of Law (Civil Procedure)* 1 (1997): 91.

3.2.2 คำพิพากษายืนยันสิทธิ (Feststellungsurteile)

คำพิพากษายืนยันสิทธินั้นก็เริ่มต้นมาจากการฟ้องเพื่อยืนยันสิทธิ (Actions for a declaration หรือ Feststellungsklagen)³⁶ เช่นกัน การฟ้องลักษณะนี้คือผู้ฟ้องไม่ได้ขอให้ศาลสั่งให้ผู้ถูกฟ้องกระทำการใดๆ เพียงแต่เป็นการขอให้ศาลยืนยันการมีอยู่หรือไม่มีอยู่ของนิติสัมพันธ์ใด นิติสัมพันธ์หนึ่งจะระบุว่าคู่กรณีเท่านั้น อาจจะเป็นการยืนยันความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุคคลจากเหตุการณ์เฉพาะ หรือยืนยันความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างบุคคลกับทรัพย์สิน ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมัน มาตรา 256*

การฟ้องเพื่อยืนยันสิทธิต้องเป็นการฟ้องขอให้ยืนยันสิทธิในทางกฎหมาย และต้องเป็นกรณีที่สิทธิหรือประโยชน์นั้นจำเป็นต้องได้รับการยืนยันในทันทีทันใด โดยมีความไม่แน่นอนของการมีอยู่ของสิทธิถ้าไม่ฟ้องในทันทีแล้วย่อมกระทบต่อการที่จะได้สิทธินั้น กล่าวคือ ประโยชน์ในการยืนยันสิทธิย่อมเกิดขึ้นเมื่อฐานะทางกฎหมายของโจทก์หรือของผู้ร้องขอถูกคุกคามจากการปฏิเสธสิทธิจากบุคคลอื่น ซึ่งการปฏิเสธสิทธินั้นย่อมทำให้เกิดความไม่มั่นคงแน่นอนหรือเกิดภัยต่อฐานะทางกฎหมายของโจทก์หรือผู้ร้องขอในขณะนั้น และด้วยเหตุนี้เองย่อมทำให้โจทก์หรือผู้ร้องขอตกอยู่ในภาวะที่มีภัยหรืออาจเสื่อมเสียสิทธิหรือประโยชน์ และเมื่อหากได้มีการร้องขอให้ศาลยืนยันสิทธิโดยคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้วภัยต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับโจทก์ก็จะถูกขจัดไป

³⁶ E. J. Cohn, *Manual of German Law Volume II*, p. 198.

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมัน (ZPO) มาตรา 256 บัญญัติความว่า

“In determining the existence or absence of a legal relationship, for recognition of a certificate or a declaration of its falsity action may be brought if the plaintiff has a legal interest in ensuring that established the legal relationship or the veracity or falsity of the certificate by judicial decision.

Until those final hearing, the decision is given, the applicant may request, by enlarging the head of claim, the defendant by filing of a counterclaim that during the dispute process has become legal relationship, whose existence or absence of the decision of the dispute wholly or partly dependent, to be censured by judicial decision.”

การฟ้องลักษณะนี้ศาลจะยอมรับต่อเมื่อโจทก์จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองประโยชน์ในทางกฎหมาย เพราะถ้าหากขาดซึ่งประโยชน์ที่จะต้องได้รับการคุ้มครองเป็นการเฉพาะนั้นแล้ว ศาลย่อมไม่อาจยอมรับการฟ้องเพียงแคื่อยืนยันสิทธิได้ เช่น การฟ้องนั้นสามารถฟ้องให้กระทำ (Actions for performance) ได้อยู่แล้ว³⁷ ซึ่งเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องตีความ 'ประโยชน์ที่คุ้มครองในทางกฎหมาย' ด้วยความยุติธรรม ดังนั้นจึงขอยกตัวอย่างกรณีที่ถือเป็นการฟ้องเพื่อขอให้ศาลยืนยันสิทธิ เช่น

การฟ้องขอให้ยืนยันสิทธิเด็ดขาด เช่น กรรมสิทธิ์ สิทธิในการรับมรดก ฐานะทางครอบครัว ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร เป็นต้น

การฟ้องเพื่อให้ศาลยืนยันสิทธิเกี่ยวกับสัญญา เช่น ความถูกต้องตามกฎหมายของสัญญา (valid contract)³⁸ การยืนยันว่าโจทก์มีสิทธิบังคับตามข้อตกลงเกี่ยวกับการเช่าบ้านหรือยืนยันความถูกต้องแท้จริงของเอกสาร หรืออาจเป็นกรณีที่คาดว่าจำเลยจะผิดสัญญาในอนาคต หรือยืนยันว่าสิทธิซึ่งมีตราสารนั้นเป็นของตน

การฟ้องเพื่อยืนยันสิทธิเรียกค่าเสียหายสำหรับผลของความเสียหายที่ยังไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนในขณะฟ้อง เช่น ในกรณีเกิดอุบัติเหตุมีผู้ได้รับบาดเจ็บ สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายมีอยู่แล้วแต่กรณีมีเพียงเหตุที่จะเรียกได้เท่านั้น ส่วนค่าเสียหายยังไม่อาจกำหนดเป็นตัวเลขได้ เช่นการเจ็บป่วยยังไม่หายเป็นปกติ ดังนั้นการฟ้องให้กระทำจึงไม่อาจกระทำได้ แต่การยื่นฟ้องต้องกระทำอย่างเร่งด่วนเพราะอายุความฟ้องคดีสั้นมาก จึงจำเป็นต้องฟ้องเพื่อขอให้ศาลพิพากษายืนยันสิทธิ โดยศาลจะพิพากษาถึงความมีอยู่ของสิทธินั้นและก็จะเปิดช่องสำหรับการกำหนดจำนวนค่าเสียหายต่อไป³⁹

การฟ้องยืนยันสิทธิตามที่กล่าวมาข้างต้นหากศาลเห็นคล้อยตามฟ้องโจทก์ ศาลก็จะพิพากษาให้ตามที่โจทก์ร้องขอ ซึ่งจะเกิดเป็น 'คำพิพากษายืนยันสิทธิ' โดยคำพิพากษาประเภทนี้ทำให้ผู้ฟ้องได้รับแต่เพียง 'ผลทางกฎหมาย (Rechtsfolge)' ตามที่ได้กล่าวอ้างมา

³⁷ Harold Koch and Frank Diedrich, "Germany," *International Encyclopaedia of Law (Civil Procedure)* 1 (1997): 73.

³⁸ *Ibids.*, p. 73.

³⁹ E. J. Cohn, *Manual of German Law Volume II*, p. 212.

เท่านั้น แต่ไม่ได้ทำให้ผู้ฟ้องมีอำนาจบังคับคดีแต่อย่างใด ฉะนั้น หากผู้ใดต้องการมีผลให้สามารถบังคับคดีได้ ผู้นั้นต้องฟ้องเป็นคดีใหม่และการฟ้องใหม่นั้นต้องเป็นการฟ้องให้กระทำ เพราะการฟ้องดังกล่าวนี้เท่านั้นที่จะนำไปสู่คำพิพากษาให้กระทำและไปสู่เครื่องหมายแห่งการบังคับคดีต่อไป

3.2.3 คำพิพากษาก่อตั้งสิทธิใหม่ (Gestaltungsurteile)

คำพิพากษาก่อตั้งสิทธิใหม่ก็เช่นกันย่อมเกิดมาจากการฟ้องเพื่อก่อตั้งสิทธิใหม่ (Actions for modification of rights หรือ Gestaltungsklagen)⁴⁰ ซึ่งในขณะที่ ‘การฟ้องให้กระทำ’ และ ‘การฟ้องให้ยืนยันสิทธิ’ มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น แต่ ‘การฟ้องให้ก่อก่อตั้งสิทธิใหม่’ เป็นการฟ้องที่นำไปสู่ ‘ความคุ้มครองทางกฎหมาย’ (Rechtsschutz) ที่แตกต่างออกไปอย่างสิ้นเชิง ในการฟ้องรูปแบบนี้ผู้ฟ้องมุ่งให้ได้มาซึ่งคำพิพากษานั้นที่โดยคำพิพากษานั้นไม่ได้เป็นการให้กระทำหรือยืนยันสิทธิ แต่เพื่อเปลี่ยนแปลงและให้ได้มาซึ่งสถานะใหม่ในทางกฎหมายโดยผลของคำพิพากษา โดยปกติการฟ้องให้ก่อก่อตั้งสิทธิใหม่กระทำได้ในกรณีที่ไม่ใช่ทางเลือกอื่นที่จะดำเนินการได้ และกฎหมายบัญญัติว่าให้กระทำได้เป็นการเฉพาะเท่านั้น ตัวอย่างเช่น

การฟ้องเกี่ยวกับกฎหมายหุ้นส่วนบริษัท เช่น การฟ้องขอให้เพิกถอนมติที่ประชุมใหญ่ของบริษัทจำกัด การฟ้องขอแยกตัวออกจากการเป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วน เป็นต้น

การฟ้องเกี่ยวกับกฎหมายครอบครัว เช่น การฟ้องขอให้หย่าขาดจากความเป็นสามีภรรยา การฟ้องขอให้เพิกถอนการสมรส การฟ้องให้การสมรสเป็นโมฆะ เหล่านี้เป็น ‘การฟ้องให้ก่อก่อตั้งสิทธิใหม่’ เพราะเมื่อมีคำพิพากษาที่ถึงที่สุดจะทำให้การเป็นสามีภรรยาสิ้นสุดลง และเป็นการแสดงฐานะหรือสิทธิใหม่ของบุคคลทั้งสองนั้น

การฟ้องคดีเพื่อก่อตั้งสิทธิใหม่เมื่อศาลพิพากษาให้ตามที่ฟ้อง ก็จะเป็น ‘คำพิพากษาก่อตั้งสิทธิใหม่’ ซึ่งทำให้นิติสัมพันธ์เดิมเป็นอันถูกยกเลิกหรือถูกทำลายไป และทำให้คู่กรณีมีสิทธิหรือฐานะทางกฎหมายใหม่ ซึ่งคำพิพากษาประเภทนี้เป็นคำพิพากษาที่ไม่ต้องมีการบังคับคดีแต่อย่างใด

⁴⁰ Ibid., p. 199.

เหล่านี้คือประเภทของคำพิพากษาโดยแบ่งตามประเภทของการฟ้องคดีในระบบกฎหมายเยอรมัน ซึ่งเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาแล้วผลที่ตามมาคือเมื่อคำพิพากษาเหล่านี้ถึงที่สุดคือไม่สามารถอุทธรณ์ฎีกาได้อีก ผลของคำพิพากษาจะผูกพันคู่ความที่เกี่ยวข้องและผู้สืบสิทธิของคู่ความนั้น โดยมีให้นำข้อโต้แย้งที่ศาลได้ตัดสินแล้วมาดำเนินคดีในศาลเดิมหรือศาลอื่นหรือกระบวนการพิจารณาใดๆอีก ซึ่งเรียกว่าหลัก 'Res Judicata หรือ Materielle Rechtskraft'⁴¹ และนอกจากผูกพันคู่ความแล้ว คำพิพากษาที่ถึงที่สุดก็ยังผูกพันศาลมิให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้อีก ซึ่งหากจะมีการเปลี่ยนแปลงก็มีเพียงในกรณีที่จำกัดและพิเศษจริงๆ เท่านั้น เช่น การขอพิจารณาคดีใหม่ เป็นต้น⁴²

นอกจากนั้นผลของคำพิพากษาที่ถึงที่สุดที่ตามมาอีกประการหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือ 'ผลในทางสารบัญญัติของคำพิพากษา' กล่าวคือเมื่อคำพิพากษาที่ถึงที่สุดได้รับรองว่าสิทธิเรียกร้องใดๆ มีอยู่จริงแล้ว สิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดดังกล่าวจะมีกำหนดอายุความ 30 ปี แม้ว่ากำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องเดิมจะสั้นกว่าก็ตาม โดยผลทางสารบัญญัติของคำพิพากษานี้สามารถเกิดขึ้นได้โดยคำพิพากษาที่ก่อตั้งสิทธิใหม่ (Gestaltungsurteile) ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นด้วย เพราะคำพิพากษาประเภทนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงสถานะทางกฎหมายสารบัญญัติของคู่กรณี⁴³

หลักกฎหมายเยอรมันที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่จะศึกษาต่อไปเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของประเทศไทยนั้นก็คือ หลักกฎหมายล้มละลาย เพื่อศึกษาหลักกฎหมายและแนวคิดในการนำอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด หรืออายุความของหนี้ตามคำพิพากษามาปรับใช้ในการดำเนินคดีล้มละลาย

⁴¹ Ibid., p. 213.

⁴² Harold Koch and Frank Diedrich, "Germany," *International Encyclopaedia of Law* (Civil Procedure) 1 (1997): 89.

⁴³ E. J. Cohn, *Manual of German Law Volume II*, pp. 217-218.

3.3 หลักกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวข้องกับหนี้ตามคำพิพากษา

สำหรับหลักกฎหมายล้มละลายในระบบกฎหมายเยอรมันนั้นจะบัญญัติอยู่ในกฎหมาย Insolvency Statute หรือ Insolvenzordnung (InsO) โดยหลักการสำคัญก็คือ เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้อย่างเท่าเทียมและอย่างดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ดังที่บัญญัติไว้ใน InsO มาตรา 1* โดยจะรวบรวมหนี้สินและทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อนำมาแบ่งชำระให้กับเจ้าหนี้อย่างเท่าเทียม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้ลูกหนี้ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาสามารถเริ่มต้นสถานะทางการเงินใหม่โดยปลดปล่อยภาระหนี้สินเมื่อพ้นกระบวนการล้มละลายแล้ว⁴⁴ สำหรับหลักกฎหมายล้มละลายเยอรมันที่จะนำมาศึกษาเพื่อเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายล้มละลายของประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้น จะแยกเป็น 2 ส่วน คือในส่วนการเริ่มต้นคดีล้มละลายหรืออาจเรียกว่าการฟ้องคดีล้มละลาย และอีกส่วนหนึ่งคือการยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

3.3.1 การร้องขอให้ลูกหนี้ล้มละลาย

การเริ่มต้นคดีล้มละลายนั้นสามารถกระทำได้ทั้งโดยฝ่ายเจ้าหนี้และฝ่ายลูกหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 13** และลูกหนี้ที่สามารถถูกฟ้องล้มละลายได้นั้นเป็นได้ทั้งลูกหนี้ที่เป็นบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล โดยในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะกรณีเริ่มต้นคดีโดยฝ่ายเจ้าหนี้ ซึ่งในขณะที่ยื่นฟ้องล้มละลายเจ้าหนี้มีหน้าที่ต้องแสดงเหตุผลว่ามีเหตุสมควรที่จะให้ลูกหนี้

* Insolvency Statute (InsO) มาตรา 1 บัญญัติความว่า

“The insolvency proceedings shall serve the purpose of collective satisfaction of a debtor's creditors by liquidation of the debtor's assets and by distribution of the proceeds, or by reaching an arrangement in an insolvency plan, particularly in order to maintain the enterprise. Honest debtors shall be given the opportunity to achieve discharge of residual debt.”

⁴⁴ European Judicial Network in civil and commercial matters, Bankruptcy – Germany [Online], 2 February 2010. Available from www.ec.europa.eu/civiljustice/brankruptcy/brankruptcy_ger_en.htm

** Insolvency Statute (InsO) มาตรา 13 บัญญัติความว่า

“Insolvency proceedings shall be opened on request only. Such request may be filed by the creditors and by the debtor.”

ล้มละลายจริงและตนเป็นผู้ทรงสิทธิเรียกร้องนั้นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 14* โดยเหตุที่เป็นเงื่อนไขที่จะเริ่มต้นคดีล้มละลายนั้นก็คือ ความไม่สามารถที่จะชำระหนี้และ/หรือหนี้สินล้นพ้นตัว โดยความไม่สามารถที่จะชำระหนี้ได้นั้นคือเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระลูกหนี้อยู่ในสถานะที่ไม่อาจชำระหนี้คืนได้ ดังที่ปรากฏในมาตรา 17** ส่วนหนี้สินล้นพ้นตัวนั้นหมายถึงทรัพย์สินของลูกหนี้ไม่ครอบคลุมหนี้สินของลูกหนี้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 19*** โดยเมื่อมีการร้องขอให้มีการเริ่มต้นคดีล้มละลายแล้ว ลูกหนี้ต้องมาให้ข้อมูลที่เป็นต่อศาลเพื่อพิจารณาว่าควรให้ลูกหนี้ล้มละลายหรือไม่ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 20+ ถ้าเงื่อนไขครบถ้วนศาลล้มละลายก็จะมีคำสั่งให้เริ่มต้นคดีล้มละลาย และต้องมีการประกาศคำสั่งนี้ให้สาธารณะชนทราบ และจะมีการแต่งตั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ (Insolvency administrator) ตามที่บัญญัติในมาตรา 27++

---

* Insolvency Statute (InsO) มาตรา 14 บัญญัติความว่า

“A creditor’s request shall be admissible if he has a legal interest in the opening of the insolvency proceedings and shows his claim, and the reason why insolvency proceedings should be opened, to the satisfaction of the court.”

** Insolvency Statute (InsO) มาตรา 17 บัญญัติความว่า

“Illiquidity shall be the general reason to open insolvency proceedings.

The debtor shall be deemed illiquid if he is unable to meet his mature obligations to pay. Illiquidity shall be presumed as a rule if the debtor has stopped payments.”

*** Insolvency Statute (InsO) มาตรา 19 บัญญัติความว่า

“Overindebtedness shall be also a reason to open insolvency proceedings for a corporation. Overindebtedness shall exist if the assets owned by the debtor no longer cover his existing obligations to pay. In the assessment of the debtor’s assets, however, the continuation of the enterprise shall be taken as a basis if according to the circumstances such continuation is deemed highly likely.”

+ Insolvency Statute (InsO) มาตรา 20 บัญญัติความว่า

“If the request to open insolvency proceedings is admissible the debtor shall disclose to the insolvency court such information as is necessary for a decision on the request.”

++ Insolvency Statute (InsO) มาตรา 27 บัญญัติความว่า

“If insolvency proceedings are opened the insolvency court shall designate an insolvency administrator.”

เห็นได้ว่าเงื่อนไขในการเริ่มต้นคดีล้มละลายในกรณีที่เจ้าหนี้ฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายนั้น กฎหมายเน้นที่การที่ลูกหนี้อยู่ในสถานะที่ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ และกรณีลูกหนี้เป็นบุคคลที่มีหนี้สินล้นพ้นตัวโดยมิได้มีการกล่าวถึงกรณีการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายโดยเฉพาะ แต่จากการศึกษาเห็นได้ว่าการที่ศาลจะมีคำสั่งให้เริ่มต้นคดีล้มละลายหรือไม่นั้น ศาลจะต้องมีการไต่สวนถึงเหตุอันเป็นมูลให้ลูกหนี้ล้มละลายจากคำร้องขอของเจ้าหนี้ และข้อเท็จจริงต่างๆ จากลูกหนี้ ดังนั้นหากเจ้าหนี้นำสิทธิเรียกร้องแม้จะตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดก็ตามแต่หากสิทธิเรียกร้องนั้นขาดอายุความแล้ว ก็ไม่เข้าเงื่อนไขในการสั่งให้ลูกหนี้ล้มละลาย

ส่วนผลของคำสั่งของศาลที่ให้เริ่มต้นเริ่มต้นคดีล้มละลายนั้น ประการหลักๆ ก็คือในส่วนลูกหนี้อำนาจในการจัดการหรือจำหน่ายทรัพย์สินจะถูกถ่ายโอนไปยังเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ดังที่บัญญัติในมาตรา 80* สำหรับฝ่ายเจ้าหนี้ดังที่กล่าวแล้วว่าจุดประสงค์ของกระบวนการล้มละลายนั้นก็เพื่อให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้อย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นเมื่อมีคำสั่งให้เริ่มต้นคดีล้มละลายแล้วเจ้าหนี้จะไม่สามารถบังคับชำระหนี้โดยส่วนตัวได้ จะสามารถได้รับชำระหนี้ได้ก็โดยการยื่นขอรับชำระหนี้ดังจะได้กล่าวในหัวข้อถัดไป

3.3.2 การยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

กฎหมายล้มละลายเยอรมันหรือ Insolvenzordnung ได้แบ่งประเภทของสิทธิเรียกร้องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายไว้มากมายซึ่งจะไม่ขอกล่าวโดยละเอียดในที่นี้ แต่สำหรับสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้โดยทั่วไปที่มีได้มีปริมสิทธิหรือสิทธิพิเศษอื่นๆ ตามที่กฎหมายล้มละลายบัญญัติไว้ สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ทั่วไปนี้จะไม่ได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาในคดีล้มละลายอย่างอัตโนมัติ แต่จะได้รับชำระหนี้ก็โดยวิธีการยื่นขอรับชำระหนี้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 28** โดยต้องยื่นต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งกำหนดว่า

* Insolvency Statute (InsO) มาตรา 80 บัญญัติความว่า

“Upon the opening of the insolvency proceedings the debtor's right to manage and transfer the assets involved in the insolvency proceedings shall be vested in the insolvency administrator.”

** Insolvency Statute (InsO) มาตรา 28 บัญญัติความว่า

ต้องไม่น้อยกว่า 2 สัปดาห์แต่ไม่มากกว่า 3 เดือน โดยจะต้องยื่นเป็นลายลักษณ์อักษรและต้องมีหลักฐานประกอบเพื่อยืนยันสิทธิเรียกร้องนั้นด้วยตามมาตรา 174* โดยจะต้องบรรยายถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องนั้นๆ และแนบเอกสารต่างๆ เช่น สัญญาหรือใบกำกับสินค้า เป็นต้น และแม้ว่าจะเป็นสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลก็ตามก็ต้องยื่นขอรับชำระหนี้ตามมาตรา⁴⁵เช่นกัน⁴⁵ และผลที่ตามมาประการหนึ่งของการยื่นขอรับชำระหนี้ก็คือ ทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่

โดยภายหลังจากที่มีการยื่นขอรับชำระหนี้แล้ว จะมีการกำหนดวันเพื่อให้การพิสูจน์สิทธิเรียกร้อง โดยทั้งเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะถูกเชิญให้เข้าร่วม หากไม่มีผู้ใดคัดค้านสิทธิเรียกร้องนั้นก็จะตั้งหลักฐานขึ้นในลักษณะเดียวกับสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลดังที่บัญญัติในมาตรา 178 วรรคท้าย** หรือหากมีการคัดค้านเจ้าหนี้ก็ต้องพยายามพิสูจน์ความมืออยู่จริงของสิทธิเรียกร้องให้ได้ ซึ่งเมื่อได้ผลประการใดแล้วคำตัดสินจะผูกพันทั้งเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์และเจ้าหนี้ทั้งปวงตามมาตรา 183***

“In the order opening the insolvency proceedings the creditors shall be required to file their claims in compliance with section 174 with the insolvency administrator within a definite period of time. Such period of time shall be fixed to extend over not less than two weeks and not more than three months.

* Insolvency Statute (InsO) มาตรา 174 บัญญัติความว่า

“The claim of a creditor of the insolvency proceedings must be filed in writing with the insolvency administrator. Such filing shall be accompanied by copies of the documents evidencing the claim.”

⁴⁵ European Judicial Network in civil and commercial matters, Bankruptcy – Germany [Online], 2 February 2010. Available from www.ec.europa.eu/civiljustice/brankruptcy/brankruptcy_ger_en.htm

** Insolvency Statute (InsO) มาตรา 178 วรรคท้าย บัญญัติความว่า

“For claims determined with their amount and rank, entry into the schedule shall have the legal effect of a final judgment with respect to the insolvency administrator and all creditors of the insolvency proceedings.”

*** Insolvency Statute (InsO) มาตรา 183 บัญญัติความว่า

จะเห็นได้ว่าแม้เป็นสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลก็ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้เพื่อให้ได้รับส่วนแบ่งชำระหนี้ในคดีล้มละลายเช่นกัน และมีผลให้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลดังกล่าวสะดุดหยุดอยู่ด้วย

เหล่านี้คือหลักกฎหมายล้มละลายเยอรมันที่ผู้เขียนยกมาเพียงสังเขป เพื่อให้พอเข้าใจหลักกฎหมายล้มละลายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับกรปรับใช้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาในคดีล้มละลายของระบบกฎหมายไทย โดยหลักกฎหมายของประเทศเยอรมันที่จะได้กล่าวต่อไปเป็นประการสุดท้ายก็คือ หลักกฎหมายว่าด้วยการบังคับคดี ซึ่งจะศึกษาในส่วนที่เป็นหลักการเบื้องต้นและกรอบเวลาในการร้องขอให้บังคับคดี

3.4 หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดี

ดังที่ทราบในตอนต้นแล้วว่าในระบบกฎหมายไทยนั้นภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาจะมีกรอบเวลาการดำเนินการอยู่ 2 ลักษณะคืออายุความของหนี้ตามคำพิพากษตามกฎหมายสารบัญญัติ และระยะเวลาบังคับคดีตามกฎหมายวิธีสบัญญัติ ในการศึกษาหลักกฎหมายต่างประเทศอันได้แก่หลักกฎหมายเยอรมันนั้น จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับระยะเวลาในการร้องขอให้มีการบังคับคดีตามคำพิพากษาด้วยว่ามีแนวคิด หรือหลักการปรับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างไร ในส่วนหัวข้อหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีของหลักกฎหมายเยอรมันนี้ จึงศึกษาในส่วนหลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับการบังคับคดี และเน้นที่กรอบเวลาในการบังคับคดีเป็นสำคัญ

การบังคับคดีตามกฎหมายเยอรมันนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความซึ่งรายละเอียดจะบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (German Code of Civil Procedure หรือ Zivilprozessordnung หรือ ZPO) บรรพ 8 ว่าด้วยการบังคับคดี (Enforcement หรือ Zwangsvollstreckung) ตั้งแต่มาตรา 704-945 อันเป็นการใช้อำนาจรัฐอย่างหนึ่ง โดยอาจใช้

“A decision with final and binding effect determining a claim or sustaining an objection shall be effective with respect to the insolvency administrator and all creditors of the insolvency proceedings.”

มาตรการยึดทรัพย์เฉพาะเจาะจง อาศัยสิทธิเรียกร้องหรือสินทรัพย์ประการอื่น การสาบานตนเกี่ยวกับทรัพย์สิน คำสั่งให้กระทำหรือห้ามกระทำการใดๆ การยึดทรัพย์มาขายทอดตลาด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อบังคับให้คำพิพากษาเกิดผลหรือเพื่อบังคับตามสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้โดยอาศัยเจ้าพนักงานบังคับคดี (The Bailiffs) เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการวินิจฉัยพิจารณาความแพ่ง เพราะเป้าหมายหนึ่งของวิธีพิจารณาความแพ่งของฝ่ายโจทก์ก็คือ ได้รับคำพิพากษาให้ตนชนะคดี และสามารถบังคับคดีด้วยความช่วยเหลือของเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งได้รับอำนาจมาตามกฎหมาย⁴⁶

เมื่อศาลมีคำพิพากษาบังคับให้คู่ความฝ่ายแพ้คดีกระทำการใดๆ แล้ว หากผู้นั้นไม่ยอมสมัครใจกระทำตามคำพิพากษา แม้ว่าจะไม่มีโทษใดๆ และไม่เป็นการละเมิดอำนาจศาลเพราะกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งออกแบบมาเพื่อรองรับข้อพิพาทของเอกชนและเป็นระบบกล่าวหา (Adversary Procedure) ซึ่งเริ่มต้นและดำเนินการโดยคู่ความ แต่คู่ความฝ่ายที่ชนะคดีก็สามารถบังคับคดีตามคำพิพากษาได้โดยอาศัยความช่วยเหลือจากศาลและเจ้าพนักงานบังคับคดี⁴⁷ โดยการบังคับคดีตามหลักกฎหมายเยอรมันนั้นจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการ⁴⁸ ซึ่งแบ่งเป็นเงื่อนไขทางวิธีพิจารณาความ และเงื่อนไขทางสารบัญญัติ ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีจะเป็นผู้มีหน้าที่ในการตรวจสอบโดยเป็นอิสระออกจากศาล

เงื่อนไขประการแรกเป็นเงื่อนไขในทางวิธีพิจารณาความ ซึ่งจะมีองค์ประกอบอยู่ 3 องค์ประกอบ⁴⁹ คือประการแรกจะต้องมีคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดฉบับสมบูรณ์เสียก่อน แต่ทั้งนี้การที่จะบังคับคดีได้นั้นอาจจะไม่จำเป็นต้องเป็นคำพิพากษาของศาลเสมอไป แต่อาจมีกรณีข้อตกลงหรือเครื่องมืออื่นที่สามารถบังคับได้ด้วย แต่ในที่นี้จะไม่กล่าวถึง ประการที่สอง คือคำพิพากษานั้นจะต้องมีเหตุที่จะบังคับคดีได้ กล่าวคือจะต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำเลย

⁴⁶ Harold Koch and Frank Diedrich, "Germany," *International Encyclopaedia of Law* (Civil Procedure) 1 (1997): 57.

⁴⁷ *Ibids.*, p. 91.

⁴⁸ European Judicial Network in civil and commercial matters, Enforcement of Judgements – Germany [Online], 2 February 2010. Available from www.ec.europa.eu/civiljustice/enforce_judgement/enforce_judgement_ger_en.htm

⁴⁹ Harold Koch and Frank Diedrich, "Germany," *International Encyclopaedia of Law* (Civil Procedure) 1 (1997): 125.

กระทำการอย่างใด ๆ กล่าวคือเป็นคำพิพากษาเชิงบังคับหรือคำพิพากษาให้กระทำ (Leistungsurteile) ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 3.2.1 และคำพิพากษานั้นจะต้องอยู่ในสภาพที่สามารถบังคับได้แล้วด้วยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมันมาตรา 704* และประการสุดท้ายเหตุที่จะบังคับคดีนั้นจะต้องกระทำต้องถูกหนีตามคำพิพากษา จึงจะสามารถยึดทรัพย์ อายัดสิทธิเรียกร้อง ขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนีได้ ซึ่งการที่จะได้คำสั่งดังกล่าวนี้ก็ต้องมีการยื่นคำร้องขอบังคับคดีต่อศาล

ศาลที่มีอำนาจออกหมายบังคับคดี แบ่งตามประเภทของการบังคับคดี กล่าวคือ หากเป็นการอายัดสิทธิเรียกร้อง ก็จะเป็นศาลที่ลูกหนีมีภูมิลำเนาอยู่ หากเป็นคำสั่งให้ลูกหนีกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ ก็จะเป็นศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดี และหากเป็นการยึดสังหาริมทรัพย์ ศาลที่มีอำนาจก็คือศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่⁵⁰

เงื่อนไขประการที่สองเป็นเงื่อนไขทางสารบัญญัติ การที่เจ้าหนี้จะบังคับคดีได้นั้นเจ้าหนี้จะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงสิทธิเรียกร้องที่มีต่อลูกหนี ซึ่งสิ่งที่สามารถนำมาพิสูจน์ได้ดีก็คือคำพิพากษาถึงที่สุดที่ให้จำเลยกระทำการและคำพิพากษานั้นสามารถบังคับได้แล้วนั่นเอง ส่วนในด้านของลูกหนีไม่จำเป็นต้องมีเงื่อนไขใดๆ แต่สำหรับการร้องขอให้ศาลออกคำสั่งอายัดทรัพย์ไว้ก่อนที่จะมีการบังคับคดีจริง ต้องแสดงให้เห็นว่ามาตรการดังกล่าวมีความจำเป็นเพื่อเป็นหลักประกันให้กับสิทธิเรียกร้องนั้นๆ

สำหรับวิธีการในการบังคับคดีประเภทต่างๆ เช่น การยึดสังหาริมทรัพย์ การยึดอสังหาริมทรัพย์ การอายัดทรัพย์สิน การขายทรัพย์สิน การแบ่งทรัพย์สิน การขับไล่ออกจากที่พิพาท เหล่านี้ล้วนมีรายละเอียดปลีกย่อยมากมายซึ่งสามารถศึกษาได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมัน ซึ่งมีได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับปัญหาอายุความของหนีตามคำพิพากษา

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมัน (ZPO) มาตรา 704 บัญญัติความว่า

"Enforcement takes place from final decisions, which are in force or declared provisionally enforceable."

⁵⁰ European Judicial Network in civil and commercial matters, Enforcement of Judgements – Germany [Online], 2 February 2010. Available from www.ec.europa.eu/civiljustice/enforce_judgement/enforce_judgement_ger_en.htm

จึงไม่ขออธิบายในที่นี้ ดังนั้น ประเด็นสำคัญที่ต้องศึกษาคือการบังคับคดีตามคำพิพากษาตามหลักกฎหมายเยอรมันนั้นมีการบอเวลาอย่างไร

จากการศึกษาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมัน (ZPO) แล้วเห็นว่ามิได้มีการบัญญัติถึงกรอบเวลาในการบังคับคดีไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาดังกล่าวดังเช่นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ของไทย แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะสามารถบังคับคดีเฝ้ากับลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด เพราะโดยปกติการบังคับคดีจะไม่เป็นผลสำเร็จหากลูกหนี้ไม่มีทรัพย์สินที่จะบังคับได้ เจ้าหนี้จึงสามารถร้องขอบังคับคดีได้อีกหากทราบถึงทรัพย์สินที่ถูกปกปิดหรือทรัพย์สินที่ได้มาใหม่ของลูกหนี้ แต่ทั้งนี้ก็สมควรมีกำหนดระยะเวลาเพราะมิฉะนั้นเจ้าหนี้ก็จะสามารถร้องขอบังคับคดีเมื่อใดก็ได้ ก็จะเป็นขัดต่อหลักปรัชญาทางแพ่งที่ว่าหนี้ควรต้องมีระยะเวลาสิ้นสุดมิใช่บุคคลใดเมื่อเป็นหนี้แล้วยอมตกอยู่ในสถานะเช่นนั้นตลอดกาล กรณีจึงควรที่จะกำหนดให้เจ้าหนี้ต้องชวนขวายบังคับคดีให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาที่กำหนดด้วย⁵¹ ดังนั้นการบังคับคดีตามหลักกฎหมายเยอรมันนั้นจึงมีกำหนดเวลาเช่นกัน แต่เป็นกำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดซึ่งมีกำหนดอายุความ 30 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน (BGB) มาตรา 197* กล่าวคือ เจ้าหนี้จะต้องร้องขอบังคับคดีภายในอายุความ 30 ปี ซึ่งเป็นกำหนดอายุความสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งนั่นเอง⁵² ซึ่งในระหว่างนี้หากเจ้าหนี้ยังไม่ใช้สิทธิบังคับคดีอย่างจริงจัง ลูกหนี้ก็ยังคงมีเสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินอยู่ และหากพ้นกำหนดเวลาไปแล้วเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็จะไม่มีสิทธิบังคับคดีได้อีกต่อไป⁵³

⁵¹ ศุภลักษณ์ จันทลาบุรณ, “ระบบการบังคับคดีทางแพ่ง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 202.

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 197 บัญญัติไว้ว่า

“Save in so far as otherwise provided, the limitation period is 30 years in the case of:
(3) claims that have been declared final and absolute,”

⁵² European Judicial Network in civil and commercial matters, Enforcement of Judgements – Germany [Online], 2 February 2010. Available from www.ec.europa.eu/civiljustice/enforce_judgement/enforce_judgement_ger_en.htm

⁵³ ปวีณ กุมาร, “ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี.” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), หน้า 58.

กล่าวโดยสรุปเมื่อศาลมีคำพิพากษาประเภทให้จำเลยกระทำกรใดๆ และคำพิพากษานั้นถึงที่สุดและสามารถบังคับได้แล้ว เจ้าหนี้จะเกิดสิทธิในการร้องขอบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษา ซึ่งจะต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอาจเป็นการยึดทรัพย์ อายัดสิทธิเรียกร้อง หรือคำสั่งให้กระทำหรือห้ามกระทำกรใดๆ แต่ทั้งนี้ในการร้องขอบังคับคดีนั้นก็มีการอบเวลาเช่นเดียวกัน โดยกรอบเวลาในการบังคับคดีตามหลักกฎหมายเยอรมันนั้นก็คืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 197 ซึ่งมีกำหนดอายุความ 30 ปีนั่นเอง

เมื่อเป็นอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 197 แล้ว การเริ่มต้นนับกำหนดเวลาในการบังคับคดีจึงควรเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 201* คือให้เริ่มนับเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุดแต่ต้องไม่ก่อนสิทธิเรียกร้องนั้นบังคับได้ ดังที่ได้อธิบายไว้ในหัวข้อ 3.1.4 และหากเจ้าหนี้ได้ทำการร้องขอบังคับคดี (Act of execution) โดยการยื่นคำร้องขอต่อศาลหรือผู้ที่มีอำนาจอย่างถูกต้อง ก็ย่อมมีผลทำให้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดดังกล่าวสะดุดหยุดลงและเริ่มนับอายุความใหม่อีกครั้งหนึ่งตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 212(2)** ดังที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 3.1.5.2.2

ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นเป็นหลักกฎหมายของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันที่เกี่ยวข้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา ทั้งในส่วนที่เป็นหลักกฎหมายแพ่งเกี่ยวกับอายุความ หลักกฎหมายว่าด้วยประเภทของคำพิพากษา หลักกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวข้อง และหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีในส่วนที่เกี่ยวข้อง กำหนดเวลาในการบังคับคดี ซึ่งทำให้เข้าใจถึงหลักกฎหมายนั้นๆ และความเกี่ยวข้องกันของหลัก

---

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 201 บัญญัติความว่า

“The limitation period for claims of the type referred to in § 197 Nos. 3 to 5, begins on the date when the decision becomes final and absolute, the enforceable title is created or the claim is established in the insolvency proceedings but not, however, before the claim arises. § 199 (5) applies mutatis mutandis.”

** ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 212 บัญญัติความว่า

“The limitation period begins anew if

(2) a judicial or official act of execution is performed or applied for.”

กฎหมายดังกล่าว ทำให้เข้าใจภาพรวมของระบบกฎหมายเยอรมันที่เกี่ยวข้องกับอายุความของ
หนี้ตามคำพิพากษา และสามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายไทยในประเด็น
ปัญหาต่างๆ ซึ่งจะได้วิเคราะห์โดยละเอียดในบทต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอายุความของ หนี้ตามคำพิพากษาในระบบกฎหมายไทยกับหลักกฎหมายเยอรมัน

เมื่อเจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีต่อลูกหนี้เป็นคดีแพ่งจนศาลมีคำพิพากษาให้เจ้าหนี้ชนะคดี ขั้นตอนต่อมาคือลูกหนี้จะต้องปฏิบัติตามคำพิพากษา เนื่องจากเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่ลูกหนี้จำต้องปฏิบัติ แต่หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษานั้นเจ้าหนี้ก็ย่อมต้องหาวิธีการอย่างไรอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้รับผลแห่งหนี้ตามคำพิพากษานั้น ซึ่งกฎหมายก็มีได้ปล่อยปละให้เจ้าหนี้ทำอะไรกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาก็ได้ โดยกฎหมายได้กำหนดวิธีการหรือกฎเกณฑ์ในกรณีดังกล่าวไว้ ซึ่งโดยปกติเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือชำระไม่ครบถ้วน เจ้าหนี้ก็ต้องร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีการบังคับคดีตามคำพิพากษานั้น ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี หรือมีเช่นนั้นเจ้าหนี้ก็อาจนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายล้มละลายได้วางไว้ แต่ไม่ว่าเจ้าหนี้จะดำเนินการกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยวิธีการใด กฎหมายที่ดีก็ต้องมีการวางกรอบเวลาในการดำเนินการไว้เพราะมิฉะนั้นจะเป็นภาระแก่ลูกหนี้และภาระต่อระบบเศรษฐกิจสังคมโดยรวมมากเกินไป ซึ่งกรอบเวลาในการดำเนินการบังคับคดีนั้นกฎหมายได้กำหนดชัดเจนในมาตรา 271 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าต้องดำเนินการภายในระยะเวลา 10 ปีนับแต่วันมีคำพิพากษาอันเป็นระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ แต่ในการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องในคดีล้มละลายนั้นยังคงมีปัญหาอยู่ เพราะในพระราชบัญญัติล้มละลายเองก็มีได้บัญญัติอะไรไว้เป็นพิเศษ จึงทำให้เป็นปัญหาว่าการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายนั้นจะมีกรอบเวลาเช่นไร เดิมศาลฎีกาวางหลักว่าการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายนั้นหนี้ตามคำพิพากษานั้นจะต้องยังไม่หมดสิทธิบังคับคดี (คำพิพากษาฎีกาที่ 942/2538 ฎ.) อันเห็นได้ว่าศาลพิจารณาจากระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี 10 ปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 แต่ภายหลังศาลฎีกาได้กลับหลักในการวินิจฉัยดังกล่าวโดยวางหลักใหม่ว่า ‘การนำหนี้ตามคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดแล้วมาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายนั้น มิใช่เรื่องของการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงไม่

อาจนำบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาบังคับคดีตามมาตรา 271 มาบังคับแก่กรณีได้ แต่เป็นกรณีฟ้องล้มละลายโดยอาศัยมูลหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดมีอายุความ 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5035/2541, 5596/2543, 7412/2543, 3017/2544, 6928/2544, 7104/2545 และ 5119/2549 เป็นต้น) แสดงให้เห็นว่าการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายนั้นต้องดำเนินการภายในกำหนดอายุความ 10 ปีตามมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นอายุความตามกฎหมายสารบัญญัติ

เมื่อศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้เช่นนี้จึงสามารถเข้าใจได้ว่าหนี้ตามคำพิพากษานั้นมีกำหนดอายุความ 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 และเมื่อมีอายุความแล้วก็ย่อมต้องนำบทเบ็ดเสร็จทั่วไปในเรื่องอายุความมาปรับใช้ด้วย แต่เมื่อนำมาปรับใช้แล้วจะเห็นได้ว่าเกิดปัญหาความไม่สอดคล้องต่างๆ ตามมาหลายประการดังที่ได้กล่าวไว้ในบทนำ และแสดงให้เห็นถึงปัญหาไว้ในบทที่ 2 ซึ่งในบทที่ 4 นี้จะได้ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบโดยละเอียดโดยนอกจากจะวิเคราะห์หลักกฎหมายหรือทฤษฎีกฎหมายในส่วนของระบบกฎหมายไทยแล้ว จะได้นำปัญหาทางกฎหมายต่างๆ เหล่านี้วิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายเยอรมันที่ได้วางหลักกฎหมายไว้ในบทที่ 3 ด้วย และนอกจากจะวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปรับบทเบ็ดเสร็จทั่วไปในเรื่องอายุความกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาแล้วได้ยังวิเคราะห์ปัญหาความไม่สอดคล้องของอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาในการปรับใช้กับกฎหมายลักษณะอื่นๆ ในระบบกฎหมายไทยด้วย เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีหรือกฎหมายล้มละลาย เป็นต้น ทั้งนี้ในการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหานอกจากจะต้องคำนึงถึงหลักกฎหมาย เจตนารมณ์ และการปรับใช้แล้ว ยังต้องคำนึงถึงหลักความยุติธรรมหรือความเป็นธรรมของคู่กรณีและผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจด้วยดังจะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบในส่วนต่อไป

4.1 ปัญหาทางกฎหมายในการนำบทเบ็ดเสร็จทั่วไปว่าด้วยอายุความมาปรับใช้กับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา

เบื้องต้นต้องขอกล่าวว่าการวิเคราะห์เปรียบเทียบในส่วนนี้ จะเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบในกรณีที่หนี้ตามคำพิพากษานั้นมีอายุความตามมาตรา 193/32 ดังที่แนวคำพิพากษาศาลฎีกาได้วางหลักไว้ และผลคือเมื่อหนี้ตามคำพิพากษามีกำหนดอายุความแล้วก็ย่อมต้อง

นำบทเบ็ดเสร็จทั่วไปในเรื่องอายุความซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 6 หมวด 1 มาปรับใช้ด้วย อันได้แก่ ความหมายและเจตนารมณ์ของอายุความ การเริ่มนับอายุความ การที่อายุความสะดุดหยุดลงและผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลง การสละประโยชน์แห่งอายุความ เป็นต้น ซึ่งผู้เขียนจะได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นหากหันตามคำพิพากษานั้นมีกำหนดอายุความตามมาตรา 193/32 ซึ่งแม้ในบางประเด็นหากหันตามคำพิพากษามีอายุความแล้วอาจพอสามารถหาแนวทางออกหรือแนวทางแก้ไขได้ แต่เมื่อวิเคราะห์โดยรวมทั้งหมดแล้วอาจเห็นว่ากรณีที่หันตามคำพิพากษานั้นมีอายุความนั้นไม่ถูกต้อง และหันตามคำพิพากษานั้นไม่มีกำหนดอายุความอันเป็นการพิสูจน์สมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

4.1.1 ปัญหาความสอดคล้องกับความหมายของอายุความ

ประเด็นแรก อายุความเป็นเรื่องของกฎหมายสารบัญญัติหรือกฎหมายวิธีพิจารณาคriminal หลักกฎหมายว่าด้วยอายุความในคดีแพ่งนั้นไม่ว่าจะพิจารณาจากอายุความในระบบกฎหมายไทยซึ่งบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ในประมวลแพ่งและพาณิชย์ หรือพิจารณาจากหลักกฎหมายเยอรมันซึ่งบัญญัติเรื่องอายุความไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง ทำให้เห็นได้ว่าทั้งประเทศไทย ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน และประเทศในระบบกฎหมาย Civil Law ส่วนใหญ่มองว่าอายุความเป็นเรื่องของกฎหมายสารบัญญัติ อันแตกต่างจากหลักกฎหมายอังกฤษซึ่งเป็นระบบ Common Law ที่จะมองอายุความเป็นเรื่องของกฎหมายวิธีสบัญญัติหรือวิธีพิจารณาความ แม้ว่าทั้งประเทศไทยและประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันจะเป็นประเทศในระบบ Civil Law ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายโรมัน อันมีแนวคิดเกี่ยวกับอายุความว่าเป็นเรื่องของระยะเวลาในการฟ้องคดีอันเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความก็ตาม ที่เป็นดังนั้นก็เนื่องมาจากกฎหมายโรมันมิได้มีการแบ่งแยกระหว่างสิทธิเรียกร้องซึ่งเป็นเรื่องทางสารบัญญัติกับการฟ้องคดีซึ่งเป็นเรื่องทางวิธีสบัญญัติอย่างชัดเจนดังเช่นในปัจจุบัน แต่เมื่อได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันขึ้นกลับมีความคิดเห็นว่าอายุความควรส่งผลกระทบต่อสิทธิเรียกร้องในทางกฎหมายสารบัญญัติมากกว่าทางกฎหมายวิธีพิจารณาความ จึงได้บัญญัติเรื่องอายุความไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันในบรรพ 1 บทบัญญัติทั่วไป ลักษณะ 5 ว่าด้วยอายุความ และเมื่อประเทศไทยได้จัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้นำประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันและประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากประมวลแพ่งเยอรมันอีกทีหนึ่งมาเป็นต้นแบบในการยกร่าง บทบัญญัติเรื่องอายุความของประเทศไทยจึงปรากฏอยู่ในประมวลแพ่งและพาณิชย์และมี

แนวคิดไปในทางเดียวกับหลักกฎหมายเยอรมันว่าอายุความเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเรียกร้องซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายสารบัญญัติไม่ใช่ระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ

แม้ว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย มาตรา 163 (เดิม) ซึ่งบัญญัติว่า “อันสิทธิเรียกร้องอย่างใด ๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับเสียภายในระยะเวลาอันกฎหมายกำหนดไว้ ท่านว่าตกเป็นอันขาดอายุความมิให้ฟ้องร้อง” อันอาจทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นเรื่องของวิธีพิจารณาเพราะกฎหมายห้ามมิให้นำมาฟ้องร้องต่อศาล แต่ภายหลังได้มีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้ตัดส่วนที่มีให้ฟ้องร้องออกดังเช่นมาตรา 193/9 ในปัจจุบันจึงทำให้แน่ชัดแล้วว่า การที่สิทธิเรียกร้องขาดอายุความนั้นเจ้าหนี้ยังสามารถฟ้องร้องคดีต่อศาลได้เพียงแต่สิทธิเรียกร้องนั้นจะมีความบกพร่องบางประการ เพราะหากลูกหนี้ยกข้อต่อสู้เรื่องอายุความมาตัดฟ้อง ศาลก็ย่อมมีคำพิพากษายกฟ้อง แต่หากลูกหนี้ไม่ยกข้อต่อสู้ดังกล่าวประเด็นเกี่ยวกับอายุความก็จะเป็นประเด็นในศาล และศาลก็ไม่สามารถอ้างเหตุอายุความมายกฟ้องเองได้ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/29

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าหลักกฎหมายเรื่องอายุความทั้งในระบบกฎหมายไทยและเยอรมันซึ่งเป็นระบบ Civil Law นั้น เป็นเรื่องกฎหมายสารบัญญัติอันกระทบต่อสิทธิเรียกร้องมิใช่เรื่องทางกฎหมายวิธีพิจารณาความซึ่งเป็นเรื่องการฟ้องคดี และผลของการที่ขาดอายุความนั้นมิได้ทำให้สิทธิเรียกร้องระงับแต่อย่างใด เพียงแต่หากนำสิทธิเรียกร้องที่ขาดอายุความมาฟ้องคดีและลูกหนี้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ศาลก็ย่อมมีคำพิพากษายกฟ้อง

ประเด็นต่อมา อายุความเป็นเรื่องของการกำหนดเวลาในการใช้สิทธิเรียกร้อง เห็นได้ชัดเจนจากมาตรา 193/9 ซึ่งบัญญัติว่า “สิทธิเรียกร้องใด ๆ ถ้ามิได้ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด สิทธิเรียกร้องนั้นเป็นอันขาดอายุความ” กล่าวคือเมื่อเกิดนิติสัมพันธ์ใด ๆ และเกิดสิทธิเรียกร้องขึ้นมา หากฝ่ายที่อาจถูกบังคับตามสิทธิไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ ฝ่ายผู้ทรงสิทธิก็สามารถบังคับตามสิทธินั้นได้ แต่การที่จะบังคับตามสิทธินั้นไม่อาจสามารถกระทำได้ด้วยตนเองเพราะจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นได้ จึงจำเป็นต้องพึ่งกระบวนการทางศาล โดยการใช้สิทธิเรียกร้องนี้ต้องมีลักษณะบังคับถึงขั้นฟ้องคดีต่อศาลไม่ใช่เพียงแค่การใช้สิทธิทวงถามชำระหนี้เท่านั้น และอาจขยายความรวมถึงการมอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัยด้วย ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าเจ้าหนี้แม้จะเป็นผู้ทรงสิทธิแต่ก็ไม่สามารถบังคับตามสิทธิเรียกร้องเองได้จะต้องมีการเรียกร้องหรือฟ้องร้องคดีต่อศาลเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจบางประการในการที่จะบังคับตามสิทธิหรือ

รับรองสิทธิเรียกร้องนั้นๆ สิ่งนั้นก็คือคำพิพากษาของศาลที่สามารถนำไปสู่การบังคับคดีหรือสามารถรับรองหรือแสดงสิทธิของผู้ทรงสิทธิได้อย่างมั่นคง ดังนั้นเมื่ออายุความเป็นกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดขึ้นเพื่อให้ใช้สิทธิเรียกร้องต่อศาลเพื่อให้ได้มาซึ่งคำพิพากษาของศาลอันนำไปสู่การบังคับคดีตามสิทธิเรียกร้องนั้นหรือคำพิพากษาอันแสดงสิทธิหรือรับรองสิทธิเรียกร้องนั้น จะมีความจำเป็นหรือไม่เพียงใดที่กฎหมายจะต้องกำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องอีก ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ผู้เขียนจะได้สรุปและนำเสนอแนวทางเมื่อได้วิเคราะห์ปัญหาในส่วนอื่นครบถ้วนแล้ว

ประเด็นต่อมา คือสิ่งใดบ้างที่ตกอยู่ในบังคับของอายุความ สิ่งใดบ้างที่ไม่ตกอยู่ในบังคับของอายุความ ที่ต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบในประเด็นนี้ก็เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างในระบบกฎหมายมิได้จำเป็นว่าจะต้องมีกำหนดอายุความเสมอไป ดังนั้นหันตามคำพิพากษาก็อาจไม่จำเป็นต้องมีกำหนดอายุความได้ ถ้าพิจารณาตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายจะเห็นว่าสิ่งที่ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของอายุความคือสิทธิเรียกร้อง ซึ่งในตัวบทภาษาอังกฤษใช้คำว่า Claim ดังนั้นสิ่งที่เป็นการอ้าง เช่น ฐานะแห่งกรรมสิทธิ์หรือฐานะของบิดามารดาในการปกครองบุตร หรือสิ่งที่เป็นการเรียกร้องไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับของอายุความ แต่ปัญหาคือสิทธิเรียกร้องคืออย่างไร เห็นว่าสิทธิเรียกร้องคือการที่บุคคลฝ่ายหนึ่งมีสิทธิที่จะฟ้องร้องบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อผลในทางกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง และสิทธิเรียกร้องมิได้มีเฉพาะในเรื่องหนึ่งแต่ยังรวมถึงเรื่องอื่นด้วย เช่น การฟ้องหย่าซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องอย่างหนึ่งที่จะให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเลิกเกี่ยวข้องกับคู่กันฉันสามีภรรยา สิ่งที่น่าพิจารณาเพิ่มเติมอีกคือสิทธิ (Rights) อย่างอื่นจะตกอยู่ในบังคับของอายุความหรือไม่ เช่น สิทธิมนุษยชน สิทธิการเลือกตั้ง เหล่านี้แม้จะเป็นสิทธิแต่ไม่อยู่ในบังคับของอายุความ มีสิทธิประการหนึ่งที่น่าพิจารณานำมาวิเคราะห์ก็คือสิทธิฟ้องร้องจะเป็นสิทธิเรียกร้องที่อยู่ในบังคับของอายุความหรือไม่ เห็นว่าสิทธิฟ้องร้องก็ไม่อยู่ในบังคับของอายุความเช่นกัน เช่น สิทธิฟ้องร้องขับไล่ผู้ที่แย่งการครอบครองในที่ดินที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ สิทธิฟ้องร้องเพิกถอนการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมโดยมิได้รับความยินยอมจากคู่สมรส (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 344/2531) เป็นต้น และสิทธิในการบังคับคดีก็ไม่ใช่สิทธิเรียกร้องแต่เป็นสิทธิตามกฎหมายวิธีพิจารณา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8325/2544) ซึ่งไม่ตกอยู่ในบังคับของอายุความเช่นกัน

เห็นได้ว่าการแยกแยะว่าสิ่งใดตกอยู่ในบังคับของอายุความตามกฎหมายไทย แม้ว่าจะพอกระทำได้แต่ยังขาดหลักเกณฑ์ที่แน่ชัด ซึ่งแตกต่างจากหลักกฎหมายเยอรมันที่มีการแบ่งประเภทของสิทธิ (rights) ไว้อย่างชัดเจนดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 กล่าวโดยสังเขป คือได้แก่

1) สิทธิทางเศรษฐกิจ (Economic rights) อันแบ่งได้อีกเป็น สิทธิเหนือทรัพย์สินที่มีรูปร่าง สิทธิในทางอุตสาหกรรม สิทธิที่ผู้ทรงสิทธิสามารถเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการบางอย่างหรืองดเว้นการกระทำบางอย่าง (ภาษาเยอรมันใช้คำว่า Anspruche) 2) สิทธิทางครอบครัว (Family rights) และ 3) สิทธิส่วนบุคคล (Personal rights) ซึ่งแน่นอนว่าสิทธิทางครอบครัวและสิทธิส่วนบุคคลย่อมไม่อยู่ในบังคับของอายุความ แต่สิทธิทางเศรษฐกิจซึ่งมีอยู่ 3 ประเภทนั้น หลักกฎหมายเยอรมันก็ได้วางหลักไว้ชัดเจนว่าเฉพาะสิทธิทางเศรษฐกิจประเภทสุดท้ายที่เรียกว่า Anspruche หรือสิทธิเรียกร้องเท่านั้นที่อยู่ในบังคับของอายุความ และนอกจากนี้ในบทบัญญัติในส่วนของอายุความเองมาตรา 194 ก็ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าสิทธิเรียกร้องในการให้ผู้อื่นกระทำการหรืองดเว้นการใด ๆ นั้นตกอยู่ภายใต้บังคับของอายุความ และได้วางหลักเพิ่มเติมในวรรค 2 ว่า แต่ทั้งนี้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายครอบครัวที่เป็นการตั้งหลักฐานสิทธิในอนาคตไม่ตกอยู่ในบังคับของอายุความ

ทั้งหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายเยอรมันแสดงให้เห็นว่าเฉพาะสิทธิเรียกร้อง (Claim ในภาษาอังกฤษหรือ Anspruche ในภาษาเยอรมัน) เท่านั้นที่อยู่ในบังคับของอายุความ ซึ่งมีได้มีความหมายกว้างขวางรวมถึงสิทธิ (Rights) ทุกประเภท ดังนั้นสิทธิประเภทอื่นๆ เช่น สิทธิฟ้องร้อง หรือสิทธิบังคับคดี ก็ไม่จำเป็นต้องอยู่ในบังคับของอายุความ และเมื่อนำมาพิจารณาถึงกรณีนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้ใช้สิทธิเรียกร้องของตนโดยฟ้องคดีต่อศาลจนศาลพิพากษาให้ชนะคดีบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ก่อนเป็นหนี้ตามคำพิพากษาขึ้น เห็นว่าหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวย่อมไม่ใช่สิทธิเรียกร้องตามปกติที่จะสามารถเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยฟ้องคดีต่อศาลได้อีก แต่จะเป็นกรณีที่หากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาให้ถูกต้องหรือครบถ้วนแล้ว เจ้าหน้าที่จะเกิดสิทธิบังคับคดีขึ้นซึ่งเป็นสิทธิตามกฎหมายวิธีพิจารณาความไม่ใช่สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายแพ่ง ซึ่งสิทธิบังคับคดีดังกล่าวย่อมไม่ตกอยู่ในบังคับของอายุความ

อันสรุปได้ว่าหากพิจารณาในแง่ด้านของความหมายของอายุความ คือ กำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับการใช้สิทธิเรียกร้องแล้ว ดังนี้ หนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเกิดจากเจ้าหน้าที่ใช้สิทธิเรียกร้องต่อศาลจนศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว ก็อาจไม่มีความจำเป็นต้องกำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องกันอีก แต่หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะเกิดสิทธิอย่างหนึ่งคือสิทธิบังคับคดีซึ่งเป็นสิทธิตามกฎหมายวิธีพิจารณาความซึ่งไม่ใช่สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายแพ่ง อันมีผลทำให้ไม่ตกอยู่ในบังคับของอายุความนั่นเอง

4.1.2 ปัญหาความสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของอายุความ

จากที่ได้ศึกษาเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติเรื่องอายุความทั้งใน ส่วนของกฎหมายไทยและกฎหมายเยอรมันนั้นเห็นว่าเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และเมื่อได้ศึกษา เพิ่มเติมก็จะทำให้เห็นได้ว่าไม่เฉพาะทั้งสองประเทศที่กล่าวมาเท่านั้น หลักกฎหมายโรมันซึ่งเป็น ประวัติศาสตร์กฎหมายของกลุ่มประเทศ Civil Law และกฎหมายของประเทศส่วนใหญ่ในโลกก็จะมี บทบัญญัติเรื่องอายุความและมีเจตนารมณ์เป็นไปในแนวทางที่มีได้แตกต่างกันมากนัก ซึ่งมีอยู่ หลายประการดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทก่อนๆ ในชั้นนี้จะได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบในกรณี อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาว่าสามารถตอบสนองหรือสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของ บทบัญญัติเรื่องอายุความหรือไม่ เพียงใด

ประการแรกซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นวัตถุประสงค์หลักของอายุความ ซึ่งวัตถุประสงค์ ประการสำคัญนี้มีมาตั้งแต่ครั้งกฎหมายโรมันและสืบทอดมายังกลุ่มประเทศระบบกฎหมาย Civil Law นั่นก็คือบทบัญญัติเรื่องอายุความมีเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณะ และความสงบ เรียบร้อยของประชาชน กล่าวคือมีนโยบายที่จะให้ข้อโต้แย้งในสิทธิสิ้นสุดในเวลาใดเวลาหนึ่ง (Interest rei publicae ut sit finis litium) ถ้าปล่อยให้เรียกร้องโต้แย้งกันได้ตลอดไป ก็อาจเป็น มูลเหตุชวนวิวาทไม่มีวันยุติลงได้ ซึ่งประเด็นนี้ในกรณีหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งได้มีคำพิพากษาของ ศาลอันเป็นองค์การตุลาการได้ตัดสินชี้ขาดแล้วคู่กรณีทั้งฝ่ายเจ้าหนี้และลูกหนี้จำเป็นต้องยอมรับผล แห่งคำพิพากษานั้น ดังนั้นปัญหาในการถกเถียงพิพาทในสิทธิเรียกร้องๆ ใดคงไม่มีอีกเพราะถือได้ ว่าข้อพิพาทต่างๆ ได้เป็นอันสิ้นสุดแล้ว

ประการที่สองมองในมุมของฝ่ายลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้อง การกำหนดอายุความก็ เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของฝ่ายลูกหนี้จากความไม่แน่นอนเกี่ยวกับการใช้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ อยู่ตลอดเวลา กล่าวคือจะต้องเตรียมตัวระแวดระวังว่าตนจะถูกฟ้องคดีเมื่อใดในขณะที่เจ้าหนี้ สามารถฟ้องคดีบังคับตามสิทธิเรียกร้องเมื่อใดก็ได้ ซึ่งเป็นการไม่เป็นธรรมแก่ฝ่ายลูกหนี้และด้วย เหตุที่ลูกหนี้ต้องเป็นกังวลไม่มีที่สิ้นสุดนี้ ย่อมทำให้เกิดความไม่มั่นคงต่อทรัพย์สินและกิจการของ ประชาชนอันส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้ การที่มีบทบัญญัติเรื่องอายุความขึ้นก็ เพื่อขจัดปัญหาเหล่านี้ และในกรณีหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งลูกหนี้ได้ถูกฟ้องคดีจนศาลพิพากษา แล้ว ความกังวลที่เกิดจากการที่ต้องเตรียมตัวสำหรับการที่จะถูกฟ้องคดีบังคับตามสิทธิเรียกร้อง คงไม่มีอีกต่อไป แต่แม้จะกลายเป็นหนี้ตามคำพิพากษาแล้วความกังวลก็อาจยังไม่หมดสิ้นเพราะ

หากลูกหนี้ยังชำระหนี้ตามคำพิพากษาไม่ครบถ้วน ลูกหนี้ก็อาจถูกยึดทรัพย์บังคับคดีได้ และในประเด็นการอาจถูกบังคับคดีภายหลังพิพากษาดังกล่าว กฎหมายก็ได้มีการจำกัดกรอบเวลาในการบังคับคดีชำระหนี้ตามคำพิพากษาไว้เช่นกัน แต่กรอบเวลาดังกล่าวมิใช่อายุความแต่เป็นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประการที่สามเป็นเรื่องเกี่ยวกับพยานหลักฐานและการพิจารณาคดีในศาล คือ เป็นธรรมดาที่เมื่อระยะเวลาได้ล่วงเลยไป พยานหลักฐานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล หรือพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุต่างๆ ย่อมลบลเลือนหายไปขาดความแน่นอนและความน่าเชื่อถือไป และก็เป็นกรยากแก่ฝ่ายลูกหนี้ที่จะต้องคอยเก็บรักษาพยานหลักฐานอันเป็นข้อต่อสู้ต่างๆ เพื่อนำมาต่อสู้คดีในศาล และเมื่อเป็นพยานหลักฐานที่ขาดความน่าเชื่อถือเสียแล้วก็ย่อมส่งผลกระทบต่อความยากลำบากในการพิจารณาคดีของศาล อาจต้องใช้เวลาอันยาวนานหรืองบประมาณมากขึ้นกว่าปกติและการพิพากษาให้ถูกต้องเป็นธรรมก็เป็นไปได้ยาก กฎหมายอายุความจึงได้มีการกำหนดเวลาในการใช้สิทธิเรียกร้องขึ้นเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว และในกรณีนี้ตามคำพิพากษาจะเห็นได้ว่าได้ผ่านขั้นตอนกระบวนการพิจารณาของศาล ซึ่งมีการนำสืบพยานหลักฐานและได้วินิจฉัยพยานหลักฐานต่างๆ เป็นที่เรียบร้อยแล้วจนได้คำตัดสินออกมาเป็นคำพิพากษา ดังนั้นภายหลังศาลมีคำพิพากษาปัญหาเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่ลบลเลือนไปหรือขาดความน่าเชื่อถือก็จะหมดไป เพราะสิทธิเรียกร้องนั้นได้รับการพิสูจน์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว เจตนารมณ์ของอายุความเกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐานจึงไม่ตอบสนองกรณีนี้ตามคำพิพากษาเท่าที่ควร แต่ทั้งนี้แม้เป็นหนี้ตามคำพิพากษาแล้วก็ยังอาจต้องเกี่ยวพันกับพยานหลักฐานบางประการ เช่นพยานหลักฐานเกี่ยวกับผลการชำระหนี้ตามคำพิพากษา เพราะอาจมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับภาระหนี้ในการบังคับคดีได้

ประการสุดท้ายคือการลงโทษผู้มีสิทธิแล้วปล่อยปละละเลยเพิกเฉยไม่ใช้สิทธิ และเป็นการป้องกันการใช้สิทธิโดยอำเภอใจของเจ้าหนี้อันอาจสร้างความเดือดร้อนแก่ฝ่ายลูกหนี้ได้ เพราะหากไม่มีอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องแล้วเจ้าหนี้แห่งสิทธิก็จะสามารถใช้สิทธิเรียกร้องเมื่อใดก็ได้ กฎหมายจึงกำหนดอายุความขึ้นเพื่อบังคับให้เจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้องภายในกำหนดเวลาที่กำหนดหากเกินกว่านั้นจะมีผลเสียเกิดขึ้น แต่กรณีนี้ตามคำพิพากษานั้นเจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิเรียกร้องของตนภายในกำหนดอายุความมาครั้งหนึ่งแล้วซึ่งแสดงให้เห็นว่าเจ้าหนี้มิได้ปล่อยปละละเลยในการใช้สิทธิเรียกร้องสมกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอายุความแล้ว จึงไม่มีเหตุผลอันใดที่จะมีกำหนดอายุความสำหรับหนี้ตามคำพิพากษาเพื่อลงโทษเจ้าหนี้ผู้ไม่ใช้สิทธิ

เรียกร้องอีก อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาจึงไม่ตอบสนองเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยอายุความในประการสุดท้ายนี้เช่นกัน

จึงสามารถสรุปได้ว่าการกำหนดอายุความสำหรับหนี้ตามคำพิพากษานั้นไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของอายุความ เพราะบทบัญญัติเรื่องอายุความมีขึ้นก็เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและความสงบเรียบร้อยของประชาชนโดยต้องการให้ข้อพิพาทใดๆ มีอันสิ้นสุด ซึ่งหนี้ตามคำพิพากษาย่อมแสดงให้เห็นว่าศาลได้ตัดสินข้อพิพาทนั้นๆ จนเป็นที่ยุติแล้ว และอายุความก็มีขึ้นเพื่อคุ้มครองลูกหนี้จากความไม่แน่นอนในการใช้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้โดยไม่มีที่สิ้นสุดอันส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจ แต่กรณีหนี้ตามคำพิพากษานั้นลูกหนี้อาจต้องกังวลต่อไปอีกเพราะเจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีจนศาลพิพากษาแล้ว นอกจากนั้นอายุความยังช่วยขจัดปัญหาเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่อาจลบล้างสัญญาหายซึ่งยากต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริง แต่หนี้ตามคำพิพากษานั้นได้ผ่านขั้นตอนในการพิสูจน์พยานหลักฐานจนศาลมีคำพิพากษาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และสุดท้ายอายุความมีขึ้นเพื่อลงโทษเจ้าหนี้ผู้ปล่อยปละละเลยไม่ใช้สิทธิเรียกร้องและป้องกันการใช้สิทธิเรียกร้องตามอำเภอใจ แต่กรณีหนี้ตามคำพิพากษานั้นเจ้าหนี้มิได้ปล่อยปละละเลยแต่อย่างใดแต่กลับได้บังคับใช้สิทธิเรียกร้องของตนโดยฟ้องคดีต่อศาลแล้วจึงไม่มีความจำเป็นใดที่จะต้องมีอายุความเพื่อลงโทษเจ้าหนี้ผู้ปล่อยปละละเลยไม่ใช้สิทธิเรียกร้องอีก ที่กล่าวมาข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าเมื่อพิจารณาในด้านเจตนารมณ์ของอายุความแล้วหนี้ตามคำพิพากษาไม่จำเป็นต้องมีกำหนดอายุความอีก

4.1.3 ปัญหาการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา

หากหนี้ตามคำพิพากษานั้นมีอายุความ 10 ปีตามบทบัญญัติมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังที่ศาลฎีกาตีความและปรับใช้แล้ว ผลที่ตามมาก็คือในการพิจารณาการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวจึงต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะอายุความในหมวดบทเบ็ดเสร็จทั่วไปในเรื่องการเริ่มนับอายุความ ซึ่งมาตราที่เป็นหลักทั่วไปในการพิจารณาการเริ่มนับอายุความก็คือมาตรา 193/12 ซึ่งบัญญัติว่า “อายุความให้เริ่มนับแต่ขณะที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องให้งดเว้นกระทำการอย่างใดให้เริ่มนับแต่เวลาแรกที่ฝ่าฝืนกระทำการนั้น” กล่าวโดยสรุปก็คืออายุความให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้หรือเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ

นั่นเอง ซึ่งนี่จะถึงกำหนดชำระเมื่อใดนั้นต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป เช่น หนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลา หนี้ก็จะถึงกำหนดชำระโดยพลัน หรือหนี้ที่มีเงื่อนไขเวลาในการชำระหนี้ หนี้จะถึงกำหนดชำระเมื่อถึงกำหนดเงื่อนไขนั้น ซึ่งเมื่อนำมาปรับใช้กับหนี้ตามคำพิพากษาแล้วจะเป็นเช่นไรนั้นจะได้กล่าวต่อไป แต่การเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้นยังมีปัญหาที่ควรพึงพิจารณาอีก ปัญหาหนึ่งนั่นก็คือ การเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาอาจมิได้พิจารณาตามมาตรา 193/12 ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น เพราะตามหลักกฎหมายไทยแล้วก่อนที่จะเกิดเป็นหนี้ตามคำพิพากษานั้นเดิมเป็นหนี้ทั่วไปตามปกติแต่เมื่อถูกเจ้าหนี้นำมาฟ้องคดีต่อศาล ผลคือทำให้อายุความสะดุดหยุดลงมาครั้งหนึ่ง และตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเริ่มนับอายุความภายหลังจากอายุความสะดุดหยุดลงด้วย นั่นก็คือมาตรา 193/15 วรรค 2 ที่บัญญัติว่า “เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดเวลาใด ให้เริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่เวลานั้น” ดังนี้จะปรับใช้กันอย่างไร ซึ่งสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบเกี่ยวกับปัญหาในการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาต่างๆ ได้ดังนี้

4.1.3.1 ปัญหาการปรับใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ดังที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้นว่าการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้นตามหลักกฎหมายไทยมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่สามารถนำมาพิจารณาได้ 2 มাত্রานั้นก็คือ มาตรา 193/12 อันเป็นหลักทั่วไปในการเริ่มนับอายุความคือให้เริ่มนับอายุความเมื่ออาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ และมาตรา 193/15 ซึ่งวางหลักว่าให้เริ่มนับอายุความใหม่เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุด เหตุที่เป็นปัญหาเช่นนี้เนื่องจากหลักกฎหมายของไทยในปัจจุบันวางหลักให้การฟ้องคดีเป็นเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง และเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วหนี้ตามคำพิพากษากลับมีอายุความอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นกับหนี้โดยทั่วไป คือเมื่อหนี้หรือสิทธิเรียกร้องเกิดขึ้นการเริ่มนับอายุความในครั้งแรกจะเริ่มนับเมื่อใดนั้นก็พิจารณาตามมาตรา 193/12 คือเริ่มนับเมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ และหากในช่วงที่อายุความยังไม่ครบกำหนดนั้น ลูกหนี้ได้รับสภาพหนี้โดยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ทำหนังสือรับสภาพหนี้ หรือชำระหนี้บางส่วน ผลคือทำให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับอายุความใหม่โดยพิจารณาตามมาตรา 193/15 คือให้เริ่มนับใหม่เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุด โดยปกติการทำหนังสือรับสภาพหนี้หรือการชำระหนี้ นั้นจะสิ้นสุดในทันทีทันใดและให้เริ่มนับอายุความใหม่ในวันรุ่งขึ้น และกำหนดอายุความที่เริ่มนับใหม่นั้นก็คือกำหนดอายุความของหนี้เดิมซึ่งอาจเป็น 2 ปี 5 ปี หรือ 10 ปีตามที่กฎหมายกำหนดก็ได้ แต่สำหรับกรณีหนี้ตามคำ

พิพากษาซึ่งเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่เดิมมาฟ้องคดีต่อศาลนั้นมีผลที่แตกต่าง เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ได้นำนี้มาฟ้องคดีต่อศาลผลตามกฎหมายในปัจจุบันคืออายุความสะดุดหยุดลง แต่การสะดุดหยุดลงของอายุความในกรณีเจ้าหน้าที่ฟ้องคดีนั้นกลับมิได้ทันทีทันใดแต่ยังคงมีอยู่ต่อไปตลอดการพิจารณาของศาลนี่คือสิ่งที่แตกต่างประการแรก และเมื่อศาลได้ตัดสินหรือพิพากษาแล้วก็อาจถือได้ว่าเมื่อนั้นเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดอันอาจพิจารณาการเริ่มนับอายุความใหม่ตามมาตรา 193/15 ได้ แต่ก็ยังมีผลที่ไม่สอดคล้องกันนั้นก็คือกำหนดอายุความที่เริ่มนับใหม่นั้นกลับไม่ใช่กำหนดอายุความเดิมแต่ให้เป็นการกำหนดอายุความตามมาตรา 193/32 คือ 10 ปีไม่ว่ากำหนดอายุความเดิมจะเป็นเท่าใด

ปัญหาในการปรับใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายในการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานี้ ผู้เขียนใคร่ขอวิเคราะห์ตั้งแต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เดิมก่อนมีการปรับปรุงแก้ไขเมื่อปี 2535 กล่าวคือกรณีที่เจ้าหน้าที่ฟ้องคดีต่อศาลผลคืออายุความสะดุดหยุดลงตามมาตรา 173(เดิม) แต่ก็ได้มีมาตรา 175(เดิม) บัญญัติว่า “เมื่อฟ้องคดีแล้วอายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าคดีจะได้วินิจฉัยถึงที่สุด หรือเสร็จไปเป็นประการอื่น” จึงทำให้เป็นปัญหาคิดว่าตามกฎหมายเดิมนั้นการฟ้องคดีต่อศาลมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงหรืออายุความสะดุดหยุดอยู่กันแน่ แต่ในที่สุดคณะกรรมการพิจารณาฯ ก็เห็นว่าทั้งสองมาตราดังกล่าววกว้างมาจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันในเรื่องอายุความสะดุดหยุดลง (แต่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันในปัจจุบันการฟ้องคดีมีผลให้อายุความสะดุดหยุดอยู่) เพื่อป้องกันการสับสนในการใช้กฎหมายจึงได้ปรับปรุงแก้ไขโดยตัดมาตรา 175(เดิม) เรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ออกและคงหลักการตามมาตรา 173(เดิม) ไว้ดังที่ปรากฏในมาตรา 193/14 ในปัจจุบัน ในปัญหาดังกล่าวหากพิจารณาตามกฎหมายเดิมแล้วเมื่อเจ้าหน้าที่ฟ้องคดีต่อศาลผลคืออายุความสะดุดหยุดลงตามมาตรา 173(เดิม) และสะดุดหยุดลงไปตลอดจนกว่าคดีจะได้วินิจฉัยถึงที่สุด แต่การที่จะต้องมีการเริ่มนับอายุความใหม่หรือไม่ประการใดต้องพิจารณาจากผลของคดี ซึ่งหากศาลพิพากษายกฟ้องในเนื้อหาก็คงไม่มีปัญหาอายุความให้ต้องพิจารณาอีก แต่หากยกฟ้องเนื่องจากฟ้องผิดศาลอายุความก็จะขยายไปอีก 6 เดือน หากยกฟ้องหรือจำหน่ายคดีเนื่องจากโจทก์ทิ้งฟ้องถอนฟ้องโดยที่ยังมีสิทธิฟ้องคดีใหม่ผลคือถือว่าอายุความไม่เคยสะดุดหยุดลง แต่หากศาลพิพากษาถึงที่สุดให้โจทก์ชนะคดีแล้วโอกาสที่จะเริ่มนับอายุความใหม่ก็จะมีได้เฉพาะในกรณีฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องซึ่งมีกำหนดอายุความ 10 ปีตามมาตรา 168(เดิม) ซึ่งจะต้องมีการยื่นฟ้องเป็นคดีให้บังคับตามสิทธิเรียกร้องในภายหลัง แต่ในกรณีโดยส่วนใหญ่เมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษามีสิทธิบังคับคดีตามความในมาตรา 271 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ซึ่งมีกำหนดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี 10 ปีแล้ว ก็ไม่มีเหตุอะไรที่เจ้าหนี้จะมาฟ้องบังคับให้ชำระหนี้ต่อไปภายในอายุความอีก¹ แม้ตามกฎหมายเดิมก็มีบทบัญญัติทำนองเดียวกับมาตรา 193/15 ในปัจจุบันคือมาตรา 181(เดิม) ซึ่งบัญญัติความในวรรค 2 ว่า “เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นสิ้นสุดเวลาใด ท่านให้เริ่มนับอายุความขึ้นใหม่แต่เวลานั้นสืบไป” แต่ท่านอาจารย์สุปัน พูลพัฒน์² ได้ให้ความคิดเห็นว่าการที่อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับใหม่ตามมาตรา 181 (เดิม) นี้ใช้เฉพาะกับกรณีการสะดุดหยุดลงโดยการรับสภาพหนี้ของลูกหนี้ตามมาตรา 172(เดิม) เท่านั้น ส่วนการที่อายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของเจ้าหนี้เช่นการฟ้องคดีนั้น การเริ่มนับอายุความใหม่จะมีหรือไม่หรือเป็นอย่างใดต้องพิจารณาจากผลของคดีดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

เห็นได้ว่าหากพิจารณาตามกฎหมายเดิมแล้วปัญหาดังกล่าวจะไม่ใช่เป็นปัญหาเพราะมีการวางหลักไว้อย่างชัดเจนว่าการเริ่มนับอายุความใหม่ตามมาตรา 181(เดิม) นั้นใช้กับกรณีอายุความสะดุดหยุดลงเนื่องจากการรับสภาพหนี้ของลูกหนี้เท่านั้น ส่วนการสะดุดหยุดลงของอายุความโดยการกระทำของเจ้าหนี้ก็นำไปสู่หนี้ตามคำพิพากษานั้นต้องพิจารณาจากผลของคดีซึ่งอาจไม่มีอายุความก็ได้ แต่เมื่อพิจารณาเทียบเคียงกับบทบัญญัติกฎหมายในปัจจุบันซึ่งแม้จะมีความแตกต่างกันไปบ้างในส่วนมาตรา 175(เดิม) ที่ถูกตัดออก แต่หากได้พยายามตีความไปในแนวทางเดิมแล้ว ก็จะได้ว่ามาตรา 193/15 วรรค 2 ในปัจจุบันเกี่ยวกับการเริ่มนับอายุความใหม่นั้นก็จะใช้เฉพาะกับกรณีอายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของลูกหนี้เท่านั้น ดังนั้นการเริ่มนับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือหนี้ตามคำพิพากษา (หากมีอายุความ) จะต้องพิจารณาตามบทบัญญัติมาตรา 193/12 คืออายุความให้เริ่มนับตั้งแต่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้

แต่ในกรณีดังกล่าวหากศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายเยอรมันแล้วจะพบว่า การเริ่มนับอายุความโดยทั่วไปนั้นเดิมประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันก่อนที่จะมีการแก้ไขปรับปรุงนั้นการเริ่มนับอายุความในกรณีทั่วไปนั้นก็เป็นอย่างเดียวกับการเริ่มนับอายุความตามประมวลแพ่งและพาณิชย์ของไทยมาตรา 193/12 คือให้เริ่มนับตั้งแต่ขณะอาจบังคับตามสิทธิ

¹ สุปัน พูลพัฒน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 300-302.

² เรืองเดียวกัน, หน้า 314.

เรียกร้องได้ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 198(เดิม) แต่ต่อมาภายหลังได้มีการแก้ไขหลักการในการเริ่มนับอายุความ โดยให้การเริ่มนับอายุความกรณีทั่วไปนั้นเริ่มนับเมื่อสิ้นปีปฏิทินในปีที่สิทธิเรียกร้องนั้นเกิดขึ้น และเจ้าหนี้ได้รู้ถึงการเกิดสิทธิเรียกร้องและรู้หรือควรจะรู้ถึงตัวลูกหนี้ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 199 และในส่วนของ การเริ่มนับอายุความใหม่เนื่องจากอายุความสะดุดหยุดลงนั้นในส่วนนี้แม้ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันจะบัญญัติไว้ในทำนองเดียวกับมาตรา 193/15 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ของไทย คือ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 202 แต่ในกรณีดังกล่าวไม่มีปัญหาสับสนใน การปรับใช้กับกรณีการเริ่มอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา เพราะการเริ่มนับอายุความใหม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตราดังกล่าวบัญญัติไว้ชัดเจนว่าใช้กับเรื่องอายุความสะดุด หยุดลงโดยการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ และเจ้าหนี้บังคับคดีเท่านั้น ส่วนกรณีที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีต่อศาล ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันในปัจจุบันนี้ให้ผลให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ ปัญหาในการเริ่ม นับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาจึงไม่ใช่หลักเรื่องการเริ่มนับอายุความใหม่เพราะเหตุที่อายุ ความสะดุดหยุดลงมาพิจารณาอยู่แล้ว

นอกจากการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาตามประมวล กฎหมายแพ่งเยอรมันจะไม่ใช้สับสนกับการเริ่มนับอายุความใหม่เนื่องจากอายุความสะดุดหยุดลง ดังได้กล่าวมาแล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันยังได้บัญญัติหลักการเริ่มนับอายุความของสิทธิ เรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดไว้โดยเฉพาะแยกออกต่างหากจากหลักทั่วไป ตามมาตรา 199 คือให้เริ่มนับเมื่อคำพิพากษานั้นเด็ดขาดและถึงที่สุด แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ก่อนสิทธิ เรียกร้องนั้นบังคับได้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 201 อันเห็นได้ว่าปัญหาในการปรับบทบัญญัติ แห่งกฎหมายในการพิจารณาการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาของหลักกฎหมาย เยอรมันนั้นมีความชัดเจน ไม่เกิดปัญหาในการบังคับใช้คือให้เริ่มนับเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุดแต่ หากในขณะนั้นยังไม่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ ก็ให้เริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำ พิพากษาเมื่อหนี้ตามคำพิพากษานั้นอาจบังคับได้นั้นเอง

กล่าวโดยสรุป ปัญหาในการปรับบทบัญญัติแห่งกฎหมายในการ พิจารณาการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาว่าจะต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/12 ซึ่งเป็นหลักในการเริ่มนับอายุความโดยทั่วไปคือเริ่มนับตั้งแต่ อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ หรือมาตรา 193/15 วรรค 2 ซึ่งเป็นการเริ่มนับอายุความใหม่ เนื่องจากเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดนั้น ก็น่าจะได้ข้อสรุปว่าในการเริ่มนับอายุ

ความของหนี้ตามคำพิพากษา (หากมีอายุความ) หรืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 นั้นต้องพิจารณาปรับบทบัญญัติแห่งกฎหมายมาตรา 193/12 อันเป็นบททั่วไปนั่นเอง

แม้จะทราบแล้วว่าในการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาหรืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 นั้นต้องพิจารณาตามมาตรา 193/12 คือตั้งแต่ขณะอาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป แต่ลักษณะของหนี้ตามคำพิพากษานั้นมีอยู่หลายลักษณะ เช่นคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาทันที หรือคำพิพากษาให้ลูกหนี้ผ่อนชำระหนี้ตามคำพิพากษาเป็นงวดๆ หรือคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาภายในกำหนดระยะเวลาหนึ่ง ดังนั้นการวินิจฉัยการเริ่มต้นนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้นจะเป็นอย่างไร ซึ่งสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบได้ดังนี้

4.1.3.2 ปัญหาการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษากรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาด

กรณีดังกล่าวคือกรณีที่เจ้าหนี้นำหนี้ที่ค้างชำระมาฟ้องเป็นคดีต่อศาลและศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดให้ลูกหนี้ชำระหนี้ทันทีตามคำพิพากษา โดยมีได้มีการผ่อนเวลาชำระหนี้หรือมีกำหนดเงื่อนไขในการชำระหนี้ตามคำพิพากษาเป็นงวดๆ แต่อย่างไร เช่นศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้ให้แก่โจทก์จำนวน 1,000,000 บาท และดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ของต้นเงินจำนวนดังกล่าวนับถัดจากวันฟ้องจนกว่าจะชำระเสร็จสิ้นแก่โจทก์ อันสามารถพบได้บ่อยครั้งโดยเฉพาะกรณีลูกหนี้ที่ไม่ได้เข้ามาสู้คดีหรือขาดนัดยื่นคำให้การหรือขาดนัดพิจารณา หรือไม่ได้มีการประนีประนอมยอมความใดๆ กับฝ่ายเจ้าหนี้ เช่นนี้หากลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาทันทีที่ศาลพิพากษาก็คงไม่มีปัญหาการนับอายุความแต่อย่างใด แต่หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษาเลย ทางหนึ่งฝ่ายเจ้าหนี้ก็ต้องดำเนินการบังคับคดีภายในระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี 10 ปีตามมาตรา 271 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หรืออีกทางหนึ่งเมื่อหนี้ตามคำพิพากษานั้นถึงเกณฑ์ฟ้องล้มละลาย เจ้าหนี้ก็สามารถนำหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวมาเป็นมูลฟ้องในคดีล้มละลายได้ ซึ่งศาลฎีกาวางหลักว่าต้องดำเนินการภายในกำหนดอายุความ 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 ดังนั้นจึงต้องพิจารณาว่า

อายุความของหนี้ตามคำพิพากษากรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาดดังกล่าวนี้จะเริ่มนับเมื่อใด เพราะย่อมมีผลต่อการพิจารณาเรื่องการขาดอายุความ

กรณีดังกล่าวมีปัญหาอยู่ว่าเมื่อหนี้ตามคำพิพากษามีอายุความการเริ่มนับอายุความก็ต้องพิจารณาตามมาตรา 193/12 ดังได้กล่าวมาแล้วคือตั้งแต่ขณะอาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ แต่หนี้ตามคำพิพากษานั้นจะอาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้เมื่อใด จะเป็นวันที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือวันที่คำพิพากษานั้นถึงที่สุดเพราะอาจเป็นคนละวันกันก็ได้ เช่นกรณีคตินั้นสามารถอุทธรณ์ได้หากลูกหนี้ไม่อุทธรณ์คำพิพากษา คำพิพากษาก็จะถึงที่สุดเมื่อพ้นระยะเวลาอุทธรณ์ซึ่งเป็นวันที่ล่วงเลยมาจากวันที่ศาลอ่านคำพิพากษาแล้ว ในประเด็นนี้หากพิจารณาตามมาตรา 193/12 แล้วก็เห็นว่าน่าจะต้องเริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาเพราะในขณะนั้นหนี้ตามคำพิพากษาย่อมถึงกำหนดชำระและเจ้าหนี้ก็สามารถบังคับคดีได้ทันที และถึงแม้ลูกหนี้จะอุทธรณ์คำพิพากษหากมิได้ขอทุเลาการบังคับคดีไว้เจ้าหนี้ก็สามารถบังคับคดีได้ทันที และผลของคำพิพากษานั้นย่อมผูกพันคู่ความทันที และผูกพันไปจนกว่าคำพิพากษานั้นจะถูกกลับ แก้ หรือยกเสีย ซึ่งความเห็นที่ว่าอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาในกรณีนี้ควรเริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลพิพากษานั้นมีคำพิพากษาฎีกาที่พอเทียบเคียงได้คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 2084-2085/2523 * ซึ่งวางหลักว่าหนี้เงินตามคำพิพากษาเกิดตั้งแต่วันที่ศาลพิพากษา ดังนั้นหากวิเคราะห์ในแนวทางนี้ก็จะสามารถเห็นได้ว่าอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้นให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาเพราะเมื่อนั้นเจ้าหนี้สามารถบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้แล้วซึ่งไม่ใช่วันที่ศาลพิพากษาถึงที่สุด

แต่หากวิเคราะห์ในอีกแนวทางหนึ่งโดยวิเคราะห์อิงจากถ้อยคำตามบทบัญญัติมาตรา 193/32 ที่ว่าสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดให้มีกำหนดอายุความ 10 ปี ในตัวบทบัญญัติมาตรานี้ใช้คำว่าคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด ซึ่งค่อนข้างชัดเจนหากจะให้เริ่มนับตั้งแต่ก่อนที่คำพิพากษาจะถึงที่สุดก็จะดูแปลกไป เพราะการเริ่ม

---

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2084-2085/2523 “หนี้เงินที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์นำมาขอรับชำระหนี้เป็นหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งตามมาตรา 145 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ให้ถือว่าผูกพันคู่ความนับตั้งแต่วันที่ศาลได้พิพากษา หนี้เงินตามคำพิพากษาจึงเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ศาลได้พิพากษา หากได้เกิดขึ้นตั้งแต่วันที่จำเลยรับคำบังคับไม่ หนี้เงินตามคำพิพากษาคดีแพ่งนั้น เป็นสิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษา ซึ่งตามมาตรา 168 (มาตรา 193/32 ในปัจจุบัน) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติให้มีกำหนดอายุความ 10 ปี”

นับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด กลับเริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ซึ่งการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาตั้งแต่ศาลพิพากษาถึงที่สุดนั้นก็แนวคำพิพากษาฎีกาเช่นกัน เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 5035/2541* เป็นต้น

ในประเด็นปัญหาดังกล่าวในส่วนของหลักกฎหมายต่างประเทศนั้นก็มิมีปัญหาเช่นกันว่าควรจะให้เริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาตั้งแต่เมื่อศาลพิพากษาหรือเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุด แต่ปัญหาดังกล่าวประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้แก้ปัญหาดังกล่าวโดยบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 201 ว่าการเริ่มนับอายุความของสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 197(3) นั่นก็คือสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุด ให้เริ่มนับเมื่อคำพิพากษาได้เด็ดขาดและถึงที่สุด จะเห็นได้ว่าตามหลักกฎหมายเยอรมันแล้วการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่คำพิพากษานั้นเด็ดขาดและถึงที่สุดทำให้หมดปัญหาในการถกเถียงกันอีก

ประเด็นปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างหนึ่งว่าการที่หนี้ตามคำพิพากษามีอายุความนั้นมีปัญหาในการปรับใช้กับบทเบ็ดเสร็จทั่วไปว่าด้วยอายุความ แต่หากมีความจำเป็นต้องวินิจฉัยเรื่องการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวผู้เขียนเห็นคล้ายไปในแนวทางแรกคือเมื่อศาลมีคำพิพากษา เพราะเมื่อนั้นหนี้ตามคำพิพากษาถึงกำหนดชำระและเจ้าหนี้สามารถบังคับคดีได้ทันที แต่หากหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความอีกต่อไปแต่นำไปสู่ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 แล้วการเริ่มนับระยะเวลาร้องขอบังคับคดีในกรณีดังกล่าวก็ต้องพิจารณาในอีกส่วนหนึ่งเพราะใช้หลักกฎหมายต่างกัน แต่หากเป็นกรณีอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 โดยแท้ซึ่งจะได้นำเสนอในส่วนต่อไปนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่าการเริ่มนับอายุความของสิทธิเรียกร้องกรณีดังกล่าวควรเริ่มนับเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก

---

* คำพิพากษาฎีกาที่ 5035/2541 “โจทก์นำหนี้ตามคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดแล้วมาเป็นมูลฟ้องขอให้จำเลยล้มละลาย มิใช่เรื่องการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ตามที่บัญญัติไว้ในภาค 4 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงไม่อาจนำบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาการบังคับคดีตามมาตรา 271 มาบังคับแก่กรณีนี้ได้ แต่เป็นกรณีที่โจทก์ฟ้องจำเลยกับพวกให้ล้มละลายโดยอาศัยมูลหนี้ตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้น ซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดมีอายุความ 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 การที่โจทก์นำคดีมาฟ้องขอให้จำเลยล้มละลายภายในกำหนดอายุความ 10 ปี นับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด โจทก์จึงมีสิทธิให้นำหนี้ดังกล่าวมาฟ้องให้จำเลยกับพวกล้มละลายได้”

ถ้อยคำตามมาตรา 193/32 ดังกล่าวเอง กล่าวคือหากอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดก็ควรให้เริ่มนับเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุดมิใช่วันที่ศาลมีคำพิพากษาประกอบกับเมื่อเทียบเคียงกับหลักกฎหมายเยอรมันแล้ว เห็นว่าควรให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่เมื่อคำพิพากษานั้นถึงที่สุด

4.1.3.3 ปัญหาการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษากรณีศาลพิพากษาตามยอมโดยมีกำหนดชำระหนี้เป็นงวดๆ

กรณีนี้โดยส่วนใหญ่เกิดจากเมื่อเจ้าหนี้ได้นำคดีมาฟ้องต่อศาลเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้ว ลูกหนี้ได้เข้ามาในคดีและได้มีการเจรจากับเจ้าหนี้เพื่อขอประนีประนอมยอมความโดยอาจจะมีการเจรจากันมาก่อนแล้วนอกศาลโดยกำหนดข้อตกลงเงื่อนไขต่างๆ ในการชำระหนี้คืน และนำข้อตกลงนั้นมาร่างเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความและให้ศาลพิพากษาตามยอมนั้น หากศาลเห็นว่าข้อตกลงดังกล่าวบังคับได้และไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนศาลก็จะพิพากษาไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น โดยส่วนใหญ่จะมีการวางเงื่อนไขในการชำระหนี้คืนโดยให้ผ่อนชำระหนี้คืนเป็นงวดๆ และหากผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมดและให้เจ้าหนี้สามารถบังคับคดีได้ทันที กรณีดังกล่าวก็ถือว่าเป็นหนี้ตามคำพิพากษาอีกลักษณะหนึ่ง

ปัญหาแรกที่ต้องพึงพิจารณาก่อนก็คือหากมีลักษณะเป็นอายุความกรณีหนี้ตามคำพิพากษาโดยมีเงื่อนไขในการผ่อนชำระหนี้เป็นงวดๆ ดังกล่าวจะต้องใช้กำหนดอายุความใดจะเป็น 10 ปีตามมาตรา 193/32 คือเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุด หรือ 5 ปีตามมาตรา 193/33(2)* เพราะเป็นสิทธิเรียกร้องในเงินที่ต้องชำระเพื่อผ่อนหนี้คืนเป็นงวดๆ ดังนั้นมีแนวคำพิพากษาฎีกาวางบรรทัดฐานไว้ว่าสิทธิเรียกร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความ แม้มีข้อความว่าลูกหนี้จะผ่อนชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เป็นรายเดือนก็มีอายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 มิใช่มีอายุความ 5 ปี ตามมาตรา 193/33 เพราะมิใช่เงินที่ต้องผ่อนชำระเพื่อผ่อนหนี้คืนเป็นงวดๆ (คำพิพากษาฎีกาที่ 6749/2539, 4815/2547) ซึ่งแม้จะได้วินิจฉัยเกี่ยวกับสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาล แต่ก็สามารถ

* มาตรา 193/33 บัญญัติว่า "สิทธิเรียกร้องดังต่อไปนี้ให้มีกำหนดอายุความห้าปี

(2) เงินที่ต้องชำระเพื่อผ่อนหนี้คืนเป็นงวดๆ"

เทียบเคียงกับหนี้ตามคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความในศาลได้ด้วย นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาฎีกาที่ 3958/2534 ซึ่งวินิจฉัยไว้โดยตรงว่า “หนี้จำนวนแรกในคดีแพ่งหมายเลขคดีแดงที่ 12865/2520 ศาลมีคำพิพากษาตามยอมเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2520 ลูกหนี้กับพวกลยอผ่อนชำระเป็นเงินรายเดือนไม่ต่ำกว่าเดือนละ 20,000 บาท งวดแรกชำระภายในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2520 งวดต่อไปทุกวันที่ 10 ของเดือน ดังนี้ มูลหนี้ดังกล่าวเป็นสิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาชั้นที่สุดของศาลจึงมีอายุความ 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 168 (มาตรา 193/32 ในปัจจุบัน)”

สำหรับกำหนดอายุความของหนี้ตามคำพิพากษากรณีมีเงื่อนไขในการผ่อนชำระหนี้ตามหลักกฎหมายเยอรมันนั้นได้มีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างไปจากหลักกฎหมายไทย เพราะประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันทั้งในส่วนของก่อนมีการแก้ไขและหลังมีการแก้ไข หากเป็นสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดแต่มีเงื่อนไขในการชำระหนี้เป็นงวดๆ ในอนาคต เช่นนี้ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันวางหลักให้กลับไปใช้กำหนดอายุความตามปกติ คือหากเป็นก่อนการแก้ไขจะเป็นมาตรา 197(เดิม) คืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่ผ่อนชำระเป็นงวดๆ คือ 4 ปี แต่หากเป็นประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันในปัจจุบัน มาตรา 197 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับกำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดซึ่งโดยปกติกำหนดให้มีอายุความ 30 ปี แต่ก็ได้มีการบัญญัติยกเว้นไว้ในวรรค 2 ของมาตราเดียวกันว่าหากเป็นกรณีที่หนี้จะถึงกำหนดชำระในอนาคตก็ให้ใช้กำหนดอายุความตามปกติ นั่นคือ 3 ปี แต่ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่าแม้จะมีการกำหนดอายุความแตกต่างไปจากอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดแต่ก็ยังคงถือว่าเป็นสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดอยู่นั่นเอง

กล่าวโดยสรุปในประเด็นปัญหานี้เห็นว่าแม้หลักกฎหมายของประเทศไทยและหลักกฎหมายเยอรมันจะแตกต่างกันดังได้กล่าวมาแล้ว แต่หลักกฎหมายของไทยนั้นมิได้มีการเขียนยกเว้นไว้อย่างชัดเจนดังเช่นประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน เนื่องจากหนี้ดังกล่าวยังคงเป็นหนี้ตามคำพิพากษาอยู่และหากมีกำหนดอายุความจริงก็เห็นควรใช้กำหนดอายุความ 10 ปีตามมาตรา 193/32 ซึ่งจะเหมาะสมกว่าการกลับไปใช้กำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ต้องชำระเพื่อผ่อนทุนคืนเป็นงวด ๆ 5 ปี ตามมาตรา 193/33(2) นอกจากนี้สอดคล้องกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี 10 ปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 มากกว่าด้วย

ต่อมาปัญหามีอยู่ว่านี่ตามคำพิพากษาในลักษณะมีเงื่อนไขในการผ่อนชำระหนี้เป็นงวดๆ ดังกล่าวจะเริ่มต้นนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษากันอย่างไร ในกรณีนี้ เห็นว่าหากมีลักษณะเป็นอายุความแล้วย่อมต้องนำหลักการเริ่มนับอายุความตามมาตรา 193/12 มาปรับใช้ดังได้กล่าวมาแล้ว แต่เนื่องด้วยในกรณีนี้เจ้าหนี้ไม่อาจบังคับตามสิทธิทั้งหมดได้ทันที เพราะหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ เนื่องจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้ตรงตามเงื่อนไขในสัญญา ประนีประนอมยอมความอย่างถูกต้องสม่ำเสมอ อายุความก็จะยังไม่เริ่มนับแต่หากเมื่อใดที่ลูกหนี้ ผิดนัดชำระหนึ่งงวดใดงวดหนึ่ง ซึ่งโดยส่วนใหญ่ในสัญญาประนีประนอมยอมความจะถือว่าผิดนัด ทั้งหมดเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาข้อกฎหมายดังกล่าวจะได้กล่าวต่อไป เมื่อนั้นถือว่าเจ้าหนี้สามารถบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้แล้ว เมื่อนั้นอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาจึงจะเริ่มนับ

แต่ถ้าหากว่าสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวไม่มีข้อตกลงที่ว่า หากลูกหนี้ผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมดแล้ว ท่านอาจารย์ไพโรจน์ วายุภาพ ได้มีความเห็นตามหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 6109/2550 ว่า “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/12 ให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่วันที่อาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป หนี้ถึงกำหนดชำระเมื่อไร เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิบังคับเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยการฟ้องคดีได้ตั้งแต่นั้น ตามมาตรา 203 และมาตรา 213 ไม่จำเป็นต้องให้ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดเสียก่อน ดังนั้น การที่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยการฟ้องคดีได้ตั้งแต่วันดังกล่าวแล้ว และมีสิทธิฟ้องบังคับคดีได้ทั้งหมด โดยไม่ต้องนำข้อ 4 (ข้อตกลงที่ว่าหากจำเลยผิดนัดงวดหนึ่งงวดใดให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมด และยอมให้บังคับคดีได้ทันที) มาพิจารณา ส่วนสัญญาข้อ 4 ดังกล่าวน่าจะใช้กับการบังคับคดีเท่านั้น” เห็นได้ว่าท่านอาจารย์ไพโรจน์ วายุภาพ มองว่านี่ตามคำพิพากษาในกรณีดังกล่าวมีอายุความและเริ่มนับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/12 จึงทำให้เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษาเมื่อใด อายุความจะเริ่มนับเมื่อนั้น โดยไม่จำเป็นต้องมีข้อสัญญาว่าหากจำเลยผิดนัดงวดหนึ่งงวดใดให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมด และยอมให้บังคับคดีได้ทันที ซึ่งในส่วนนี้หากหนี้ตามคำพิพากษามีอายุความผู้เขียนก็เห็นคล้อยกับความเห็นดังกล่าว แต่หากเป็นเรื่องของการบังคับคดีแล้วหากไม่มีข้อตกลงดังกล่าวระยะเวลาเรียกร้องให้บังคับคดีจะเริ่มนับเมื่อใด เพราะตอนท้ายของหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกานี้กล่าวว่าสัญญาข้อนี้น่าจะใช้กับการบังคับคดีเท่านั้นเป็นทำนองว่าหากไม่มีสัญญาข้อนี้ก็อาจไม่สามารถบังคับคดีเอา กับหนี้ทั้งจำนวนได้ ซึ่งปัญหาในการเริ่มต้นนับระยะเวลาเรียกร้องให้บังคับคดีในกรณีนี้จะได้พิจารณาส่วนต่อไป

แต่สำหรับในกรณีการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษามีกำหนดชำระหนี้เป็นงวดๆ หากพิจารณาตามหลักกฎหมายเยอรมันแล้ว เห็นว่าหากเป็นสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดซึ่งมีเงื่อนไขผ่อนชำระเป็นงวดๆ แล้ว ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 197 วรรค 2 วางหลักให้กลับไปใช้กำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องโดยทั่วไปคือ 3 ปีแทนที่จะเป็น 30 ปีดังเช่นสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดโดยปกติ ซึ่งเห็นได้ว่ากำหนดอายุความนั้นแตกต่างกันอย่างมาก จึงมีปัญหว่าหลักเกณฑ์ในการเริ่มนับอายุความของกรณีดังกล่าวจะเป็นเช่นไร ถ้าใช้หลักการเริ่มนับอายุความโดยทั่วไปตามมาตรา 199 แล้วจะเริ่มนับเมื่อสิ้นปีปฏิทินในปีที่สิทธิเรียกร้องนั้นเกิดขึ้น และเจ้าหนี้ได้รู้ถึงการเกิดสิทธิเรียกร้อง และรู้หรือควรจะรู้ถึงตัวลูกหนี้ แต่หากใช้หลักเกณฑ์การเริ่มนับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในมาตรา 201 คือให้เริ่มนับเมื่อคำตัดสินเด็ดขาดและถึงที่สุดแต่ทั้งนี้จะต้องไม่ก่อนสิทธิเรียกร้องนั้นบังคับได้ ก็มีปัญหายู่ว่าควรใช้หลักเกณฑ์การเริ่มนับอายุความตามมาตราใด ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อยังคงเป็นสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดอยู่ก็จะต้องบังคับตามมาตรา 201 และในส่วนท้ายของมาตราดังกล่าวก็ได้วางหลักว่าต้องเริ่มนับเมื่อสิทธิเรียกร้องนั้นบังคับได้หรือหนี้ถึงกำหนดชำระด้วย ดังนั้นเห็นว่าแม้หลักกฎหมายเกี่ยวกับกำหนดอายุความจะแตกต่างกัน แต่หลักเกณฑ์ในการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้นไม่แตกต่างกัน คือเมื่อหนี้ตามคำพิพากษาที่ผ่อนชำระเป็นงวดๆ นั้นถึงกำหนดชำระนั่นเอง

สรุปได้ว่าในกรณีหนี้ตามคำพิพากษาที่มีเงื่อนไขการผ่อนชำระหนี้เป็นงวดๆ นั้นหากต้องมีกำหนดอายุความแล้วเห็นว่าควรใช้กำหนดอายุความ 10 ปีตามมาตรา 193/32 มากกว่าอายุความ 5 ปีตามมาตรา 193/33(2) และใช้หลักเกณฑ์ในการเริ่มนับอายุความของกรณีดังกล่าวตามมาตรา 193/12 คือเมื่ออาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ นั่นคือเมื่อลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ตามคำพิพากษาในงวดใดงวดหนึ่ง ซึ่งในประเด็นปัญหานี้หากหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความแล้วก็จะไม่มีปัญหาการเริ่มนับอายุความดังที่ได้วิเคราะห์มาแต่อย่างใด แต่อาจนำไปสู่การพิจารณาเรื่องการเริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ซึ่งจากการศึกษาในเบื้องต้นหลักเกณฑ์การเริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีในกรณีดังกล่าวตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาก็มิได้แตกต่างไปจากหลักเกณฑ์การเริ่มนับอายุความมากนักซึ่งจะได้นำเสนอต่อไป

4.1.3.4 ปัญหาการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษากรณีศาล พิพากษาตามยอมโดยมีเงื่อนไขในการชำระหนี้

กรณีนี้มีได้แตกต่างจากกรณีในหัวข้อที่แล้วมากนัก เพียงแต่แทนที่จะกำหนดเงื่อนไขในสัญญาประนีประนอมยอมความว่าให้ลูกหนี้ผ่อนชำระหนี้ตามคำพิพากษาเป็นงวดๆ แต่มีการกำหนดเงื่อนไขในการชำระหนี้แทน เช่น มีข้อตกลงในสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลพิพากษตามยอมนั้นว่าให้ลูกหนี้ชำระหนี้จำนวน 1,000,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 ของต้นเงินจำนวนดังกล่าวนับถัดจากวันฟ้องจนกว่าจะชำระเสร็จสิ้นแก่โจทก์ภายในกำหนดระยะเวลา 6 เดือนนับแต่วันที่ศาลพิพากษาเป็นต้น กรณีนี้การเริ่มนับอายุความก็ยังคงต้องพิจารณาตามมาตรา 193/12 คือตั้งแต่ขณะอาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ คือเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาในการชำระหนี้นั่นเอง ซึ่งในประเด็นนี้จะไม่ประเด็นเกี่ยวกับกำหนดอายุความที่ใช้เพราะไม่มีลักษณะการชำระหนี้เป็นงวดๆ และไม่มีประเด็นว่าเริ่มนับตั้งแต่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำพิพากษาถึงที่สุดเพราะยอมล่วงหน้าทั้งสองเวลาดังกล่าวมาแล้ว แต่มีประเด็นที่ต้องพึงสังเกตเพียงเล็กน้อย กล่าวคือกำหนดเวลาในการชำระหนี้ดังเช่นในกรณีตัวอย่างที่ให้ชำระหนี้ภายใน 6 เดือนนั้น ต้องพิจารณาถ้อยคำตามคำพิพากษาให้ดีว่าให้จำเลยชำระหนี้ภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือวันที่คำพิพากษาถึงที่สุด เพราะเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว ย่อมผูกพันคู่ความทุกฝ่ายให้ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษานั้น

ประเด็นดังกล่าวหากพิจารณาตามประมวลแพ่งเยอรมันแล้วเห็นว่า มาตรา 201 บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าให้เริ่มนับเมื่อคำตัดสินเด็ดขาดและถึงที่สุด แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ก่อนสิทธิเรียกร้องนั้นบังคับได้ กล่าวคือในกรณีนี้จะไม่เริ่มนับอายุความตั้งแต่ศาลพิพากษาถึงที่สุด เพราะในขณะนั้นยังไม่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้เนื่องจากยังอยู่ในเงื่อนไขการชำระหนี้แต่จะเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาเมื่อพ้นกำหนดเวลาชำระหนี้แล้วลูกหนี้ไม่ยอมชำระหนี้ซึ่งเป็นไปตามความในมาตรา 201 ในส่วนท้าย

สรุปได้ว่าในประเด็นการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาในกรณีศาลพิพากษตามยอมโดยมีเงื่อนไขในการชำระหนี้ ให้เริ่มนับอายุความตามหลักเกณฑ์ มาตรา 193/12 คือตั้งแต่ขณะบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ ก็คือเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาในการชำระหนี้นั่นเอง ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับหลักกฎหมายเยอรมัน แต่ก็อีกเช่นกันหากหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีกำหนดอายุความแล้ว ปัญหาดังกล่าวจะเป็นเรื่องของกรณีสืบต้นนับระยะเวลา

ร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ซึ่งจะได้วิเคราะห์ต่อไปในหัวข้อปัญหาเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีในหัวข้อย่อย 4.2.1.3

4.1.4 ปัญหาเกี่ยวกับการสะดุดหยุดลงของอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา

เมื่อหนี้ตามคำพิพากษามีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ผลที่ตามมาเป็นประการสำคัญคือ อายุความย่อมสะดุดหยุดลงได้ด้วยเหตุต่างๆ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193/14 ซึ่งผลประการสำคัญนี้แตกต่างจากระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความซึ่งไม่สามารถสะดุดหยุดลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวแล้วยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี ซึ่งหากอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสสามารถสะดุดหยุดลงได้ด้วยเหตุต่างๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้วจะเกิดผลทางกฎหมายหรือประเด็นปัญหาอย่างไร ซึ่งในหัวข้อนี้จะเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการสะดุดหยุดลงของอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา โดยแบ่งเป็น 3 หัวข้อใหญ่ คือ การที่อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของลูกหนี้ การที่อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของเจ้าหนี้ และผลของการที่อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสสะดุดหยุดลงต่อผู้ค้าประกัน ดังนี้

4.1.4.1 ปัญหาการสะดุดหยุดลงของอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาโดยการกระทำของลูกหนี้

อายุความตามปกติสามารถสะดุดหยุดลงได้โดยการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ ซึ่งได้แก่ การทำเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ ชำระหนี้ให้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย ให้ประกัน หรือกระทำการใดๆ อันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เห็นเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้ตามลิตธิเรียกร้อง ซึ่งเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(1) ซึ่งเจตนารมณ์ของการที่อายุความสะดุดหยุดลงเนื่องจากลูกหนี้ได้รับสภาพหนี้ คือ เมื่อเจตนารมณ์ของบทบัญญัติเรื่องอายุความนั้นมีขึ้นเพื่อคุ้มครองและปกป้องประโยชน์ของลูกหนี้ กล่าวคือ มิให้ลูกหนี้ต้องเป็นกังวลหรือมีภาระผูกพันในหนี้สินใดๆตลอดไป และประโยชน์ในด้านพยานหลักฐานที่นับวันจะยิ่งพิสูจน์ยากขึ้นเรื่อยๆ และลูกหนี้ไม่ต้องคอยเก็บรักษาพยานหลักฐานต่างๆ อันเป็นข้อต่อสู้ไว้เพื่อ

ต่อผู้คดีในศาลหากเจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิเรียกร้องฟ้องตนเป็นคดีต่อศาล แต่เมื่อลูกหนี้ได้กระทำการใดๆ อันเป็นการรับสภาพหนี้แล้วก็แสดงว่าลูกหนี้มีต้องการรับความคุ้มครองจากกฎหมายว่าด้วยอายุความอีก และอีกทั้งการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้นั้นก็ทำให้ความไม่แน่นอนของสิทธิเรียกร้องนั้นๆ หดไปอันเป็นประโยชน์ในด้านพยานหลักฐานในอีกทางหนึ่ง ดังนั้นกฎหมายจึงบัญญัติให้อายุความสะดุดหยุดลง โดยผลคือระยะเวลาที่ล่วงไปก่อนนั้นไม่นับเข้าในอายุความและเริ่มนับอายุความใหม่เมื่อการรับสภาพหนี้สิ้นสุดซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็จะสิ้นสุดในทันทีทันใดและเริ่มนับอายุความใหม่ในวันรุ่งขึ้น และกำหนดอายุความที่เริ่มนับใหม่นั้นก็ให้ใช้กำหนดอายุความเดิมตามความที่มาตรา 193/15 ได้วางหลักไว้

ในประเด็นนี้เมื่อศึกษาในส่วนของหลักกฎหมายเยอรมันแล้วก็พบว่าหลักกฎหมายเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของลูกหนี้เช่นกัน โดยเดิมก่อนมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันหลักเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงโดยการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ไว้ในมาตรา 208(เดิม) ซึ่งบัญญัติความในทำนองเดียวกับหลักกฎหมายไทยคืออายุความสะดุดหยุดลง (Interrupt) เมื่อลูกหนี้รับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้โดยชำระหนี้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย ให้ประกันหนี้หรือการกระทำอย่างอื่นในทำนองเดียวกัน แต่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันในปัจจุบันได้ปรับปรุงแก้ไขในเรื่องดังกล่าวเล็กน้อยแต่ยังคงหลักการเดิมไว้ โดยแทนที่จะบัญญัติให้อายุความสะดุดหยุดลงเช่นเดิมแต่บัญญัติเลยว่าให้อายุความเริ่มนับใหม่ (Renewal) เมื่อมีการรับสภาพหนี้ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 212(1) ซึ่งผลในทางกฎหมายไม่แตกต่างกับการที่อายุความสะดุดหยุดลง

ในส่วนการสะดุดหยุดลงโดยการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้หากเป็นกรณีอายุความของสิทธิเรียกร้องตามปกติทั่วไปก็ไม่มีปัญหาแต่อย่างใด แต่หากปรับเข้ากับกรณีอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว เห็นว่ามีปัญหาความไม่สอดคล้องและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมอยู่ ดังจะได้พิจารณาดังต่อไปนี้

4.1.4.1.1 การที่ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ตามคำพิพากษา

ดังที่ทราบกันอยู่แล้วว่าการที่เจ้าหนี้นำหนี้ใดๆ มาฟ้องเป็นคดีต่อศาลก็เพื่อให้ศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่ตน ซึ่งหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามที่ศาลได้

พิพากษาแล้วเจ้าหนี้ก็มีสิทธิบังคับคดีเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ต่อไปได้ ผลของคำพิพากษาประการหนึ่งนั่นก็คือคำพิพากษานั้นย่อมผูกพันคู่ความทุกฝ่ายให้ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษา ซึ่งเมื่อคำพิพากษานั้นถึงที่สุดแล้วย่อมแสดงให้เห็นว่าหนี้ใดๆ ที่เจ้าหนี้นำมาฟ้องคดีและศาลพิพากษาให้เจ้าหนี้ชนะคดีนั้นมีความมั่นคงและแน่นอนในระดับหนึ่ง เพราะได้รับการรับรองจากศาลอันเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการโดยออกมาเป็นคำตัดสินหรือคำพิพากษา ซึ่งหากคำพิพากษานั้นถึงที่สุดไม่ว่าจะในศาลชั้นใด ย่อมไม่อาจถูกโต้แย้งหรือกลับหรือแก้ไขเป็นอย่างอื่นได้อีกไม่ว่าจะโดยศาลเองหรือบุคคลใดก็ตาม เมื่อเห็นแล้วว่หนี้ที่มีคำพิพากษาของศาลรับรองหรือหนี้ตามคำพิพากษานั้นมีความมั่นคงแน่นอนเพียงใด ดังนั้นหนี้ตามคำพิพากษาจะสามารถรับสภาพหนี้ได้อีกหรือไม่ การรับสภาพหนี้นั้นทำได้หลายวิธีดังได้กล่าวมาแล้วแต่ในหัวข้อนี้จะขอกล่าวถึงการทำหนังสือรับสภาพหนี้เป็นหลักเพื่อขจัดปัญหาโต้แย้งว่าเป็นการรับสภาพหนี้หรือไม่ กล่าวคือเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้แล้ว ภายหลังจากนั้นลูกหนี้ได้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ที่มีข้อความถูกต้องสมบูรณ์ไว้ให้กับเจ้าหนี้ เช่นนี้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาจะสะดุดหยุดลงหรือไม่

ประเด็นแรก เห็นควรวิเคราะห์ว่าหนี้ตามคำพิพากษานั้นลูกหนี้สามารถรับสภาพหนี้ได้หรือไม่ เพราะถ้าหากไม่สามารถชำระหนี้ได้หรือไม่มีผลทางกฎหมายเป็นการรับสภาพหนี้แล้ว อายุความก็จะไม่สะดุดหยุดลงและไม่เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ถึงความหมายของการรับสภาพหนี้คือ การแสดงเจตนาของลูกหนี้ในการยอมรับและผูกพันในหนี้ที่ลูกหนี้มีอยู่ต่อเจ้าหนี้โดยรับรองว่ามีหนี้อยู่จริง และเป็นการรับรองหนี้เก่าเท่านั้นโดยไม่ทำให้เปลี่ยนแปลงแห่งหนี้เดิม ไม่เป็นการก่อตั้งสิทธิฟ้องร้องขึ้นใหม่ ไม่เป็นการทำสัญญาแปลงหนี้ และไม่ก่อหนี้สินความรับผิดชอบขึ้นใหม่ แต่หนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีคำพิพากษาของศาลรับรองความแน่นอนของหนี้แล้ว ลูกหนี้จะรับสภาพหนี้ได้อีกครั้งหนึ่งได้หรือไม่ เห็นว่าแม้หนี้ตามคำพิพากษาจะมีความมั่นคงแน่นอนระดับหนึ่งแล้วแต่ก็ยังคงเป็นหนี้กันอยู่มิได้ระงับไปแต่อย่างใด ประกอบกับกฎหมายก็ได้บัญญัติห้ามว่าหนี้ตามคำพิพากษาไม่สามารถรับสภาพหนี้ได้ ซึ่งการรับสภาพหนี้ดังกล่าวเมื่อไม่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมาย เป็นการพ้นวิสัย หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนก็ย่อมมีผลบังคับได้ และถือเป็นการรับรองหนี้ตามคำพิพากษานั้นอีกชั้นหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาฎีกาที่วินิจฉัยถึงการที่ลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ตามคำพิพากษาว่าไม่เป็นการแปลงหนี้ใหม่ แต่มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลง (คำพิพากษาฎีกาที่

2094/2536)* ซึ่งน่าเสียดายที่มีใช้ประเด็นโดยตรงของคดี แต่ก็น่าจะยืนยันได้ว่านี่ตามคำพิพากษานั้นสามารถรับสภาพหนี้ได้นั้น และผลทางกฎหมายที่ตามมาคือทำให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลง อันนำไปสู่ปัญหาความไม่สอดคล้องกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาต่อไป

เมื่อวิเคราะห์ถึงผลทางกฎหมาย คือเมื่อรับสภาพหนี้ตามคำพิพากษาแล้วทำให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับอายุความใหม่ กำหนดอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาย่อมยืดยาวไปกว่า 10 ปี สมมติว่าลูกหนี้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้กับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในปีที่ 5 หลังจากศาลมีคำพิพากษา อายุความย่อมสะดุดหยุดลงและเริ่มนับใหม่ทำให้หนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวครบอายุความในปีที่ 15 แต่หากพิจารณาแล้วจะเห็นถึงความไม่สอดคล้องกับระบบกฎหมายโดยรวม กล่าวคือในปีที่ 13 ซึ่งหนี้ตามคำพิพากษาก็ย่อมยังไม่ขาดอายุความนั้น แต่ในขณะนั้นเจ้าหนี้หมดสิทธิบังคับคดีแล้วคือไม่สามารถบังคับคดีนำเงินมาชำระหนี้กับตนใดๆ ได้อีก หากจะนำไปดำเนินคดีแพ่งอีกครั้งก็คงไม่ได้เพราะจะเป็นการฟ้องซ้ำ แต่หากภาระหนี้ถึงเกณฑ์ฟ้องล้มละลายก็อาจนำหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวมาฟ้องล้มละลายได้ ซึ่งหากยึดแนวคำพิพากษาฎีกาแนวหนึ่งที่ว่าหลักอย่างหนักแน่นว่าการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องเป็นคดีล้มละลายมิใช่เรื่องการบังคับตามคำพิพากษาจึงไม่อาจนำบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 มาบังคับแก่กรณีนี้ได้ แต่เป็นสิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดมีอายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 หากเป็นเช่นนี้กรณีนี้ศาลก็น่าจะพิจารณาแล้วมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ ทั้งๆ ที่ในขณะนั้นเจ้าหนี้ไม่อาจบังคับคดีเอากับทรัพย์สินใดๆ ของลูกหนี้ได้อีก อันแสดงให้เห็นถึงปัญหาความไม่สอดคล้องซึ่งในประเด็นนี้ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์โดยละเอียดอีกทีหนึ่งในหัวข้อ 4.2 ปัญหาทางกฎหมายของอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายลักษณะอื่น

---

* คำพิพากษาฎีกาที่ 2094/2536 “ที่จำเลยทั้งสามเป็นหนี้โจทก์คดีนี้ก็เนื่องมาจากจำเลยทั้งสามรับสภาพหนี้ตามคำพิพากษายอมที่พิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความในคดีเดิมนั้นเอง โดยมีการหักจำนวนหนี้ที่จำเลยทั้งสามชำระให้โจทก์บ้างแล้วออกไปและรวม ดอกเบี้ยตามระยะเวลาที่ค้างชำระเข้าไปด้วยเท่านั้น แต่การรับสภาพหนี้ไม่ก่อให้เกิดหนี้ใหม่ขึ้นแต่ประการใด คงมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเท่านั้น ประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยในคดีนี้จึงเนื่องมาจากมูลฐานที่จำเลยทั้ง สามเป็นหนี้โจทก์ตามสัญญากู้ยืมเงินซึ่งในคดีเดิมได้วินิจฉัยมาแล้ว การที่โจทก์นำมูลหนี้เดียวกันมาฟ้องจำเลยทั้งสามเป็นคดีนี้อีกจึงเป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 148”

ในประเด็นดังกล่าวคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 พ.ศ. 2535 ก็ได้คำนึงถึงปัญหาดังกล่าวเช่นกันโดยกำหนดประเด็นพิจารณาตัดกำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดออกจากมาตรา 168(เดิม) หรือ 193/32 ในปัจจุบัน โดยในเบื้องต้นเห็นว่าหากลูกหนี้ได้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเป็นการรับสภาพหนี้อย่างหนึ่งเป็นผลให้อายุความสะดุดหยุดลงและอายุความขยายออกไปอีก ซึ่งขัดกับระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดี 10 ปีตามมาตรา 271 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่ในที่สุดก็ได้ข้อสรุปว่าเห็นควรคงไว้ให้มีอายุความเพื่อเป็นการรับรองสิทธิเรียกร้องในกรณีดังกล่าว โดยหากพ้นกำหนดกำหนดเวลา 10 ปีขึ้นไปแล้วหากลูกหนี้ไปชำระหนี้กับเจ้าหนี้ลูกหนี้ก็จะเรียกคืนไม่ได้³ ซึ่งเหตุผลในการพิจารณาโดยละเอียดนั้นผู้เขียนจะได้นำเสนอไปพร้อมกับการวิเคราะห์ปัญหาขอบเขตในการตีความและบังคับใช้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลในส่วนต่อไป แต่ในขั้นนี้ด้วยความเคารพต่อท่านคณะกรรมการพิจารณาฯ ซึ่งแม้จะเห็นประเด็นปัญหาในจุดเดียวกันแต่สำหรับเหตุผลและแนวทางออกนั้นผู้เขียนเห็นแตกต่าง เพราะการที่จะให้หนี้ตามคำพิพากษามีอายุความโดยหวังผลทางกฎหมายเพียงรับรองสิทธิหากลูกหนี้ชำระหนี้เมื่อพ้นระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดี 10 ปีแล้วลูกหนี้จะเรียกคืนไม่ได้ เห็นว่าในเหตุผลข้อนี้แม้จะมีได้กำหนดให้หนี้ตามคำพิพากษานั้นมีอายุความ แต่หากลูกหนี้ชำระหนี้เมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าว ลูกหนี้ก็ไม่สามารถเรียกคืนได้อยู่แล้วเนื่องจากหนี้ยังไม่ระงับเพราะเหตุที่พ้นระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดี

เมื่อได้วิเคราะห์ปัญหาการสะดุดหยุดลงของหนี้ตามคำพิพากษา โดยการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้โดยพิจารณาจากผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นไปแล้ว ในส่วนนี้จะพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นโดยพิจารณาจากความยุติธรรมหรือความเป็นธรรมแก่คู่กรณี กล่าวคือเมื่อศาลพิพากษาเกิดเป็นหนี้ตามคำพิพากษาแล้วหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือชำระไม่ครบถ้วน เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิที่จะบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งทรัพย์สินที่จะบังคับคดีนั้นอาจเป็นได้ทั้งทรัพย์สินประกันหนี้หนี้ๆ เช่น อาจมีการนำบ้านมาจำนองเป็นประกันหนี้เงินกู้ หรืออาจเป็นทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่ทรัพย์สินประกัน เช่น ที่ดินอีกแปลงหนึ่ง เป็นต้น ดังนี้เมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว อำนาจในการเจรจาต่อรองการชำระหนี้คืนจะเป็นของฝ่ายเจ้าหนี้อย่างเช่นหากลูกหนี้ไม่ยอมชำระหนี้เจ้าหนี้ก็อาจข่มขู่แก่ลูกหนี้ได้ว่าจะดำเนินการยึดทรัพย์สิน

³ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1, หน้า 466-467.

ต่างๆ ของลูกหนี้มาขายทอดตลาดยิ่งเป็นกรณีทรัพย์สินที่มีความสำคัญเช่นที่อยู่อาศัยนั้น ลูกหนี้นี้ย่อมมีความหวังแทนกว่าปกติหรืออาจชู้ว่าจะดำเนินคดีล้มละลายกับลูกหนี้ ซึ่งทั้งการยึดทรัพย์ บังคับคดีและดำเนินคดีล้มละลายดังกล่าว ประชาชนชนทั่วไปย่อมเห็นว่าร้ายแรงกว่าการถูกฟ้อง เป็นคดีแพ่งอยู่มาก หากลูกหนี้ซึ่งในขณะนั้นอาจไม่มีความสามารถในการชำระหนี้คืนได้แต่ไม่ต้องการถูกดำเนินการทางกฎหมายดังกล่าว ลูกหนี้ อาจถูกเจ้าหนี้นี้บีบให้ทำหนังสือรับสภาพหนี้แก่ ตนไว้ก่อน หากลูกหนี้ยินยอมโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์เพราะไม่ต้องการถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย อันมีผลทำให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลงและเริ่มนับใหม่ ลูกหนี้ก็จะยังคง ผูกพันในหนี้ดังกล่าวต่อไปและยิ่งนานวันภาระดอกเบี้ยก็จะยิ่งสูงขึ้นเป็นเงาตามตัว หากทำยที่สุด ลูกหนี้ก็ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้และเจ้าหนี้ก็ได้นำหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งแม้จะล่วงเลยระยะเวลา ร้องขอให้บังคับคดีมานานแล้วแต่ยังไม่ขาดอายุความมาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลาย และศาล ล้มละลายเห็นว่าหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวยังไม่ขาดอายุความจนมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ลูกหนี้เสียแล้ว เห็นว่ายอมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ฝ่ายลูกหนี้เป็นอย่างมาก

กล่าวโดยสรุปการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ตามคำพิพากษาและมีผล ให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลง และเริ่มนับใหม่ทำให้อายุความยืดขยายไป กว่า 10 ปี และล่วงเลยกว่ากำหนดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่งมาตรา 271 มีผลทำให้เกิดผลทางกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกัน เช่นอายุความ ยังไม่ขาด แต่ไม่สามารถบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ได้อีกดังที่ได้วิเคราะห์ไป และก่อให้เกิดความ ไม่เป็นธรรมแก่ฝ่ายลูกหนี้ซึ่งมีอำนาจต่อรองที่น้อยกว่าทำให้ต้องรับภาระผูกพันไปไม่จบสิ้น ดังนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่ากรณีที่หนี้ตามคำพิพากษามีอายุความและสามารถสะดุดหยุดลงโดยการที่ลูกหนี้ รับสภาพหนี้ได้นั้นไม่เหมาะสมและทำให้เกิดปัญหาตามมา

4.1.4.1.2 การที่ลูกหนี้ทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ ภายหลังศาลพิพากษา

เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาไม่ว่า จะเป็นกรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาดหรือพิพากษาตามยอมก็ตาม หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระ หนี้ตามคำพิพากษาได้ ก่อนที่เจ้าหนี้จะดำเนินการใดๆ ทางกฎหมายกับลูกหนี้หรือแม้ว่าจะได้ ดำเนินการไปบ้างแล้วก็ตาม ลูกหนี้ อาจมีการเข้าเจรจากับเจ้าหนี้เพื่อขอผ่อนผันการชำระหนี้ตาม คำพิพากษาได้โดยทำการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ โดยอาจมีการเจรจาเพื่อลดต้นเงิน ลดดอกเบี้ย

หรือเจรจาเงื่อนไขการผ่อนชำระหนี้ใหม่ หากลูกหนี้สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขตามสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ภายหลังพิพากษานั้นได้ เจ้าหนี้ก็จะชะลอการดำเนินการทางกฎหมายต่างๆ เช่น ชะลอการยึดทรัพย์ประกันหรือทรัพย์สินอื่น ชะลอการขายทอดตลาดทรัพย์ ถอนการยึดทรัพย์ หรือแม้กระทั่งชะลอการดำเนินคดีล้มละลาย เป็นต้น เช่นนี้หากลูกหนี้ปฏิบัติตามเงื่อนไขได้จนครบถ้วนไม่มีหนี้สินต่อกันอีกก็จะไม่เป็นปัญหา แต่หากลูกหนี้ผิดสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ดังกล่าว เจ้าหนี้ก็ต้องดำเนินการทางกฎหมายต่อไป ซึ่งการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ภายหลังศาลพิพากษานี้ปัจจุบันกระทำกันอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน จึงมีประเด็นที่น่าพิจารณาว่าการทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ภายหลังศาลพิพากษาดังกล่าวมีผลกระทบทางกฎหมายอย่างไรต่ออายุความของหนี้ตามคำพิพากษา

ดังนั้นเบื้องต้นจึงจำเป็นต้องวินิจฉัยให้ได้ก่อนว่าผลทางกฎหมายของการทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้มีผลทางกฎหมายอย่างไร หากมีผลทางกฎหมายเป็นการแปลงหนี้ใหม่แล้วปัญหาอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาก็จะหมดไป เพราะจะทำให้เป็นหนี้ใหม่ตามสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้และมีกำหนดอายุความทั่วไป 10 ปี ตามมาตรา 193/30 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งสามารถนำมาฟ้องเป็นคดีแพ่งได้อีก โดยไม่เป็นฟ้องซ้ำต้องห้าม แต่จากการศึกษาแล้วพบว่าสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ไม่ว่าจะเป็นก่อนหรือหลังศาลมีคำพิพากษาโดยสภาพแล้วจะไม่เป็นการแปลงหนี้ใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันโดยส่วนใหญ่ของสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้จะมีข้อสัญญาที่ว่า “ หากลูกหนี้ผิดนัดในการผ่อนชำระหรือผิดเงื่อนไขในข้อหนึ่งข้อใด ลูกหนี้ตกลงยินยอมให้ข้อตกลงนี้เป็นอันยกเลิกและยินยอมให้เจ้าหนี้กลับไปบังคับคดีหนี้ตามคำพิพากษา” ซึ่งเป็นการยืนยันเจตนาอย่างชัดเจนว่าไม่ประสงค์ให้เป็นการแปลงหนี้ใหม่ แต่ปัญหาต่อมาก็คือ เมื่อไม่เป็นการแปลงหนี้ใหม่แล้วจะมีผลเป็นการรับสภาพหนี้หรือไม่ ในประเด็นนี้หากเป็นกรณีของสิทธิเรียกร้องโดยทั่วไปคือก่อนเป็นหนี้ตามคำพิพากษา การทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้น่าจะเป็นการรับสภาพหนี้อย่างหนึ่งเพราะในส่วนต้นของสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ จะมีข้อสัญญาว่าลูกหนี้ยอมรับว่าตนเป็นหนี้อยู่จำนวนเท่านั้นเท่านี้แล้วจึงจะมีการกำหนดเงื่อนไขในการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ต่างๆ ตามมา

ส่วนในกรณีของหนี้ตามคำพิพากษา เมื่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาและเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ตกลงทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ตามคำพิพากษา หากหนี้ตามคำพิพากษามีอายุความแล้ว การทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ดังกล่าวซึ่งเป็นการรับสภาพหนี้หนึ่งก็ย่อมมีผลทำให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยดลงและยึด

ขยายออกไป ซึ่งจะมีผลขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีที่ไม่อาจสะดุดหยุดลงได้ และข้อตกลงภายนอกศาลของคู่ความเกี่ยวกับการบังคับคดีที่แตกต่างไปจากคำพิพากษา ศาลจะไม่รับรู้และไม่สามารถยกขึ้นอ้างได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2018/2533, 2146/2535) ทำให้ไม่มีผลทางกฎหมายใดๆ ต่อระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีนี้

4.1.4.1.3 การที่ลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษา

อันที่จริงแล้วการที่ลูกหนี้ชำระหนี้ก็นับถือว่าเป็นการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้อันทำให้อายุความสะดุดหยุดลงอย่างหนึ่ง ซึ่งเมื่อปรับเข้ากับกรณีลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาแล้วหากลูกหนี้ชำระครบถ้วนก็จะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับอายุความอีกต่อไป เพราะหนี้เป็นอันระงับไปแล้ว แต่หากชำระเพียงบางส่วนตามคำพิพากษาหรือตามสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ภายหลังพิพากษา เช่นนี้จะมีผลกระทบต่ออายุความของหนี้ตามคำพิพากษาอย่างไร ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการชำระหนี้เป็นการรับสภาพหนี้อย่างหนึ่ง ดังนั้น ประเด็นปัญหาหรือแนวทางการวิเคราะห์เปรียบเทียบจะมีได้แตกต่างจากหัวข้อ 4.1.4.1.1 มากนัก กล่าวโดยสรุปคือหากหนี้ตามคำพิพากษามีอายุความและการชำระหนี้ตามคำพิพากษามีผลทำให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลง ซึ่งผลของการที่อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลงอันมีผลให้อายุความยืดขยายไปกว่า 10 ปีนั้นไม่มีผลทางกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีที่ไม่อาจสะดุดหยุดลงได้ อันก่อให้เกิดประเด็นปัญหาทางกฎหมายและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ฝ่ายลูกหนี้ดังได้วิเคราะห์มาแล้ว

แต่สำหรับประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการที่ลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษานอกเหนือไปจากที่ได้วิเคราะห์ในหัวข้อ 4.1.4.1.1 แล้ว คือการที่เจ้าหนี้ได้นำหนี้มาฟ้องคดีต่อศาลและศาลมีคำพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษานั้น ศาลซึ่งเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการมีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินอรรถคดี คำพิพากษาของศาลย่อมมีความศักดิ์สิทธิ์และมีอำนาจบังคับกับคู่กรณี ซึ่งการที่เจ้าหนี้นำคดีขึ้นสู่ศาลก็เพื่อที่จะได้รับอำนาจแห่งคำพิพากษาของศาลนั้น ดังนั้นการที่ลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาปฏิบัติการชำระหนี้ตามที่ศาลได้พิพากษานั้น ส่วนหนึ่งเป็นไปเพราะเกรงว่าเจ้าหนี้จะทำการยึดทรัพย์บังคับคดีกับตนและอีกส่วนหนึ่งก็ถือถือว่าเป็นการปฏิบัติตามคำพิพากษา ดังนั้นการที่ลูกหนี้ได้ชำระหนี้ตามที่ศาลพิพากษานั้นจะถือเป็นการรับสภาพหนี้หรือไม่ เพราะการรับสภาพหนี้ต้องกระทำโดยสมัครใจซึ่งในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าก็ยังถือว่าการกระทำโดยสมัครใจขึ้นดีปฏิบัติตามคำพิพากษาทั้งที่อาจไม่ปฏิบัติตามก็ได้

และเมื่อเป็นการกระทำโดยสมัครใจก็ควรถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้และอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาย่อมระงับลง แต่เมื่อพิจารณาตามหลักความเป็นธรรมแล้วการที่ลูกหนี้เชื้อฟังปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลซึ่งเป็นองค์การตุลาการ แต่กลับได้รับผลร้ายคือกลับทำให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาระงับลงและเริ่มนับใหม่ทำให้อายุความยืดยาวไปกว่า 10 ปี ทำให้ตนต้องรับภาระผูกพันมากขึ้น และยังถ้าศาลล้มละลายพิจารณาสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดโดยพิจารณาว่าหนี้ตามคำพิพากษาที่นำมาฟ้องล้มละลายนั้นยังไม่ขาดอายุความแล้ว ลูกหนี้ที่ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลก็อาจถูกสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดได้

แต่หากเป็นกรณีที่ลูกหนี้ไม่ได้สมัครใจชำระหนี้ตามคำพิพากษา แต่เป็นการที่ลูกหนี้ถูกบังคับชำระหนี้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ คือเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษาเจ้าหนี้จึงดำเนินการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ หรืออายัดสิทธิเรียกร้องต่างๆ นำมาชำระหนี้แทน เมื่อการรับสภาพหนี้ต้องเกิดจากการกระทำหรือความสมัครใจของลูกหนี้ ดังนั้นการที่ลูกหนี้ถูกบังคับชำระหนี้โดยการบังคับคดีของเจ้าหนี้ จึงไม่ใช่การรับสภาพหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(1) ผลคือไม่ทำให้อายุความระงับลง ดังนั้นไม่ว่าหนี้ตามคำพิพากษาจะมีอายุความหรือไม่ก็ตาม ก็ย่อมไม่ส่งผลทางกฎหมายแต่อย่างใดกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา

สรุปได้ว่าการที่ลูกหนี้ปฏิบัติตามการชำระหนี้ตามที่ศาลได้มีคำพิพากษา ซึ่งจากการพิจารณาแล้วถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้หนึ่งผลคืออายุความของหนี้ตามคำพิพากษาย่อมระงับลงและเริ่มนับใหม่ อันเป็นผลทำให้ลูกหนี้ที่ปฏิบัติตามคำพิพากษาแต่กลับได้รับผลร้ายจำต้องผูกพันตามหนี้ตามคำพิพากษาด้วยอายุความที่ยาวกว่าเดิม อันทำให้อาจถูกฟ้องล้มละลายจนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดได้แม้จะพ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีไปแล้ว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นการไม่เหมาะสมและเกิดความไม่เป็นธรรมอันแสดงให้เห็นอีกประการหนึ่งว่าการที่หนี้ตามคำพิพากษามีกำหนดอายุความและระงับลงได้นั้นก่อให้เกิดปัญหาตามมาเพียงใด

ที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดเป็นประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นในระบบกฎหมายไทย ซึ่งเกิดจากการที่หนี้ตามคำพิพากษามีอายุความ และเมื่อมีการรับสภาพหนี้ของลูกหนี้ไม่ว่าโดยวิธีใดๆ เช่น การทำหนังสือรับสภาพหนี้ตามคำพิพากษา การทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ตามคำพิพากษา หรือการชำระหนี้ตามคำพิพากษาบางส่วน ดังกล่าวมา

ข้างต้นซึ่งมีปัญหาในทำนองเดียวกัน คือมีผลทำให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลงและเริ่มต้นนับอายุความกันใหม่ อันทำให้เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องกับระยะเวลาในการบังคับคดี และทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ต้องรับภาระหนักเกินกว่าปกติอันเนื่องจากอายุความที่ยืดขยายออกไป อันนำไปสู่การที่อาจถูกศาลล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดได้แม้จะพ้นกำหนดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้วก็ตาม

ดังนั้น เนื่องด้วยประเด็นต่างๆ เป็นเรื่องของการรับสภาพหนี้ตามคำพิพากษาเหมือนกัน ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศจึงเห็นควรวิเคราะห์เปรียบเทียบกับในทีเดียวกัน ดังนี้คือ หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันแล้วจะเห็นได้ว่าการรับสภาพหนี้ (Acknowledgement) ไม่ว่าจะโดยการทำเป็นหนังสือ การชำระหนี้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย ให้ประกันหนี้ หรือการกระทำอื่นๆ ในทำนองเดียวกัน ก็มีผลให้อายุความเริ่มต้นใหม่หรืออายุความสะดุดหยุดลงตามมาตรา 212(1) อันเป็นหลักทั่วไปใช้กับอายุความของสิทธิเรียกร้องทุกประเภท ซึ่งหากเป็นกรณีหนี้ตามคำพิพากษาหรือสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้ว จะเห็นว่าตามหลักกฎหมายเยอรมันอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้นก็สามารถสะดุดหยุดลงโดยการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ได้อีก ซึ่งแม้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาตามหลักกฎหมายเยอรมันจะสามารถสะดุดหยุดลงได้ทั้งโดยลูกหนี้รับสภาพหนี้โดยวิธีต่างๆ และเจ้าหนี้ร้องขอบังคับคดีดังที่บัญญัติในมาตรา 212 แต่ก็ไม่ทำให้เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี ทั้งนี้เนื่องจากหลักกฎหมายเยอรมันมิได้มีการแบ่งแยกอายุความตามกฎหมายแพ่งและระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความดังเช่นกฎหมายไทย กล่าวคือกำหนดเวลาในการบังคับคดีตามหลักกฎหมายเยอรมันก็คืออายุความของหนี้ตามคำพิพากษา 30 ปีตามมาตรา 197(3) จึงสะดุดหยุดลงและเริ่มต้นใหม่ไปพร้อมกัน ส่วนในด้านความเป็นธรรมนั้นผู้เขียนเห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันจะเน้นที่ความเท่าเทียมกันของคู่กรณีเสียมากกว่า และเท่าที่สังเกตจากที่ยังคงกำหนดอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาไว้ที่ 30 ปีดั้งเดิมและสามารถสะดุดหยุดลงและเริ่มต้นใหม่ได้อีก ก็แสดงให้เห็นว่าประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันนั้นต้องการให้ลูกหนี้ยังคงผูกพันในหนี้ตามคำพิพากษาค่อนข้างยาวนาน กล่าวคือเป็นไปตามหลักการพื้นฐานของหนี้คือเป็นหนี้ที่ย่อมต้องชำระหนี้ ซึ่งแตกต่างจากบริบทของกฎหมายไทยที่จะเน้นคุ้มครองฝ่ายลูกหนี้ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้เสียเปรียบเสียมากกว่า กล่าวคือในสังคมไทยโดยส่วนใหญ่อำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจและความรู้ความเข้าใจในกฎหมายของฝ่ายลูกหนี้จะด้อยกว่าฝ่ายเจ้าหนี้อยู่พอสมควรอันอาจก่อให้เกิดการเอาเปรียบกันในสังคมขึ้นได้ อีกทั้งแม้จะกล่าวว่าเมื่อเป็นหนี้ถึงอย่างไรก็ต้องชำระหนี้ แต่การที่เจ้าหนี้ตกลงเข้าทำสัญญาใดๆ กับลูกหนี้ก็

ตาม เจ้าหนี้ก็ต้องจ่ายอ้อมแบกรับความเสี่ยงของการไม่ได้รับชำระหนี้ไว้แล้วในระดับหนึ่ง ดังนั้น การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายโดยเอาอย่างกฎหมายเยอรมันจะเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาสำหรับประเทศไทยหรือไม่ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์และนำเสนอต่อไปในข้อเสนอแนะในบทที่ 5

4.1.4.2 ปัญหาการสะดุดหยุดลงของอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา โดยการกระทำของเจ้าหนี้

ดังที่ทราบอยู่แล้วว่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยนั้น นอกจากอายุความจะสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของลูกหนี้แล้ว เมื่อเจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิเรียกร้องโดยมิได้ปล่อยปลະละเลยอันเป็นไปตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติเรื่องอายุความ อายุความที่นับเรื่อยมาเป็นโทษแก่เจ้าหนี้นั้นก็ควรสะดุดหยุดลง ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193/14 (2)-(5) ซึ่งเรียกโดยรวมๆ ว่าเป็นการที่เจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิเรียกร้องอย่างจริงจัง อันได้แก่การฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิหรือเพื่อให้ชำระหนี้ การยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย การมอบข้อพิพาทให้อุญาโตตุลาการพิจารณา หรือการกระทำอื่นในทำนองเดียวกับการฟ้องคดี โดยในเบื้องต้นของการวิเคราะห์เปรียบเทียบในหัวข้อนี้ จะใคร่ขอวิเคราะห์เปรียบเทียบการสะดุดหยุดลงของอายุความโดยการกระทำของเจ้าหนี้ในกรณีสิทธิเรียกร้องตามปกติด้วย โดยเฉพาะเรื่องการฟ้องคดีตามมาตรา 193/14(2) เพราะในส่วนนี้เป็นการนำมาสู่การที่ศาลมีคำพิพากษาและเกิดเป็นหนี้ตามคำพิพากษา

โดยเบื้องต้นขอวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายเยอรมัน เพราะหลักกฎหมายไทยเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงในปัจจุบันได้ยกร่างมาจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันก่อนมีการปรับปรุงแก้ไข คือ มาตรา 209(เดิม) ซึ่งมีหลักการเช่นเดียวกับกฎหมายไทย กล่าวคือเมื่อเจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้ชำระหนี้หรือเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิ หรือการกระทำอื่นๆ อีกหลายลักษณะในทำนองเดียวกัน จะมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง (Interruption) แต่ในปัจจุบันประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันได้มีการปรับปรุงแก้ไขและได้เปลี่ยนหลักการจากการที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลงเป็นมีผลให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ (Suspension) โดยระยะเวลาที่อายุความสะดุดหยุดอยู่จะไม่นับรวมเข้าไปในอายุความ กล่าวคือเมื่อเจ้าหนี้ฟ้องคดีแล้วอายุความจะสะดุดหยุดอยู่เพื่อรอผลแห่งคำพิพากษา หากพิพากษายกฟ้องในประเด็นข้อพิพาทก็จะมีปัญหาเรื่องอายุความอีก แต่หากพิพากษาให้โจทก์ชนะคดี อายุความของสิทธิเรียกร้องก็จะกลายเป็นอายุความของสิทธิเรียกร้องดังกล่าวก็จะตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษา

ของศาลซึ่งกำหนดอายุความ 30 ปี แต่หากพิพากษายกฟ้องโดยมิได้มีการวินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทซึ่งเจ้านี้ยาจนำมาฟ้องใหม่ได้ เจ้านี้ยก็ยังคงมีอายุความเดิมคงเหลือเพื่อนำไปฟ้องคดีอีกครั้ง เห็นได้ว่าเมื่อประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันเปลี่ยนหลักการเป็นอายุความสะดุดหยุดอยู่แล้ว มีผลทำให้การใช้กฎหมายสอดคล้องเป็นระบบไม่ก่อให้เกิดปัญหาในการตีความ

แต่แม้ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันจะได้เปลี่ยนเป็นอายุความสะดุดหยุดอยู่แล้ว ผู้เขียนก็ได้มีความเห็นเอนเอียงให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยเปลี่ยนตาม เพราะแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยยังคงให้การที่เจ้านี้ยฟ้องคดีมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาติดขัดบางประการเช่นปัญหาอายุความที่จะเริ่มนับใหม่ภายหลังศาลมีคำพิพากษา แต่หากใช้แนวทางในการตีความของท่านอาจารย์สุบิน พูลพัฒน์ ซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้แล้วในหัวข้อ 4.1.3.1 ก็จะทำให้เกิดความสอดคล้องและไม่เป็นปัญหาแต่อย่างใด

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นกรณีที่เจ้านี้ยใช้สิทธิเรียกร้องโดยฟ้องคดีต่อศาล อันทำให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(2) จนศาลมีคำพิพากษา แต่ในส่วนต่อมานี้จะเป็นกรณีภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษาคือเป็นหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว หากหนี้ตามคำพิพากษามีอายุความแล้วก็ย่อมสะดุดหยุดลงได้อีกครั้งโดยการกระทำของเจ้านี้ยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(2) - (5) ซึ่งจะได้ศึกษาวิเคราะห์ต่อไปว่าอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวจะสามารถสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของเจ้านี้ยได้หรือไม่อย่างไร และก่อให้เกิดประเด็นปัญหาในทางกฎหมายอย่างไรบ้าง โดยแบ่งเป็นการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีแพ่ง การนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลาย และการบังคับคดีกับหนี้ตามคำพิพากษา

4.1.4.2.1 การนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีแพ่ง

ประเด็นนี้หากมองโดยผิวเผินจะเห็นว่าได้เมื่อเจ้านี้ยนำสิทธิเรียกร้องมาฟ้องเป็นคดีแพ่งจนศาลมีคำพิพากษาแล้วเกิดเป็นหนี้ตามคำพิพากษา หากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาเจ้านี้ยก็ต้องดำเนินการบังคับคดีภายในกำหนดระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 หรือเจ้านี้ยก็อาจนำหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวไปเป็นมูลฟ้องในคดีล้มละลาย ซึ่งมีแนวคำพิพากษาฎีกาวางหลักว่าให้ต้องดำเนินการภายใน

กำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 ซึ่งเห็นว่าไม่น่าจะนำนี้ตามคำพิพากษานี้มาฟ้องเป็นคดีแพ่งได้อีกเพราะอาจเป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 148 แต่เมื่อศึกษาแล้วจะพบว่าในบางกรณีเจ้าหนี้แห่งสิทธิก็อาจนำสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดของศาลในคดีก่อนมาฟ้องเป็นคดีแพ่งอีกครั้งหนึ่งได้และไม่เป็นฟ้องซ้ำ ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนี้ก็ทำให้น่าคิดว่าหนี้ตามคำพิพากษานั้นสามารถใช้สิทธิเรียกร้องได้อีกครั้งหนึ่งก็อาจจำเป็นต้องมีกำหนดอายุความอันตรงกันข้ามกับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

ประเด็นนี้หลักกฎหมายที่ใช้ในการพิจารณาก็จะเป็นหลักกฎหมายว่าด้วยประเภทของคำพิพากษาเป็นหลัก ซึ่งแม้ในระบบกฎหมายไทยจะมีได้แบ่งแยกอย่างชัดเจนในกฎหมายลายลักษณ์อักษรแต่ก็เป็นที่ทราบกันอยู่โดยทั่วกันว่ามียู่ 2 ประเภท คือ คำพิพากษาเชิงบังคับ และคำพิพากษาแสดงสิทธิ อันที่จริงแล้วหลักกฎหมายเกี่ยวกับประเภทของคำพิพากษาดังกล่าวก็อาจจะพอเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(2) บัญญัติถึงการฟ้องคดี 2 ประเภทคือ ฟ้องเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิ และฟ้องเพื่อให้ชำระหนี้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสามารถนำมาเทียบเคียงกันได้ กล่าวคือ หากฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเมื่อศาลพิพากษาให้ก็จะเป็นคำพิพากษาแสดงสิทธิ แต่หากฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้เมื่อศาลพิพากษาให้ก็จะเป็นคำพิพากษาเชิงบังคับ ซึ่งในหลักกฎหมายเยอรมันก็เป็นเช่นนี้เช่นเดียวกันเพียงแต่ตามหลักกฎหมายเยอรมันจะมีลักษณะการฟ้องและคำพิพากษาอยู่ 3 ประเภท คือ การฟ้องให้กระทำซึ่งนำมาสู่คำพิพากษาให้กระทำ การฟ้องเพื่อยืนยันสิทธิซึ่งนำมาสู่คำพิพากษายืนยันสิทธิ และการฟ้องเพื่อก่อตั้งสิทธิใหม่ซึ่งนำมาสู่คำพิพากษาก่อตั้งสิทธิใหม่ ซึ่งแม้ว่าตามหลักกฎหมายเยอรมันจะมีคำพิพากษาอยู่ 3 ประเภทแต่หลักกฎหมายไทยมีอยู่ 2 ประเภท แต่ผู้เขียนก็เห็นว่าไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ คำพิพากษาให้กระทำตามหลักกฎหมายเยอรมันก็คือคำพิพากษาเชิงบังคับของไทย ส่วนคำพิพากษายืนยันสิทธิและคำพิพากษาก่อตั้งสิทธิใหม่ของเยอรมันก็คือคำพิพากษาแสดงสิทธิของไทย ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

คำพิพากษาเชิงบังคับ(Executory Judgment) หรือคำพิพากษาให้กระทำ (Leistungsurteile) ตามหลักกฎหมายเยอรมันนั้น คือ คำพิพากษาที่กำหนดแนวทางปฏิบัติหรือบังคับผู้แพ้คดีให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างชัดเจน ซึ่งหลักกฎหมายเยอรมันกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นผลมาจากการฟ้องให้กระทำ (Actions for performance) คำพิพากษาประเภทนี้เป็นคำพิพากษาที่พบบ่อยมากที่สุด เช่น คำพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้ให้แก่

โจทก์ ซึ่งหากจำเลยไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษาโจทก์ก็จะสามารถบังคับคดีให้บรรลุผลตามคำพิพากษานั้นได้ภายในระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี ซึ่งคำพิพากษาประเภทนี้ย่อมไม่สามารถนำประเด็นข้อพิพาทเดิมมาฟ้องเป็นคดีแพ่งได้อีก เพราะนอกจากจะเป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามแล้วหากยอมให้สามารถนำมาฟ้องเป็นคดีแพ่งจนศาลมีคำพิพากษาได้ก็จะเป็นการขยายระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาออกไป และทำให้ลูกหนี้ต้องผูกพันในหนี้ดังกล่าวไม่จบสิ้น ซึ่งหลักฟ้องซ้ำต้องห้ามอันเป็นส่วนหนึ่งของหลักคำพิพากษาผูกพันคู่ความนั้นก็เป็นที่ยอมรับโดยสากลซึ่งรวมถึงประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันด้วยซึ่งเรียกหลักดังกล่าวว่า 'Res Judicata หรือ Materielle Rechtskraft'

ส่วนคำพิพากษาแสดงสิทธิ (Declaratory Judgment) หรือตามหลักกฎหมายเยอรมันคือคำพิพากษายืนยันสิทธิ (Feststellungsurteile) รวมกับคำพิพากษาก่อตั้งสิทธิใหม่ (Gestaltungsurteile) หมายถึง คำพิพากษาที่ไม่ใช่คำพิพากษาเชิงบังคับแต่เป็นเพียงการแสดงสถานภาพหรือสิทธิตามกฎหมายต่างๆ อาจเป็นการแสดงหรือยืนยันนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่ความ หรือก่อตั้งสิทธิอย่างใหม่ขึ้น คำพิพากษาประเภทนี้นั้นมาจากการฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิ เมื่อศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิแล้ว เจ้าหนี้อย่อมไม่อาจบังคับคดีได้เพราะไม่ใช่คำพิพากษาเชิงบังคับและไม่มีเหตุที่จะบังคับคดี ดังนั้นหากมีกรณีและผู้ทรงสิทธิตามคำพิพากษานั้นต้องการบังคับตามสิทธิเรียกร้อง ซึ่งกฎหมายไม่ยอมให้ดำเนินการได้โดยตนเองเพราะจะก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย ผู้ทรงสิทธินั้นจึงต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลอีกครั้งเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาบังคับให้ตามสิทธินั้นซึ่งกรณีนี้สามารถกระทำได้โดยไม่เป็นฟ้องซ้ำ ซึ่งคำพิพากษาแสดงสิทธิประเภทที่แสดงสิทธิเรียกร้องเช่นนี้กล่าวโดยเฉพาะเจาะจงเรียกว่า คำพิพากษาดังหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือคำพิพากษาดังหลักฐานสิทธิ

การนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องเป็นคดีแพ่งนั้นเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าหากเป็นหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับที่สามารถบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 ได้อยู่แล้วก็ย่อมไม่อาจนำมาฟ้องเป็นคดีแพ่งได้อีก แต่หากเป็นเพียงคำพิพากษาแสดงสิทธิซึ่งไม่อาจบังคับคดีได้ ก็อาจนำมาฟ้องเป็นคดีแพ่งได้อีกโดยไม่เป็นฟ้องซ้ำแต่ก็พบได้น้อยมากในระบบกฎหมายไทย ทั้งนี้ก็เนื่องจากหากเจ้าหนี้สามารถฟ้องคดีเพื่อบังคับชำระหนี้ได้คราวเดียวกันแล้วก็ไม่อาจฟ้องคดีเพียงให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิเท่านั้น ถึงแม้จะไม่มีกฎหมายห้ามชัดแจ้งแต่ในทางปฏิบัติย่อมไม่ทำกันเพราะนอกจากจะบังคับคดีไม่ได้แล้วหากนำประเด็นเดิมมาฟ้องใหม่เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาเชิงบังคับก็จะเป็นฟ้องซ้ำ และเหตุที่พบ

ได้น้อยอีกประการหนึ่งเนื่องจากหากฟ้องคดีเพียงให้ศาลแสดงสิทธิบางประการก็อาจไม่มีอำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55 ได้ กล่าวคือ ยังไม่มีการโต้แย้งสิทธิหรือหน้าที่กัน หรือไม่มีกฎหมายสารบัญญัติรับรองให้กระทำได้ ซึ่งการตีความเกี่ยวกับการนำคดีขึ้นสู่ศาลตามมาตรานี้ของไทยนั้นถือว่าคับแคบกว่าหลักกฎหมายเยอรมันมาก อย่างเช่น การฟ้องเพื่อให้ศาลยืนยันสิทธิเกี่ยวกับความถูกต้องตามกฎหมายของสัญญา ความถูกต้องแท้จริงของเอกสาร กรณีที่คาดว่าจำเลยจะผิดสัญญาในอนาคต หรือการฟ้องเพื่อยืนยันสิทธิเรียกค่าเสียหายที่ยังไม่ทราบจำนวนที่แน่นอนในขณะที่ฟ้อง เป็นต้น แต่ทั้งนี้คำพิพากษาแสดงสิทธิก็สามารถพบได้ในคำพิพากษาฎีกาบางฉบับซึ่งได้ยกมาและอธิบายไว้โดยละเอียดในบทที่ 2 เช่น คำพิพากษาแสดงสิทธิการได้รับเงินบำนาญ (คำพิพากษาฎีกาที่ 205/2523) คำพิพากษาให้สัญญาเลิกกันแล้วแสดงสิทธิในที่พิพาท (คำพิพากษาฎีกาที่ 3040/2548*) คำพิพากษาแสดงว่าทรัพย์สินมรดกปลอดภาระผูกพันตามพินัยกรรม (คำพิพากษาฎีกาที่ 192/2485**) ซึ่งเห็นได้ว่านอกจากจะเป็นคำพิพากษาแสดงสิทธิแล้ว คำพิพากษาฎีกานี้ยังกล่าวไว้ด้วยว่าเป็นผลมาจากการฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิ นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาแสดงสิทธิของผู้ร้องสอด (คำ

---

* คำพิพากษาฎีกาที่ 3040/2548 “คดีก่อนจำเลยทั้งสองซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินฟ้องขับไล่โจทก์คดีนี้ซึ่งเป็นผู้ก่อสร้างตึกแถวและเรียกค่าเสียหายเนื่องจากโจทก์คดีนี้ผิดสัญญาไม่ยอมส่งมอบตึกแถวแก่จำเลยทั้งสองตามสัญญา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สัญญาเลิกกันคู่ความต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม โดยโจทก์ต้องคืนที่ดินพร้อมตึกแถวซึ่งถือว่าเป็นส่วนควบตกเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยทั้งสองในคดีนี้ โจทก์ไม่มีสิทธิครอบครองที่ดินและตึกแถวต่อไป ส่วนค่าเสียหายนั้น เนื่องจากได้ตกลงเลิกสัญญากันแล้วโจทก์จึงไม่มีหน้าที่ส่งมอบตึกแถว จำเลยทั้งสองจึงเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ไม่ได้ พิพากษาให้ขับไล่โจทก์คดีนี้ออกจากที่ดินและตึกแถว ดังนั้น ผลของคำพิพากษาในคดีก่อนย่อมผูกพันโจทก์คดีนี้ โจทก์คดีนี้จึงไม่มีสิทธิอยู่ในที่ดินและตึกแถวนับแต่วันที่อ่านคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีก่อนคือวันที่ 12 ตุลาคม 2537 ให้โจทก์คดีนี้ฟัง การที่โจทก์คดีนี้คงอยู่ต่อมาจนถึงวันที่ 15 มิถุนายน 2538 จึงเป็นละเมิด ดังนั้น ที่จำเลยทั้งสองฟ้องแย้งเรียกค่าเสียหายฐานละเมิดในช่วงระยะเวลาดังกล่าวจนกว่าจะขนย้ายทรัพย์สินออกจากที่ดินและตึกแถว จึงเป็นการฟ้องแย้งเพื่อให้บังคับตามสิทธิที่เกิดจากผลของคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีก่อน ฟ้องแย้งของจำเลยทั้งสองจึงไม่เป็นฟ้องซ้ำกับคดีก่อน”

** คำพิพากษาฎีกาที่ 192/2485 “พินัยกรรมซึ่งพิพาทกันในคดีก่อนถึงเรื่องความสมบูรณ์นั้น มีข้อความยกที่ร้ายพิพาทให้จำเลยด้วยการที่โจทก์ขอให้เพิกถอนพินัยกรรมก็เท่ากับโจทก์ขอให้ศาลแสดงว่าที่ร้ายพิพาทปลอดจากข้อผูกมัดในพินัยกรรม กล่าวคือกลายเป็นมรดกไม่มีพินัยกรรม ซึ่งโจทก์จะได้มีส่วนแบ่งในฐานะทายาทของผู้ตาย ฉะนั้นคดีเรื่องขอให้เพิกถอนพินัยกรรมที่ผูกมัดที่นารายนี้ จึงเป็นการที่โจทก์ฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องมรดกตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 173 (มาตรา 193/14(2) ในปัจจุบัน)”

พิพากษาฎีกาที่ 1298/2497, 1939/2545 ฎ. *) ซึ่งคำพิพากษาแสดงสิทธิของผู้ร้องสอดนี้อาจเกิดได้จากกรณีที่ผู้ร้องสอดถูกเรียกเข้ามาเป็นคู่ความซึ่งกรณีนี้ผู้ร้องสอดย่อมไม่อาจฟ้องแย้งเข้ามาได้ หรืออาจเกิดจากการที่ผู้ร้องสอดร้องเข้ามาเป็นคู่ความฝ่ายที่สามแต่ก็ได้ฟ้องแย้งเข้ามาด้วย เพียงแต่ขอให้ศาลยกฟ้องเท่านั้น ซึ่งทั้งสองกรณีเห็นได้ว่าหากศาลมีคำพิพากษาแสดงสิทธิใดๆ ให้แก่ผู้ร้องสอด ผู้ร้องสอดก็ไม่อาจบังคับคดีใดๆ ตามสิทธินั้นได้เพราะมิได้ฟ้องแย้งหรือขอทำยฟ้องไว้ แต่หากผู้ร้องสอดร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความฝ่ายที่สามและมีฟ้องแย้งพร้อมคำขอทำยฟ้องเข้ามาในคดีด้วยแล้ว หากศาลพิพากษาให้ตามผู้ร้องสอดเช่นนี้ก็จะเป็นพิพากษาเชิงบังคับซึ่งสามารถบังคับคดีต่อไปได้โดยมิต้องฟ้องใหม่

กล่าวโดยสรุป คำพิพากษาในระบบกฎหมายไทยมีอยู่ 2 ประเภท คือ คำพิพากษาเชิงบังคับ และคำพิพากษาแสดงสิทธิ ซึ่งคำพิพากษาเชิงบังคับนั้นหากถูกหนีไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาเจ้าหนี้ก็สามารถบังคับคดีให้บรรลุผลตามคำพิพากษานั้นได้ แต่กรณีนี้จะไม่สามารถนำหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวมาฟ้องคดีแพ่งใหม่ได้เพราะจะเป็นฟ้องซ้ำ ต้องห้าม ส่วนคำพิพากษาแสดงสิทธิกล่าวโดยง่ายคือคำพิพากษาที่ไม่ใช่คำพิพากษาเชิงบังคับ เป็นเพียงการแสดงสิทธิของคู่ความซึ่งไม่อาจบังคับคดีได้ และหากเป็นคำพิพากษาแสดงสิทธิ เรียกร้องหรือคำพิพากษาดั้งหลักฐานสิทธิ เจ้าหนี้จะสามารถบังคับตามสิทธินั้นได้โดยการฟ้องคดีแพ่งและไม่เป็นฟ้องซ้ำอันเป็นการฟ้องเพื่อต่อยอดแห่งสิทธิเรียกร้องได้ และยังเป็นกรฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้อันมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลงด้วย ดังนั้นประเด็นการนำหนี้ตามคำพิพากษาไปฟ้องคดีแพ่งนี้ จึงจำเป็นต้องแยกแยะประเภทของคำพิพากษาเสียก่อน เพราะมีเพียงคำพิพากษาแสดงสิทธิเรียกร้องหรือคำพิพากษาดั้งหลักฐานสิทธิเท่านั้นที่สามารถนำไปฟ้องคดีแพ่งใหม่ได้ ซึ่งเมื่อเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องแล้วก็ควรตกอยู่ในบังคับของอายุความ นั่นคือ อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 แต่ก็มีข้อสังเกตประการหนึ่งว่าในคำพิพากษาฎีกาที่เป็นคำพิพากษา

---

* คำพิพากษาฎีกาที่ 1939/2545 ฎ. “ในคดีก่อนศาลฎีกาเคยวินิจฉัยว่ารถยนต์พิพาทเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์คดีนี้ซึ่งเป็นผู้ร้องสอดในคดีดังกล่าว ให้อยกฟ้องของจำเลยคดีนี้ซึ่งเป็นโจทก์ในคดีนั้น ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่ เห็นว่า ผลของคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวย่อมผูกพันจำเลยในคดีนี้ซึ่งเป็นโจทก์ในคดีดังกล่าวมิให้โต้เถียงกรรมสิทธิ์ในรถยนต์พิพาทกับโจทก์ในคดีนี้ซึ่งเป็นผู้ร้องสอดในคดีข้างต้นอีก จำเลยย่อมไม่มีสิทธิจะยึดรถยนต์พิพาทไว้ การที่โจทก์นำคดีมาฟ้องขอให้บังคับจำเลยคืนรถยนต์พิพาทแก่โจทก์ จึงเป็นการฟ้องเพื่อขอให้บังคับตามสิทธิของโจทก์ที่เกิดขึ้นจากผลของคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องจำเลยเป็นคดีนี้ได้ไม่เป็นการฟ้องซ้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148”

แสดงสิทธินี้จะมีได้ใช้ถ้อยคำว่า ‘หนี้ตามคำพิพากษา’ แต่เป็น ‘สิทธิที่เกิดโดยผลของคำพิพากษา’ ซึ่งเป็นทำนองเดียวกับถ้อยคำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 ซึ่งทั้งสองถ้อยคำนี้มีความหมายเหมือนกันหรือไม่ และส่งผลกระทบต่อขอบเขตในการตีความและบังคับใช้เกี่ยวกับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือไม่อย่างไร ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ต่อไปในหัวข้อ 4.3

4.1.4.2.2 การนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องคดีล้มละลาย

การที่เจ้าหนี้นำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายนั้นปัจจุบันสามารถพบได้บ่อยมาก เพราะหลังจากวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 เจ้าหนี้ได้นำหนี้ที่ผิดนัดมาฟ้องคดีแพ่งและเมื่อศาลมีคำพิพากษา ก็จะส่งผลให้ไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาเรียกร้องให้บังคับคดี 10 ปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรืออายุความ 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ตามจะทยอยครบกำหนดในช่วงเวลาในปัจจุบัน ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นสถาบันการเงินหรือบริษัทบริหารสินทรัพย์ต่างๆ จำเป็นต้องนำหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวที่อยู่ในเกณฑ์ฟ้องล้มละลายได้มาฟ้องล้มละลายลูกหนี้เพื่อไม่ให้ขาดสิทธิทางกฎหมายต่อไป แต่ปัญหาสำคัญที่พบคือเจ้าหนี้ฟ้องคดีล้มละลายก่อนครบ 10 ปีก็คงไม่มีปัญหาเพราะย่อมอยู่ภายในกำหนดทั้งระยะเวลาเรียกร้องให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 แต่การปรับใช้ข้อใดจึงจะถูกต้องและมีผลทางกฎหมายที่เป็นประเด็นปัญหาประการใดหรือไม่ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์โดยละเอียดในหัวข้อ 4.2.2 คือปัญหาทางกฎหมายอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายลักษณะอื่นนั้นก็คือกฎหมายล้มละลาย

ในขั้นนี้ผู้เขียนจะวิเคราะห์เปรียบเทียบว่าการฟ้องคดีล้มละลายนั้นมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงหรือไม่ ซึ่งหากพิจารณาในกรณีสิทธิเรียกร้องโดยปกติทั่วไปแล้ว การฟ้องคดีล้มละลายนั้นควรจะทำให้อายุความสะดุดหยุดลงเพราะแทนที่เจ้าหนี้จะนำหนี้ดังกล่าวไปฟ้องแพ่งอย่างกรณีปกติ แต่เจ้าหนี้กลับนำหนี้ดังกล่าวซึ่งในภาษาที่ไม่เป็นทางการเรียกว่า ‘หนี้ดิบ’ มาเป็นมูลฟ้องในคดีล้มละลายเลย ซึ่งเห็นว่าการฟ้องคดีล้มละลายดังกล่าวก็เป็น การที่เจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้องอย่างจริงจังเช่นกันอายุความจึงสะดุดหยุดลง แต่ปัญหาต่อมาคือการฟ้องคดีล้มละลายดังกล่าวจะถือว่าเป็นการสะดุดหยุดลงตามมาตรา 193/14 ในส่วนใด จะเป็นการฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้ หรือฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิ ตามอนุมาตรา 2 หรืออาจเป็นการกระทำ

อย่างอื่นในการทำงานเกี่ยวกับการฟ้องคดีตามมาตรา 5 ในประเด็นนี้เห็นว่ามีความพิพากษาฎีกาได้กล่าวถึงการฟ้องคดีล้มละลายไว้หลายลักษณะเช่นเป็นการฟ้องคดีเพื่อจัดการทรัพย์สิน การฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1/2514) และฟ้องเพื่อให้ชำระหนี้ด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1503/2539) สำหรับในกรณีสิทธิเรียกร้องตามปกติแล้วการฟ้องคดีล้มละลาย ผู้เขียนมีความเห็นว่าน่าจะเป็นทั้งการฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิ ฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้และ ฟ้องคดีเพื่อให้จัดการทรัพย์สินรวมกันไป กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้ก็ สามารถใช้สิทธิเรียกร้องโดยฟ้องคดีต่อศาลซึ่งในที่นี้คือศาลล้มละลาย ทั้งนี้ก็เพื่อให้ตนสามารถ ได้รับชำระหนี้เป็นประการหลัก นอกจากนั้นจากเดิมที่เป็นเพียงสิทธิเรียกร้องโดยทั่วไปแต่เมื่อศาล มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ก็ถือว่าเป็นการตั้งหลักฐานแห่งสิทธิอย่างหนึ่งเพื่อนำไปยื่น ขอรับชำระหนี้ต่อไปด้วย ซึ่งทั้งการฟ้องเพื่อให้ชำระหนี้และฟ้องเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิล้วนทำให้ อายุความของสิทธิเรียกร้องนั้นๆ สะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(2) และผู้เขียนก็เห็นว่าเป็นการฟ้องคดีเพื่อให้จัดการทรัพย์สินรวมอยู่ด้วย เพราะตามหลัก กฎหมายล้มละลายเมื่อลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวคือมีทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้ เจ้าหนี้จึงฟ้องคดี ล้มละลายเพื่อให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ อันทำให้ลูกหนี้ไม่สามารถก่อหนี้สิน เพิ่มเติมและไม่สามารถจัดการทรัพย์สินของตนได้อีก อำนาจในการจัดการทรัพย์สินทั้งหมดจะตก อยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ซึ่งมีหน้าที่รวบรวมหนี้สินและทรัพย์สินของลูกหนี้และนำมาแบ่ง ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้อย่างเท่าเทียม แต่การฟ้องคดีเพื่อจัดการทรัพย์สินนี้ผู้เขียนเห็นว่าไม่มี ลักษณะเป็นการฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(2),(5) อันทำให้ อายุความสะดุดหยุดลง กล่าวคือมิได้มีลักษณะเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องอย่างจริงจัง แต่เป็นเสมือน การร้องขอบังคับคดีเพื่อจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้แล้วนำมาชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้เสียมากกว่า

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการวิเคราะห์ในกรณีของสิทธิเรียกร้อง โดยทั่วไปที่ยังมิได้เป็นหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งตามหลักกฎหมายเยอรมันก็เห็นเป็นทำงานองเดียวกัน คือมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลง (ตามกฎหมายเก่า) หรืออายุความสะดุดหยุดอยู่ (ตาม กฎหมายปัจจุบัน) แต่หากเป็นกรณีนี้ตามคำพิพากษากรณียอมต่างออกไป เพราะเมื่อศาล พิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้แล้วขั้นตอนต่อไปก็จะเป็นเรื่องของกรับบังคับคดีตามคำพิพากษา ดังนั้นในประเด็นการนำหนี้ตามคำพิพากษาไปฟ้องล้มละลายนั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นเพียงการฟ้อง คดีเพื่อจัดการทรัพย์สินอันมีลักษณะคล้ายคลึงกับการร้องขอบังคับคดีมากกว่าการใช้สิทธิ เรียกร้อง เพราะหนี้ตามคำพิพากษานั้นได้ผ่านขั้นตอนการใช้สิทธิเรียกร้องในคดีแพ่งจนศาลมีคำ พิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาแล้ว แต่ทั้งนี้ก็มีแนวคำพิพากษาฎีกาวางหลักว่าการ

นำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายนั้นเป็นเรื่องของอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด และเมื่อนำหนี้ดังกล่าวมาฟ้องล้มละลายย่อมมีผลเท่ากับเป็นการฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้อย่างหนึ่งอันมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14(2) และเริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่เหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดคือวันถัดจากวันฟ้องคดีล้มละลาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 5035/2541) หากวิเคราะห์แนวคำพิพากษาฎีกาที่ได้วางหลักไว้แล้วนี้ เห็นว่าศาลฎีกายืนยันว่าหนี้เงินตามคำพิพากษาซึ่งพิจารณาเพิ่มเติมได้ว่าเป็นคำพิพากษาเชิงบังคับนั้นมีกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 และเมื่อเจ้าหนี้นำมาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลาย ศาลฎีกานี้ได้วางหลักอีกกว่าเป็นการฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้อย่างหนึ่งซึ่งเป็นความในสวนแรกของมาตรา 193/14(2) และนอกจากจะมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลงแล้วยังวางหลักเกี่ยวกับการเริ่มนับอายุความใหม่ว่าให้เริ่มนับถัดจากวันฟ้องล้มละลายซึ่งเป็นวันที่เหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดตามมาตรา 193/15 วรรค 2

ด้วยความเคารพต่อศาลฎีกาผู้เขียนเห็นว่านอกจากหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความดังจะได้พิสูจน์สมมติฐานดังกล่าวต่อไปแล้ว การนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายอันมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลงโดยวางหลักกว่าเป็นการฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้อย่างหนึ่งก็ยังคงเป็นประเด็นปัญหา เพราะหากศึกษาเจตนารมณ์ของการฟ้องคดีล้มละลายซึ่งทั้งหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายเยอรมันเห็นเป็นอย่างเดียวกันว่า แม้จะทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ก็ตามแต่การฟ้องคดีล้มละลายก็ฟ้องเพื่อเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลายและเพื่อรวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งหมดเพื่อมาแบ่งชำระหนี้กันอย่างเท่าเทียมอันเป็นการฟ้องคดีเพื่อจัดการทรัพย์สินอย่างหนึ่งซึ่งไม่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง และนอกจากประเด็นดังกล่าวแล้วการที่วางหลักให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับใหม่ในวันรุ่งขึ้นถัดจากวันฟ้องล้มละลายโดยอาศัยมาตรา 193/15 วรรค 2 นั้นเห็นว่าเป็นการปรับใช้กฎหมายที่ไม่ถูกต้อง เพราะเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นควรคงอยู่ตลอดจนกว่าศาลจะได้มีคำตัดสิน และมาตรา 193/15 วรรค 2 ดังกล่าวก็ควรใช้กับกรณีอายุความสะดุดหยุดลงโดยการกระทำของลูกหนี้เท่านั้นดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ในหัวข้อ 4.1.3.1

กล่าวโดยสรุปผู้เขียนเห็นว่า การฟ้องคดีล้มละลายในกรณีของสิทธิเรียกร้องทั่วไปเป็นทั้งการฟ้องคดีเพื่อจัดการทรัพย์สิน เพื่อให้ชำระหนี้ และเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิอันมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง แต่หากเป็นกรณีของหนี้ตามคำพิพากษาที่ผ่านการใช้

สิทธิเรียกร้องในคดีแพ่งจนศาลมีคำพิพากษาเชิงบังคับแล้วก็ไม่น่าจะมีการฟ้องให้ชำระหนี้ หรือ ฟ้องเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสินอันเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องกันอีก การฟ้องคดีล้มละลายก็น่าจะมีผล เป็นเพียงการฟ้องคดีเพื่อจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้เท่านั้นซึ่งไม่มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลง และนอกจากนั้นหากพิจารณาแล้วเห็นว่าหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความด้วยแล้ว ก็ยิ่งไม่มี ประเด็นเกี่ยวกับการที่เจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้องเพื่อให้อายุความสะดุดหยุดลงได้อีก การฟ้องคดี ล้มละลายก็จะเป็นการฟ้องเพื่อจัดการทรัพย์สินอันเป็นการใช้สิทธิในตนเองเกี่ยวกับการใช้สิทธิ บังคับคดี ซึ่งจะต้องร้องขอภายในระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่งมาตรา 271 อันนำไปสู่ปัญหาเกี่ยวกับกรอบเวลาในการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้อง ล้มละลายในหัวข้อ 4.2.2.1 ต่อไป

4.1.4.2.3 การดำเนินการบังคับคดีของหนี้ตามคำพิพากษา

เมื่อเจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีต่อศาลจนศาลพิพากษาให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ตามคำพิพากษาแล้ว หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือชำระไม่ครบถ้วน เจ้าหนี้ก็เกิด สิทธิบังคับคดีซึ่งจะต้องดำเนินการบังคับคดีภายในกำหนดระยะเวลา 10 ปีตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ซึ่งการดำเนินการบังคับคดีที่ครบถ้วนนั้นเจ้าหนี้จะต้อง ดำเนินการทั้งสิ้น 3 ขั้นตอนดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 และเป็นที่ยอมรับทั่วไปในหลักกฎหมาย ไทยว่าแม้เจ้าหนี้จะดำเนินการบังคับคดีครบถ้วนอย่างไร ก็มิได้ทำให้ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี สะดุดหยุดลงได้ แต่หากพิจารณาในส่วนของอายุความตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น หาก หนี้ตามคำพิพากษามีอายุความตามมาตรา 193/32 แล้วก็น่าจะย่อมสะดุดหยุดลงได้โดยวิธีการ ตามมาตรา 193/14 จึงมีประเด็นปัญหาตามมาว่าการดำเนินการบังคับคดีกับหนี้ตามคำพิพากษา นั้นเป็นเหตุทำให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลงหรือไม่ ซึ่งหากพิจารณาตาม มาตรา 193/14 แล้วก็น่าจะเห็นว่ากรกระทำอื่นใดอันมีผลอย่างเดียวกับการฟ้องคดีตามอนุมาตรา 5 น่าจะพอเทียบเคียงได้มากที่สุด ซึ่งในประเด็นดังกล่าวได้มีแนวคำพิพากษาฎีกาวางไว้ทั้งสองแนว ได้แก่ แนวคำพิพากษาฎีกาแรก ซึ่งวางหลักว่าการดำเนินการชั้นบังคับคดีภายใน 10 ปีนับแต่วันที่ ศาลมีคำพิพากษาเป็นการกระทำอื่นใดอันมีผลอย่างเดียวกับการฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิ เรียกร้องและเพื่อให้ใช้หนี้ตามที่เรียกร้อง ย่อมเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง (คำพิพากษา ฎีกาที่ 2278/2526, 1765/2531 และ 2567/2533) ส่วนอีกแนวคำพิพากษาฎีกาหนึ่ง วางหลักว่า การดำเนินการบังคับคดีเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดผลตามคำพิพากษามีใช่เป็นการกระทำอื่น ใดอันมีผลอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดีอันเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงตามมาตรา

193/14(5) (คำพิพากษาฎีกาที่ 5344/2536, 800/2537, 942/2538, 2317/2540, 6176/2540, 4604/2542*, 1818/2543, 5596/2543 และ 1679/2551)

ซึ่งในประเด็นดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่าคำพิพากษาฎีกาแนวหลัง น่าจะกลับหลักแนวแรกเสียแล้ว และผู้เขียนก็มีความเห็นคล้อยกับแนวคำพิพากษาฎีกาหลังเสีย มากกว่า เพราะผู้เขียนไม่เห็นว่าการบังคับคดีจะมีลักษณะทำนองเดียวกับการฟ้องคดีแต่อย่างใด เนื่องจากมิได้มีลักษณะเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องอย่างจริงจังอย่างเช่นการฟ้องคดี เพราะการใช้สิทธิเรียกร้อง คือการที่ผู้มีหน้าที่ชำระหนี้แต่ไม่ยอมชำระ ผู้มีสิทธิจึงใช้สิทธิเรียกร้องฟ้องต่อศาล กล่าวคือใช้กระบวนการทางศาลให้ศาลพิพากษาให้ตนได้รับชำระหนี้ แต่การบังคับคดีเป็นเพียง การดำเนินการเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือเพื่อให้เกิดผลตามคำพิพากษาเท่านั้น และใน ประเด็นนี้ท่านศาสตราจารย์ไพจิตร ปุญญพันธ์ ก็ได้มีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 4604/2542 ตอนหนึ่งว่า “ที่ฎีกาใช้อายุความไม่เพราะได้มีการฟ้องร้องกันแล้ว คงมีแต่การบังคับ คดีภายในกำหนดระยะเวลา 10 ปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่กำหนดให้มีการ ร้องขอให้บังคับคดีอันเป็นเพียงระยะเวลาสิ้นสิทธิอย่างธรรมดาเท่านั้น” ซึ่งตรงกับสมมติฐานที่ ผู้เขียนได้ตั้งไว้คือหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความ

สำหรับประเด็นนี้หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่ง เยอรมันแล้วจะเห็นว่าวางหลักไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 212(2) ว่าการร้องขอบังคับคดี (Acts of execution) มีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง ซึ่งต่างจากการฟ้องคดีอันมีผลให้อายุความสะดุด หยุดอยู่ตามมาตรา 204 ด้วยเหตุที่ว่าการร้องขอบังคับคดีตามกฎหมายของประเทศเยอรมันนั้น โดยปกติจะเป็นการกระทำที่ทันทีทันใดไม่เป็นช่วงเวลา จึงบัญญัติให้อายุความสะดุดหยุดลงจะ เหมาะสมกว่า ดังที่ทราบอยู่แล้วว่าการบังคับคดีนั้นเป็นขั้นตอนภายหลังจากศาลพิพากษาดังนั้นการ

---

* คำพิพากษาฎีกาที่ 4604/2542 “การที่โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสามให้ล้มละลายโดยอาศัยมูลหนี้ตามคำ พิพากษาของศาลชั้นต้นซึ่งเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุด มีอายุความ 10 ปีตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 และอายุความจะสะดุดหยุดลงได้ก็ต่อเมื่อมีกรณีตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 193/14 แต่การที่โจทก์นำเจ้าพนักงานบังคับคดีไปยึดทรัพย์ของจำเลยออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมา ชำระหนี้แก่โจทก์นั้นเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดผลตามคำพิพากษามิใช่เป็นการกระทำการอื่นใดอันมีผลอย่าง เดียวกันกับการฟ้องคดีอันเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงตามมาตรา 193/14(5) ฉะนั้นการที่โจทก์นำหนี้ที่ เหลือมาฟ้องให้จำเลยทั้งสามล้มละลายเมื่อพ้นกำหนด 10 ปีนับแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว คดีโจทก์จึง ขาดอายุความ”

ร้องขอบังคับคดีดังกล่าวจึงน่าจะปรับใช้กับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาด้วย โดยหลักกฎหมายเยอรมันมองว่าแม้เป็นสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นจากคำพิพากษาก็ตามก็สามารถถูกคุกคามโดยอายุความได้ การที่เจ้าหนี้ร้องขอบังคับคดีนั้นเป็นการแสดงได้อย่างชัดเจนว่าเจ้าหนี้ได้ยืนยันสิทธิของตนอย่างเป็นทางการจึงให้บัญญัติให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลง ดังนั้นปัญหาดังกล่าวหากพิจารณาหลักกฎหมายเยอรมันแล้วจะไม่ใช่ปัญหา

แต่หากนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของไทยแล้วเห็นว่าการที่จะเอาอย่างหลักกฎหมายเยอรมันนั้นไม่เหมาะสม เหตุผลประการหนึ่งก็คือผู้เขียนเห็นว่าในระบบกฎหมายเยอรมันนั้นมิได้มีระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีอันเป็นระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอย่างเช่นกฎหมายไทย กล่าวคือกรอบเวลาในการบังคับคดีตามหลักกฎหมายเยอรมันนั้นยังคงเป็นอายุความ นั่นคืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด 30 ปีตามมาตรา 197(3) นั่นเองซึ่งมีผลให้สามารถสะดุดหยุดลงโดยการร้องขอบังคับคดีได้อีก อันแตกต่างจากระบบกฎหมายไทยซึ่งกรอบเวลาในการบังคับคดีนั้นเป็นระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และการร้องขอบังคับคดีก็เป็นเรื่องของวิธีพิจารณาความเพื่อบังคับให้บรรลุผลตามคำพิพากษาเท่านั้น หากจะให้การบังคับคดีมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลงดังเช่นประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันแล้ว ก็ย่อมทำให้อายุความยืดยาวไปกว่าระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีได้ ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าการดำเนินการบังคับคดีหนี้ตามคำพิพากษาไม่ทำให้ระยะเวลาบังคับคดีหรืออายุความสะดุดหยุดลงดังเช่นที่ตีความและปรับใช้อยู่ในปัจจุบันนั้นถูกต้องและเหมาะสมแล้ว

4.1.4.3 ผลของการที่อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลงต่อผู้ค้ำประกัน

เมื่อหนี้ตามคำพิพากษามีอายุความอันสามารถสะดุดหยุดลงได้ด้วยเหตุที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193/14 แล้ว ประเด็นที่ต้องพิจารณาตามมาก็คือการที่อายุความสะดุดหยุดลงดังกล่าวจะมีผลอย่างไรต่ออายุความของผู้ค้ำประกัน เพราะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 692 บัญญัติว่า “อายุความสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ลูกหนี้นั้น ย่อมเป็นโทษแก่ผู้ค้ำประกันด้วย” ดังนั้นหากอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาของลูกหนี้สะดุดหยุดลงแล้วอายุความของผู้ค้ำประกันก็ย่อมสะดุดหยุดลงไปด้วย แต่หากพิจารณาถึงผลทางกฎหมายที่เกิดขึ้นในกรณีต่างๆ ดังจะได้กล่าวต่อไปแล้ว จะเห็นว่าการที่หนี้ตามคำพิพากษามีอายุความและ

เมื่อสะดุดหยุดลงแล้วมีโทษแก่ผู้ค้าประกันด้วยก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายตามมา ซึ่งจะแยกเป็น 2 กรณี คือ กรณีลูกหนี้และผู้ค้าประกันเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาคดีเดียวกัน และอีกกรณีหนึ่งคือลูกหนี้และผู้ค้าประกันมิได้เป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีเดียวกัน

4.1.4.3.1 กรณีศาลพิพากษาให้ผู้ค้าประกันและลูกหนี้ร่วมรับผิดชอบเป็นคดีเดียวกัน

กรณีดังกล่าวคือกรณีที่เจ้าหนี้และลูกหนี้ก่อนนี้ขึ้นไว้แต่เดิมและหนี้นั้นมีผู้ค้าประกันหนี้ด้วย ซึ่งหากเป็นกรณีที่ยังคงเป็นหนี้ตามปกติ สมมติเช่นเป็นหนี้เงินกู้ หากลูกหนี้กระทำการใดๆ อันมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลง อายุความของผู้ค้าประกันคืออายุความทั่วไป 10 ปีตามมาตรา 193/30 ย่อมสะดุดหยุดลงตามไปด้วยและเริ่มนับใหม่พร้อมกับอายุความของลูกหนี้ แต่หากกรณีดังกล่าวเกิดขึ้นกับหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งในคดีนั้นมีทั้งลูกหนี้และผู้ค้าประกันเป็นจำเลยร่วมโดยศาลพิพากษาให้ร่วมกันรับผิดชอบหนี้แก่โจทก์ ซึ่งกรณีดังกล่าวสามารถพบได้บ่อยอันอาจเกิดจากเจ้าหนี้ฟ้องทั้งลูกหนี้และผู้ค้าประกันเป็นคดีเดียวกัน หรืออาจมีการรวมคดีในภายหลังก็ตาม ลูกหนี้และผู้ค้าประกันก็จะเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีเดียวกันหรือคำพิพากษาหมายเลขคดีแดงเดียวกัน ซึ่งแม้จะกล่าวว่าผู้ค้าประกันเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา แต่ผู้ค้าประกันดังกล่าวก็มิได้กลายเป็นลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับลูกหนี้แต่อย่างใด

ประเด็นที่ตามมาก็คือ หากหนี้ตามคำพิพากษาคดีหมายเลขแดงนั้นๆ สมมติเช่น หนี้ตามคำพิพากษาของศาลแพ่งคดีหมายเลขแดงที่ 1/2540 หากมีอายุความหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวก็จะครบอายุความในปี 2550 แต่หากภายหลังจากศาลมีคำพิพากษา ก่อนอายุความครบกำหนดลูกหนี้ได้ทำการรับสภาพหนี้ หรือแม้แต่เจ้าหนี้ได้นำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายซึ่งแนวคำพิพากษาฎีกาวางหลักให้อายุความสะดุดหยุดลงแล้ว อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาของลูกหนี้อย่อมสะดุดหยุดลง อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาของผู้ค้าประกันก็ย่อมสะดุดหยุดลงตามไปด้วยและเริ่มนับใหม่ อันมีผลให้อายุความของผู้ค้าประกันยืดขยายยาวไปมากกว่า 10 ปี กล่าวคือหากลูกหนี้รับสภาพหนี้ตามคำพิพากษาหรือเจ้าหนี้นำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายในปี 2549 ผู้ค้าประกันจะต้องผูกพันในหนี้ตามคำพิพากษาโดยอายุความไปจนถึงปี 2559 ซึ่งแน่นอนว่าพ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้ว และหากยึดแนวคำพิพากษาฎีกาที่วางหลักว่าการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้อง

ล้มละลายต้องกระทำภายในกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 โดยไม่นำระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีมาพิจารณาแล้ว เช่นนี้ศาลล้มละลายเมื่อเห็นว่าหนี้ตามคำพิพากษาของผู้ค้ำประกันยังไม่ขาดอายุความ และมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดผู้ค้ำประกัน เช่นนี้เห็นได้ว่าก่อให้เกิดภาวะผูกพันและความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ค้ำประกันอย่างมาก ทั้งนี้ก็ล้วนมีสาเหตุมาจากการที่หนี้ตามคำพิพากษามีอายุความทั้งสิ้น

4.1.4.3.2 กรณีศาลพิพากษาให้ผู้ค้ำประกันและลูกหนี้รับผิดชอบแยกเป็นต่างคดี

ประเด็นนี้ในตอนต้นจะเป็นไปอย่างเดียวกับกรณี 4.1.4.3.1 กล่าวคือมีการก่อกำหนดขึ้นระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้โดยมีผู้ค้ำประกันหนี้หนี้ แต่ในส่วนที่แตกต่างคือแทนที่เจ้าหนี้จะนำหนี้ดังกล่าวมาฟ้องลูกหนี้และผู้ค้ำประกันเป็นคดีแพ่งคดีเดียวกัน แต่เจ้าหนี้กลับเลือกที่จะฟ้องลูกหนี้ให้ชำระหนี้เป็นคดีแพ่งคดีหนึ่งก่อน และภายหลังจากนั้นก็ได้นำหนี้ตามสัญญาค้ำประกันมาฟ้องผู้ค้ำประกันเป็นคดีแพ่งอีกคดีหนึ่งประการหนึ่ง หรือเจ้าหนี้อาจยังไม่ดำเนินการทางกฎหมายใดๆ กับผู้ค้ำประกันอีกประการหนึ่ง ซึ่งเจ้าหนี้สามารถกระทำได้เพราะกฎหมายมิได้บังคับว่าจะต้องฟ้องลูกหนี้ขึ้นต้นและผู้ค้ำประกันเป็นคดีเดียวกัน

ในกรณีแรกคือเจ้าหนี้ฟ้องผู้ค้ำประกันเป็นอีกคดีหนึ่งด้วย เช่นนี้หากไม่มีการรวมคดีและศาลได้พิพากษาให้ทั้งลูกหนี้และผู้ค้ำประกันแพ้คดีชำระหนี้คืนแก่เจ้าหนี้โดยเป็นหนี้ตามคำพิพากษาคณะฉบับ เช่น ลูกหนี้เป็นหนี้ตามคำพิพากษาของศาลแพ่งคดีหมายเลขแดงที่ 1/2540 ส่วนผู้ค้ำประกันเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาของศาลแพ่งคดีหมายเลขแดงที่ 2/2543 เป็นต้น เช่นนี้หนี้ตามคำพิพากษาทั้งสองดังกล่าวย่อมมีกำหนดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแยกต่างหากกัน กล่าวคือย่อมเริ่มนับและพ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีไปตามแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาของแต่ละฉบับ แต่หากหนี้ตามคำพิพากษามีกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 แล้ว กำหนดอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาแต่ละฉบับก็น่าจะแยกต่างหากจากกัน เช่นนี้หากอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาของลูกหนี้คือหนี้ตามคำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ 1/2540 สะดุดหยุดลง จะมีผลเป็นโทษแก่อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาของผู้ค้ำประกันคือหนี้ตามคำพิพากษาคดีหมายเลขแดงที่ 2/2543 หรือไม่ ซึ่งหากตีความตามกฎหมายแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าก็น่าจะเป็นโทษแก่อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาของผู้ค้ำประกันด้วย ซึ่งนอกจากจะสร้างภาวะและความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ค้ำประกัน

แล้วยังให้ผลทางกฎหมายที่แปลกอยู่ กล่าวคือทั้งลูกหนี้และผู้ค้ำประกันต่างเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาคณะคดีหมายเลขแดงกัน แต่การที่อายุความสะดุดหยุดลงในคดีหนึ่งกลับเป็นโทษแก่อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาอีกคดีหนึ่งด้วย

ส่วนกรณีหลังเจ้าหนี้ยังมีได้ดำเนินคดีแพ่งกับผู้ค้ำประกัน ดังนั้นอายุความของผู้ค้ำประกันในขณะนี้จะเป็นอายุความของสิทธิเรียกร้องโดยทั่วไปคือหนี้ตามสัญญาค้ำประกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/30 ซึ่งหากอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาของลูกหนี้สะดุดหยุดลงโดยวิธีใดๆ ก็ตาม เช่นนี้ก็น่าจะเป็นโทษแก่อายุความของผู้ค้ำประกันให้สะดุดหยุดลงตามไปด้วย เห็นได้ว่านอกจากอายุความของผู้ค้ำประกันจะสะดุดหยุดลงไปด้วยเมื่อเจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีแพ่งลูกหนี้แล้ว หากอายุความของผู้ค้ำประกันยังต้องสะดุดหยุดลงตามไปด้วยเพราะการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ตามคำพิพากษา หรือถูกเจ้าหนี้นำหนี้ตามคำพิพากษาไปฟ้องล้มละลาย คงจะเกิดความไม่เป็นธรรมอย่างมากแก่ผู้ค้ำประกันที่ต้องรับภาระผูกพันไปไม่จบสิ้น ทั้งนี้ยังมีได้นับรวมที่เจ้าหนี้สามารถฟ้องคดีแพ่งผู้ค้ำประกันอันทำให้อายุความสะดุดหยุดลงได้อีก ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะไม่เกิดขึ้นหากหนี้ตามคำพิพากษาของลูกหนี้หรือผู้ค้ำประกันไม่มีอายุความ และผู้เขียนก็มีข้อสังเกตประการหนึ่งว่าหนี้ตามคำพิพากษาที่ให้ลูกหนี้หรือผู้ค้ำประกันชำระหนี้ดังกล่าวล้วนเป็นหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับทั้งสิ้น

ในประเด็นผลของการที่อายุความสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ผู้ค้ำประกันนั้น ทั้งกรณีลูกหนี้และผู้ค้ำประกันเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาคดีเดียวกัน และกรณีลูกหนี้และผู้ค้ำประกันมิได้เป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาในคดีเดียวกัน หากศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายเยอรมันในเรื่องดังกล่าวแล้วจะเห็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันไม่มีหลักกฎหมายเกี่ยวกับการที่อายุความในส่วนของลูกหนี้เมื่อสะดุดหยุดลงหรือสะดุดหยุดอยู่แล้วส่งผลกระทบต่ออายุความของผู้ค้ำประกัน ดังเช่นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 692 ของไทย ซึ่งหลักกฎหมายดังกล่าวถือว่าเป็นหลักกฎหมายที่ให้โทษแก่ผู้ค้ำประกัน ดังนั้นหากมิได้มีบัญญัติไว้ชัดแจ้งอย่างเช่นของไทย การที่จะให้อายุความสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ลูกหนี้ย่อมเป็นโทษแก่ผู้ค้ำประกันด้วยย่อมเป็นการไม่ถูกต้อง ดังนั้นแม้หนี้ตามคำพิพากษาตามหลักกฎหมายเยอรมันจะมีกำหนดอายุความคืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลแพ่งเยอรมันมาตรา 197(3) แต่เมื่อการสะดุดหยุดลงของอายุความของลูกหนี้มิได้มีผลต่ออายุความของผู้ค้ำประกันแล้ว ประเด็นปัญหาดังกล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจึงไม่เกิดขึ้นในระบบกฎหมายเยอรมัน

ประเด็นปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมาในหัวข้อ 4.1.4 นี้ เกิดจากการที่นี้ตามคำพิพากษามีกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 อันมีผลทำให้อายุความดังกล่าวสามารถระงับหรือลดได้ตามบทเบ็ดเสร็จทั่วไปในเรื่องอายุความ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายตามหลายประการ จึงทำให้มีปัญหาน่าคิดว่าการที่นี้ตามคำพิพากษานั้นมีอายุความเป็นหลักกฎหมายที่ถูกต้องหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ สรุป และเสนอแนวทางไปพร้อมกับเหตุผลสนับสนุนอื่นๆ ในส่วนข้อเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

4.1.5 ปัญหาเกี่ยวกับการสละประโยชน์แห่งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา

เมื่อแนวคำพิพากษาฎีกาได้วางหลักว่าการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องเป็นคดีล้มละลายนั้นมีการกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 คืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด ดังนั้นเมื่อมีลักษณะเป็นอายุความแล้วหากพิจารณาจากบทเบ็ดเสร็จทั่วไปว่าด้วยอายุความ ลูกหนี้ก็น่าจะต้องสละประโยชน์แห่งอายุความดังกล่าวได้ ในประเด็นปัญหาที่จะได้วิเคราะห์เปรียบเทียบในหัวข้อนี้จะเป็นการวิเคราะห์ประเด็นการสละประโยชน์แห่งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาว่าสามารถกระทำได้หรือไม่ และก่อให้เกิดผลทางกฎหมายที่เหมาะสมเป็นธรรมหรือไม่อย่างไร

หลักกฎหมายเรื่องการสละประโยชน์แห่งอายุความนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในมาตรา 193/24 ซึ่งบัญญัติว่า “เมื่ออายุความครบกำหนดแล้ว ลูกหนี้จะสละประโยชน์แห่งอายุความนั้นเสียก็ได้ แต่การสละประโยชน์เช่นว่านี้ ไม่มีผลกระทบกระเทือนสิทธิของบุคคลภายนอกหรือผู้ค้ำประกัน” ซึ่งเป็นการที่ลูกหนี้แสดงเจตนาต่อเจ้าหนี้หลังจากอายุความครบกำหนดแล้วว่าตนไม่ประสงค์จะถือเอาประโยชน์จากอายุความนั้น ผลคือลูกหนี้ไม่อาจยกอายุความขึ้นเป็นข้อต่อสู้เจ้าหนี้ได้อีกต่อไปและเริ่มนับอายุความกันใหม่ ซึ่งในเรื่องการสละประโยชน์แห่งอายุความดังกล่าวแม้ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันจะมีได้บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรดังเช่นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย แต่หลักกฎหมายเยอรมันก็ยอมรับหลักกฎหมายดังกล่าวโดยมีหลักการเช่นเดียวกับกฎหมายไทยซึ่งเรียกว่าหลัก Waiver อันเป็นส่วนหนึ่งของหลักสุจริต (Good faith) โดยทั้งหลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายเยอรมันมีแนวคิดในเรื่องการสละประโยชน์แห่งอายุความดังกล่าวไปในแนวทางเดียวกันคือเมื่ออายุความครบกำหนดแล้วลูกหนี้ก็มีสิทธิที่จะยกข้อต่อสู้เรื่องอายุความขึ้นปฏิเสธการชำระหนี้ได้ แต่ในขณะเดียวกันลูกหนี้ก็

อาจละสิทธิในการยกข้อต่อสู้ดังกล่าวได้ด้วยอันเป็นไปตามหลักสุจริต และยิ่งเป็นการกระทำ ภายหลังอายุความครบกำหนดด้วยแล้วยิ่งถือว่าเป็นการแสดงเจตนาอันแท้จริง เมื่อกฎหมายเรื่อง อายุความส่วนหนึ่งมีไว้เพื่อคุ้มครองลูกหนี้ แต่เมื่อลูกหนี้ยินดีสมัครใจที่จะไม่รับความคุ้มครองนั้น กฎหมายจึงควรที่จะบังคับให้ตามเจตนาของลูกหนี้

แต่ประเด็นที่น่าพิจารณาคืออายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้นสามารถละ ประโยชน์แห่งอายุความได้หรือไม่ หากพิจารณาจากหลักกฎหมายที่มีอยู่และเจตนารมณ์แล้วก็ เห็นว่าหากหนี้ตามคำพิพากษามีอายุความก็สมควรที่จะละประโยชน์แห่งอายุความได้ แต่หาก พิจารณาถึงผลทางกฎหมายที่อาจขัดแย้งและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ตัวอย่างเช่น หากหนี้ ตามคำพิพากษาได้ล่วงเลยทั้งระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความแพ่งมาตรา 271 และอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 แล้ว เช่นนี้เจ้าหนี้ก็ไม่สามารถบังคับคดีได้อีก หรือหากนำไปฟ้องล้มละลายศาลก็อาจ พิพากษายกฟ้องได้เนื่องจากทั้งป็นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีและขาดอายุความตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 แต่หากในช่วงเวลาหลังจากนั้นลูกหนี้แสดงเจตนา อย่างชัดแจ้งต่อเจ้าหนี้ว่ายินดีละประโยชน์แห่งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้น ผลก็คือ เจ้าหนี้ก็ยังคงไม่สามารถบังคับคดีได้อยู่เพราะการละประโยชน์แห่งอายุความไม่ใช่กับระยะเวลา บังคับคดี (คำพิพากษาฎีกาที่ 5323/2542) แต่ในส่วนอายุความนั้นเห็นว่าลูกหนี้ไม่อาจยกอายุ ความขึ้นต่อสู้ได้และมีผลให้เริ่มนับอายุความใหม่ หากนำไปฟ้องล้มละลายซึ่งศาลวางหลักว่าเป็น เรื่องของการใช้สิทธิเรียกร้องภายในอายุความ เช่นนี้ศาลควรจะพิจารณาพิพากษาเป็นอย่างไร

ในประเด็นการละประโยชน์แห่งอายุความในคดีล้มละลายซึ่งค่อนข้างเคร่งครัด ในการพิจารณาว่าหนี้ใดสามารถยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้นั้น ก็มีแนวคำพิพากษาฎีกา ซึ่งพอเทียบเคียงได้อยู่ฉบับหนึ่ง แต่เป็นกรณีของการละประโยชน์แห่งอายุความของสิทธิ เรียกร้องโดยทั่วไปซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้หนี้จะขาดอายุความแล้ว แต่หากลูกหนี้สละประโยชน์แห่ง อายุความเสียแล้วก็ย่อมสามารถนำมายื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 164/2536)* ซึ่งหากนำไปปรับกับกรณีนี้ตามคำพิพากษา ศาลก็ไม่ควรพิจารณาพิพากษา

* คำพิพากษาฎีกาที่ 164/2536 “หนี้ค่าซื้อสินค้าเชื่อของลูกหนี้ขาดอายุความแล้ว แต่ต่อมาลูกหนี้ได้ ทำหนังสือรับสภาพหนี้ว่าจะชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไว้จึงเป็นการละเสียซึ่งประโยชน์แห่งอายุความตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 192 เดิม (มาตรา 193/24 ในปัจจุบัน) ลูกหนี้ไม่อาจยกเหตุการณ์ขาดอายุ

แตกต่างกันออกไป ดังนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่นำเรื่องนี้ตามคำพิพากษาซึ่งลูกหนี้สละประโยชน์แห่งอายุความแล้วมาฟ้องคดีล้มละลาย ศาลก็ควรมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ แต่ในกรณีดังกล่าวนี้เองก็จะเห็นได้ว่าหนี้ตามคำพิพากษานั้นได้พ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้ว ซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่สามารถบังคับคดีชำระหนี้ใดๆ จากลูกหนี้ได้อีก ซึ่งในประเด็นนี้ท่านอาจารย์ศนิวัฒน์ เกื้อสุวรรณ ได้มีหมายเหตุไว้ท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 5323/2542 ว่า “ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 มิใช่เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงไม่สามารถสละประโยชน์แห่งอายุความได้ เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจึงต้องรีบดำเนินการบังคับคดีเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาภายใน 10 ปีนับแต่วันที่คำพิพากษา เมื่อล่วงเลยระยะเวลาดังกล่าวแล้วจึงหมดสิทธิบังคับคดี และหนี้ดังกล่าวก็จะเป็นหนี้ที่ต้องห้ามมิให้ขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 94(1)” กล่าวคือถึงแม้ว่าลูกหนี้จะสามารถสละประโยชน์แห่งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาได้ แต่เมื่อเป็นหนี้ที่หมดสิทธิบังคับคดีแล้ว ก็เป็นหนี้ที่สามารถยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้อยู่ดี และไม่สามารถนำมาฟ้องคดีล้มละลายได้ในตนเองเดียวกัน ซึ่งเห็นว่าเป็นปัญหาความไม่สอดคล้องกันของระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีและอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาอันเป็นอีกประเด็นปัญหาหนึ่งที่เกิดจากการที่หนี้ตามคำพิพากษานั้นมีอายุความ

ประเด็นปัญหาที่วิเคราะห์เปรียบเทียบมาทั้งหมดล้วนเกิดมาจากการที่หนี้ตามคำพิพากษามีกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 อันนำมาสู่ปัญหาในการนำบทเบ็ดเสร็จทั่วไปว่าด้วยอายุความมาปรับใช้ อาทิเช่น ความหมายของอายุความ เจตนารมณ์ของอายุความ การเริ่มต้นนับอายุความ การที่อายุความสะดุดหยุดลง และการสละประโยชน์แห่งอายุความ เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาในส่วนของหลักกฎหมายแพ่งว่าด้วยอายุความเองแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องกับกฎหมาย

ความขึ้นอ้างเพื่อขอปิดการชำระหนี้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 188 วรรคแรก เดิม เมื่อลูกหนี้ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แม้อำนาจการจัดการหรือการกระทำใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้จะตกอยู่แก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 22 แต่การจัดการหรือการกระทำใด ๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องเป็นการกระทำแทนลูกหนี้ตามสิทธิของลูกหนี้ที่มีอยู่ เมื่อลูกหนี้ละเสียซึ่งประโยชน์แห่งอายุความตามหนังสือรับสภาพหนี้ดังกล่าวแล้ว ย่อมทำให้เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ไม่อาจยกเหตุแห่งการขาดอายุความขึ้นขอปิดการชำระหนี้แก่เจ้าหน้าที่ได้ ดังนั้นหนี้ของลูกหนี้จึงมีขึ้นที่เมื่ออาจขอรับชำระได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 94(1)เจ้าหน้าที่จึงขอรับชำระหนี้ในคดีนี้ได้”

ลักษณะอื่นในระบบกฎหมายไทยด้วย ที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือความไม่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และปัญหาที่เกิดขึ้นในการปรับใช้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาในคดีล้มละลาย จึงทำให้ย้อนพิจารณาถึงปัญหาประการสำคัญว่าหนี้ตามคำพิพากษานั้นมีหรือควรจะมีอายุความหรือไม่ สำหรับปัญหาของอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายลักษณะอื่นนั้น ผู้เขียนจะได้อธิบายอย่างละเอียดดังจะได้กล่าวต่อไป

4.2 ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายลักษณะอื่น

ในหัวข้อก่อนหน้านี้ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับบทเบ็ดเสร็จทั่วไปว่าด้วยอายุความ ซึ่งยังคงมีปัญหาความไม่สอดคล้องต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว แต่เนื่องด้วยปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้นมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายลักษณะอื่นนอกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย และที่เห็นได้ชัดเจนและได้กล่าวถึงมาโดยตลอดคือ กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับระยะเวลาร้องขอให้การบังคับคดีตามคำพิพากษา และทั้งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาและระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีเองก็ถูกนำไปปรับใช้ในการฟ้องคดีล้มละลายและการยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลายด้วย ดังนั้นในหัวข้อนี้จะได้วิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกิดจากความไม่สอดคล้องของอายุความของหนี้ตามคำพิพากษากับกฎหมายลักษณะอื่นๆ ในระบบกฎหมายไทย โดยทั้งนี้อาจมีการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายเยอรมันเพื่อศึกษานิติวิธีการปรับใช้ตีความกฎหมายเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ในส่วนของกฎหมายไทยด้วย

4.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ดังที่ได้กล่าวมาโดยตลอดว่าเมื่อเจ้าหนี้ได้นำคดีขึ้นสู่ศาลจนศาลพิพากษาให้เจ้าหนี้ชนะคดีก็ก่อให้เกิดเป็นหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเจ้าหนี้สามารถบังคับคดีตามคำพิพากษาได้โดยการร้องขอบังคับคดีต่อศาลภายในกำหนดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธี

พิจารณาความแพ่งมาตรา 271 แต่ทั้งนี้เจ้าหน้าที่สามารถนำหนี้ตามคำพิพากษานั้นมาฟ้องลูกหนี้เป็นคดีล้มละลายได้ภายในกำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 อันเห็นได้ว่าในระบบกฎหมายของประเทศไทยนั้นมีกรอบเวลาในการดำเนินการต่างๆ กับหนี้ตามคำพิพากษาอยู่ 2 กรอบเวลา ได้แก่ อายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 และระยะเวลาในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ซึ่งแม้จะมีกำหนด 10 ปีเท่ากัน แต่ทั้งสองกรอบเวลาดังกล่าวนั้นปรับใช้หลักกฎหมายและมีผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถสรุปและเปรียบเทียบหลักกฎหมายของทั้งสองกรอบเวลาดังกล่าวในระบบกฎหมายไทยได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบหลักกฎหมายเกี่ยวกับกรอบเวลาที่เกี่ยวข้องกับหนี้ตามคำพิพากษาในระบบกฎหมายไทย

ประเด็น	อายุความ	ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี
1. บทบัญญัติแห่งกฎหมาย	ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32	ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271
2. ประเภทของกฎหมาย	กฎหมายสารบัญญัติ	กฎหมายวิธีสบัญญัติ
3. กำหนดเวลา	10 ปี	10 ปี
4. การเริ่มนับเวลา	นับแต่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ (มาตรา 193/12)	นับแต่วันมีคำพิพากษา (มาตรา 271) หรือนับแต่อาจบังคับคดีได้ (ตามแนวคำพิพากษาฎีกา)
5. การระงับหรือหยุดยั้ง	ระงับหรือหยุดยั้งได้ (มาตรา 193/14)	ระงับหรือหยุดยั้งไม่ได้
6. การยื่นหรือขยายเวลา	คู่กรณีหรือศาลไม่สามารถทำได้ (มาตรา 193/11) เว้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย	ศาลอาจทำได้ (มาตรา 23)
7. การสละประโยชน์	สละประโยชน์ได้ (มาตรา 193/24)	สละประโยชน์ไม่ได้
8. ผลของการครบกำหนดเวลา	หนี้ไม่ระงับ และเจ้าหนี้ยังอาจฟ้องคดีต่อศาลได้	หนี้ไม่ระงับ แต่เจ้าหนี้หมดสิทธิบังคับคดี
9. อำนาจของศาลในการยกขึ้นวินิจฉัยเอง	ไม่ได้ (มาตรา 193/29) เว้นแต่ในคดี	ได้ (มาตรา 142(5))

เห็นได้ว่าการที่ในระบบกฎหมายไทยมีทั้ง 2 กรอบเวลาที่นำมาปรับใช้กับหนี้ตามคำพิพากษาแต่กลับมีผลหรือลักษณะทางกฎหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงก่อให้เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องกันและนำมาสู่ปัญหาในการปรับใช้กฎหมาย ซึ่งอันที่จริงแล้วหากแม้มี 2 กรอบเวลา แต่มีขอบเขตในการบังคับใช้ชัดเจนไม่ปะปนกันเช่นนี้ก็อาจไม่ก่อให้เกิดปัญหาแต่อย่างใด กล่าวคือระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีใช้สำหรับการบังคับคดีเท่านั้น ส่วนการฟ้องคดีล้มละลายก็ให้พิจารณาโดยใช้อายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้นก็อาจบรรเทาปัญหาไปได้ในระดับหนึ่ง แต่ในคดีล้มละลายไม่อาจพิจารณาเฉพาะในส่วนอายุความได้เพราะหนี้ทั้งหมดสิทธิบังคับคดีแล้วก็ไม่ควรเป็นเหตุให้พิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ได้ ซึ่งปัญหาในส่วนนี้จะได้กล่าวโดยละเอียดในหัวข้อต่อไป คือ ปัญหาเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องในคดีล้มละลาย ส่วนในหัวข้อนี้จะศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่างอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาและระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา

เนื่องด้วยหนี้ตามคำพิพากษาของไทยนั้นมีการดำเนินการอยู่ 2 ลักษณะควบคู่กันไป อันทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมายที่ไม่พึงประสงค์ตามมาหลายประการส่วนหนึ่งเห็นได้จากที่วิเคราะห์ไปในหัวข้อ 4.1 โดยประการหลักๆ ก็คือปัญหาความไม่สอดคล้องกันของทั้ง 2 กรอบเวลาดังกล่าว กล่าวคือ หากกรอบเวลาทั้งสองไม่สัมพันธ์ไปในแนวทางเดียวกันแล้ว จะเกิดปัญหาที่ว่าหนี้ตามคำพิพากษานั้นขาดอายุความแล้วแต่ยังไม่หมดสิทธิบังคับคดี หรือหนี้ตามคำพิพากษานั้นยังไม่ขาดอายุความแต่หมดสิทธิบังคับคดีแล้ว เช่นนี้หนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวจะมีสถานะทางกฎหมายสมบูรณ์เพียงใด ซึ่งจากการศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้สามารถแบ่งได้ดังนี้

4.2.1.1 ปัญหาความไม่สอดคล้องอันเนื่องมาจากระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีไม่ใช่อายุความ

ปัจจุบันตามระบบกฎหมายไทยปัญหาที่ว่าระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 เป็นอายุความหรือไม่ ตามความเห็นของนักกฎหมายโดยทั่วไปและแนวคำพิพากษาฎีกา (เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 3839/2535, 224/2538, 7190/2538, 5323/2542, 818/2543 และ 2900/2543 เป็นต้น) จะเป็นที่ยุติแล้วว่าไม่ใช่อายุความ เพราะเป็นระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ กล่าวคือเป็นระยะเวลาที่กำหนดให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาดำเนินการร้องขอบังคับคดีต่อศาลให้ครบถ้วน หากล่วงเลยระยะเวลานั้นไปแล้ว

เจ้าหน้าที่ยอมหมดสิทธิที่จะบังคับคดีกับทรัพย์สินใดๆ ของลูกหนี้อีก อันเป็นระยะเวลาสิ้นสุดสิทธิ ไม่ใช่ กำหนดอายุความสำหรับใช้สิทธิเรียกร้องเพราะได้มีการฟ้องร้องจนศาลมีคำพิพากษาไปแล้ว แต่ ทั้งนี้แม้จะสิ้นสุดสิทธิบังคับคดีแล้วแต่หนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวก็ยังไม่ระงับ กล่าวคือหากลูกหนี้ มาชำระหนี้หลังพ้นระยะเวลาดังกล่าว เจ้าหน้าที่ก็สามารถรับชำระหนี้ได้โดยมีมูลอ้างได้ตาม กฎหมาย โดยการที่กฎหมายกำหนดระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีนี้ขึ้นก็เพื่อให้เป็นไปตามหลัก ปรัชญาทางแพ่งที่ว่าหนี้ควรต้องมีระยะเวลาสิ้นสุดมิใช่บุคคลใดเมื่อเป็นหนี้แล้วยอมตกอยู่ใน ใสภาวะเช่นนั้นตลอดกาลอันส่งผลโดยรวมต่อสังคมและเศรษฐกิจด้วย กล่าวคือหากไม่มี ระยะเวลาสิ้นสุดลูกหนี้จะไม่มีกำลังใจในการทำมาหากินหรือเพิ่มพูนทรัพย์สินของตน เพราะเมื่อ ได้ทรัพย์สินมาก็จะถูกเจ้าหน้าที่บังคับคดีนำไปชำระหนี้จนหมดสิ้น จึงควรมีกำหนดระยะเวลาสิ้นสุด เพื่อให้ลูกหนี้สามารถฟื้นตัวหรือเริ่มตั้งตัวได้อีกครั้ง เจ้าหน้าที่จึงต้องชวนชวายบังคับคดีให้เสร็จสิ้น ภายในกำหนดระยะเวลาที่กำหนด

แต่แม้ว่าปัญหาว่าระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีไม่ใช่อายุความจะยุติ แล้วในปัจจุบัน แต่หากได้ศึกษาย้อนไปถึงประวัติศาสตร์ในการร่างประมวลกฎหมายทั้งประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย และคำอธิบาย หรือความเห็นของนักกฎหมายในยุคก่อน อาจทำให้เห็นได้ว่าระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเป็นอายุความและเป็นอย่างเดียวกันกับอายุความของ สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 ในปัจจุบัน

ในการยกร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังที่กล่าวมาแล้วใน ตอนต้นของบทที่ 2 ว่าโดยหลักได้นำประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นซึ่งรับแนวความคิดมาจาก ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันอันเป็นประเทศระบบ Civil Law มาเป็นต้นแบบในการยกร่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักกฎหมายว่าด้วยอายุความ ซึ่งถือว่าอายุความเป็นกำหนดเวลาในการใช้ สิทธิเรียกร้องอันมีผลกระทบต่อสิทธิเรียกร้องในทางสารบัญญัติไม่ใช่ทางวิธีบัญญัติ และมาตรา 168 (มาตรา 193/32 ในปัจจุบัน) ที่เกี่ยวกับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษา นั้นก็มีเนื้อหาเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาตรา 174-2 และประมวลกฎหมายแพ่ง เยอรมันมาตรา 218 (มาตรา 197(3) ในปัจจุบัน) ส่วนการที่กำหนดอายุความที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 168 เป็น 10 ปี ซึ่งแตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันที่กำหนดไว้ 30 ปีนั้น ผู้เขียน เห็นว่าน่าจะเป็นการลอกมาจากประมวลแพ่งญี่ปุ่นประการหนึ่ง และเนื่องจากกำหนดอายุความที่

ยาวที่สุดในกฎหมายไทยในขณะนั้นคือ 10 ปีอีกประการหนึ่ง และในที่สุดได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ออกมาในปี พ.ศ.2468 ส่วนในการยกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ซึ่งในบางมาตราก็ไม่ได้ระบุเอาไว้ว่ามีที่มาอย่างไร แต่ก็พอจับความได้ว่าต้นร่างนั้นอาศัยพระราชบัญญัติพยาน ร.ศ.113 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้ทรงมีบทบาทสำคัญในการร่างโดยอาศัยกฎหมายของอังกฤษและอินเดียอันเป็นประเทศระบบ Common Law มาเป็นหลักในการร่าง ซึ่งกำหนดเวลาบังคับคดี 10 ปีก็ได้ปรากฏขึ้นครั้งแรกในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 มาตรา 76 นี้เองโดยไม่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนว่ามีต้นร่างมาจากที่ใด แต่หากพิจารณาจากคำปรารภของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 ว่าเป็นการรวบรวมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งกระจัดกระจายกันอยู่ในพระราชบัญญัติต่างๆ ประมาณ 20 ฉบับมารวมเป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ ผู้เขียนจึงสันนิษฐานว่ากำหนดเวลาบังคับคดี 10 ปีตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 มาตรา 76 นั้นมีหลักการในการทำงานเดียวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพียงแต่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้ทรงมีบทบาทสำคัญในการร่างนั้น และพระองค์ท่านได้สำเร็จการศึกษากฎหมายมาจากประเทศอังกฤษและใช้หลักกฎหมายอังกฤษในการยกร่าง ซึ่งตามหลักกฎหมายอังกฤษนั้นหลักอายุความจะเป็นเรื่องทางวิธีพิจารณาความ พระองค์ท่านจึงได้บัญญัติกำหนดเวลาบังคับคดี 10 ปีไว้ในมาตรา 76 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 และกลายมาเป็นมาตรา 271 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในปัจจุบัน ซึ่งความเห็นที่ว่าระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นอย่างเดียวกันนั้น นักกฎหมายในยุคก่อน อาทิเช่น ท่านพระยาเทพวิฑูร ก็ได้อธิบายว่า “พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 มาตรา 76 (เดิม) หรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ในปัจจุบันนี้มีหลักการทำงานของเดียวกันกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 168 (หรือมาตรา 193/32 ในปัจจุบัน) คือการบังคับตามคำพิพากษาให้มีกำหนดอายุความ 10 ปี⁴” หรือท่านเจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ ก็ได้อธิบายว่า “การบังคับคดียึดทรัพย์ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ.127 มาตรา 76

⁴ พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1-240, หน้า 617-618.

นี้ ต้องขอภายในกำหนดอายุความ 10 ปี⁵” นอกจากนั้นคำพิพากษาฎีกาแนวเดิมเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 728/2482 และ 1279/2510 เป็นต้นก็วินิจฉัยไว้ทำนองนี้เช่นกัน

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันปัญหาทางกฎหมายดังกล่าวได้ยุติมาหลายสิบปีแล้ว ว่าระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีไม่ใช่อายุความ และเป็นคนละกรณีกับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งผู้เขียนก็เห็นด้วยกับปัญหากฎหมายข้อนี้ แต่ก็คิดว่าเดิมที่เดียวกรอบเวลาทั้งสองอาจเป็นอย่างเดียวกัน เพียงแต่ถูกนำไปบัญญัติไว้คนละแห่ง คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทำให้ในที่สุดจำต้องถูกตีความไปในทิศทางที่แตกต่างกันตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายนั้นๆ และกลายเป็นว่าทั้งสองกรอบเวลาดังกล่าวเป็นคนละเรื่องกันไป อันนำมาสู่ปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่าง 2 กรอบเวลาดังกล่าวดังที่ได้ชี้ให้เห็นมาโดยตลอด

แต่ในประเด็นนี้หากพิจารณาตามหลักกฎหมายเยอรมันแล้วจะเห็นว่าไม่เป็นปัญหา เพราะตามหลักกฎหมายเยอรมันกำหนดเวลาในการบังคับคดีตามคำพิพากษาเป็นอย่างเดียวกันกับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 197(3) กล่าวคือกำหนดเวลาในการบังคับคดีตามหลักกฎหมายเยอรมันจะเป็นอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่ง เมื่อเป็นสิ่งเดียวกันแล้วจึงไม่เกิดปัญหาขัดแย้งหรือความไม่สอดคล้องกันดังเช่นกฎหมายไทยที่มีทั้งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาและระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา ซึ่งถ้าหากพิจารณาเฉพาะประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าการที่มีเพียงกรอบเวลาเดียวอย่างหลักกฎหมายเยอรมันจะเหมาะสมและสะดวกต่อการต่อการปรับใช้มากกว่า และไม่ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งหรือความไม่สอดคล้องกัน แต่ทั้งนี้เห็นควรวิเคราะห์ในประเด็นอื่นๆ ให้ครบถ้วนเสียก่อนจึงจะสามารถเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับกฎหมายไทย

⁵ เจ้าพระยาศรีธรรมราชเบศ, บทพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่งกับคำอธิบาย เล่ม 2 ว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง, (พระนคร: โรงพิมพ์พิศาลบรรณินดี, 2475), หน้า 305.

4.2.1.2 ปัญหาความไม่สอดคล้องอันเนื่องมาจากระยะเวลาร้องขอให้ บังคับคดีไม่สามารถสะดุดหยุดลงได้

เนื่องด้วยระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีไม่ใช่อายุความ จึงทำให้เกิดผลต่อเนื่องตามมาก็คือ เมื่อมิใช่เรื่องอายุความแห่งสิทธิเรียกร้องอันจะอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติว่าด้วยอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเป็นกฎหมายสารบัญญัติแล้ว จึงไม่อาจนำบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความมาใช้บังคับแก่คดีนี้ได้ อันได้แก่ หลักกฎหมายเรื่องอายุความสะดุดหยุดลง (คำพิพากษาฎีกาที่ 2900/2543)* ดังนั้น ไม่ว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะได้รับสภาพหนี้หรือชำระหนี้บางส่วนแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ไม่ทำให้ระยะเวลานี้สะดุดหยุดลง (คำพิพากษาฎีกาที่ 728/2482)* ซึ่งในประเด็นนี้หากระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีไม่ใช่อายุความตามกฎหมายสารบัญญัติแต่เป็นระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแล้ว การตีความและปรับใช้หลักกฎหมายที่ว่าระยะเวลาบังคับคดีไม่สามารถนำหลักอายุความสะดุดหยุดลงมาบังคับใช้ได้ก็เป็นการตีความและปรับใช้กฎหมายที่ถูกต้องแล้ว แต่ผลทางกฎหมายที่ตามมา ก็คือทำให้ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีไม่สอดคล้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา (หากมีอายุความ) กล่าวคือ หากลูกหนี้รับสภาพหนี้ตามคำพิพากษาไม่ว่าวิธีการใดก็ตาม หรือเจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิเรียกร้องอย่างจริงจัง เช่น เจ้าหนี้นำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลาย ดังนั้นย่อมมีผลทำให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลง แต่ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาไม่อาจสะดุดหยุดลงได้ จึงเกิดปัญหาที่ว่าหากอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลงทำให้ยืดขยายยาวไปกว่าระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี กล่าวคือ หนี้ตามคำพิพากษานั้นหมดสิทธิที่จะบังคับคดีแล้ว แต่ยังไม่ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หาก

---

* คำพิพากษาฎีกาที่ 2900/2543 “กำหนดระยะเวลาในการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 เป็นระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีสบัญญัติ มิใช่เรื่องอายุความแห่งสิทธิเรียกร้องอันจะอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติว่าด้วยอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเป็นกฎหมายสารบัญญัติ จึงไม่อาจนำบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความสะดุดหยุดลงมาใช้บังคับแก่คดีนี้ได้ เมื่อหนี้ที่ค้างชำระโจทก์มิได้ดำเนินการบังคับคดีเสียภายใน 10 ปีนับแต่วันมีคำพิพากษา โจทก์ย่อมหมดสิทธิที่จะบังคับคดีแก่จำเลยทั้งสองโจทก์จึงไม่อาจนำหนี้ที่พ้นกำหนดเวลาบังคับคดีมาฟ้องจำเลยทั้งสองให้ล้มละลายได้”

* คำพิพากษาฎีกาที่ 728/2482 “ลูกหนี้ต้องคำพิพากษาให้ชำระหนี้โจทก์ ลูกหนี้จึงเงินไปวางต่อศาลเพื่อปฏิบัติตามคำพิพากษาดังนี้ ไม่ทำให้อายุความการบังคับคดีสะดุดหยุดลง ประมวลวิธีพิจารณาแพ่ง มาตรา 271 การนับอายุความการบังคับคดีจะต้องนับจากวันที่ศาลได้พิพากษาทำยอม ไม่ใช่ นับจากวันที่คดีเรื่องชดเชยทรัพย์ถึงที่สุด”

นำไปฟ้องคดีล้มละลายเช่นนี้ศาลล้มละลายควรสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้หรือไม่ ซึ่งปัญหาอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสามารถระงับอายุความได้แต่ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีไม่สามารถระงับอายุความได้นี้ ถือเป็นปัญหาสำคัญซึ่งก่อให้เกิดความไม่สอดคล้องกันเป็นประเด็นสำคัญในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สำหรับในประเด็นนี้เมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายเยอรมันแล้วก็จะเห็นว่า เมื่อกำหนดเวลาในการบังคับคดีตามคำพิพากษาตามกฎหมายเยอรมันคืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 197(3) ดังได้กล่าวมาแล้ว และด้วยเหตุที่เป็นอายุความนี้เองทำให้กำหนดเวลาในการบังคับคดีหรืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลนี้ สามารถระงับอายุความได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 212 กล่าวคือหากลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาอันถือว่าเป็นการรับสภาพหนี้อย่างหนึ่ง (Acknowledgement) หรือเจ้าหนี้ได้ดำเนินการร้องขอบังคับคดีตามคำพิพากษา (Act of execution) อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาหรือกำหนดเวลาในการบังคับคดี ก็จะระงับอายุความและเริ่มนับใหม่ไปพร้อมกันเพราะเป็นสิ่งเดียวกัน ดังนั้นเห็นได้ว่าการกำหนดเวลาในการบังคับคดีตามกฎหมายเยอรมันสามารถระงับอายุความได้ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องกันกับอายุความแต่อย่างใด

ดังนั้น หากวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาค่าความไม่สอดคล้องกันระหว่างระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันเนื่องมาจากการระงับอายุความนี้ เมื่อกรอบเวลาทั้งสองตามระบบกฎหมายไทยถือว่าเป็นคนละอย่างกันแล้ว เพื่อให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันหรือสอดคล้องกันไป ในขั้นนี้ผู้เขียนก็มีความเห็นว่าพอมิแนวทางอยู่ 2 แนวทาง โดยแนวทางแรกคือทำให้ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีสามารถระงับอายุความได้อย่างเช่นอายุความเหมือนกับหลักกฎหมายเยอรมัน หรือแนวทางที่สองคือให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่สามารถระงับอายุความได้

หากพิจารณาสองแนวทางนี้แล้วผู้เขียนเห็นว่า การที่จะให้ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีสามารถระงับอายุความได้ตามอย่างหลักกฎหมายเยอรมันนั้นตามแนวทางแรกไม่เหมาะสมและไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง เนื่องมาจากระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีของไทยนั้นเป็น

ระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอันเป็นคนละอย่างและแตกต่างกันหากออกจากอายุความตามกฎหมายสารบัญญัติ ซึ่งไม่ว่าระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความใดๆ ก็ย่อมไม่อาจสะดุดหยุดลงและนับใหม่ได้ หากจะยกเว้นไว้สำหรับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีโดยเฉพาะก็เห็นว่าจะขัดกับหลักกฎหมายเรื่องระยะเวลาตามกฎหมายพิจารณาความ อีกทั้งหากให้ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีสามารถสะดุดหยุดลงได้โดยการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ หรือเจ้าหนี้ร้องขอบังคับคดีอย่างหลักกฎหมายเยอรมันก็ยังไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องผูกพันในหนี้ตามคำพิพากษาได้อย่างยาวนานจนเกินควร คือหากลูกหนี้ชำระหนี้ตามที่ศาลพิพากษา ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีก็จะขยายออกไป แต่หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ เจ้าหนี้ก็จะร้องขอบังคับคดีระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีก็จะยืดขยายออกไปอีก กฎหมายในบริบทของสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ควรให้ลูกหนี้ต้องรับภาระถึงขนาดนั้น และระยะเวลาบังคับคดีตามคำพิพากษาที่ไม่อาจสะดุดหยุดลงได้ในปัจจุบันก็มีระยะเวลายาวนานถึง 10 ปีแล้ว แต่สำหรับแนวทางที่สองซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยมากกว่าคือบัญญัติกฎหมายยกเว้นไม่ให้นำหลักอายุความสะดุดหยุดลงมาใช้เฉพาะกับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 กล่าวคือทำให้ไม่สามารถขยายออกไปได้อีก โดยการสะดุดหยุดลง ซึ่งการยกเว้นไว้เพียงเฉพาะอายุความประเภทนี้ก็ได้ทำลายหลักกฎหมายเรื่องอายุความโดยรวมเสียเท่าใด และยังสามารถแก้ปัญหาความไม่สอดคล้องกันนั้นเนื่องมาจากอายุความสะดุดหยุดลงได้อีกด้วย ซึ่งแนวทางนี้จะป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมที่สุดหรือไม่ ผู้เขียนจะได้นำเสนอในส่วนข้อเสนอแนะในบทที่ 5 อีกครั้งหนึ่ง

4.2.1.3 ปัญหาความไม่สอดคล้องอันเนื่องมาจากการเริ่มต้นนับ ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี

เมื่อในระบบกฎหมายไทยมีกรอบเวลาในการดำเนินการกับหนี้ตามคำพิพากษาอยู่ 2 กรอบเวลาระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งนอกจากประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการสะดุดหยุดลงดังที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อก่อนแล้ว ทั้งสองกรอบเวลาดังกล่าวก็ยังมีปัญหาความไม่สอดคล้องกันอันเนื่องมาจากการเริ่มต้นนับกำหนดเวลาที่ใช้หลักกฎหมายต่างกันซึ่งทำให้เริ่มนับไม่พร้อมกัน กล่าวคือแม้ใช้กำหนดเวลาเท่ากันคือ 10 ปีและไม่มีปัญหาการสะดุดหยุดลงแล้ว แต่หากเริ่มต้นนับไม่พร้อมกันแล้วก็จะเกิดปัญหาหนี้ตามคำพิพากษาที่พ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้วแต่ยังไม่ขาดอายุ

ความอยู่ดี ซึ่งในหัวข้อนี้ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ถึงปัญหาความไม่สอดคล้องกันที่เกิดขึ้นและปัญหาในการเริ่มนับระยะเวลาบังคับคดีที่ได้ตั้งประเด็นไว้ในหัวข้อ 4.1.3 ซึ่งในหัวข้อนี้จะแบ่งประเด็นในการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น คือ การเริ่มนับระยะเวลาบังคับคดีในกรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาดประเด็นหนึ่ง และกรณีศาลพิพากษาตามยอมที่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถบังคับคดีได้ทันทีอีกประเด็นหนึ่ง ดังต่อไปนี้

4.2.1.3.1 กรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาด

ประเด็นปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่างอายุความของหนี้ตามคำพิพากษากับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีอันเนื่องมาจากการเริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีในกรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาด ประเด็นนี้เป็นการวิเคราะห์ต่อเนื่องมาจากปัญหาการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาในกรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในหัวข้อ 4.1.3.2 ซึ่งได้วิเคราะห์ไว้ว่าในกรณีศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด คือ กรณีที่เจ้าหน้าที่สามารถบังคับคดีได้ทันทีที่ศาลมีคำพิพากษาโดยไม่ต้องรอให้เงื่อนไขหรือเงื่อนไขเวลาใดๆ สำเร็จก่อน หากหนี้ตามคำพิพากษามีอายุความแล้ว อายุความก็ควรเริ่มนับตั้งแต่ศาลมีคำพิพากษาซึ่งเป็นเวลาที่อาจบังคับคดีได้โดยไม่ต้องรอให้คำพิพากษาถึงที่สุดเสียก่อนอันเป็นไปตามหลักตามมาตรา 193/12 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้

แต่ในกรณีของระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีจะเริ่มนับอย่างไรให้ถูกต้องตามหลักกฎหมายและให้สอดคล้องไปกับการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา (หากมีอายุความ) ซึ่งในเบื้องต้นควรวิเคราะห์การเริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ให้ถูกต้องตามหลักกฎหมายเสียก่อน แล้วจึงคำนึงถึงความขัดแย้งหรือความสอดคล้องกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการเริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีในกรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาดนี้ ประเด็นในการพิจารณาก็มีอยู่ว่า การเริ่มต้นนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีควรเริ่มต้นนับตั้งแต่ศาลมีคำพิพากษา หรือเริ่มนับเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุด* ซึ่งอาจคิดว่าการเริ่มต้นนับไม่ว่านับแต่ศาล

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 147 บัญญัติว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ซึ่งตามกฎหมายจะอุทธรณ์ หรือฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ไม่ได้นั้น ให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ได้อ่านเป็นต้นไป

พิพากษาหรือศาลพิพากษาถึงที่สุดก็มีผลแตกต่างกันไม่มากนัก กล่าวคือ หากคำพิพากษาใดไม่สามารถอุทธรณ์ฎีกาได้ วันที่ศาลมีคำพิพากษากับวันที่คำพิพากษาถึงที่สุดก็จะเป็นวันเดียวกัน แต่หากคำพิพากษาใดสามารถอุทธรณ์ฎีกาได้หากไม่มีการอุทธรณ์ฎีกา คำพิพากษาก็จะถึงที่สุดเมื่อสิ้นระยะเวลาอุทธรณ์ฎีกา ทำให้แตกต่างวันที่ศาลมีคำพิพากษาเพียง 1 เดือนกรณีนี้แม้เป็นปัญหาแต่ก็ยังไม่มาก แต่หากกรณีที่มีการอุทธรณ์ฎีกาซึ่งกว่าศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิพากษาคดีจนคดีถึงที่สุด เวลาอาจล่วงเลยไปจากวันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหลายปีอันมีผลกระทบต่อความเป็นอย่างมาก

เห็นได้ว่าปัญหาการเริ่มนับอายุความในการบังคับคดีมีความสำคัญ หากจะวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวก็คงต้องพิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 เป็นหลัก เพราะหลักกฎหมายเกี่ยวกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีเกือบทั้งหมดอยู่ในมาตรานี้ ซึ่งหากพิจารณาจากตัวบทกฎหมายที่บัญญัติว่า “เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษานั้นได้ภายใน 10 ปีนับแต่วันมีคำพิพากษา” อันเห็นได้ว่าในตัวบทบัญญัติก็มีได้กล่าวอย่างชัดเจนว่านับแต่วันมีคำพิพากษาของศาลใด หรือคำพิพากษาของศาลต้องถึงที่สุดหรือไม่ โดยในประเด็นนี้ก็มียกกฎหมายหลายท่านได้ให้ความเห็นไว้ดังที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 ซึ่งสามารถสรุปออกมาได้ทั้งสิ้น 3 แนวความคิดเห็น ดังนี้

แนวความเห็นแรก เห็นว่าการเริ่มต้นนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีให้เริ่มนับตั้งแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาของศาลที่จะต้องมีการบังคับคดี ทั้งนี้ โดยมีต้องรอให้คำพิพากษาของศาลถึงที่สุดก่อน ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 145 วรรคหนึ่ง ที่ถือว่าคำพิพากษาผูกพันความนับแต่วันที่ศาลพิพากษา จนถึงวันที่คำพิพากษานั้นถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับ หรืองดเสีย ซึ่งมีคำพิพากษาฎีกาที่ 2084-2085/2523 ที่วางหลักสนับสนุนว่า “หนี้ตามคำพิพากษาให้ถือว่าผูกพัน

คำพิพากษาหรือคำสั่งใด ซึ่งอาจอุทธรณ์ ฎีกาหรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ได้นั้น ถ้ามิได้อุทธรณ์ฎีกาหรือร้องขอให้พิจารณาใหม่ ภายในเวลาที่กำหนดไว้ให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่ระยะเวลาเช่นว่านั้นได้สิ้นสุดลง ถ้าได้มีอุทธรณ์ ฎีกา หรือมีคำขอให้พิจารณาใหม่ และศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาหรือศาลชั้นต้นซึ่งพิจารณาคดีเรื่องนั้นใหม่ มีคำสั่งให้จำหน่ายคดีเสียจากสารบบความตามที่บัญญัติใน มาตรา 132 คำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นว่านั้นให้ถือว่าเป็นที่สุดตั้งแต่วันที่ที่มีคำสั่ง ให้จำหน่ายคดีจากสารบบความ

คู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอาจยื่นคำขอต่อศาลชั้นต้นซึ่งพิจารณาคดี นั้นให้ออกใบสำคัญแสดงว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีนั้นได้ถึงที่สุดแล้ว”

คู่ความนับตั้งแต่วันที่ศาลได้พิพากษาตามมาตรา 145 นี้เงินตามคำพิพากษาจึงเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ศาลได้พิพากษา “ไม่ใช่วันที่รับค่าบังคับ” นอกจากนั้นยังตรงกับหลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 231 วรรคหนึ่งที่ว่า การยื่นอุทธรณ์ย่อมไม่เป็นการทุเลาการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้น ดังนั้นแม้จะมีการอุทธรณ์หรือฎีกาก็ตาม แต่หากไม่มีคำสั่งของศาลอนุญาตให้มีการทุเลาการบังคับคดี หรือคำสั่งให้งดการบังคับคดี เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงสามารถได้ทันทีที่ศาลพิพากษาให้ต้นชนะคดีโดยไม่จำเป็นต้องรอให้คำพิพากษานั้นถึงที่สุดเสียก่อน เมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิบังคับคดีได้ทันทีที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วกำหนดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาก็ควรเริ่มตั้งแต่วันที่

แนวความเห็นที่สอง เห็นว่าการเริ่มต้นนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุด กล่าวคือหากคดีมีการอุทธรณ์หรือฎีกา ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีก็จะเริ่มนับเมื่อคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณีถึงที่สุด ซึ่งแนวความเห็นนี้ก็มีคำพิพากษาฎีกาสนับสนุนอยู่บางฉบับ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 8759/2538, 7190/2538 และ 4906/2549 เป็นต้น นอกจากนั้นคำพิพากษาฎีกาที่ 7190/2538 ก็ได้วางหลักเพิ่มเติมอีกว่า “แม้จำเลยไม่ได้ขอทุเลาการบังคับคดีและใจทักมีสิทธิขอบังคับคดีได้ ก็เป็นคนละเรื่องกับการกำหนดเวลาในการบังคับคดี”

แนวความเห็นที่สาม เห็นว่าการเริ่มต้นนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา กล่าวคือวันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาของศาล ซึ่งไม่ใช่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่แตกต่างจากความเห็นแรกในส่วนที่ต้องพิจารณาด้วยว่าคดีดังกล่าวมีการอุทธรณ์หรือฎีกาไปถึงศาลชั้นใด แล้วจึงเริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตั้งแต่วันที่ศาลชั้นใดมีคำพิพากษา ซึ่งความเห็นแรกจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลที่จะต้องมีการบังคับคดีมีคำพิพากษาซึ่งอาจเป็นศาลชั้นต้นก็ได้

ในประเด็นปัญหาการเริ่มต้นนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีกรณีศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดนี้ผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวความคิดเห็นแรกที่ว่า ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลที่จะต้องมีการบังคับคดีมีคำพิพากษา หากพิจารณาจากถ้อยคำในดวบทมาตรา 271 ในปัจจุบัน ก็เห็นว่าแม้มิได้บัญญัติชัดว่าวันที่ศาลมีคำพิพากษานั้นเป็นคำพิพากษาของศาลชั้นใด แต่การตีความว่าคำพิพากษาของศาลต้องถึงที่สุดตามความเห็นที่สองก็จะดูเป็นการตีความเกินเลยไปกว่าตัวบทกฎหมายไปมาก แต่เนื่องจากตัวบทไม่ได้กล่าวชัดว่าเป็นคำพิพากษาของศาลชั้น

ใด ดังนั้นการตีความตามแนวความคิดเห็นที่สามจึงก็ไม่น่าจะผิดแต่ประการใด แต่เมื่อพิจารณาแล้วก็เห็นว่าแม้จะมีการอุทธรณ์หรือฎีกา แต่หากลูกหนี้ตามคำพิพากษามีได้ขอทุเลาการบังคับคดี หรือไม่มีคำสั่งของศาลอนุญาตให้มีการทุเลาการบังคับคดี หรือคำสั่งให้งดการบังคับคดี เจ้าหนี้ก็มีสิทธิบังคับคดีได้ทันทีตั้งแต่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาให้ชนะคดี อันเป็นไปตามหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยที่ว่า ‘คำพิพากษาผูกพันคู่ความนับแต่วันที่ศาลพิพากษาจนกล่าวจะถูกเปลี่ยนแปลงไป’ และ ‘การอุทธรณ์ไม่เป็นการทุเลาการบังคับคดี’ และ ‘เจ้าหนี้สามารถบังคับคดีได้ทันทีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ตนชนะคดี’ และ ‘การบังคับคดีเป็นหน้าที่ของศาลชั้นต้นโดยเฉพาและศาลสูงไม่ก้าวล่วงงานศาลล่าง’⁶ ดังนั้นจึงเห็นควรให้เริ่มนับนับตั้งแต่วันที่ศาลที่จะต้องมีการบังคับคดีมีคำพิพากษา เพราะในขณะนั้นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิบังคับคดีกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้แล้วระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีก็ควรเริ่มนับในขณะนั้น แต่ก็มีคำพิพากษาฎีกาที่ 7190/2538 ซึ่งได้วางหลักว่า สิทธิขอบังคับคดีเป็นคนละเรื่องกับกำหนดเวลาในการบังคับคดี และให้เริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุด ด้วยความเคารพต่อคำพิพากษาฎีกาผู้เขียนไม่เห็นด้วยว่าสิทธิขอบังคับคดีกับกำหนดเวลาในการบังคับคดีจะแยกออกเป็นคนละเรื่องกันได้อย่างไร เพราะกำหนดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามมาตรา 271 นี้เป็นกรอบเวลาสำหรับเจ้าหนี้ในการใช้สิทธิบังคับคดี หากเจ้าหนี้ไม่ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดแล้วเจ้าหนี้ก็ยอมสิ้นสิทธิในการบังคับคดีไป การเริ่มต้นนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีจึงควรนับพร้อมๆ กับเมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิบังคับคดี นั่นก็คือเมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษานั้นเอง แต่หากมีคำสั่งอนุญาตให้มีการทุเลาการบังคับคดี หรือคำสั่งให้งดการบังคับคดี ทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่อาจบังคับคดีได้ทันทีตั้งแต่ศาลมีคำพิพากษาได้ ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีก็ไม่ควรเริ่มนับเพราะในขณะนั้นเจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับคดีได้แต่ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีได้เริ่มต้นนับไปแล้วก็จะเป็นการไม่เป็นธรรมแก่เจ้าหนี้

ประเด็นต่อมาจึงควรวิเคราะห์ปัญหาในส่วนของความไม่สอดคล้องกันระหว่างอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับระยะเวลาการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอันเนื่องมาจากการเริ่มต้นนับเวลา กล่าวคือ หากหนี้ตามคำพิพากษามีอายุความและการเริ่มนับอายุความเป็นไปตามหลักตามมาตรา 193/12 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ให้เริ่มนับอายุความตั้งแต่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้อง อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาก็ควรเริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา

⁶ ศุภลักษณ์ จันพลาบุรณ์, “ระบบการบังคับคดีทางแพ่ง,” หน้า 193.

คือเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอาจบังคับคดีได้เช่นกันดังที่ได้วิเคราะห์ไว้ในหัวข้อ 4.1.3.2 ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่าง 2 กรอบเวลาดังกล่าว การเริ่มนับระยะเวลา ร้องขอให้บังคับคดีตามความเห็นที่หนึ่ง หรือความเห็นที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ก็น่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่สุด เพราะทั้งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาและระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีก็จะ เริ่มต้นนับพร้อมกันคือเมื่อเจ้าหน้าที่อาจบังคับคดีได้หรือมีสิทธิบังคับคดีได้ โดยไม่จำเป็นต้องรอให้คำพิพากษาถึงที่สุดก่อน

ประเด็นปัญหาการเริ่มต้นนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีและ ปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่างอายุความของหนี้ตามคำพิพากษากับกำหนดเวลาการบังคับคดีนี้ หากพิจารณาตามหลักกฎหมายเยอรมันจะเห็นได้ว่า ปัญหาความไม่สอดคล้องหรือขัดแย้งกันระหว่างสองกรอบเวลาดังกล่าวย่อมไม่มี เพราะเป็นอย่างเดียวกันคืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 197(3) ดังได้กล่าวมาแล้ว ส่วนปัญหาการเริ่มต้นนับอายุความมาพิจารณา ก็คือประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 201 ที่วางหลักว่า การเริ่มนับอายุความของสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 197(3) นั้น ให้เริ่มนับเมื่อคำพิพากษาได้เด็ดขาดและถึงที่สุด แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ก่อนสิทธิเรียกร้องนั้นบังคับได้ ซึ่งชัดเจนว่าจะต้องรอให้คำพิพากษาถึงที่สุดก่อน และนอกจากนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเยอรมันมาตรา 704 ก็วางหลักไว้เช่นกันว่าจะบังคับคดีได้ก็ต้องมีคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดก่อน

ดังนั้น เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแล้วการที่จะขจัดปัญหาความขัดแย้งหรือความไม่สอดคล้องกันอย่างหลักกฎหมายเยอรมันคือมีเพียงกรอบเวลาที่เป็นอายุความอย่างเดียวยังคงเป็นไปได้ยาก แต่หากหาแนวทางสำหรับระบบกฎหมายไทยที่มีทั้งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาและระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้ว การขจัดปัญหาก็คือแม้จะใช้หลักกฎหมายในการปรับใช้ที่ต่างกันแต่ควรให้มีผลไปในแนวทางเดียวกัน ปัญหาต่อมาก็มีอยู่ว่าควรเริ่มนับเมื่อศาลมีคำพิพากษา หรือคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดอย่างกฎหมายเยอรมัน ในประเด็นนี้เมื่อในส่วนอายุความตามกฎหมายไทยจะต้องเริ่มนับเมื่ออาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ หากเป็นหนี้ตามคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดก็คือเมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา การเริ่มต้นนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาก็ควรเป็นไปในแนวทางเดียวกันคือเริ่มนับตั้งแต่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาอาจบังคับคดีได้คือเมื่อศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเช่นกัน เช่นนี้การเริ่มนับของทั้งสอง

กรอบเวลาที่จะเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน และนอกจากนั้นการเริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามหลักดังกล่าวก็ยังสอดคล้องกับหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยที่มีอยู่และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทุกกรณีรวมถึงกรณีศาลพิพากษาตามยอมที่จะได้กล่าวต่อไปด้วย แต่ทั้งนี้เนื่องจากตัวบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ในปัจจุบันมิได้บัญญัติถ้อยคำตามแนวทางที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นในประเด็นนี้ผู้เขียนจะได้นำเสนอในข้อเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

4.2.1.3.2 กรณีศาลพิพากษาตามยอม

กรณีนี้แตกต่างจากกรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาดที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิบังคับคดีได้ทันที แต่กรณีศาลพิพากษาตามยอมที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้จะ เป็นกรณีที่เจ้าหนี้ไม่สามารถบังคับคดีได้ทันที แต่ต้องรอให้เงื่อนไขสำเร็จหรือถึงกำหนดเวลาตามที่ระบุในคำพิพากษาเสียก่อน สำหรับการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาตามยอม นั้นผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้แล้วในหัวข้อ 4.1.3.3 และ 4.1.3.4 กล่าวโดยสรุปคือให้เริ่มนับตั้งแต่ว่าบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/12 ก็คือเมื่อหนี้ตามคำพิพากษาถึงกำหนดชำระแต่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่ชำระหนี้ ในส่วนนี้จึงเป็นการเริ่มต้นนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีในกรณีศาลพิพากษาตามยอม

การเริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีในกรณีศาลพิพากษาตามยอมนี้ หากพิจารณาตามตัวบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 แล้วจะเห็นว่ามีปัญหาในการปรับใช้ข้ออุปสมควร กล่าวคือตัวบทกฎหมายตามมาตรานี้บัญญัติไว้เพียงว่า “เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษานั้นได้ภายใน 10 ปีนับแต่วันมีคำพิพากษา” อันแสดงให้เห็นว่าหากเคร่งครัดในตัวบทกฎหมายแล้ว หนี้ตามคำพิพากษามีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขบังคับทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายังไม่อาจร้องขอให้บังคับคดีได้ทันทีที่มีคำพิพากษา หากจะให้ระยะเวลา 10 ปี เริ่มนับทันทีที่มีคำพิพากษา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็อาจจะไม่มีโอกาสบังคับคดีเลยซึ่งมิใช่วัตถุประสงค์ของกฎหมายบทนี้ และไม่ เป็นธรรมแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ในขณะที่เจ้าหนี้ยังไม่มีสิทธิบังคับคดี แต่ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีกลับเริ่มนับแล้ว อย่างเช่น ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญา ประนีประนอมยอมความซึ่งมีเงื่อนไขในการชำระหนี้ว่าให้ลูกหนี้ผ่อนชำระหนี้ตามคำพิพากษาทุกเดือนๆ ละ 10,000 บาทจนกว่าจะชำระครบถ้วน ซึ่งหากลูกหนี้ผ่อนชำระตรงตามเงื่อนไขอยู่ตลอด

เช่นนี้เจ้าหน้าที่ก็ยังไม่สามารถบังคับคดีได้ แต่หากภายหลังจากศาลพิพากษาไป 8 ปี ลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้ซึ่งเมื่อนั้นเจ้าหน้าที่จึงอาจบังคับคดีได้ แต่หากระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามมาตรา 271 นี้เริ่มต้นนับมาตั้งแต่ศาลพิพากษา ดังนี้เจ้าหน้าที่จะเหลือระยะเวลาในการบังคับคดีตามคำพิพากษาเพียง 2 ปี หากตีความกฎหมายอย่างเคร่งครัดเช่นนี้ก็จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาได้ ซึ่งในประเด็นนี้ท่านศาสตราจารย์ประพนธ์ ศาตะมาน ก็ได้เคยให้ความเห็นว่าการปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/12 มาปรับใช้กับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม แต่ก็เห็นว่าคำพิพากษาฎีกาก็ได้วางหลักมาโดยตลอดว่าระยะเวลาบังคับคดีไม่ใช่อายุความ และไม่สามารถนำหลักการเริ่มนับอายุความมาปรับใช้ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 7190/2538) ซึ่งในประเด็นการเริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีกรณีศาลพิพากษาตามยอมนี้ ผู้เขียนก็เห็นด้วยว่าการตีความโดยเคร่งครัดย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมควรจะเริ่มนับในขณะที่เจ้าหน้าที่สามารถใช้สิทธิบังคับคดีได้จะถูกต้องและเหมาะสมกว่าดังที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วในหัวข้อก่อน แต่ถึงแม้ด้วยบทบัญญัติตามมาตรา 271 จะไม่เอื้ออำนวยในการตีความให้ครอบคลุมกรณีการเริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีในกรณีนี้ แต่ก็มีบรรทัดฐานคำพิพากษาฎีกาตรงกันมาโดยตลอดว่า ในกรณีเช่นนี้ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี 10 ปีจะต้องเริ่มนับเมื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาสมากร้องขอให้บังคับคดีได้เป็นต้นไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 1279/2510, 800/2537, 258/2542 เป็นต้น) ซึ่งผู้เขียนก็เห็นด้วยกับแนวคำพิพากษาฎีกานี้

กรณีการเริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีในกรณีศาลพิพากษาตามยอมนี้มีประเด็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อสัญญาตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ว่า “หากลูกหนี้ผิดนัดงดงวดใดงวดหนึ่งให้ถือว่าผิดนัดทั้งหมดแล้ว และยอมให้บังคับคดีได้ทันที” ว่ามีผลทางกฎหมายต่อการเริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีอย่างไร ซึ่งถ้าเป็นในส่วนของอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา ท่านอาจารย์ไพโรจน์ วายุภาพ ได้มีความเห็นตามหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 6109/2550 ว่าแม้ไม่มีข้อตกลงดังกล่าวอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาก็เริ่มนับตั้งแต่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ซึ่งเป็นเวลาที่เจ้าหน้าที่สามารถบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/12 กล่าวคือไม่นำข้อสัญญาดังกล่าวมาใช้ในการพิจารณาปัญหาการเริ่มนับอายุความ แต่ก็ได้กล่าวในตอนท้ายของหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวไว้ว่า สัญญาข้อนี้ไม่น่าจะนำมาใช้กับการบังคับคดี จึงน่าจะคิดว่าหากไม่มีข้อสัญญาดังกล่าวหากลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้ตามคำพิพากษางวดใดงวดหนึ่ง เจ้าหน้าที่จะสามารถบังคับคดีกับ

หนึ่งตามคำพิพากษาทั้งจำนวนได้หรือไม่ ในประเด็นนี้ท่านอาจารย์ประจักษ์ พุทธิสมบัติ⁷ ได้ให้ความเห็นว่า “แม้ไม่มีข้อความว่าผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งถือว่าผิดนัดทั้งหมด เมื่อผิดนัดงวดเดียวก็ถือว่าผิดนัดทั้งหมดแล้ว นัดอื่นๆ ก็ถือว่าผิดนัดด้วย เพราะฉะนั้นผิดนัดงวดใดงวดหนึ่งก็ถือว่าผิดนัดทั้งหมดถึงแม้ไม่มีข้อความนี้ก็อาจบังคับได้” ซึ่งผู้เขียนก็มีความคิดเห็นไปในทำนองเดียวกัน คือ แม้ไม่มีข้อสัญญาดังกล่าวหากไม่ชำระหนึ่งงวดใดงวดหนึ่งก็ถือว่าผิดนัดทั้งจำนวน และสามารถบังคับคดีได้ทันที เนื่องจากหนึ่งตามคำพิพากษาเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งจำนวน เงื่อนไขในการชำระหนี้เป็นงวดๆ ตามสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นเพียงเงื่อนไขในการชำระหนี้เท่านั้น มิได้มีลักษณะเป็นการแบ่งยอดหนี้ตามงวดการชำระหนี้แต่อย่างใด ดังนั้นเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษางวดใดงวดหนึ่ง จึงถือว่าผิดนัดชำระหนี้ตามคำพิพากษาทั้งจำนวนอันถือว่ามีเหตุที่จะบังคับคดีได้ สิทธิบังคับคดีของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจึงเกิดขึ้น เมื่อเจ้าหนี้สามารถบังคับคดีได้ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีก็จะเริ่มนับเมื่อนั้น

หากศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายเยอรมันในประเด็นนี้ เห็นว่าเมื่อกำหนดเวลาในการบังคับคดีตามหลักกฎหมายเยอรมันคืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 197(3) การเริ่มนับจึงต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 201 ที่วางหลักว่าการเริ่มนับอายุความของสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 197(3) นั้น ให้เริ่มนับเมื่อคำพิพากษาได้เด็ดขาดและถึงที่สุด แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ก่อนสิทธิเรียกร้องนั้นบังคับได้ กล่าวคือการเริ่มนับกำหนดเวลาบังคับคดีในกรณีศาลพิพากษาตามยอมที่ไม่อาจบังคับคดีได้ทันทีนี้ นอกจากคำพิพากษาจะต้องถึงที่สุดแล้ว แต่หากในขณะนั้นที่ยังไม่อาจบังคับคดีได้กำหนดเวลาบังคับคดีก็ยังไม่เริ่มนับ แต่จะให้เริ่มนับเมื่ออาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องหรืออาจบังคับคดีได้

เห็นได้ว่าหลักกฎหมายหรือแนวความคิดเกี่ยวกับการเริ่มนับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาตามยอมที่ไม่สามารถบังคับคดีได้ทันทีแต่ต้องรอให้เงื่อนไขสำเร็จหรือถึงกำหนดเวลาตามที่ระบุในคำพิพากษาเสียก่อนตามหลักกฎหมายไทยและเยอรมันเหมือนกัน คือ ให้เริ่มนับเมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิบังคับคดีหรือสามารถบังคับคดีตามคำพิพากษาได้ เพียงแต่ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันบัญญัติถึงกรณีดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนและครอบคลุม

⁷ ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2550), หน้า 86.

แต่สำหรับประเทศไทยนั้นแม้จะมีแนวคำพิพากษาฎีกาวางหลักไว้ในทำนองอย่างเดียวกันซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างทั่วไปในปัจจุบัน แต่ก็มีได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย การปรับใช้หลักกฎหมายที่มีบ่อเกิดจากแนวคำพิพากษาก็จะไม่เหมาะสมนัก ดังนั้น เพื่อความถูกต้องและความสะดวกในการปรับใช้กฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรปรับปรุงถ้อยคำในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ของไทยให้ถูกต้องเหมาะสมและอำนวยความสะดวกให้ครอบคลุมกรณีทั้งปวง ทั้งนี้ ผู้เขียนจะได้เสนอแนะในบทที่ 5 ให้ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งโดยคำนึงถึงกรณีศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในหัวข้อก่อนด้วย

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนี้ กล่าวโดยสรุปคือ การที่ในระบบกฎหมายไทยมีกรอบเวลาในการดำเนินการเกี่ยวกับหนี้ตามคำพิพากษาอยู่ 2 กรอบเวลา ซึ่งมีลักษณะทางกฎหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ อายุความตามกฎหมายสารบัญญัติกับระยะเวลาตามกฎหมายวิธีสบัญญัติ อันส่งผลทำให้ใช้หลักกฎหมายในการปรับใช้ต่างกัน เช่น การสะดุดหยุดลงของอายุความที่ไม่อาจปรับใช้กับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีได้ หรือการเริ่มนับเวลาที่ใช้หลักกฎหมายต่างกัน อันนำมาสู่ปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่างทั้งสองกรอบเวลาดังกล่าว ซึ่งหากแบ่งแยกขอบเขตการบังคับใช้อย่างชัดเจนก็อาจไม่เกิดปัญหา แต่ทั้งนี้เนื่องด้วยเป็นกรอบเวลาที่บังคับใช้กับสิ่งเดียวกันคือหนี้ตามคำพิพากษา และถูกนำไปใช้อย่างสับสนในคดีล้มละลายด้วย ดังนั้นเพื่อวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จึงควรศึกษาปัญหาเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องในคดีล้มละลายด้วย

4.2.2 ปัญหาเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องในคดีล้มละลาย

ดังที่เห็นได้ว่าปัญหาเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาส่วนใหญ่ในระบบกฎหมายไทยจะเกี่ยวพันกับคดีล้มละลาย เพราะเมื่อเจ้าหนี้ได้นำสิทธิเรียกร้องฟ้องต่อศาลเป็นคดีแพ่งจนศาลมีคำพิพากษาแล้ว หากเจ้าหนี้ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาก็จะเป็นเรื่องระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนที่จะเป็นประเด็นเรื่องอายุความโดยส่วนใหญ่ก็จะมีแต่การนำหนี้ตามคำพิพากษานั้นมาฟ้องล้มละลายหรือยื่น

ขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ซึ่งแม้จะมีบางกรณีที่น่าจะนำมาฟ้องเป็นคดีแพ่งได้อีกก็พบน้อยมากเพราะอาจเป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามได้ นอกจากอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาส่วนใหญ่จะเกี่ยวพันกับคดีล้มละลายแล้ว ในคดีล้มละลายก็มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีอยู่ด้วย จึงกลายเป็นว่าทั้งสองกรอบเวลาในการดำเนินการกับหนี้ตามคำพิพากษาทั้งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาและระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาล้วนเกี่ยวข้องกับคดีล้มละลายทั้งสิ้น ยิ่งไปกว่านั้นทั้งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาและระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีที่ยังคงมีความไม่สอดคล้องกันอยู่ในปัจจุบัน ยังถูกนำไปปรับใช้ในประเด็นเดียวกันด้วย คือ การนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลาย และการนำหนี้ตามคำพิพากษามายื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย อันนำมาสู่ประเด็นปัญหาในการปรับใช้หลักกฎหมายทั้งสองดังกล่าวในคดีล้มละลาย

4.2.2.1 การนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องในคดีล้มละลาย

การนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาล้มละลายนี้ ประเด็นโดยตรงมีอยู่ว่า เนื่องจากตามกฎหมายไทยมีกรอบเวลาเกี่ยวกับหนี้ตามคำพิพากษาอยู่ 2 กรอบเวลา ดังนั้นควรจะใช้กรอบเวลาใดสำหรับการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลาย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือศาลล้มละลายควรใช้กรอบเวลาใดในการพิจารณาพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ เหตุที่ต้องวิเคราะห์ประเด็นปัญหานี้ก็เนื่องจากอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาหรืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 มีนัยยะทางกฎหมายแตกต่างกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 อยู่หลายประการดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นการปรับใช้กรอบเวลาที่ต่างกันย่อมปรับใช้หลักกฎหมายที่ต่างกัน อันนำมาสู่ผลทางกฎหมายหรือผลแพ้ชนะกันในคดีล้มละลายด้วย ผู้เขียนจึงเห็นควรนำประเด็นปัญหานี้มาวิเคราะห์และหาข้อสรุปเพื่อให้เกิดความแน่นอนในการปรับใช้กฎหมายที่ถูกต้องเหมาะสม

สำหรับประเด็นปัญหานี้หลักกฎหมายที่ใช้ในการพิจารณานอกจากจะเป็นหลักกฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาและระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้วยังต้องพิจารณาพระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 14 ด้วย ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้คือศาลต้องพิจารณาให้ได้ความจริงว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวและเป็นหนี้กำหนดจำนวนได้แน่นอนตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด และไม่มีเหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย เมื่อพิจารณาได้ดังนี้จึง

มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ ส่วนแนวความคิดเห็นหรือแนวในการปรับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายนั้น เมื่อได้ศึกษาจากตำรากฎหมายของไทย และแนวคำพิพากษาฎีกาแล้วพบว่ายังไม่เป็นไปในแนวเดียวกัน ซึ่งสามารถรวบรวมและสรุปแนวคำพิพากษาฎีกาและแนวความคิดเห็นของนักกฎหมายต่างๆ ออกมาได้ดังนี้

แนวความเห็นแรก * เห็นว่าการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายต้องเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่ยังไม่หมดสิทธิบังคับคดีกล่าวคือยังไม่พ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 สำหรับเหตุผลนั้นขอยกความตอนหนึ่งในหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 6176/2540 ของท่านอาจารย์จิตฤดี วีระเวสส์ ที่ว่า “เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีได้ดำเนินการร้องขอให้บังคับคดีภายใน 10 ปีนับแต่วันมีคำพิพากษาจึงหมดสิทธิบังคับคดี เช่นนี้จึงไม่อาจนำหนี้ตามคำพิพากษาที่พ้นกำหนดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีมาฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้ เพราะเมื่อไม่มีสิทธิยึดทรัพย์สินของลูกหนี้แล้ว หากยังให้นำเอาจำนวนหนี้ที่ค้างชำระอยู่มาฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายได้ก็เท่ากับไม่เป็นธรรมแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความได้เปรียบของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาที่มีต่อลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่นี้ก็จะฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายเมื่อใดก็ได้ และยังทำให้ลูกหนี้ไม่มีทางพ้นตัวจากการล้มละลายได้เลย ซึ่งไม่สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายล้มละลาย ด้วยเหตุนี้การที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษามีได้ดำเนินการบังคับคดีเสียภายใน 10 ปี นับแต่วันมีคำพิพากษา จึงถือได้ว่าเป็นเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 14”

แนวความเห็นที่สอง ** เห็นว่าการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายนั้นต้องเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่ยังไม่ขาดอายุความ นั่นคืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 นอกจากนี้จะมีความเห็นว่าเป็นเรื่องอายุความแล้วยังเห็นตรงกันข้ามกับแนวความเห็นแรก

* คำพิพากษาฎีกาที่ 482/2536, 942/2538 ญ., 1022/2538, 3581/2538, 4229/2539, 5494/2539, 6176/2540, 7258/2540, 198/2541, 2900/2543, 586/2544 และ 5391/2548 เป็นต้น

** คำพิพากษาฎีกาที่ 2084-2085/2523, 2278/2526, 1765/2531, 3839/2535, 1067/2539, 1503/2539, 5893/2539, 2317/2540, 3351/2540, 7268/2540, 2649/2541, 3945/2541, 5035/2541, 1818/2543, 4937/2543, 7412/2543, 3017/2544, 6928/2544, 7104/2545, 5119/2549 และ 6109/2550 เป็นต้น

ด้วย กล่าวคือเห็นว่าการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายนั้นมิใช่เรื่องการบังคับตามคำพิพากษาจึงไม่อาจนำบทบัญญัติเกี่ยวกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 มาบังคับแก่กรณีนี้ได้ โดยเหตุผลน่าจะเป็นว่าระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีเป็นเรื่องของการบังคับตามคำพิพากษาในคดีเดิม แต่หากเป็นการมาฟ้องเป็นคดีใหม่คือคดีล้มละลายก็จะกลายเป็นเรื่องอายุความฟ้องร้อง นอกจากนี้เมื่อเป็นเรื่องอายุความแล้วก็จะสามารถนำหลักเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงมาปรับใช้ได้ด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายที่เมื่อฟ้องคดีล้มละลายแล้วอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาจะสะดุดหยุดลง อันทำให้แม้ว่าศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้เมื่อพ้นกำหนด 10 ปีแล้วก็ตาม อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ก็จะมีขาดอายุความทำให้ยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ ซึ่งในส่วนนี้ก็มีนักกฎหมายบางท่านที่เห็นว่าเป็นการที่ศาลฎีกาได้กลับหลักกฎหมายมาเป็นไปตามแนวความเห็นนี้เสียแล้ว

แนวความเห็นที่สาม* เห็นว่าการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายนั้นให้ใช้ทั้งสองกรอบเวลาคือระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีและอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาคงคู่กันไป ซึ่งความเห็นนี้ตามตำรากฎหมายล้มละลายของไทยก็ได้กล่าวไว้อย่างชัดแจ้งเพียงแต่อธิบายว่ามีการถูกนำไปใช้ทั้งสองกรอบเวลา ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเนื่องจากมีแนวคำพิพากษาฎีกาอยู่ทั้งสองแนวและยังไม่ชัดเจนถึงขนาดว่าเป็นการกลับหลักหรือกลับแนววินิจฉัยกันในทางตำราจึงได้อธิบายไว้ทั้งสองแนวแต่ก็ได้อธิบายเหตุผลหรือหลักในการปรับใช้แต่อย่างใด แต่ที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าให้ใช้ทั้งสองกรอบเวลาควบคู่กันไปและได้อธิบายถึงแนวทางการปรับใช้ด้วยก็จะเป็นความเห็นของท่านอาจารย์ไพโรจน์ วายุภาพ ที่ได้หมายเหตุประเด็นดังกล่าวไว้ท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 3839/2535, 942/2538 ณ. และ 6451/2550 กล่าวโดยสรุปคือ ต้องดูสภาพของปัญหาว่า ถ้าเป็นกรณีที่เจ้าหนี้นำหนี้ตามคำพิพากษานั้นมาฟ้องเป็นคดีใหม่ เช่นฟ้องเป็นคดีล้มละลายก็จะเป็นเรื่องพ้นกำหนดระยะเวลาในการใช้สิทธิเรียกร้องหรือขาดอายุความต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 มาใช้บังคับซึ่งเมื่อปัญหาเรื่องอายุความก็จะมีปัญหาเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงเข้ามาเกี่ยวข้องได้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาใช้สิทธิในการบังคับคดีในคดีเดิมโดยไม่ได้มีการฟ้องเป็นคดีก็เป็นเรื่องพ้นกำหนดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีต้องนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 มาใช้บังคับ หากนำหนี้ตามคำพิพากษาที่ขาดอายุความแล้วมาฟ้องเป็นคดีล้มละลาย ก็ถือเท่ากับว่าพิจารณาเอาความจริง

* คำพิพากษาฎีกาที่ 2567/2533, 2764/2536, 471/2542, 5596/2543 และ 6983/2544 เป็นต้น

ว่าลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัวและเป็นหนี้กำหนดจำนวนได้แน่นอนตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด ไม่ได้นั่นเอง แต่ถ้าเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่พ้นกำหนดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้วย่อมไม่ใช่หนี้ที่ขาดอายุความอันไม่อาจใช้สิทธิฟ้องร้องได้เป็นแต่เพียงบังคับคดีในคดีเดิมไม่ได้ ก็ถือว่าเป็นเหตุที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย เห็นได้ว่าหากหนี้ตามคำพิพากษาขาดอายุความศาลก็จะยกฟ้องเนื่องจากพิจารณาเอาความจริงไม่ได้ แต่หากหนี้ตามคำพิพากษามีสหสิทธิบังคับคดีแล้วศาลก็ยกฟ้องเช่นกันเนื่องจากมีเหตุที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย อันเป็นการวินิจฉัยโดยใช้คนละส่วนของพระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 14 แต่อันที่จริงแล้วจากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาแนวคำพิพากษาฎีกาและความเห็นของนักกฎหมายอื่นๆ ก็จะเห็นว่าหนี้ตามคำพิพากษาที่ขาดอายุความแล้วก็เป็นเหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลายด้วยเช่นกัน

ในประเด็นนี้หากศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายเยอรมันแล้วเห็นว่าไม่เป็นปัญหาเนื่องจากในระบบกฎหมายเยอรมันมิได้มีทั้งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาและระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีอย่างเช่นระบบกฎหมายไทย แต่มีเพียงอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันเท่านั้น ดังนั้นการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายก็ย่อมต้องกระทำภายในกำหนดอายุความ และมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ด้วย แต่ในส่วนของระบบกฎหมายไทยที่มีกรอบเวลาในการดำเนินการเกี่ยวกับหนี้ตามคำพิพากษาอยู่สองอย่างก็ย่อมมีปัญหาในการปรับใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทั้งสองกรอบเวลายังมีผลทางกฎหมายที่แตกต่างกันอยู่หลายประการ ซึ่งผู้เขียนใคร่ขอวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไขไว้ดังนี้

เมื่อระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันหนี้ตามคำพิพากษามีทั้งระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีและอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งหากจำเป็นต้องเลือกกรอบเวลาใดเวลาหนึ่งตามความเห็นที่หนึ่งและความเห็นที่สองนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรใช้กรอบเวลาคือระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 จะเหมาะสมและเป็นธรรมมากกว่าอายุความของตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

เหตุผลแรก เนื่องจากระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้นต่างกันอยู่หลายประการที่สำคัญๆ ได้แก่ การเริ่มต้นนับเวลา การสะดุดหยุดลง และการสละประโยชน์ อันส่งผลให้

กรอบเวลาทั้งสองย่อมมีกรณีไม่เท่ากันได้ ซึ่งผู้เขียนได้พิจารณาแล้วก็เห็นว่าเกือบทุกกรณีอายุความจะยาวกว่าระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดี เนื่องจากอายุความสามารถสะดุดหยุดลงและสละประโยชน์ได้ แต่อาจมีบางกรณีที่ศาลอาจมีคำสั่งขยายระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีโดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 23 ทำให้ระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีอาจยาวกว่าแต่ก็เป็นไปได้เล็กน้อยมาก เพราะศาลค่อนข้างเคร่งครัดกับระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีนี้โดยจะไม่อนุญาตให้ขยายระยะเวลาออกไปได้ ดังนั้นจึงมีเพียงกรณีที่หนี้ตามคำพิพากษานั้นหมดสิทธิบังคับคดีแล้วแต่ยังไม่ขาดอายุความ ซึ่งหากพิจารณาโดยใช้กรอบเวลาคืออายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลก็ย่อมมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพราะเจ้าหนี้ไม่มีสิทธิยึดทรัพย์บังคับคดีใดๆ กับทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อมาชำระหนี้แก่ตนแล้ว แต่กลับสามารถนำหนี้ที่ค้างชำระดังกล่าวมาฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายได้

เหตุผลที่สอง เพราะระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดียืดขยายได้ยากกว่าอายุความที่อาจสะดุดหยุดลงหรือสละประโยชน์ได้ กล่าวคือหากลูกหนี้ตามคำพิพากษาชำระหนี้หรือรับสภาพหนี้ตามคำพิพากษาอันมีผลให้อายุความสะดุดหยุดลงและยืดขยายออกไป ลูกหนี้ก็ยังคงผูกพันในหนี้ตามคำพิพากษานั้นต่อไปอีกไม่จบสิ้น ซึ่งการมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดในคดีล้มละลายยังกระทบถึงเสรีภาพในการจัดการทรัพย์สินและเสรีภาพในการเดินทางของลูกหนี้ จึงต้องยิ่งระมัดระวังในการปรับใช้กฎหมายว่ากรอบเวลาที่แน่นอนอย่างระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีกับกรอบเวลาที่ยืดขยายได้อย่างอายุความว่ากรอบเวลาใดจะให้คุณให้โทษแก่ลูกหนี้มากกว่า ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษามีความแน่นอนมากกว่า

เหตุผลสุดท้าย คือ หากเจ้าหนี้นำหนี้ตามคำพิพากษาที่ขาดอายุความมาฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลาย ซึ่งในกรณีปกติหากลูกหนี้มิได้ยกข้อต่อสู้ศาลจะไม่สามารถยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ เพราะต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/29 แต่หากศาลล้มละลายต้องการหยิบยกประเด็นนี้ขาดอายุความขึ้นวินิจฉัย ก็ต้องอ้างว่าพระราชบัญญัติล้มละลายเป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนและศาลต้องพิจารณาเอาความจริงเพื่อยกเว้นมาตรา 193/29 ดังกล่าว ซึ่งต่างจากกรณีหนี้พ้นระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีแม้ลูกหนี้มิได้ยกข้อต่อสู้ในประเด็นดังกล่าวแต่เนื่องจากมิใช่อายุความ ศาลก็สามารถยกขึ้นวินิจฉัยเองได้ไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/29 ทั้งปัญหาข้อนี้ก็ เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลจึงมีอำนาจที่จะยกขึ้นวินิจฉัย

เองได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142(5) ซึ่งแม้ผลที่สุดจะเหมือนกันคือ ศาลล้มละลายสามารถหยิบยกประเด็นขึ้นวินิจฉัยเองได้ แต่หากเป็นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้วก็ไม่จำเป็นต้องยกเว้นหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/29

สรุปได้ว่าหากต้องพิจารณาเลือกระหว่างระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นกรอบเวลาสำหรับการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าควรเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่ยังไม่ล่วงเลยระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีจะเหมาะสมและเป็นธรรมแก่ลูกหนี้มากกว่า แต่ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีนี้ก็มิใช่ข้อเสียอยู่ประการหนึ่งคือ หากเจ้านี้ยำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องคดีภายในระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี แต่ศาลล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้เมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้ว เช่นนี้เจ้านี้ยำหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวมายื่นขอรับชำระหนี้ไม่ได้ เพราะระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีไม่สามารถสะดุดหยุดลงได้โดยการฟ้องคดีล้มละลาย ในประเด็นนี้จะต้องพิจารณาประกอบกับหลักกฎหมายล้มละลายในส่วนการยื่นขอรับชำระหนี้ด้วยจึงใคร่แนะนำให้วิเคราะห์รวมไว้ในหัวข้อถัดไป

แต่เนื่องด้วยปัจจุบันหนี้ตามคำพิพากษาในระบบกฎหมายไทยมีทั้งระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีและอายุความ การปรับใช้อย่างควบคู่โดยไม่ให้เกิดปัญหาอย่างความเห็นของท่านอาจารย์ไพโรจน์ วายุภาพ ตามความเห็นที่สามก็น่าจะเป็นทางแก้ปัญหาคำพิพากษาที่ดีที่สุด แต่ก็มีข้อพิจารณาอยู่ว่า แม้ใช้ทั้งสองกรอบเวลาควบคู่กันไปโดยพิจารณาคนละส่วนในพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 14 แต่แท้จริงแล้วดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่าในกรณีระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีและอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสิ้นสุดไม่พร้อมกัน หนี้ตามคำพิพากษาจะล่วงเลยระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีก่อนขาดอายุความเสมอ จึงทำให้มีกรณีที่เป็นประเด็นปัญหาเพียงการนำหนี้ตามคำพิพากษาที่หมดสิทธิบังคับคดีแล้วแต่ยังไม่ขาดอายุความมาฟ้องคดีล้มละลาย ซึ่งหากพิจารณาตามความเห็นที่สามนี้ก็จะเป็นว่ามีเหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลายในส่วนท้ายของพระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 14 นั่นเอง กล่าวคือ ถึงอย่างไรก็ตามให้นำหนี้ตามคำพิพากษาที่ยังไม่หมดสิทธิบังคับคดีมาฟ้องล้มละลาย อันเห็นได้ว่าการพิจารณาทั้งสองกรอบเวลาจะเป็นการปรับใช้กฎหมายที่ฟุ่มเฟือยและไม่เกิดประโยชน์ ซึ่งแม้การปรับใช้เรื่องอายุความควบคู่ไปด้วยจะทำให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลงได้อันเป็นประโยชน์ต่อเจ้านี้ยำหนี้ผู้เป็นโจทก์ในการยื่นขอรับชำระหนี้ในชั้นพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด แต่ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีก็ไม่อาจสะดุดหยุดลงตามไปด้วยได้ ดังนั้น หนี้ตามคำพิพากษาที่นำมายื่น

ขอรับชำระหนี้แม้จะไม่ขาดอายุความแต่ก็พ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้ว ท้ายที่สุดการปรับใช้กฎหมายตามความเห็นที่สามนี้ก็ไม้อาจแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมดได้อยู่ดี

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนเห็นว่ากรณีที่ในระบบกฎหมายไทยมีกรอบเวลาในการดำเนินการเกี่ยวกับหนี้ตามคำพิพากษาอยู่ 2 กรอบเวลาซึ่งมีนัยยะทางกฎหมายแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง และถูกนำมาพิจารณาปรับใช้ในคดีล้มละลายในประเด็นเดียวกัน ย่อมก่อให้เกิดความสับสนแก่ผู้ศึกษาและผู้ใช้กฎหมายดังที่เห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้นหากผู้เขียนสามารถเสนอแนะแนวทางในการตีความและปรับใช้กฎหมายมิให้ทั้งสองกรอบเวลาซ้อนทับหรือขัดแย้งกัน แล้วสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ ถูกต้องตามทฤษฎีหลักกฎหมายและคงไว้ซึ่งความเป็นธรรม ก็น่าจะเป็นข้อเสนอแนะที่ดีกว่า

4.2.2.2 การนำหนี้ตามคำพิพากษายื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

ปัญหาเกี่ยวกับการนำหนี้ตามคำพิพากษายื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายแล้ว ประเด็นการพิจารณาจะคล้ายคลึงกับการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลาย กล่าวคือ การนำหนี้ตามคำพิพากษายื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีหรืออายุความของหนี้ตามคำพิพากษา แต่แตกต่างกันเพียงหลักกฎหมายล้มละลายที่ใช้ในการพิจารณา คือในกรณีนี้จะเป็นพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 94(1) ที่วางหลักว่า หนี้ที่ฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้จะไม่สามารถยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ ซึ่งประเด็นในส่วนกรอบเวลาในการยื่นขอรับชำระหนี้นี้ แนวคำพิพากษาฎีกาและแนวความเห็นของนักกฎหมายก็ยังไม่ลงรอยกันเช่นเดียวกัน กล่าวคือ หนี้ตามคำพิพากษาต้องยังไม่หมดสิทธิบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ประการหนึ่ง และหนี้ตามคำพิพากษาต้องยังไม่ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 อีกประการหนึ่ง โดยประเด็นในการวิเคราะห์ปัญหาในหัวข้อนี้จะแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การนำหนี้ตามคำพิพากษายื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายที่เจ้าหนี้อื่นเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายไว้แล้วกรณีหนึ่ง การยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีที่ตนเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ฟ้องล้มละลายลูกหนี้เองอีกกรณีหนึ่ง

สำหรับในกรณีแรกคือการนำหนี้ตามคำพิพากษาไปยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายในคดีอื่นที่ตนมิได้เป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ แนวทางในการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับ

กรอบเวลาในการดำเนินการดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่าควรเป็นไปในแนวทางเดียวกับการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลาย กล่าวโดยสรุปคือ ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาน่าจะเป็นกรอบเวลาที่เหมาะสมมากกว่าอายุความดังเหตุผลที่ได้ให้ไว้ในหัวข้อก่อน ซึ่งกรณีนี้ก็ไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องใช้ทั้งสองกรอบเวลาควบคู่กัน เพราะไม่มีประเด็นที่ต้องให้ประโยชน์แก่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ที่ฟ้องล้มละลายภายในกำหนดเวลาแต่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเมื่อพ้นกำหนดเวลาแล้ว ดังเช่นกรณีกรอบเวลาในการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลาย

ส่วนกรณีหลังคือการที่เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์นำหนี้ตามคำพิพากษามายื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายของตนเอง ซึ่งมีประเด็นพิจารณาแตกต่างจากกรณีแรกอยู่ว่าหากเจ้าหนี้นำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายไม่ว่าจะภายในกรอบเวลาใดก็ตาม แต่เนื่องจากศาลต้องใช้ระยะเวลาในการพิจารณาตัดสินคดีอันมีผลให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเมื่อพ้นกรอบเวลาไปแล้ว เช่นนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ฟ้องคดีล้มละลายนั้นจะสามารถนำหนี้ตามคำพิพากษามายื่นขอรับชำระหนี้ได้หรือไม่ เห็นได้ว่าประเด็นนี้เป็นประเด็นที่ต่อเนื่องมาจากปัญหาเกี่ยวกับกรอบเวลาในการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลาย กล่าวคือ ต่อเนื่องมาจากการที่หากกรอบเวลาในการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายคืออายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 แล้ว เมื่อเจ้าหนี้ฟ้องล้มละลายก็สามารถปรับหลักกฎหมายเรื่องอายุความสะดุดหยุดลงมาใช้ได้ อันเป็นผลให้หนี้ตามคำพิพากษาที่จะนำมายื่นขอรับชำระหนี้ในช่วงเวลาต่อมาไม่ขาดอายุความตามไปด้วย แต่หากกรอบเวลาในการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายคือระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ซึ่งไม่อาจสะดุดหยุดลงได้โดยการที่เจ้าหนี้ฟ้องล้มละลายนั้น หากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวไปแล้วก็จะทำให้เกิดปัญหาว่าเจ้าหนี้ไม่อาจนำหนี้ตามคำพิพากษาที่พ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีได้ไปยื่นขอรับชำระหนี้ แต่หากพิจารณาตามความเห็นที่สามของท่านอาจารย์ไพโรจน์ วายุภาพ ที่ให้ใช้ทั้งสองกรอบเวลาควบคู่กันไป คือ นอกจากจะต้องยังไม่พ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้วก็ต้องยังไม่ขาดอายุความด้วย โดยเมื่อเจ้าหนี้นำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายก็มีผลให้อายุความสะดุดหยุดลงด้วยทำให้หนี้ตามคำพิพากษายังไม่ขาดอายุความอันสามารถยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ แต่ดังได้กล่าวมาแล้วว่าหนี้ตามคำพิพากษานั้นถึงอย่างไรก็ล่วงเลยระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีไปแล้ว ซึ่งหากยอมให้ยื่นขอรับชำระหนี้ได้แล้วก็จะกลายเป็นว่ายอมรับให้หนี้ที่พ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้วสามารถยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายตาม

พระราชบัญญัติล้มละลายมาตรา 94(1) ที่ไม่ยอมให้หนี้ที่ฟ้องร้องบังคับคดีไม่สามารถนำมายื่นขอรับชำระหนี้ได้

สำหรับประเด็นปัญหากรอบเวลาในการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายอันต่อเนื่องมาถึงการยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายนี้ ผู้เขียนเห็นว่าการปรับใช้ทั้งสองกรอบเวลาตามความเห็นที่สาม นอกจากจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาคำพิพากษาได้ครอบคลุมแล้วยังก่อให้เกิดปัญหาความสับสนในการใช้กฎหมายตามมาอีกด้วย เพื่อความแน่นอนและความสะดวกในการปรับใช้กฎหมาย ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรรีใช้กรอบเวลาใดเวลาหนึ่งเพียงอย่างเดียว จึงมีปัญหาคำพิพากษาว่าควรรีใช้กรอบเวลาใด ซึ่งหากต้องเลือกระหว่างระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 แล้ว ผู้เขียนเห็นว่าระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีน่าจะเป็นกรอบเวลาที่ถูกต้องกว่า เพราะหนี้ตามคำพิพากษาที่นำมาฟ้องล้มละลายนั้น ได้แก่หนี้เงินซึ่งเป็นหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับอันไม่น่าจะมีอายุความอีกคงมีเพียงแต่ระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาเท่านั้น แต่หากมีอายุความ ผู้เขียนก็ยังคงเห็นว่าระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีน่าจะเหมาะสมกว่า เพราะค่อนข้างมั่นคงแน่นอนเนื่องจากไม่สามารถระงับหรือหยุดยั้งได้โดยการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ตามคำพิพากษาหรือสละประโยชน์แห่งอายุความได้ นอกจากนั้นหากใช้อายุความเป็นกรอบเวลาก็จะส่งผลให้หนี้ตามคำพิพากษาที่พ้นระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีแล้วซึ่งเจ้าหนี้ไม่อาจบังคับคดีเอากับทรัพย์สินของลูกหนี้มาชำระหนี้แก่ตนได้อีกแต่ยังไม่ขาดอายุความ ก็จะสามารถฟ้องล้มละลายจนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ได้ ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ลูกหนี้อย่างยิ่ง กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนเนื่องจากการจำกัดเสรีภาพของลูกหนี้จึงควรตีความให้เคร่งครัดรัดกุม คู่คุ้มครองทั้งเจ้าหนี้ ลูกหนี้ และสังคมมิให้เกิดความไม่เป็นธรรม ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าหากหนี้ตามคำพิพากษามีทั้งระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีและอายุความแล้ว กรอบเวลาในการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายและยื่นขอรับชำระหนี้ควรเป็นระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 จะถูกต้องและเหมาะสมมากกว่า

แต่ดังได้กล่าวมาแล้วว่าหากใช้กรอบเวลาเป็นระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 จะมีข้อบกพร่องอยู่ประการหนึ่งคือหากเจ้าหนี้นำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องคดีล้มละลายภายในระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดี แต่

ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้ว เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์จะไม่สามารถนำหนี้ที่พ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้วมายื่นขอรับชำระหนี้ได้ ดังนั้นจะแก้ปัญหากที่เกิดขึ้นนี้ได้อย่างไร ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อหนี้ตามคำพิพากษาอาจไม่มีอายุความแต่มีเพียงระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี หรือมีอายุความแต่การฟ้องล้มละลายเป็นเรื่องของระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้ว การนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายหรือยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายจึงมีลักษณะเป็นการฟ้องคดีเพื่อจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้อันเป็นการใช้สิทธิในทำนองเดียวกับการใช้สิทธิบังคับคดีที่จะต้องร้องขอบังคับคดีภายในระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 เมื่อมีลักษณะเป็นการบังคับคดีอย่างหนึ่งแล้วก็น่าจะเทียบเคียงหลักกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีที่ว่า ‘หากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ร้องขอบังคับคดีครบถ้วนภายในระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแล้ว การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะไปดำเนินการยึดเมื่อใดนั้นเป็นขั้นตอนการดำเนินงานของเจ้าพนักงานบังคับคดี แม้จะเกินกว่า 10 ปี เจ้าพนักงานบังคับคดีก็มีสิทธิดำเนินการบังคับคดีต่อไปได้’ หากปรับใช้กับคดีล้มละลายนี้ก็จะเป็นว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ฟ้องคดีล้มละลายภายในระยะเวลาบังคับคดีแล้ว การที่ศาลล้มละลายมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเมื่อใดนั้นเป็นขั้นตอนการดำเนินงานของศาล แม้จะเกินกว่า 10 ปี เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาผู้เป็นโจทก์ก็ควรมีสิทธิยื่นขอรับชำระหนี้ต่อไปได้ และนอกจากนั้นที่ศาลฎีกาวางหลักมาโดยตลอดว่าแม้เป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ก็ต้องยื่นขอรับชำระหนี้ และหนี้ที่นำมาฟ้องจนศาลพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดก็ไม่ผูกพันเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ให้ต้องถือตาม (คำพิพากษาฎีกาที่ 2007/2528 ญ.) นั้น จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาแนวคำพิพากษาฎีกาเหล่านี้แล้วจะพบว่าเป็นกรณีที่หนี้ที่นำมาฟ้องล้มละลายเป็นหนี้ที่ไม่สมบูรณ์มาก่อนฟ้องล้มละลายแล้วทั้งสิ้น เช่น หนี้ที่คิดดอกเบี้ยแบบทบต้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 917/2521)* หรือหนี้ที่ขาดอายุความก่อนนำมาฟ้องล้มละลาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 6555/2542, 3960/2546**) เห็นได้ว่าเหตุผลที่ศาลฎีกาวางหลักเช่นนี้ก็เนื่องจาก

---

* คำพิพากษาฎีกาที่ 917/2521 “เมื่อมีผู้ขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย แม้ผู้ขอจะเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในคดีอื่น หรือเป็นเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ในคดีล้มละลายนั้น เองก็ตาม เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมมีอำนาจสอบสวนในเรื่องหนี้สินที่ขอรับชำระหนี้ นั้นว่าเป็นหนี้ที่จะขอรับชำระหนี้ได้หรือไม่ เจ้าหนี้ขอรับชำระหนี้ตามคำพิพากษาซึ่ง ให้จำเลย (ลูกหนี้) เสียดอกเบี้ยแก่โจทก์ (เจ้าหนี้) โดยวิธีคิดดอกเบี้ยทบต้นตามธรรมเนียมประเพณีของธนาคาร ตั้งแต่วันฟ้องจนกว่าจะชำระเสร็จ ดังนั้น คำพิพากษาดังกล่าวไม่ผูกพันเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลในคดีล้มละลาย”

** คำพิพากษาฎีกาที่ 3960/2546 “การที่ศาลล้มละลายกลางได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดโดยมิได้มีการยกเหตุเรื่องอายุความขึ้นมาพิจารณาวินิจฉัยยกฟ้องโจทก์ก็ตาม ก็หาใช่ว่าศาลล้มละลายกลางได้วินิจฉัยยอมรับรองว่าเป็นหนี้ที่อาจขอรับชำระหนี้ได้ไม่ แม้หนี้ที่เจ้าหนี้ขอรับชำระหนี้มานั้นจะเป็นหนี้ที่

หนี้ที่นำมาฟ้องล้มละลายนั้นไม่สมบูรณ์มาตั้งแต่ก่อนฟ้องล้มละลายแต่ศาลกลับมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้ ซึ่งแตกต่างจากกรณีที่กำลังศึกษาวิเคราะห์หรืออยู่นี้จึงไม่นำนำมาเทียบเคียงได้ เพราะในขณะที่เจ้าหนี้ฟ้องล้มละลายหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวเป็นหนี้ที่สมบูรณ์ กล่าวคือเป็นหนี้ที่ยังไม่พ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษานั้นเอง

กล่าวโดยสรุป ผู้เขียนเห็นว่าการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายและยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายมีกรอบเวลาคือระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 เพราะหากหนี้ตามคำพิพากษามีทั้งสองกรอบเวลาแล้ว ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมมากกว่า และการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายก็เป็นเรื่องของการจัดการทรัพย์สินของลูกหนี้อันเป็นเรื่องของการบังคับคดีตามคำพิพากษาเสียมากกว่าซึ่งต้องร้องขอภายในระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี ซึ่งในส่วนนี้ยังไม่มี การบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในตัวบทกฎหมาย แต่เพื่อการตีความที่ชัดเจนผู้เขียนจะได้นำเสนอประเด็นนี้ในข้อเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป แต่กระนั้นหากหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีหรือไม่ควรมีอายุความเสียแล้ว ปัญหาในการเลือกใช้กฎหมายก็จะไม่เกิดขึ้นดังจะได้เสนอเหตุผลโดยละเอียดในหัวข้อถัดไป

4.3 ปัญหาขอบเขตการตีความและบังคับใช้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าเมื่อเป็นสิทธิเรียกร้องก็จะตกอยู่ภายใต้บังคับของอายุความ ซึ่งสิทธิเรียกร้องแต่ละประเภทก็จะมีกำหนดอายุความแตกต่างกันออกไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ สั้นหรือยาวเป็นไปตามความเหมาะสมของแต่ละประเภทของสิทธิเรียกร้อง สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดก็เช่นกัน กฎหมายกำหนดให้มีอายุความ 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 แม้ว่ากำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องเดิมจะสั้นกว่าก็ตาม ทั้งนี้ก็มีเหตุผลอยู่ว่าสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลนี้เป็นสิทธิที่มีหลักฐานแน่นอนกฎหมายจึงยึดกำหนดอายุความให้ยาวขึ้น ซึ่งอายุความของสิทธิเรียกร้องที่

เจ้าหนี้นำมากล่าวอ้างฟ้องเป็นคดีล้มละลายจนศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาดแล้วก็ตาม แต่ก็หาผูกพันเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือศาลให้จำต้องถือตามไม่ เมื่อหนี้ที่เจ้าหนี้ยื่นคำขอรับชำระเป็นหนี้ที่ขาดอายุความ จึงต้องห้ามมิให้ขอรับชำระหนี้ตามพระราชบัญญัติล้มละลายฯ มาตรา 94(1)"

เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดนี้แม้ตามกฎหมายเดิมใช้ถ้อยคำว่าสิทธิเรียกร้องอันตั้ง
หลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาชั้นที่สุดของศาล แต่จากการศึกษาแล้วก็พบว่ามิได้มีความหมาย
แตกต่างกันแต่อย่างใดแต่เป็นเพียงการแก้ไขถ้อยคำให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเท่านั้น แต่ปัญหาประการ
สำคัญก็คืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดนี้มีขอบเขตการ
ตีความและบังคับใช้อย่างไร เพราะหากพิจารณาโดยผิวเผินแล้วจะเห็นว่าไม่น่าจะมีกรณีให้บังคับ
ใช้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากอายุความนั้นกำหนดขึ้นเพื่อให้เจ้าหน้าที่ใช้สิทธิเรียกร้องแต่เมื่อศาลมีพิพากษา
ถึงที่สุดให้เจ้าหน้าที่ชนะคดีแล้ว เจ้าหน้าที่ก็จะไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวโดยการฟ้องคดีต่อ
ศาลได้อีกเพราะจะเป็นฟ้องซ้ำต้องห้าม ดังนั้นอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษา
ของศาลที่ถึงที่สุดจะนำไปใช้อย่างไร แต่เมื่อศึกษาเพิ่มเติมแล้วพบว่าอายุความนี้สามารถนำไปใช้
ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาและคดีล้มละลายได้

สำหรับคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น ผู้เขียนเห็นด้วยเพราะประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญามาตรา 51 วรรค 3 บัญญัติไว้อย่างชัดแจ้ง กล่าวคือหากเป็นคดีแพ่ง
เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาแล้วหากฟ้องคดีอาญาจนศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยจนเสร็จเด็ดขาด
ก่อนฟ้องคดีแพ่ง หากโจทก์จะฟ้องคดีแพ่งก็จะมีกำหนดอายุความ 10 ปี คืออายุความของสิทธิ
เรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดนี้ ซึ่งก็มีแนวคำพิพากษาฎีกาวางบรรทัดฐานไว้
หลายฉบับเช่น เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1046/2497, 2596/2520, 1898/2522, 2615/2523 และ
1818/2541 เป็นต้น แต่หากแม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติไว้อย่างชัด
แจ้ง ผู้เขียนก็ยังคงเห็นว่าต้องใช้กำหนดอายุความนี้ เพราะการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาก็
น่าจะเป็นการฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิอย่างหนึ่ง เมื่อศาลอาญามีคำพิพากษาถึง
ที่สุดว่าจำเลยกระทำผิด เช่นจงใจทำร้ายผู้เสียหายจนได้รับบาดเจ็บจริง คำพิพากษาของศาล
เช่นนี้ก็มิได้ลักษณะเป็นคำพิพากษาที่แสดงสิทธิหรือยืนยันสิทธิของผู้เสียหายว่าจำเลยกระทำละเมิด
ต่อตนจริง อันเป็นคำพิพากษาที่ตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องของผู้เสียหาย ดังนั้นหากต้องมีการฟ้อง
บังคับตามสิทธิเรียกร้องดังกล่าวเป็นคดีแพ่งอันเป็นการฟ้องคดีเพื่อให้ชำระหนี้ กำหนดอายุความ
ก็ควรจะเป็นกำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตาม
มาตรา 193/32 นี้

แต่สำหรับการนำไปปรับใช้ในคดีล้มละลายนั้น แม้มีความเห็นของนักกฎหมายและแนว
คำพิพากษาฎีกายืนยันหลักนี้อยู่หลายฉบับ แต่ผู้เขียนก็ยังไม่เห็นด้วยอย่างสนิทใจนัก เพราะดังที่
ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อก่อนๆ จะเห็นได้ว่าการปรับใช้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำ

พิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 ในคดีล้มละลายนั้นมีปัญหาในการปรับใช้และปัญหาความไม่สอดคล้องกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาเพียงใด และนอกจากนั้นก็ยังมีแนวความเห็นที่เห็นควรให้ปรับใช้ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีเพียงอย่างเดียว ซึ่งทำยที่สุดผู้เขียนจึงเห็นด้วยกับการปรับใช้เฉพาะระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีในคดีล้มละลายเสียมากกว่า โดยเหตุผลส่วนใหญ่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อก่อน และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็คือเห็นตามคำพิพากษาที่สามารถนำไปฟ้องคดีล้มละลายหรือยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายนั้น ล้วนเป็นหนี้เงินซึ่งเป็นหนี้ที่เกิดจากคำพิพากษาเชิงบังคับมิใช่คำพิพากษาแสดงสิทธิทั้งสิ้น ซึ่งจะได้อธิบายต่อไปว่าคำพิพากษาเชิงบังคับกับคำพิพากษาแสดงสิทธิมีผลอย่างไร ต่อการพิจารณาเกี่ยวกับขอบเขตการบังคับใช้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 นี้

ดังที่ทราบแล้วว่าในระบบกฎหมายไทยสามารถแบ่งคำพิพากษาได้ 2 ประเภท คือ คำพิพากษาเชิงบังคับ และคำพิพากษาแสดงสิทธิ กล่าวโดยสรุปอีกครั้งหนึ่ง คือ คำพิพากษาเชิงบังคับซึ่งเป็นอยู่อย่างเดียวกับคำพิพากษาให้กระทำตามหลักกฎหมายเยอรมัน หมายถึง คำพิพากษาที่กำหนดแนวทางปฏิบัติหรือบังคับจำเลยให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างชัดแจ้ง ซึ่งหากจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา โจทก์ก็จะสามารถบังคับคดีให้บรรลุผลตามคำพิพากษานั้นได้ โดยในสถานการณ์บังคับคดีนั้นหลักกฎหมายเยอรมันก็กล่าวไว้อย่างชัดแจ้งเช่นกันว่า คำพิพากษาให้กระทำนี้เป็น 'เครื่องหมายแห่งการบังคับคดี (Vollstreckungstitel)' แม้ในหลักกฎหมายไทยจะมีได้กล่าวไว้อย่างชัดแจ้งอย่างหลักกฎหมายเยอรมันแต่ก็สามารถกล่าวไว้ว่าเป็นอยู่อย่างเดียวกัน เพราะการที่เจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาจะบังคับคดีได้จะต้องมีเหตุที่จะต้องบังคับคดี และต้องกระทำถูกต้องตามเนื้อความแห่งคำพิพากษา ดังนั้นหากคำพิพากษาไม่ได้มีเนื้อความในทำนองบังคับให้จำเลยกระทำการใดๆ คือมิได้เป็นคำพิพากษาเชิงบังคับแล้ว ก็ย่อมไม่มีเหตุที่จะต้องบังคับคดีและไม่สามารถบังคับคดีตามคำพิพากษาได้ โดยกรอบเวลาในการบังคับคดีนั้นหากเป็นในระบบกฎหมายไทยก็จะเป็นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี 10 ปีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 แต่หากตามหลักกฎหมายเยอรมันก็จะเป็นอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด 30 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 197(3)

ส่วนคำพิพากษาแสดงสิทธิ ซึ่งตรงกับคำพิพากษายืนยันสิทธิและคำพิพากษาก่อตั้งสิทธิใหม่ตามหลักกฎหมายเยอรมัน หมายถึง คำพิพากษาที่ไม่ใช่คำพิพากษาเชิงบังคับแต่เป็นเพียง

การแสดงสถานภาพหรือสิทธิตามกฎหมายต่างๆ อาจเป็นการแสดงหรือยืนยันนิติสัมพันธ์ระหว่างคู่ความ หรือก่อตั้งสิทธิอย่างใหม่ขึ้น เช่น คำพิพากษาแสดงกรรมสิทธิ์ หรือคำพิพากษาให้การสมรสเป็นโมฆะ เป็นต้น ซึ่งคำพิพากษาซึ่งแสดงสิทธิเด็ดขาด หรือสิทธิในทางกฎหมายครอบคร้วตามที่ได้ยกตัวอย่างไปนั้นย่อมไม่มีปัญหาเกี่ยวกับอายุความอีกเพราะมิใช่สิทธิเรียกร้อง แต่คำพิพากษาที่แสดงสิทธิเรียกร้องก็สามารถมีได้เช่นกัน ซึ่งเรียกว่าคำพิพากษาดั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้อง หรือคำพิพากษาดั้งหลักฐานสิทธิ แม้จะไม่สามารถพบบ่อยในระบบกฎหมายไทย เพราะโดยปกติจะฟ้องคดีต่อศาลเพียงให้ศาลพิพากษาแสดงสิทธิจะไม่สามารถกระทำได้เพราะอาจไม่มีอำนาจฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55 และถึงแม้ว่าจะมีอำนาจฟ้องแต่หากสามารถฟ้องบังคับหรือฟ้องให้ชำระหนี้ได้ การที่ฟ้องคดีต่อศาลเพียงให้ศาลแสดงสิทธินั้นแม้จะไม่มีกฎหมายห้ามแต่ในทางปฏิบัติก็ไม่นิยมทำ เพราะเมื่อศาลพิพากษาแสดงสิทธินั้นแล้ว เจ้าหนี้จะบังคับคดีก็ไม่ได้เพราะมิใช่คำพิพากษาเชิงบังคับ หรือจะนำประเด็นพิพาทเดิมมาฟ้องใหม่ให้เป็นคำพิพากษาเชิงบังคับก็ไม่ได้เพราะเป็นฟ้องซ้ำต้องห้าม แต่จากการสืบค้นแนวคำพิพากษาฎีกาของไทยก็พบว่าคำพิพากษาแสดงสิทธิในลักษณะที่เป็นคำพิพากษาดั้งหลักฐานสิทธินั้น ผู้มีสิทธิตามคำพิพากษาสารถนำสิทธิเรียกร้องมาฟ้องเป็นคดีแพ่งใหม่ได้โดยไม่เป็นฟ้องซ้ำต้องห้ามดังที่กล่าวไว้ในหัวข้อ 4.1.4.2.1 เช่น คำพิพากษาแสดงสิทธิการได้รับเงินบำนาญ (คำพิพากษาฎีกาที่ 205/2523) คำพิพากษาให้สัญญาเลิกกันแล้วแสดงสิทธิในที่พิพาท (คำพิพากษาฎีกาที่ 3040/2548) คำพิพากษาแสดงว่าทรัพย์สินมรดกปลอดภาระผูกพันตามพินัยกรรม (คำพิพากษาฎีกาที่ 192/2485) และคำพิพากษาแสดงสิทธิของผู้ร้องสอด (คำพิพากษาฎีกาที่ 1298/2497, 1939/2545 ญ.) เป็นต้น ซึ่งจะเห็นว่าหากผู้ทรงสิทธิมีความจำเป็นต้องบังคับตามสิทธิตามคำพิพากษาดังกล่าวก็สามารถฟ้องคดีแพ่งเพื่อบังคับตามสิทธิที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาได้อันเป็นการใช้สิทธิเรียกร้อง ซึ่งแม้แนวคำพิพากษาฎีกาที่ยกมาจะมีประเด็นแห่งคดีเป็นเรื่องฟ้องซ้ำเสียเป็นส่วนใหญ่โดยมิได้วินิจฉัยประเด็นเกี่ยวกับอายุความไว้ แต่เมื่อเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องแล้วผู้เขียนเห็นว่าก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับของอายุความ แต่ก็มีคำพิพากษาฎีกาที่ 1298/2497* ที่สามารถพอเทียบเคียงได้ กล่าวคือวางหลักว่าการนำมาฟ้องบังคับ

* คำพิพากษาฎีกาที่ 1298/2497 “โจทก์เช่าเครื่องฉายภาพยนตร์จากนายลิขิตมาฉายในโรงภาพยนตร์ของจำเลย ต่อมานายลิขิตบอกเลิกสัญญากับโจทก์ โจทก์เรียกคืนจากจำเลยจำเลยไม่ยอมคืน นายลิขิตจึงฟ้องโจทก์ โจทก์ได้ขอให้ศาลเรียกจำเลยเข้ามาเป็นจำเลยร่วม เพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องให้เสร็จสิ้นไป คดีถึงที่สุด ชั้นฎีกาพิพากษาให้โจทก์และจำเลยส่งคืนแก่นายลิขิต โดยไม่ชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ระหว่างโจทก์และจำเลย แต่ไม่ตัดสิทธิของโจทก์ที่จะว่ากล่าวแก่จำเลย ดังนั้นอายุความฟ้องคดีนี้ย่อมสะดุดหยุดลง จนกว่า

ตามสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาในคดีหลังนั้นมียุคความเช่นกัน เพียงแต่มิได้วินิจฉัยไว้อย่างชัดแจ้งว่าเป็นกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตราใด แต่ผู้เขียนเห็นว่าก็คือกำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 นี้

เมื่อทราบแล้วว่าคำพิพากษาในระบบกฎหมายไทยมีอยู่ 2 ประเภท แต่การใช้สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดที่ต้องอยู่ในบังคับกำหนดอายุความ 10 ปีตามมาตรา 193/32 นี้ จะต้องพิจารณาหรือไม่ว่าเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาประเภทใด ซึ่งในประเด็นนี้ก็มีความเห็นของนักกฎหมายอยู่ 3 ความเห็น ดังต่อไปนี้

ความเห็นแรกซึ่งเป็นความเห็นของท่านพระยาเทพวิฑูร^๘ เห็นว่า “อายุความของสิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาชั้นที่สุดของศาลตามมาตรา 168 (มาตรา 193/32 ในปัจจุบัน) มีหลักทำนองเดียวกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 76 (มาตรา 271 ในปัจจุบัน) ว่าด้วยการยึดทรัพย์เพื่อบังคับตามคำพิพากษาซึ่งยึดได้ภายใน 10 ปี ถ้าหากคำพิพากษาของศาลไม่ใช่คำพิพากษาให้ใช้เงินซึ่งได้ค้างชำระแล้วถึงกำหนดเวลาใช้แล้ว เป็นแต่เพียงแสดงสิทธิของฝ่ายเจ้าหนี้และหน้าที่ของฝ่ายลูกหนี้ที่จะต้องใช้เงินซึ่งยังไม่ถึงกำหนดเวลาจะใช้เท่านั้น กรณีดังกล่าวหากดูตามตัวหนังสือก็อาจเข้าตัวบทแห่งมาตรา 168 แต่ถ้าพิจารณาเหตุผลทั่วไปแล้ว น่าจะเห็นว่ากรณีดังกล่าวไม่อยู่ในความมุ่งหมายแห่งมาตรา 168 และน่าจะเห็นว่ามาตรา 168 นั้นมีความประสงค์ให้ใช้แต่ในเรื่องที่ได้มีคำพิพากษาของศาลให้ใช้เงินซึ่งได้ค้างชำระแล้วถึงกำหนดเวลาใช้แล้ว และไม่กินถึงคำพิพากษาซึ่งเป็นเพียงแสดงสิทธิของคู่กรณีโดยยังไม่ถึงกำหนดเวลาใช้เงิน” กล่าวโดยสรุปคือความเห็นแรกนี้เห็นว่าอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตรา 193/32 นี้ สามารถใช้กับคำพิพากษาให้ใช้เงินหรือคำพิพากษาเชิงบังคับเท่านั้น ไม่รวมถึงคำพิพากษาแสดงสิทธิ

คดีจะถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 173, 175 และ 181 (มาตรา 193/14(2), 193/15 ในปัจจุบัน) และเมื่อโจทก์มาฟ้องคดีนี้หลังคดีก่อนถึงที่สุดเพียง 3-4 เดือน คดีจึงไม่ขาดอายุความ”

^๘ พระยาเทพวิฑูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1-240, หน้า 617-621.

ความเห็นที่สองเป็นความเห็นของท่านอาจารย์สุบิน พูลพัฒน์⁹ ประกอบกับความเห็นของท่านอาจารย์ศิริชัย วัฒนโยธิน ตามหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 630/2538 ซึ่งเห็นว่า “เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้โจทก์ชนะคดีแล้ว โอกาสที่จะเริ่มนับอายุความใหม่ก็จะมีได้เฉพาะกรณีฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้อง ซึ่งจะตั้งมายื่นฟ้องเป็นคดีให้บังคับตามสิทธิเรียกร้องในภายหลังเท่านั้น เพราะเมื่อศาลพิพากษาแล้วเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษาก็มีสิทธิที่จะบังคับคดีตามคำพิพากษาได้ตามความในมาตรา 271 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งมีกำหนดระยะเวลาบังคับคดี 10 ปี ไม่มีเหตุอะไรที่เจ้าหน้าที่จะมาฟ้องบังคับให้ชำระหนี้ต่อไปภายในอายุความ เพราะสิทธิในการบังคับคดีมีอยู่แล้ว กล่าวคือ สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 นั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อโจทก์ได้ยื่นฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 193/14(2)” กล่าวโดยสรุปคือตามความเห็นที่สองนี้เห็นว่า อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตรา 193/32 นี้ ควรปรับใช้กับคำพิพากษาแสดงสิทธิซึ่งมาจากการฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิ ส่วนคำพิพากษาเชิงบังคับที่สามารถบังคับคดีได้ภายในระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ได้อยู่แล้วก็จะมีอายุความอีก

ความเห็นที่สามตามความเห็นของท่านศาสตราจารย์ศักดิ์ สนองชาติ¹⁰ เห็นว่า “การฟ้องคดีมีทั้งฟ้องเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิเรียกร้องและเพื่อให้ชำระหนี้ เฉพาะกรณีที่เจ้าหน้าที่ฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้และศาลพิพากษาบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ย่อมถือว่าเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลโดยไม่มีปัญหา แต่กรณีที่เจ้าหน้าที่ฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานแห่งสิทธิเรียกร้อง ถ้าศาลพิพากษาให้ตามคำขอของเจ้าหน้าที่ จะถือได้หรือไม่ว่าเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาล ถ้าแปลตามความมุ่งหมายก็ต้องแปลว่า ไม่ว่าเจ้าหน้าที่จะฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้เมื่อศาลพิพากษารับรองสิทธิเรียกร้องหรือบังคับตามสิทธิเรียกร้องนั้น ย่อมถือได้ว่าเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาล อยู่ในบังคับของกำหนดอายุความตามมาตรา 193/32” กล่าวโดยสรุปคือตามความเห็นที่สามเห็นว่าอายุความ

⁹ สุบิน พูลพัฒน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 301-302.

¹⁰ ศักดิ์ สนองชาติ, คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา, หน้า 601-602.

ของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามมาตรา 193/32 นี้ สามารถใช้ได้กับทั้งคำพิพากษาเชิงบังคับและคำพิพากษาแสดงสิทธิ

ในประเด็นนี้หากพิจารณาตามกฎหมายเยอรมันแล้วจะพบว่ากำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 197(3) นั้น สามารถนำไปปรับใช้ได้กับคำพิพากษาทุกประเภท กล่าวคือ แม้ตามหลักกฎหมายเยอรมันจะแบ่งประเภทของคำพิพากษาไว้ 3 ประเภทแต่ล้วนมีผลในทางสารบัญญัติเหมือนกัน คือ ไม่ว่าจะ เป็นคำพิพากษาประเภทใดก็ตาม แต่หากมีการรับรองสิทธิเรียกร้อง หรือ ก่อตั้งสิทธิเรียกร้องใดๆ ขึ้น สิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดดังกล่าวจะมีกำหนดอายุความ 30 ปี แม้ว่ากำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องเดิมจะสั้นกว่าก็ตาม เหตุที่เป็นเช่นนี้ ผู้เขียนเห็นว่าเนื่องจากในระบบกฎหมายเยอรมันมิได้มีระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีแยกต่างหากออกจากอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาอย่างเช่นของไทย สิทธิเรียกร้องหรือหนี้ตามคำพิพากษาจึงล้วนอยู่ในบังคับของอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 197(3) ทั้งสิ้น

อันที่จริงแล้วการที่ในระบบกฎหมายไทยมีกรอบเวลาเกี่ยวกับหนี้ตามคำพิพากษาถึงสองกรอบเวลาแล้วทำให้เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องกันอันนำมาสู่ปัญหาขอบเขตการตีความและบังคับใช้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 นี้ ครั้งหนึ่งก็มีความคิดที่จะตัดให้เหลือเพียงกรอบเวลาเดียวเช่นกัน โดยปัญหาดังกล่าวได้ปรากฏในการพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เมื่อ พ.ศ.2535¹¹ โดยเห็นว่าอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรานี้ อาจเป็นผลทำให้ขัดแย้งกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งผู้เขียนได้วิเคราะห์ไว้มาแล้วหลายประเด็น จนถึงขั้นพิจารณาตัดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดออกจากมาตรานี้ กล่าวคือให้เหลือเพียงกรอบเวลาเดียวคือระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี ซึ่งมีผลให้สิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความอีกต่อไปจะมีก็แต่เพียงกระบวนการบังคับคดีที่ต่อเนื่องจากคำพิพากษา แต่ท้ายที่สุดคณะกรรมการ

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1, หน้า 466-467.

พิจารณาฯ ก็พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ควรตัดอายุความดังกล่าวออกโดยให้เหตุผลว่า “กำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยผลของคำพิพากษาตามมาตรา 168 (มาตรา 193/32 ในปัจจุบัน) นั้นเป็นคนละเรื่องกับกำหนดระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงไม่อาจนำมาพิจารณารวมกันได้ กำหนดระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่ใช่อายุความของสิทธิเรียกร้องแต่เป็นกระบวนการในการบังคับคดีที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อให้มีการบังคับคดีภายในกำหนดนั้น หากพ้นกำหนดดังกล่าวแล้วก็จะมาเรียกร้องบังคับคดีต่อไปไม่ได้ ส่วนกรณีตามมาตรา 168 นั้น เป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อให้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหน้าที่ที่เกิดขึ้นโดยผลของคำพิพากษามีอายุความ เป็นการบัญญัติรับรองสิทธิเรียกร้องในกรณีดังกล่าว ซึ่งหากพ้นกำหนดเวลา 10 ปีนั้นไปแล้วลูกหนี้ไปชำระหนี้ให้กับเจ้าหน้าที่อีก ลูกหนี้ก็จะเรียกคืนไม่ได้”

ด้วยความเคารพต่อท่านคณะกรรมการพิจารณาฯ ผู้เขียนมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอยู่บางประเด็น กล่าวคือ ทั้งคณะกรรมการพิจารณาฯ และผู้เขียนมีความเห็นตรงกันว่าระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีเป็นคนละเรื่องกับอายุความและการที่นี้ตามคำพิพากษาในระบบกฎหมายไทยมีทั้งระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีและอายุความอาจก่อให้เกิดปัญหาขัดแย้งกันได้ อย่างเช่นกรณีการที่ลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงแต่ระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีไม่อาจสะดุดหยุดลงได้ แต่ท้ายที่สุดคณะกรรมการพิจารณาฯ กลับเห็นว่าไม่เป็นปัญหาเพราะระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีและอายุความไม่อาจนำมาพิจารณารวมกันได้ แต่ผู้เขียนยังเห็นว่ายังคงเป็นปัญหาอยู่หลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนี้ตามคำพิพากษาที่พ้นระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีแล้วแต่ยังไม่ขาดอายุความมาฟ้องคดีล้มละลายหรือยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายดังกล่าวมาแล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่ากรณีที่คณะกรรมการพิจารณาฯ เห็นว่าทั้งสองกรอบเวลาไม่มีปัญหาขัดแย้งกันเพราะเป็นคนละเรื่องนั้น น่าจะเกิดจากมิได้พิจารณาไปถึงคดีล้มละลายที่การบังคับใช้กรอบเวลาทั้งสองยังคงขัดแย้งกันอยู่ ประเด็นต่อมาซึ่งผู้เขียนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คือการที่คณะกรรมการพิจารณาฯ อ้างว่าอายุความดังกล่าวบัญญัติขึ้นเพื่อรับรองสิทธิเรียกร้องหากลูกหนี้ชำระเมื่อพ้นอายุความแล้วเจ้าหน้าที่จะมีมูลอ้างได้ตามกฎหมาย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเหตุผลดังกล่าวไม่มีความจำเป็น เพราะแม้นี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความหรือมีเพียงระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดี เมื่อหนี้ยังไม่ระงับเจ้าหน้าที่ก็สามารถรับชำระหนี้ได้ และแม้จะพ้นระยะเวลาดังกล่าวแล้วก็ตามลูกหนี้ก็ไม่อาจเรียกคืนได้ ส่วนประเด็นสุดท้ายที่คณะกรรมการพิจารณาฯ เห็นว่าควรตัดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดออก อันมีผลให้ไม่มีอายุความมีเพียงเพียงกรอบเวลาเดียวคือระยะเวลาบังคับคดีตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แม้จะตรงกันข้ามกับหลักกฎหมายเยอรมันที่มีเพียงอายุความ แต่การให้มีเพียงกรอบเวลาเดียวก็น่าจะเป็นทางแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุด ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยว่าการมีเพียงกรอบเวลาเดียวไม่ว่าจะเป็นอายุความอย่างหลักกฎหมายเยอรมันหรือไม่มีอายุความแต่มีระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี โดยอย่างไรจะเหมาะสมกับระบบกฎหมายไทยมากกว่าผู้เขียนจะได้เสนอแนะอีกครั้งในบทที่ 5 แต่ทั้งนี้ผู้เขียนก็ไม่เห็นด้วยกับการที่ตัดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดออกจากมาตรา 168 (เดิม) เพราะเห็นว่ายังมีขอบเขตการบังคับใช้ในส่วนอื่นเช่น คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หรือกรณีสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิตั้งจะได้กล่าวต่อไป แต่ในเมื่อทำที่สุดคณะกรรมการพิจารณา เห็นว่าควรคงอายุความดังกล่าวไว้ จึงทำให้ปัจจุบันมีทั้งอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งควบคู่กันไป

เมื่อตามระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันที่มีทั้งอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว การวิเคราะห์ประเด็นปัญหานี้ก็จะแตกต่างออกไปจากหลักกฎหมายเยอรมันที่มีเพียงกรอบเวลาเดียว ทั้งนี้ก็เพื่อให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายที่มีอยู่ในระบบกฎหมายไทย ดังนั้น ปัญหาขอบเขตการบังคับใช้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 นี้ ผู้เขียนจึงเห็นด้วยกับความเห็นที่สองที่ได้กล่าวมาข้างต้นมากที่สุด กล่าวคือหากเป็นหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับ ซึ่งสามารถบังคับคดีได้ก็เห็นควรให้ปรับใช้กับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพียงอย่างเดียว แต่หากเป็นสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาแสดงสิทธิซึ่งไม่อาจบังคับคดีได้แต่อาจฟ้องบังคับตามสิทธิใหม่ได้โดยไม่เป็นฟ้องซ้ำแล้วก็เห็นควรให้ตกอยู่ในบังคับของอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 ที่ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับความเห็นที่หนึ่งนั้น เนื่องจากตามความเห็นที่หนึ่งในขณะนั้นยังเห็นว่าอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรานี้เป็นเรื่องเดียวกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทำให้เห็นไปในทำนองว่าควรใช้สำหรับหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับ ซึ่งตามหลักกฎหมายไทยในปัจจุบันเป็นที่ชัดเจนแล้วว่าเป็นคนละเรื่องกัน ดังนั้นผู้เขียนจึงไม่เห็นด้วยกับความเห็นที่หนึ่ง และที่ไม่เห็นด้วยกับความเห็นที่สามที่เห็นว่าสามารถปรับใช้ได้กับทั้งหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับ และสิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาแสดงสิทธินั้น เนื่องจากผู้เขียนเห็นว่ากรปรับใช้ในลักษณะดังกล่าว ในส่วนคำ

พิพากษาแสดงสิทธิเรียกร้องหรือคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธินั้นก็คงไม่เป็นปัญหา เพราะสามารถฟ้องคดีเพื่อบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งก็ควรอยู่ในบังคับอายุความนั้นก็คืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรานี้ โดยในส่วนของคำพิพากษาแสดงสิทธิประเภทอื่น เช่น คำพิพากษาแสดงสิทธิเด็ดขาด หรือคำพิพากษาแสดงสถานะของคู่กรณี เมื่อไม่ใช่เรื่องของสิทธิเรียกร้องก็ไม่จำเป็นต้องพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สิทธิเรียกร้องภายในกำหนดอายุความอีก สำหรับในส่วนของหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับที่สามารถบังคับคดีภายในระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้นั้น หากให้มีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วย ก็จะทำให้หนี้ตามคำพิพากษามีทั้งระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีและอายุความ ซึ่งเมื่อมีผลทางกฎหมายแตกต่างกันการปรับใช้ไปพร้อมกันย่อมก่อให้เกิดปัญหาในการปรับใช้และปัญหาความไม่สอดคล้องกันดังที่ได้แสดงให้เห็นไว้หลายประการตามที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด

ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 นี้ ควรใช้กับสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาแสดงสิทธิ กล่าวโดยเฉพาะคือคำพิพากษาที่แสดงสิทธิเรียกร้องหรือคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธินั้นเอง โดยไม่หมายความรวมถึงหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับที่ต้องบังคับคดีภายในระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ซึ่งหากตีความการบังคับใช้ดังนั้นนอกจากจะไม่ทำให้เกิดปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่างระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีและอายุความแล้วยังเห็นว่าเป็นการถูกต้องตามความหมายของอายุความด้วย กล่าวคืออายุความเป็นกำหนดเวลาที่กฎหมายบัญญัติขึ้นสำหรับใช้สิทธิเรียกร้อง การใช้สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิด้วยการฟ้องคดีก็ควรอยู่ในบังคับของอายุความ ส่วนหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับที่ผ่านการใช้สิทธิเรียกร้องจนศาลมีคำพิพากษาบังคับชำระหนี้แล้ว ก็ไม่มีกรณีใดที่ต้องใช้สิทธิเรียกร้องอีกแต่จะมีก็เพียงใช้สิทธิบังคับคดีที่ต้องกระทำภายในระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีเท่านั้น อันทำให้เห็นได้ว่าหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับแม้ไม่มีอายุความแต่ทั้งนี้ลูกหนี้ก็ได้ต้องผูกพันในหนี้ดังกล่าวโดยไม่มีวันจบสิ้นอันขัดกับหลักปรัชญาทางแพ่ง เพราะถึงอย่างไรแม้หนี้ตามคำพิพากษาจะไม่มีอายุความแต่ก็มีกรอบเวลาสิ้นสุดสิทธิ คือระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 อยู่นั่นเอง ดังนั้นก็สามารถนำไปตอบประเด็นเกี่ยวกับการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายหรือยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ด้วย เพราะหนี้ดังกล่าวล้วนเป็นหนี้เงินซึ่งเกิดจากคำพิพากษาเชิงบังคับทั้งสิ้น กรอบเวลาในการดำเนินการ

ดังกล่าวก็จึงควรเป็นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพราะหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับดังกล่าวไม่มีอายุความอีกต่อไปแล้ว

เมื่อเป็นดังนี้จึงสามารถสรุปได้อีกประเด็นหนึ่งว่าคำว่า ‘หนี้ตามคำพิพากษา’ ซึ่งเป็นคำที่ใช้กับหนี้ที่เกิดจากคำพิพากษาเชิงบังคับก็น่าจะเป็นคนละอย่างกับ ‘สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษา’ ซึ่งเป็นคำที่ใช้กับสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากคำพิพากษาแสดงสิทธิหรือคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิ และหากแบ่งแยกได้อย่างชัดเจนเช่นนี้แล้วปัญหาในการตีความและการปรับใช้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 นี้ก็จะหมดไปเพราะถ้อยคำค่อนข้างชัดเจน กล่าวคืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 นี้ให้นำไปปรับใช้กับสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาแสดงสิทธิประเภทคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิเท่านั้น เพราะผู้ทรงสิทธิสามารถใช้สิทธิเรียกร้องต่อไปได้ ซึ่งไม่รวมถึงคำพิพากษาแสดงสิทธิประเภทแสดงสิทธิเด็ดขาดหรือแสดงสถานภาพทางกฎหมายของการกระทำหรือของบุคคลใดๆ เพราะไม่ใช่สิทธิเรียกร้อง และไม่รวมถึงหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับที่ต้องตกอยู่ในบังคับของระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 แต่หากต้องการให้ชัดเจนในการตีความและปรับใช้กฎหมายยิ่งขึ้นก็อาจมีการเสนอแก้บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 ซึ่งผู้เขียนจะได้เสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

สำหรับประเด็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่ผู้เขียนวิเคราะห์เปรียบเทียบมาทั้งหมดในบทที่ 4 นี้ ผู้เขียนได้นำประเด็นปัญหาที่สำคัญต่างๆ มาสรุปไว้อีกครั้งหนึ่ง เพื่อความสะดวกในการศึกษาและทำความเข้าใจ โดยสรุปประเด็นปัญหาทางกฎหมาย หลักกฎหมายไทยและหลักกฎหมายเยอรมันที่เกี่ยวข้อง และความเห็นของผู้เขียนปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ตารางสรุปประเด็นการวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับอายุความของ
หนี้ตามคำพิพากษา

ประเด็นปัญหา	หลักกฎหมายไทย	หลักกฎหมายเยอรมัน	ความเห็นของผู้เขียน
<p>1. ความหมายของอายุความ</p> <p>1.1 สารบัญญัติ/วิธีสบัญญัติ</p> <p>1.2 สิ่งที่อยู่ในบังคับ</p>	<p>- กำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดขึ้นสำหรับใช้สิทธิเรียกร้อง</p> <p>- สารบัญญัติ</p> <p>- สิทธิเรียกร้อง</p>	<p>- กำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดขึ้นสำหรับใช้สิทธิเรียกร้อง</p> <p>- สารบัญญัติ</p> <p>- สิทธิเรียกร้อง โดยมีทฤษฎีแบ่งแยกชัดเจน</p>	<p>- หนี้ตามคำพิพากษาไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องได้อีก แต่มีเพียงสิทธิบังคับคดี</p> <p>- สารบัญญัติ</p> <p>- หากมิใช่สิทธิเรียกร้อง แต่เป็นสิทธิบังคับคดี ย่อมไม่อยู่ในบังคับของอายุความ</p> <p><i>สรุป</i></p> <p>หนี้ตามคำพิพากษา ไม่ควรมีอายุความสำหรับใช้สิทธิเรียกร้องอีก</p>
<p>2. เจตนารมณ์ของอายุความ</p>	<p>- ให้ข้อพิพาทสิ้นสุด</p> <p>- ลูกหนี้มีต้องกังวล</p> <p>- พยานหลักฐานที่สูญหายลบเลือน</p> <p>- ลงโทษเจ้าหน้าที่ละเลย</p>	<p>- ให้ข้อพิพาทสิ้นสุด</p> <p>- ลูกหนี้มีต้องกังวล</p> <p>- พยานหลักฐานที่สูญหายลบเลือน</p> <p>- ลงโทษเจ้าหน้าที่ละเลย</p>	<p>- เมื่อศาลมีคำพิพากษา ข้อพิพาทใดๆ ย่อมสิ้นสุด</p> <p>- ลูกหนี้ไม่มีความกังวลอีก</p> <p>- ผ่านขั้นตอนการพิสูจน์พยานหลักฐานมาแล้ว</p> <p>- เจ้าหน้าที่ได้ใช้สิทธิแล้ว</p> <p><i>สรุป</i></p> <p>อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของอายุความ</p>
<p>3. การเริ่มนับอายุความ</p> <p>3.1 การปรับใช้บทกฎหมาย</p> <p>3.2 คำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด</p> <p>3.3 คำพิพากษาตามยอม</p>	<p>- ม.193/12 หรือ ม.193/15 วรรค 2</p> <p>- ศาลมีคำพิพากษา หรือ คำพิพากษาถึงที่สุด</p> <p>- เมื่ออาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้ (ม.193/12)</p>	<p>- § 201</p> <p>- คำพิพากษาถึงที่สุด (§ 201)</p> <p>- เมื่อสิทธิเรียกร้องบังคับได้ (§ 201)</p>	<p>- ม.193/12</p> <p>- ศาลมีคำพิพากษา</p> <p>- เมื่อหนี้ตามคำพิพากษาถึงกำหนดชำระ</p>

ประเด็นปัญหา	หลักกฎหมายไทย	หลักกฎหมายเยอรมัน	ความเห็นของผู้เขียน
			สรุป หากหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความก็จะไม่มีปัญหาการเริ่มนับอายุความอีก
<p>4. อายุความสะดุดหยุดลง โดยการกระทำลูกหนี้</p> <p>4.1 ความหมาย</p> <p>4.2 ทำหนังสือรับสภาพหนี้/ปรับปรุงโครงสร้างหนี้</p> <p>4.3 ชำระหนี้ตามคำพิพากษา</p>	<p>- ม.193/14(1)</p> <p>- การแสดงเจตนาของลูกหนี้ที่ยอมรับและผูกพันในหนี้อันมีอยู่ต่อเจ้าหนี้ โดยไม่ก่อหนี้ใหม่</p> <p>- สะดุดหยุดลง</p> <p>- สะดุดหยุดลง</p>	<p>- § 212(1)</p> <p>- การแสดงเจตนาของลูกหนี้ที่ยอมรับและผูกพันในหนี้อันมีอยู่ต่อเจ้าหนี้ โดยไม่ก่อหนี้ใหม่</p> <p>- สะดุดหยุดลง</p> <p>- สะดุดหยุดลง</p>	<p>- แม้เป็นหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ก็ยังสามารถรับสภาพหนี้ได้อีก</p> <p>- สะดุดหยุดลง</p> <p>- สะดุดหยุดลง</p> <p>สรุป การที่อายุความสะดุดหยุดลงนั้นมีผลทำให้ขัดแย้งกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี และกลายเป็นว่าลูกหนี้ที่ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลอย่างเคร่งครัดกลับได้รับผลร้ายกว่า</p>
<p>5. อายุความสะดุดหยุดลง โดยการกระทำของเจ้าหนี้</p> <p>5.1 การฟ้องคดีแพ่ง</p> <p>5.2 การฟ้องคดีล้มละลาย</p> <p>5.3 การบังคับคดี</p>	<p>- ม.193/14(2)</p> <p>- ฟ้องเพื่อให้ชำระหนี้ / เพื่อดังหลักฐานแห่งสิทธิ</p> <p>- ม.193/14(2) หรือฟ้องเพื่อจัดการทรัพย์สิน</p> <p>- ไม่สะดุดหยุดลง</p>	<p>- สะดุดหยุดอยู่ (§ 204)</p> <p>- ฟ้องให้กระทำ / ยืนยันสิทธิ / ก่อตั้งสิทธิใหม่</p> <p>- สะดุดหยุดอยู่ (§ 204)</p> <p>- สะดุดหยุดลง (§212(2))</p>	<p>- โดยปกติไม่น่าจะทำได้ เพราะเป็นฟ้องซ้ำ แต่หากเป็นกรณีคำพิพากษาแสดงสิทธิจะสามารถนำมาฟ้องเป็นคดีแพ่งได้อีก</p> <p>- เป็นการฟ้องเพื่อจัดการทรัพย์สิน ในลักษณะทำนองเดียวกับการใช้สิทธิบังคับคดี</p> <p>- ไม่สะดุดหยุดลงเพราะเป็นการบังคับให้เกิดผลตามคำพิพากษา ไม่ใช่การใช้สิทธิเรียกร้อง</p>

ประเด็นปัญหา	หลักกฎหมายไทย	หลักกฎหมายเยอรมัน	ความเห็นของผู้เขียน
			<p><u>สรุป</u></p> <p>หากเป็นหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับ ย่อมไม่อาจนำมาฟ้องเป็นคดีแพ่งอีกได้ แต่สามารถบังคับคดี หรือนำมาฟ้องล้มละลายอันเห็นว่าเป็นการฟ้องเพื่อจัดการทรัพย์สินในทำนองเดียวกับการใช้สิทธิบังคับคดี ซึ่งไม่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลง แต่หากหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความแต่มีเพียงระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี ก็จะไม่มีปัญหาการสะดุดหยุดลงของอายุความอีก</p>
<p>6. อายุความสะดุดหยุดลงต่อผู้ค้ำประกัน</p>	<p>- อายุความสะดุดหยุดลงเป็นโทษแก่ผู้ค้ำประกัน (ม.692)</p>	<p>- ไม่มีผลใดๆต่ออายุความของผู้ค้ำประกัน</p>	<p><u>สรุป</u></p> <p>นอกจากจะขัดแย้งกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีของผู้ค้ำประกันแล้ว ก็ไม่ควรให้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาคดีหนึ่งมีผลต่ออายุความของหนี้ตามคำพิพากษาคดีหนึ่ง</p>
<p>7. การสละประโยชน์แห่งอายุความ</p>	<p>- ม.193/24</p>	<p>- หลักสุจริต</p>	<p><u>สรุป</u></p> <p>หากอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสละประโยชน์ได้ จะมีผลขัดแย้งกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี</p>
<p>8. ความสอดคล้องกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี</p> <p>8.1 ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา (ม.271)</p>	<p>- ไม่ใช่อายุความ</p>	<p>- เป็นอายุความ (§ 197(3))</p>	<p>- เป็นระยะเวลาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความ ไม่ใช่อายุความ</p>

ประเด็นปัญหา	หลักกฎหมายไทย	หลักกฎหมายเยอรมัน	ความเห็นของผู้เขียน
8.2 การสะดุดหยุดลง	- สะดุดหยุดลงไม่ได้	- สะดุดหยุดลงได้โดย ลูกหนี้รับสภาพหนี้ และ เจ้าหนี้บังคับคดี (§ 212)	- สะดุดหยุดลงไม่ได้ <i>สรุป</i> ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีมี ผลทางกฎหมายที่แตกต่างกับ อายุความอยู่หลายประการ หากหนี้ตามคำพิพากษามีอายุ ความ ย่อมเกิดปัญหาขัดแย้ง กับระยะเวลาร้องขอให้บังคับ คดีได้
<u>9. การเริ่มนับระยะเวลาร้อง ขอให้บังคับคดี</u> 9.1 ศาลพิพากษาเสร็จ เด็ดขาด 9.2 ศาลพิพากษตามยอม	- ม.271 - ศาลมีคำพิพากษา / คำพิพากษาถึงที่สุด - อาจบังคับคดีได้	- § 201 - คำพิพากษาถึงที่สุด (§ 201) - อาจบังคับคดีได้ (§ 201)	- เมื่อศาลที่จะต้องมีการบังคับ คดีมีคำพิพากษา - อาจบังคับคดีได้ <i>สรุป</i> หากหนี้ตามคำพิพากษามีเพียง ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี ก็ เห็นว่าควรเริ่มนับแต่อาจบังคับ คดีได้ ซึ่งหมายความว่าเมื่อ ศาลมีคำพิพากษาในกรณีศาล พิพากษาเสร็จเด็ดขาดด้วย
<u>10. การนำไปปรับใช้ในคดี ล้มละลาย</u> - กรอบเวลาในการฟ้องคดี ล้มละลาย หรือยื่นขอรับ ชำระหนี้	- อายุความ (ม.193/32) หรือ ระยะเวลาร้องขอให้ บังคับคดี (ม.271) หรือ ใช้ควบคู่กันไป	- อายุความ (§ 197(3))	- ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี (ม.271)

ประเด็นปัญหา	หลักกฎหมายไทย	หลักกฎหมายเยอรมัน	ความเห็นของผู้เขียน
			<p><u>สรุป</u></p> <p>เนื่องจากหนี้ตามคำพิพากษาที่นำมาฟ้องคดีล้มละลายหรือยื่นขอรับชำระหนี้ล้วนเป็นหนี้เงินที่เกิดจากคำพิพากษาเชิงบังคับทั้งสิ้น และไม่ควรให้นำหนี้ทั้งหมดสิทธิบังคับคดีใดๆ กับทรัพย์สินของลูกหนี้ มาฟ้องลูกหนี้ให้ล้มละลายหรือยื่นขอรับชำระหนี้ได้</p>
<p><u>11. ขอบเขตการบังคับใช้อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด</u></p> <p>- การนำไปปรับใช้</p>	<p>- มาตรา 193/32</p> <p>- ใช้กับคำพิพากษาเชิงบังคับ หรือคำพิพากษาแสดงสิทธิ</p>	<p>- (§ 197(3))</p> <p>- ใช้กับคำพิพากษาทุกประเภท</p>	<p>- ใช้กับคำพิพากษาแสดงสิทธิ โดยเฉพาะคำพิพากษาดังหลักฐานสิทธิเรียกร้อง</p> <p><u>สรุป</u></p> <p>ใช้กับสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาแสดงสิทธิเรียกร้อง หรือคำพิพากษาดังหลักฐานสิทธิ เพราะสามารถนำมาฟ้องคดีแพ่งได้อีก ซึ่งรวมถึงคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาด้วย ส่วนหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับให้อยู่ในบังคับของระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดี ซึ่งรวมถึงการปรับใช้ในคดีล้มละลายด้วย</p>

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

เมื่อระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันมีกรอบเวลาที่บังคับใช้กับหนี้ตามคำพิพากษาอยู่ 2 กรอบเวลา ได้แก่ ระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ซึ่งเป็นกรอบเวลาสำหรับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในการฟ้องขอบังคับคดีกับลูกหนี้ตามคำพิพากษาประการหนึ่ง นอกจากระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีดังกล่าวแล้ว ปรากฏว่าในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็มีกรอบเวลาเกี่ยวกับหนี้ตามคำพิพากษาอีกประการหนึ่งเช่นกัน นั่นคือ อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามมาตรา 193/32 เห็นได้ว่าหนี้ตามคำพิพากษานั้นอาจมีทั้งระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตามกฎหมายวิธีสบัญญัติและอายุความตามกฎหมายสารบัญญัติ อันเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าทั้งสองกรอบเวลาดังกล่าวเป็นคนละเรื่องกัน การปรับใช้กฎหมายและผลทางกฎหมายก็แตกต่างกันโดยประการที่สำคัญๆ ได้แก่ การเริ่มต้นนับเวลา การสะดุดหยุดลง และการสละประโยชน์ เป็นต้น เมื่อมีนัยยะทางกฎหมายแตกต่างกันเช่นนี้ แต่กลับถูกนำไปปรับใช้กับหนี้ตามคำพิพากษาเช่นเดียวกันและประเด็นแห่งคดีเดียวกันคือ การพิจารณาพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดลูกหนี้และการยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ดังนี้ย่อมทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมายต่างๆ ตามมาหลายประการ แต่ประเด็นปัญหาประการสำคัญอันเป็นสาเหตุของปัญหาอื่นๆ ตามมา ก็คือ หนี้ตามคำพิพากษามีหรือควรมีอายุความอีกหรือไม่ หรือหากมีก็ไม่ควรขัดหรือแย้งกับระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

จากการศึกษาแล้วพบว่ากรณีที่หนี้ตามคำพิพากษามีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 นั้น ทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมายต่างๆ ตามมาหลายประการดังที่ได้อธิบายและวิเคราะห์ไว้โดยละเอียดในบทที่ 4 อาทิเช่น ปัญหาการเริ่มนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา ปัญหาการสะดุดหยุดลงของอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาทั้งโดยการกระทำของลูกหนี้และการกระทำของเจ้าหนี้ ผลของการที่อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาสะดุดหยุดลงต่ออายุความของผู้ค้าประกัน การสละประโยชน์แห่งอายุความของหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งปัญหาที่

ยกมาเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาในการปรับบทเบ็ดเสร็จทั่วไปว่าด้วยอายุความ และปัญหาเหล่านี้ก็นำมาสู่ปัญหาความขัดแย้งหรือความไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายอื่นในระบบกฎหมายไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี โดยสาเหตุประการสำคัญก็เนื่องมาจากระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีนั้นไม่ใช่อายุความจึงไม่อาจปรับบทเบ็ดเสร็จทั่วไปว่าด้วยอายุความมาใช้ได้ เช่น การเริ่มต้นนับอายุความ การที่อายุความสะดุดหยุดลง และการสละประโยชน์แห่งอายุความ อันเป็นผลทำให้ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีและอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาแม้จะมีกำหนดเวลา 10 ปีเท่ากัน แต่จะพ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีหรือขาดอายุความไม่พร้อมกัน และในช่วงส่วนต่างของเวลานี้หนี้ตามคำพิพากษาจะมีความสมบูรณ์เพียงใด กล่าวคือ หากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษานำหนี้ตามคำพิพากษาที่ยังไม่ขาดอายุความแต่หมดสิทธิบังคับคดีแล้วมาฟ้องให้ลูกหนี้ล้มละลายหรือยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย เช่นนี้ย่อมเกิดปัญหาในการตีความและบังคับใช้กฎหมาย

ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนี้เมื่อได้ศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายเยอรมันแล้วพบว่าแม้หลักกฎหมายแพ่งเยอรมันว่าด้วยอายุความจะมีรายละเอียดปลีกย่อยแตกต่างกับหลักกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยอยู่บ้าง อาทิเช่น การเริ่มนับอายุความ การบังคับคดีมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลง หรือการฟ้องคดีมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ เป็นต้น ซึ่งเห็นว่าในบางกรณีก็บัญญัติกฎหมายได้ชัดเจนและเหมาะสมกว่าหลักกฎหมายไทย เช่น กรณีการเริ่มนับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดที่มีบทบัญญัติมาตราแยกต่างหากจากการเริ่มนับอายุความโดยทั่วไป คือ ให้เริ่มนับแต่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่ทั้งนี้ต้องไม่ก่อนที่จะบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 201 หรือบัญญัติให้การที่เจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้องโดยการฟ้องคดีมีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดอยู่แทนการที่มีผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงซึ่งเหมาะสมกว่า เพราะการฟ้องคดีจนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลนั้นมีลักษณะเป็นขั้นตอนที่ต้องมีช่วงเวลา แต่ทั้งนี้ที่ยกตัวอย่างมาเป็นเพียงประเด็นปลีกย่อย แต่หากศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาประการหลักแล้วพบว่าเกิดจากการที่ในระบบกฎหมายไทยบัญญัติกรอบเวลาของหนี้ตามคำพิพากษาไว้ทั้งอายุความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งแตกต่างจากในระบบกฎหมายเยอรมันที่บัญญัติกรอบเวลาของหนี้ตามคำพิพากษาไว้เพียงที่เดียวคือ อายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 197(3) ซึ่งเป็นอายุความตามกฎหมายสารบัญญัติโดยนำไปใช้เป็นกรอบเวลาในการบังคับคดีตามคำพิพากษาด้วย โดยมีได้มีการบัญญัติระยะเวลา

การร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอย่างเช่นในระบบกฎหมายไทย กล่าวคือ เมื่อเจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิเรียกร้องโดยฟ้องคดีต่อศาลเป็นคดีแพ่งจนศาลมีคำพิพากษาซึ่งในช่วงเวลาที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีจนศาลมีคำพิพากษาดังกล่าวอายุความของสิทธิเรียกร้องจะสะดุดหยุดอยู่ เมื่อศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เจ้าหนี้ชนะคดี สิทธิเรียกร้องดังกล่าวก็จะเป็นสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด ซึ่งตามหลักกฎหมายเยอรมันให้มีกำหนดอายุความอีกครั้งหนึ่งคือ 30 ปี หากเจ้าหนี้ต้องการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือนำนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวมาฟ้องเป็นคดีล้มละลาย ก็จะต้องดำเนินการภายในกำหนดอายุความดังกล่าว นอกจากนั้นหากภายหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาดังกล่าว หากลูกหนี้รับสภาพหนี้ตามคำพิพากษาไม่ว่าโดยวิธีใดๆ เช่น ทำหนังสือรับสภาพหนี้ หรือชำระหนี้ตามคำพิพากษา ก็จะมีผลทำให้อายุความตามมาตรา 197(3) ดังกล่าวสะดุดหยุดลงและเริ่มนับอายุความใหม่อีก 30 ปี และนอกจากลูกหนี้รับสภาพหนี้ดังกล่าวมาแล้ว หากเจ้าหนี้ดำเนินการร้องขอบังคับคดีตามคำพิพากษาอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดดังกล่าวก็จะสะดุดหยุดลงและเริ่มนับใหม่อีกครั้งหนึ่งด้วย

อันแสดงให้เห็นประการหนึ่งว่าแม้ตามระบบกฎหมายเยอรมันหนี้ตามคำพิพากษาจะมีกำหนดอายุความ แต่ก็ได้ทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเช่นในระบบกฎหมายไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความขัดแย้งหรือความไม่สอดคล้องกับระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีอันเนื่องมาจากอายุความนั้นสามารถสะดุดหยุดลงหรือสละประโยชน์ได้ เพราะแม้ว่าหนี้ตามคำพิพากษาในระบบกฎหมายเยอรมันจะมีอายุความและสามารถสะดุดหยุดลงหรือสละประโยชน์แห่งอายุความได้ แต่ก็ไม่ขัดแย้งกับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา เพราะทั้งสองกรอบเวลาดังกล่าวเป็นอันเดียวกัน กล่าวคือกำหนดเวลาในการบังคับคดีก็จะสะดุดหยุดลงหรือถูกสละประโยชน์ตามไปด้วย ดังนั้นเมื่อเห็นแล้วว่าในระบบกฎหมายเยอรมันประเด็นเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาไม่เป็นปัญหาทางกฎหมาย อันเนื่องมาจากการที่ในระบบกฎหมายเยอรมันมีกรอบเวลาเกี่ยวกับหนี้ตามคำพิพากษาเพียงกรอบเวลาเดียวคือ อายุความของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 197(3) ซึ่งเป็นอายุความตามกฎหมายสารบัญญัติ อันใช้กับทั้งการบังคับคดีกับหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับ และการใช้สิทธิเรียกร้องของสิทธิเรียกร้องที่ตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาแสดงสิทธิ ดังนี้ แนวทางการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทยให้ในระบบกฎหมายมีเพียงกรอบเวลาเกี่ยวกับหนี้ตามคำพิพากษาเพียงกรอบเวลาเดียว นั่นคือ อายุความตามกฎหมายสารบัญญัติ อย่างเช่นหลักกฎหมายเยอรมันก็น่าจะเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่ดีอีกทางหนึ่ง แต่ทั้งนี้จะเป็น

แนวทางที่ดีที่สุดหรือไม่ ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นประกอบกับแนวทางแก้ไขอื่นๆ ในส่วนข้อเสนอแนะต่อไป

เนื่องด้วยในระบบกฎหมายไทยในปัจจุบันมีกรอบเวลาที่เกี่ยวข้องกับหนี้ตามคำพิพากษา อยู่ 2 กรอบเวลา ได้แก่ อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 และระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ซึ่งแม้ว่าในระบบกฎหมายไทย จะมี 2 กรอบเวลา แต่เมื่อศึกษาแล้วผู้เขียนเห็นว่าหนี้ตามคำพิพากษามีเพียงกรอบเวลาเดียว กล่าวคือ ผู้เขียนเห็นว่าหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความแต่มีเพียงระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีเท่านั้น โดยมีเหตุผลสนับสนุนดังต่อไปนี้

เหตุผลประการแรก อายุความเป็นกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดขึ้นสำหรับใช้สิทธิเรียกร้อง แต่หนี้ตามคำพิพากษานั้นได้ผ่านขั้นตอนการใช้สิทธิเรียกร้องจนศาลมีคำพิพากษาแล้ว จึงไม่ความจำเป็นที่จะต้องกำหนดอายุความสำหรับใช้สิทธิเรียกร้องอีก แต่เป็นเรื่องของสิทธิบังคับคดีอันเป็นสิทธิตามกฎหมายวิธีพิจารณาความซึ่งไม่ใช่สิทธิเรียกร้องที่ต้องอยู่ในบังคับของอายุความ แต่สิทธิบังคับคดีดังกล่าวต้องใช้ภายในระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 อันเป็นระยะเวลาสิ้นสิทธิร้องขอให้บังคับคดี มิฉะนั้นย่อมหมดสิทธิบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินใดๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้

เหตุผลประการที่สอง เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของบทบัญญัติเรื่องอายุความแล้ว พบว่าอายุความมีขึ้นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยต้องการให้ข้อพิพาทใดๆ มีอันสิ้นสุด ซึ่งหนี้ตามคำพิพากษาย่อมแสดงให้เห็นว่าศาลได้ตัดสินข้อพิพาทนั้นๆ จนเป็นที่ยุติแล้ว และอายุความก็มีขึ้นเพื่อคุ้มครองลูกหนี้จากความแน่นอนเกี่ยวกับการใช้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้อันส่งผลเสียต่อเศรษฐกิจโดยรวม แต่หนี้ตามคำพิพากษานั้นลูกหนี้มีต้องกังวลต่อไปอีกเพราะเจ้าหนี้ได้ฟ้องคดีจนศาลพิพากษาแล้ว นอกจากนั้นอายุความยังช่วยขจัดปัญหาเกี่ยวกับพยานหลักฐานที่อาจลบเลือนสูญหายซึ่งยากต่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริง แต่หนี้ตามคำพิพากษานั้นได้ผ่านการพิสูจน์พยานหลักฐานจนศาลมีคำพิพากษาเป็นที่เรียบร้อยแล้ว และสุดท้ายอายุความมีขึ้นเพื่อลงโทษเจ้าหนี้ผู้ปล่อยปละละเลยไม่ใช้สิทธิเรียกร้องและป้องกันการใช้สิทธิเรียกร้องตามอำเภอใจ แต่กรณีหนี้ตามคำพิพากษานั้นเจ้าหนี้มิได้ปล่อยปละละเลยแต่

อย่างไร แต่กลับได้บังคับใช้สิทธิเรียกร้องของตนโดยฟ้องคดีต่อศาลแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้อายุความของหนี้ตามคำพิพากษาจึงไม่ตอบสนองเจตนารมณ์ของบทบัญญัติเรื่องอายุความเท่าที่ควร

เหตุผลประการที่สาม เมื่อศึกษาถึงประเภทของคำพิพากษาในระบบกฎหมายไทยแล้วพบว่า คำพิพากษามีอยู่ 2 ประเภท คือ คำพิพากษาเชิงบังคับและคำพิพากษาแสดงสิทธิ และมีเพียงคำพิพากษาเชิงบังคับเท่านั้นที่สามารถบังคับคดีได้ ส่วนคำพิพากษาแสดงสิทธิแม้จะบังคับคดีไม่ได้แต่เจ้าหนี้สามารถนำสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากคำพิพากษาถึงที่สุดนั้นมาฟ้องเป็นคดีแพ่งเพื่อต่อยอดแห่งสิทธิได้โดยไม่เป็นฟ้องซ้ำต้องห้าม ซึ่งต่างจากคำพิพากษาเชิงบังคับที่สามารถบังคับคดีได้แต่ไม่สามารถนำมาฟ้องเป็นคดีแพ่งใหม่ได้เพราะเป็นฟ้องซ้ำต้องห้าม เมื่อพิจารณาได้เช่นนี้จึงนำมาสู่ขอบเขตในการบังคับใช้กฎหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น กล่าวคือ หากเป็นหนี้ตามคำพิพากษาอันเกิดจากคำพิพากษาเชิงบังคับที่ไม่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องได้อีกก็ไม่จำเป็นต้องมีอายุความ แต่เนื่องจากสามารถบังคับคดีต่อไปได้จึงให้อยู่ในบังคับของระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี ส่วนสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาแสดงสิทธิหรือคำพิพากษาดังหลักฐานสิทธิซึ่งไม่สามารถบังคับคดีได้ก็ย่อมไม่อยู่ในบังคับของระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีดังกล่าว แต่เมื่อสามารถใช้สิทธิเรียกร้องเป็นคดีแพ่งได้อีกจึงควรอยู่ในบังคับของอายุความ นั่นคือ อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32

เหตุผลประการที่สี่ การที่หนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความอาจถูกโต้แย้งได้ว่าขัดกับหลักปรัชญาทางแพ่งที่ว่าหนี้ควรต้องมีระยะเวลาสิ้นสุดมิใช่บุคคลใดเมื่อเป็นหนี้แล้วย่อมตกอยู่ในสภาวะเช่นนั้นตลอดกาล แต่แม้หนี้ตามคำพิพากษาจะไม่มีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่หนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวก็มีกรอบเวลาดำเนินสิทธิ คือระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้น ลูกหนี้ก็ไม่จำเป็นต้องผูกพันในหนี้ดังกล่าวโดยไม่มีที่สิ้นสุด จึงไม่เป็นปัญหาขัดต่อหลักปรัชญาทางแพ่งแต่อย่างใด

เหตุผลประการที่ห้า การที่หนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความแต่มีเพียงระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีนั้นย่อมสามารถขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นมาทั้งหมดได้ กล่าวคือ เมื่อหนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความ ก็จะไม่เกิดปัญหาการเริ่มนับอายุความ การสะดุดหยุดลงของอายุความโดยการกระทำของลูกหนี้และเจ้าหนี้ ผลของการสะดุดหยุดลงของอายุความต่ออายุความของผู้คู่ประกัน และการสละประโยชน์แห่งอายุความ นอกจากนั้นยังสามารถขจัดปัญหา

ความขัดแย้งหรือความไม่สอดคล้องกันของกรอบเวลาทั้งสองด้วย เพราะมีเพียงกรอบเวลาเดียว นั่นคือระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

เหตุผลประการที่หก การนำไปปรับใช้ในคดีล้มละลาย ดังที่ได้อธิบายและวิเคราะห์แล้วว่าในปัจจุบันกรอบเวลาที่ใช้สำหรับการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายและยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายนั้นยังไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ มีทั้งต้องเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่ยังไม่ขาดอายุความประการหนึ่ง และต้องเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่ยังไม่หมดสิทธิบังคับคดีอีกประการหนึ่ง ซึ่งการนำไปปรับใช้ควบคู่กันนอกจากจะไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใดแล้ว ยังก่อให้เกิดความสับสนในการปรับใช้กฎหมายแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องด้วย ดังนั้นจึงควรใช้เพียงกรอบเวลาเดียวคือระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา เพราะหนี้ตามคำพิพากษาที่นำมาฟ้องล้มละลายหรือยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายล้วนเป็นหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับตามที่ได้อธิบายไว้ในเหตุผลที่สาม และกฎหมายล้มละลายนั้นเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เพราะมีการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการจัดการทรัพย์สินและเสรีภาพในการเดินทางของลูกหนี้ ดังนั้นจึงควรตีความโดยเคร่งครัดและมุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของลูกหนี้ กรอบเวลาในการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายจึงควรเป็นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีซึ่งไม่สามารถระงับหรือหยุดลงและไม่อาจสละประโยชน์ได้ และไม่ควรถือให้หนี้ตามคำพิพากษาที่เจ้าหนี้หมดสิทธิบังคับคดีใดๆ แก่ทรัพย์สินของลูกหนี้แล้วสามารถทำให้ลูกหนี้ล้มละลายได้แม้จะยังไม่ขาดอายุความก็ตาม

เหตุผลประการสุดท้าย เป็นเหตุผลในการโต้แย้งความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 พ.ศ.2535 ที่มีความเห็นว่าควรให้หนี้ตามคำพิพากษามีอายุความเพื่อรับรองสิทธิเรียกร้อง ซึ่งหากพ้นกำหนดเวลา 10 ปีนั้นไปแล้ว ลูกหนี้ไปชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้อีกลูกหนี้ก็จะเรียกคืนไม่ได้ ซึ่งเหตุผลดังกล่าวด้วยความเคารพผู้เขียนเห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติให้หนี้ตามคำพิพากษามีอายุความเพื่อรับรองการชำระหนี้ของลูกหนี้ เพราะถึงแม้ไม่มีอายุความ หรือขาดอายุความแล้ว หรือพ้นระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีก็ตาม หากหนี้ตามคำพิพากษานั้นยังไม่ระงับ เจ้าหนี้ก็สามารถรับชำระหนี้ได้เพราะมีมูลอ้างตามกฎหมายอยู่แล้ว

ดังนั้น ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนี้ ผู้เขียนจึงขอสรุปว่าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งเกิดจากคำพิพากษาเชิงบังคับไม่มีอายุความแต่มีระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ส่วนสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิอันเป็นคำพิพากษาแสดงสิทธิอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ควรเรียกสิทธิเรียกร้องดังกล่าวว่า ‘หนี้ตามคำพิพากษา’ ให้มีอายุความ 10 ปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 เมื่อแบ่งแยกขอบเขตการบังคับใช้ได้ดังนี้แล้วก็จะไม่เกิดปัญหาในการปรับใช้และปัญหาความขัดแย้งกันของกฎหมายอีกดังสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ในตอนต้น ในส่วนต่อมาผู้เขียนจึงขอสรุปประเด็นปลีกย่อยเพิ่มเติมเกี่ยวกับระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับ และอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิของศาลที่ถึงที่สุด

เมื่อหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับไม่มีอายุความแล้ว การนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายหรือยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย จึงต้องกระทำภายในระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 กล่าวคือต้องเป็นหนี้ตามคำพิพากษาที่ยังไม่หมดสิทธิบังคับคดี แต่เมื่อไม่ใช่อายุความแล้วจึงไม่อาจนำบทบัญญัติว่าด้วยอายุความสะดุดหยุดลงมาปรับใช้ได้ จึงมีปัญหามาว่าหากเจ้าหนี้นำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายภายในระยะเวลาดังกล่าว แต่ศาลกลับมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเมื่อพ้นระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีแล้ว เช่นนี้การยื่นขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ หนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวจะเป็นหนี้ที่หมดสิทธิบังคับคดีไป ซึ่งประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อการนำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายเป็นการฟ้องเพื่อจัดการทรัพย์สินในทำนองเดียวกับการใช้สิทธิบังคับคดีอย่างหนึ่ง ดังนั้นจึงสามารถเทียบเคียงหลักกฎหมายบังคับคดีของไทยที่ว่า เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ดำเนินการครบถ้วนตามกฎหมายภายในกำหนดเวลาแล้ว ส่วนความล่าช้าเป็นขั้นตอนของศาลไม่ควรทำให้เจ้าหนี้เสียสิทธิ ดังนี้เมื่อเจ้าหนี้ได้นำหนี้ตามคำพิพากษามาฟ้องล้มละลายภายในระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีแล้ว แม้ศาลจะมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดเมื่อพ้นระยะเวลาไป เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ก็สามารถนำหนี้ตามคำพิพากษาที่ฟ้องจนถูกหนีถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดดังกล่าวมายื่นขอรับชำระหนี้ได้ ซึ่งการตีความในลักษณะดังกล่าวเพื่อความชัดเจนผู้เขียนจะได้เสนอแนะแก้ไขบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ให้ครอบคลุมกรณีดังกล่าวในข้อเสนอแนะต่อไป

ประเด็นเพิ่มเติมต่อมาคือการเริ่มนับอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 กล่าวคือเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธินั้น ผู้เขียนเห็นว่าการเริ่มต้นนับอายุความควรพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/12 คือเริ่มต้นนับเมื่ออาจบังคับตาม

สิทธิเรียกร้องได้ กล่าวคือเมื่ออาจฟ้องเป็นคดีแพ่งได้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งหากเป็นกรณีที่สามารถบังคับได้ทันทีเห็นว่าควรเริ่มนับตั้งแต่วันที่คำพิพากษาถึงที่สุด เพราะเมื่อนั้นจึงถือว่าเกิดสิทธิเรียกร้องอย่างแท้จริงอันนำไปฟ้องบังคับเป็นคดีแพ่งได้ ทั้งนี้ก็ตรงตามตัวบทในมาตรา 193/32 ด้วย ที่ว่าอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดก็ควรให้เริ่มนับเมื่อคำพิพากษาถึงที่สุด แต่หากไม่สามารถบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ทันทีแล้ว ก็ควรเริ่มนับตั้งแต่อาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ตามความในมาตรา 193/12

ส่วนการเริ่มนับระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับนั้น เมื่อเป็นเรื่องระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีแล้ว ก็เห็นควรพิจารณาหลักกฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ที่ว่า 'นับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง' สำหรับในกรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาดนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรเริ่มนับตั้งแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาโดยไม่ต้องรอให้คำพิพากษาถึงที่สุด เนื่องด้วยเป็นการตีความตามตัวบทมาตรา 271 ที่ให้เริ่มนับตั้งแต่วันมีคำพิพากษา นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย คือ หลักคำพิพากษาผูกพันคู่ความ และหลักการอุทธรณ์ไม่เป็นการทุเลาการบังคับคดีด้วย กล่าวคือ หนีตามคำพิพากษาผูกพันคู่ความทันทีที่ศาลมีคำพิพากษาจนกว่าจะถูกเปลี่ยนแปลง แก้ไข กลับ หรืองดเสีย และแม้ผู้หนีตามคำพิพากษาจะอุทธรณ์คำพิพากษาแต่หากไม่ทุเลาการบังคับคดี หรือศาลไม่อนุญาตให้ทุเลาการบังคับคดีแล้ว เจ้าหนีก็มีสิทธิบังคับคดีได้ทันที เมื่อเจ้าหนีตามคำพิพากษามีสิทธิบังคับคดีแล้วระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีจึงควรเริ่มนับเมื่อนั้น ส่วนกรณีศาลพิพากษตามยอมที่เจ้าหนีตามคำพิพากษาไม่อาจบังคับคดีได้ทันทีที่ศาลมีคำพิพากษานั้น แม้ศาลฎีกาจะวางหลักมาโดยตลอดว่าให้เริ่มนับตั้งแต่อาจบังคับคดีได้ซึ่งสอดคล้องกับหลักที่ได้กล่าวมาข้างต้น แต่เนื่องจากตัวบทในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 มิได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าให้เริ่มนับแต่อาจบังคับคดีได้ ผู้เขียนจึงจะได้เสนอแนะการแก้ไขบทบัญญัติมาตราดังกล่าวให้ชัดเจนในข้อเสนอแนะต่อไป

กล่าวโดยสรุปอีกครั้งหนึ่ง การที่หนีตามคำพิพากษาในระบบกฎหมายไทยมีทั้งอายุความและระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษา ก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายต่างๆ ตามมาหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่างสองกรอบเวลาดังกล่าว แต่เมื่อศึกษาแล้วพบว่าหนีตามคำพิพากษาอันเกิดจากคำพิพากษาเชิงบังคับนั้นไม่มีหรือไม่ควรมีอายุความ แต่มีเพียงระยะเวลาฟ้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 เท่านั้น ส่วนอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 นั้น เห็นควรปรับใช้กับสิทธิเรียกร้องที่เกิดจากคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิอันเป็นคำพิพากษาแสดงสิทธิอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถใช้สิทธิเรียกร้องในคดีแพ่งได้อีกโดยไม่เป็นฟ้องซ้ำต้องห้าม แต่เพื่อความชัดเจนในการตีความและปรับใช้กฎหมาย ผู้เขียนจะได้เสนอแนะในส่วนต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะนั้นผู้เขียนจะได้นำเสนอไว้หลายแนวทางพร้อมทั้งวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย และแนวทางการเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้ โดยผู้เขียนจะได้สรุปในตอนท้ายว่าข้อเสนอแนะใดเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด ซึ่งสามารถเสนอข้อเสนอแนะได้เป็น 3 แนวทางใหญ่ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. ให้ในระบบกฎหมายไทยทั้งระบบมีกรอบเวลาที่ปรับใช้กับหนี้ตามคำพิพากษาหรือสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดเพียงกรอบเวลาเดียว

1.1 ให้ทั้งหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับและสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิมีเพียงอายุความตามกฎหมายสารบัญญัติเท่านั้นดังเช่นในระบบกฎหมายเยอรมัน กล่าวคือให้มีเพียงอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 เท่านั้น ซึ่งสามารถนำไปใช้บังคับกับการฟ้องเป็นคดีแพ่ง การฟ้องคดีล้มละลาย และการบังคับคดีตามคำพิพากษาด้วย โดยตัดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ออก โดยแนวทางนี้ผู้เขียนเห็นว่าก็น่าจะเป็นทางออกที่ดี เพราะเห็นได้จากในระบบกฎหมายเยอรมันที่สามารถแก้ปัญหาทางกฎหมายได้ทั้งระบบ แต่กระนั้นการเอาอย่างหลักกฎหมายต่างประเทศโดยไม่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย หรือความคุ้นเคยของนักกฎหมายไทยก็ไม่น่าจะเป็นแนวทางที่ดีที่สุดได้ ที่ผู้เขียนกล่าวเช่นนี้เนื่องจากระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 นั้น นักกฎหมายไทยไม่ว่าจะเป็นศาล เจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ผู้สอนกฎหมาย ทนายความ หรือแม้แต่ประชาชน ล้วนคุ้นเคยกับมาตราดังกล่าวเนื่องจากถูกปรับใช้มานานกว่าร้อยปี และหากเปรียบเทียบแล้วประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ดังกล่าวก็เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับในการปรับใช้มากกว่าอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและ

พาดินชยมาตรา 193/32 อยู่มากประการหนึ่ง และนอกจากนั้นผู้เขียนเห็นว่าระยะเวลาร้องขอให้ บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ยังมีความจำเป็นสำหรับ ประเทศไทยอยู่ เนื่องจากเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตราดังกล่าวก็เพื่อเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา เร่งดำเนินการร้องขอให้บังคับคดีภายในกรอบเวลาประการหนึ่ง และต้องการไม่ให้ลูกหนี้ต้อง ผูกพันในหนี้ตามคำพิพากษาโดยไม่มีที่สิ้นสุดอีกประการหนึ่ง กล่าวคือถ้าไม่มีกรอบระยะเวลา ดังกล่าว หากลูกหนี้ทำมาหากินจนได้ทรัพย์สินเพิ่มพูนก็จะถูกเจ้าหน้าที่ดำเนินการบังคับคดีนำมา ชำระหนี้จนหมดสิ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ลูกหนี้อย่อมไม่ชวนชวยทำมาหากินอันไม่ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ และสังคมซึ่งไม่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง แต่หากพิจารณาว่าถึงแม้จะไม่มีระยะเวลาร้องขอให้บังคับ คดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 แต่ก็ให้มีกรอบเวลาในการดำเนินการ บังคับคดีคืออายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 ในทำนองเดียวกับ หลักกฎหมายเยอรมัน ซึ่งสามารถระงับเหตุลงได้โดยการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ และเจ้าหน้าที่ร้อง ขอให้บังคับคดี และสามารถสละประโยชน์แห่งอายุความได้ด้วย เช่นนี้ผู้เขียนก็ยังคงเห็นว่าไม่ แตกต่างจากการที่ลูกหนี้ต้องผูกพันในหนี้สินจนไม่มีที่สิ้นสุด เนื่องจากหากลูกหนี้ชำระหนี้ตามคำ พิพากษาอายุความก็จะระงับเหตุลงและเริ่มนับใหม่ แต่หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหน้าที่จะดำเนินการร้องขอให้บังคับคดีซึ่งมีผลทำให้อายุความระงับเหตุลงและเริ่มนับใหม่อีก นอกจากนั้นลูกหนี้ที่มีอำนาจต่อรองทั้งทางเศรษฐกิจและทางกฎหมายด้อยกว่าก็อาจถูกบีบบังคับ ให้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ ทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ หรือสละประโยชน์แห่งอายุความใน กรณีที่อายุความครบกำหนดแล้วได้อีก ทั้งนี้หากพิจารณารวมถึงภาระดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นไปเป็นเงา ตามตัวก็กลายเป็นว่าลูกหนี้ต้องรับภาระหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และไม่มีวันจบสิ้น นอกจากนั้นยังไม่ เป็นธรรมกับลูกหนี้ที่ปฏิบัติตนดีชำระหนี้ตามคำพิพากษา แต่กลับได้รับผลร้ายคือต้องผูกพันใน หนี้ดังกล่าวยาวนานมากขึ้น โดยแม้ว่าจะจะไปตามหลักความเท่าเทียมกัน กล่าวคือ เมื่อเป็นหนี ้อย่อมต้องชำระหนี้ แต่การที่ให้ลูกหนี้ผูกพันในหนี้ยาวนานไม่มีวันสิ้นสุดย่อมขัดกับหลักปรัชญา ทางแพ่งและไม่ส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ ดังนั้นการที่ตัดระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีออกจาก ระบบกฎหมายไทย และให้มีเพียงอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 ที่สามารถระงับเหตุลงและสละประโยชน์ได้นั้นไม่เหมาะสม เพราะก่อให้เกิดความไม่ เป็นธรรมแก่ฝ่ายลูกหนี้ที่ต้องรับภาระผูกพันในหนี้สินยาวนานจนเกินควร

1.2 ให้คงระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ไว้ โดยตัดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษา ของศาลที่ถึงที่สุดออกจากมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามที่ครั้งหนึ่ง

คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 พ.ศ.2535 ได้เคยเสนอไว้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าแนวทางนี้ไม่เหมาะสม เพราะแม้ทำให้หนี้ตามคำพิพากษาไม่มีอายุความแต่มีเพียงระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดี แต่ถึงอย่างไรก็ยังมีกรณีสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิ และกรณีสิทธิเรียกร้องในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 51 วรรค 3 ที่ควรมีกำหนดอายุความในการใช้สิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 นี้

2. ให้หนี้ตามคำพิพากษามีทั้งอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32 และระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 โดยมีให้ผลทางกฎหมายใดๆ ขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกัน ซึ่งการที่จะทำให้หลักกฎหมายทั้งสองซึ่งแตกต่างกันอยู่หลายประการมีผลทางกฎหมายที่สอดคล้องกันนั้น เห็นว่าต้องบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในหลายประเด็น ดังนี้

2.1 การเริ่มต้นนับกำหนดเวลาควรเริ่มต้นพร้อมกัน กล่าวคือ สำหรับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษานั้น การเริ่มต้นนับอายุความก็ต้องเริ่มต้นเมื่ออาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/12 หากเป็นกรณีศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดก็ให้เริ่มต้นนับเมื่อศาลมีคำพิพากษา หรือกรณีศาลมีคำพิพากษาตามยอมก็ให้เริ่มต้นนับเมื่อหนี้ตามคำพิพากษาถึงกำหนดชำระแต่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้อันเป็นเวลาที่จะอาจบังคับตามสิทธิเรียกร้องได้ แต่สำหรับระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 นั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรเริ่มต้นนับตั้งแต่เจ้าหนี้อาจบังคับคดีได้ หากเป็นกรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาดให้เริ่มต้นนับแต่ศาลมีคำพิพากษา หรือกรณีศาลพิพากษาตามยอมก็ให้เริ่มต้นนับเมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิบังคับคดีคือเมื่อหนี้ตามคำพิพากษาถึงกำหนดชำระแต่ลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ ซึ่งการเริ่มต้นนับระยะเวลาเช่นนี้นอกจากถูกต้องตามหลักกฎหมายแล้วยังสอดคล้องกับการเริ่มต้นนับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาด้วย แต่การเริ่มต้นนับระยะเวลาบังคับคดีตั้งแต่อาจบังคับคดีได้นั้นแม้ศาลฎีกาจะได้วางหลักดังกล่าวไว้ในแนวคำพิพากษากฎีกา แต่เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นระบบ Civil Law หรือระบบประมวลกฎหมาย เพื่อความชัดเจนในการตีความและปรับใช้กฎหมาย ผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอแก้ไขปรับปรุงถ้อยคำในมาตรา 271 ดังกล่าว จาก ‘นับแต่วันมีคำพิพากษา’ เป็น ‘นับแต่อาจบังคับคดีได้’ ซึ่งนอกจากจะเป็นธรรมและชัดเจนแล้ว ยังสามารถครอบคลุมได้ทั้งกรณีศาลพิพากษาเสร็จเด็ดขาดและกรณีศาลพิพากษาตามยอม

2.2 บัญญัติกฎหมายเพิ่มเติม โดยยกเว้นมิให้นำบทบัญญัติว่าด้วยอายุ ความสะดุดหยุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14 และการสละประโยชน์ แห่งอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/24 มาปรับใช้กับอายุความของ หนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับ ส่วนอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดโดยคำพิพากษาตั้งหลักฐาน สิทธินั้น ผู้เขียนเห็นว่ามิต้องบัญญัติยกเว้นไว้ เพราะไม่มีปัญหาความขัดแย้งกับระยะเวลา ร้องขอให้บังคับคดีอยู่แล้ว สำหรับแนวทางนี้ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อ แก้ปัญหาที่เฉพาะเจาะจงจนเกินไปและเป็นการยุ่งยากจึงไม่เหมาะสมเท่าที่ควร ซึ่งหากมีแนว ทางแก้ไขปัญหาที่สะดวกและดีกว่าก็น่าจะเป็นแนวทางที่ดีที่สุดได้

3. ให้ในระบบกฎหมายไทยมีทั้งอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำ พิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 และระยะเวลา ร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 แต่แบ่งแยกขอบเขต ในการตีความและบังคับใช้ออกจากกันอย่างชัดเจนมิให้เกิดปัญหาทับซ้อนหรือขัดแย้งกัน กล่าวคือ หากเป็นหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับอันสามารถบังคับคดีได้ ก็ไม่ควรมีกำหนดอายุ ความสำหรับการใช้สิทธิเรียกร้องอีกแต่ให้อยู่ในบังคับของระยะเวลา ร้องขอให้บังคับคดี แต่หาก เป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาแสดงสิทธิหรือคำพิพากษาตั้งหลักฐานสิทธิซึ่งไม่อาจ บังคับคดีได้ก็ยอมไม่อยู่ในบังคับของระยะเวลา ร้องขอให้บังคับคดี แต่เมื่อสามารถใช้สิทธิเรียกร้อง โดยฟ้องเป็นคดีแพ่งได้โดยไม่ต้องห้ามแล้ว ก็ยอมอยู่ตกอยู่ในบังคับของอายุความนั้น คืออายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 ซึ่งเมื่อตีความและปรับใช้กฎหมายเช่นนี้แล้ว นอกจากจะไม่ทำ ให้เกิดปัญหาทางกฎหมายต่างๆ และปัญหาความไม่สอดคล้องกันของทั้งสองกรอบเวลาแล้ว ยัง สอดคล้องกับหลักกฎหมายไทยที่มีอยู่ด้วย ได้แก่ หลักกฎหมายว่าด้วยอายุความ หลักกฎหมาย ว่าด้วยประเภทของคำพิพากษา หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนระยะเวลา ร้องขอให้ บังคับคดี และหลักกฎหมายล้มละลายที่เกี่ยวข้อง โดยมีต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่ง กฎหมายแต่อย่างใด แต่เพื่อความชัดเจนในการตีความและบังคับใช้กฎหมาย ผู้เขียนจึงใคร่ เสนอแนะเพิ่มเติมในส่วนของแนวทางสุดท้ายนี้บางประการ ได้แก่

3.1 เพื่อความชัดเจนและไม่สับสนในการตีความ เห็นควรนิยาม ความหมายของคำว่า 'หนี้ตามคำพิพากษา' ให้ชัดเจนว่าเป็นหนี้ที่เป็นผลมาจากคำพิพากษาเชิง บังคับซึ่งไม่มีอายุความ ส่วนคำว่า 'สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษา' ตามประมวลกฎหมาย

แพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 นั้น ให้หมายความเฉพาะถึงสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาแสดงสิทธิหรือคำพิพากษาดั้งหลักฐานสิทธิเท่านั้น

3.2 หากการตีความและนิยามความหมายของคำว่า ‘หนี้ตามคำพิพากษา’ และ ‘สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษา’ ยังไม่ชัดเจนเพียงพอหรือยังมีปัญหาในการตีความ ผู้เขียนเห็นควรเสนอแก้ไขถ้อยคำตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 จาก ‘อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด’ เป็น ‘อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาดั้งหลักฐานสิทธิที่ถึงที่สุด’ ในส่วนนี้ก็มีประเด็นพิจารณาอยู่ว่าถ้อยคำที่ปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำใดจะเหมาะสมและรัดกุมมากกว่าระหว่าง ‘คำพิพากษาแสดงสิทธิที่ถึงที่สุด’ กับ ‘คำพิพากษาดั้งหลักฐานสิทธิที่ถึงที่สุด’ ซึ่งในประเด็นนี้ได้เคยอธิบายไว้แล้วว่าคำพิพากษาแสดงสิทธิเป็นคำที่เดียวกับคำภาษาอังกฤษว่า Declaratory Judgment ซึ่งหมายถึงคำพิพากษาที่แสดงสถานภาพทางกฎหมายของคู่กรณี หรือของกรกระทำต่างๆ รวมถึงคำพิพากษาที่แสดงสิทธิตามกฎหมายต่างๆ คู่กรณีด้วย ส่วนคำพิพากษาดั้งหลักฐานสิทธินั้นก็ก็เป็นคำพิพากษาแสดงสิทธิประเภทหนึ่งซึ่งความหมายแคบกว่า กล่าวคือเป็นคำพิพากษาที่แสดงสิทธิเรียกร้อง โดยไม่หมายความถึงการแสดงสิทธิเด็ดขาด สถานะของบุคคลหรือกรกระทำต่างๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วผู้เขียนเห็นว่าเมื่อกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 เป็นเรื่องอายุความสำหรับการใช้สิทธิเรียกร้อง ดังนั้นคำพิพากษาที่แสดงสิทธิเรียกร้องหรือคำพิพากษาดั้งหลักฐานสิทธิจึงเป็นคำที่ถูกต้องและเหมาะสมมากกว่า นอกจากนี้ยังเป็นถ้อยคำที่สอดคล้องกับถ้อยคำในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีอยู่ คือ ‘การฟ้องคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้อง’ ในมาตรา 193/14(2) ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 เป็น ‘อายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาดั้งหลักฐานสิทธิที่ถึงที่สุด’ เช่นนี้ก็จะมีปัญหาในการตีความและปรับใช้อีก

3.3 เมื่อหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับไม่มีอายุความแต่มีเพียงระยะเวลา ร้องขอให้บังคับคดีเช่นนี้ การนำหนี้ตามคำพิพากษาไปเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายหรือยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายซึ่งล้วนเป็นหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับทั้งสิ้น ก็จะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีด้วย แต่เพื่อความชัดเจนผู้เขียนเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ในทำนองว่าให้นำระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีนี้ไปปรับใช้ในการพิจารณาคดีล้มละลายด้วย

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหเกี่ยวกับอายุความของหนี้ตามคำพิพากษาที่เกิดขึ้น และอาจเกิดขึ้นในระบบกฎหมายไทยนั้น ผู้เขียนเห็นว่าแนวทางตามข้อที่ 3 คือ การตีความกฎหมายโดยแยกหนี้ตามคำพิพากษาและสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาออกจากกันอย่างชัดเจนโดยใช้ประเภทของคำพิพากษาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งแยก หากเป็นหนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับก็จะมีอายุความอีกแต่ให้อยู่ในบังคับของระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดี แต่หากเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาดั้งหลักฐานสิทธิก็จะมีกำหนดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 จะเป็นแนวทางแก้ไขปัญหได้ดีที่สุด เหตุผล คือ การตีความกฎหมายในลักษณะดังกล่าว นอกจากจะถูกต้องและสอดคล้องกับหลักกฎหมายไทยที่มีอยู่แล้วยังสามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ทันทีโดยมิต้องรอให้มีการแก้ไขกฎหมาย ส่วนการที่เห็นว่าแนวทางตามข้อที่ 1 ยังไม่เหมาะสมนั้นกล่าวโดยสรุปอีกครั้งหนึ่ง คือ การที่ให้ตัดระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ออก โดยให้คงอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 ไว้ในทำนองเดียวกับหลักกฎหมายเยอรมันนั้น เห็นว่าระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีดังกล่าวยังมีความจำเป็นอยู่สำหรับประเทศไทยเพราะมิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นแก่ฝ่ายลูกหนี้ ส่วนการตัดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดออกจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/32 นั้นก็เห็นว่าไม่ถูกต้องเช่นกัน เพราะอายุความดังกล่าวยังมีขอบเขตการบังคับใช้ในส่วนอื่นอยู่ เช่น คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา และ สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาดั้งหลักฐานสิทธิ ส่วนแนวทางตามข้อที่ 2 นั้นเห็นว่าแม้จะพอสามารถแก้ไขปัญหได้ แต่เป็นการพยายามแก้ไขกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหที่เฉพาะเจาะจงจนเกินไป และการที่ให้หนี้ตามคำพิพากษาเชิงบังคับมีทั้งอายุความและระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดีไปพร้อมกันก็ไม่เป็นประโยชน์ใดๆ ในทางกฎหมาย ส่วนแนวทางตามข้อที่ 3 ที่ผู้เขียนเห็นว่าถูกต้องและเหมาะสมที่สุดสำหรับระบบกฎหมายไทยนั้น แม้ว่าจะสามารถแก้ไขปัญหได้ครอบคลุมและทันทีโดยมิต้องรอการแก้ไขตัวบทกฎหมาย แต่ในระยะยาวเพื่อความสะดวกและชัดเจนในการตีความและปรับใช้กฎหมาย ผู้เขียนเห็นว่าควรเสนอแก้ไขกฎหมายตามแนวทางตามข้อที่ 3.2 และ 3.3 ต่อไป นอกจากนั้นยังเห็นว่าในปัจจุบันการเริ่มนับระยะเวลาเรียกร้องขอให้บังคับคดียังคงเป็นปัญหอยู่ อันเนื่องมาจากถ้อยคำที่ไม่ชัดเจนและไม่สามารถปรับใช้กับทุกกรณีได้ ดังนั้นจึงเห็นควรแก้ไขบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 271 ตามแนวทางที่ 2.1 ไปพร้อมกันดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายในปัจจุบันกับบทบัญญัติกฎหมายที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะ

บทบัญญัติกฎหมายในปัจจุบัน	บทบัญญัติกฎหมายที่เสนอแก้ไข
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32	
<p>“สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดหรือโดยสัญญาประนีประนอมยอมความให้มีกำหนดอายุความ 10 ปี ทั้งนี้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด”</p>	<p>“สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาดังหลักฐานสิทธิที่ถึงที่สุดหรือโดยสัญญาประนีประนอมยอมความให้มีกำหนดอายุความ 10 ปี ทั้งนี้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด”</p>
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271	
<p>“ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ภายใน 10 ปีนับแต่วันมีคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น”</p>	<p>“ถ้าคู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายแพ้คดี (ลูกหนี้ตามคำพิพากษา) มิได้ปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทั้งหมดหรือบางส่วน คู่ความหรือบุคคลซึ่งเป็นฝ่ายชนะ (เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา) ชอบที่จะร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้ภายใน 10 ปีนับแต่วันที่ออกบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยอาศัยและตามคำบังคับที่ออกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น</p> <p>ระยะเวลาร้องขอให้บังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งตามวรรคแรก ให้นำไปปรับใช้กับการนำหนี้ตามคำพิพากษามาเป็นมูลฟ้องคดีล้มละลายหรือยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายด้วย”</p>

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กำชัย จงจักรพันธ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2551.

คณะกรรมการกฤษฎีกา, สำนักงาน. ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2534.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี. พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552.

จรัญ ภัคดีธนากุล. สรุปคำบรรยายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง. กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์, 2552.

จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ภาค 1 ถึงภาค 3). พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2551.

ไชยยศ เหมะรัชตะ. กฎหมายว่าด้วยนิติกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

ณัฐพรรณ ธารสุวรรณ. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการแปลงหนี้ใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

ณัฐวิสุทธิ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา. คำอธิบายกฎหมายลักษณะล้มละลาย ฉบับสมบูรณ์ เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุตรไพศาล, 2551.

ดวงตา กล้วยไม้ ณ อยุธยา. ปัญหากฎหมายเกี่ยวเนื่องกับการรับสภาพหนี้. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

เทพวิฑูร, พระยา. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 มาตรา 1-240. พระนคร: โรงพิมพ์ไทยพิทยา, 2509.

ธานินทร์ ภัยวิเชียร. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2518.

ธีรญา วัฒนะชีวะกุล. การนำหลักคำพิพากษาแสดงสิทธิของบุคคลมาใช้ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งภาคบังคับคดี. กรุงเทพมหานคร: มีสมบัติ, 2550.

ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2550.

ประดิษฐ์ เอกมณี. การบังคับคดีแพ่ง. ดูพาน 44,3 (กรกฎาคม-กันยายน 2540): 230-235.

ประพนธ์ ศาตะมาน. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: แสงทองการพิมพ์, 2516.

ประเสริฐ เสียงสุทธิวงศ์. กำหนดอายุความในคดีแพ่ง. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2549.

ปรีชา พานิชวงศ์. คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2546.

ปวีณ กุมาร. ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

ปัญญา ถนอมรอด. คำบรรยายวิชาเยี่ยม คำประกัน จำนำ จำนอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2550.

พจน์ คมนอนันต์. เหตุอื่นที่ไม่สมควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2544.

พิพัฒน์ จักรางกูร. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนศาลพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จักร์ สนิทวงศ์, 2521.

พิพัฒน์ จักรางกูร. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การบังคับคดี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2533.

เรอเน่ กียอง. การร่างประมวลกฎหมายในประเทศไทย. ถอดความและเรียบเรียงโดย สุรพล ไตรเวทย์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2550.

วิชา มหาคุณ. คำอธิบายกฎหมายล้มละลาย และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551.

วิเชียร ดีเรกอุดมศักดิ์. ล้มละลายพิสดาร. กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์การพิมพ์, 2552.

วิเชียร ดีเรกอุดมศักดิ์. วิ.แพ่งพิสดาร เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์การพิมพ์, 2551.

วิรัช เมฆอรุณทัตย์. สรรหาสาระวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 4. กรุงเทพมหานคร: อทตยามิเด็นเนี่ยม, 2549.

ศนันท์กรณ (จำปี) ไสตติพันธ์. คำอธิบายนิติกรรม-สัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2551.

ศรีธรรมมาธิเบศ, เจ้าพระยา. บทพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง กับคำอธิบาย เล่ม 2 ว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง. พระนคร: โรงพิมพ์พิศาลบรรณินดี, 2475.

ศักดิ์ สมองชาติ. คำอธิบายโดยย่อ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา. แก้ไขเพิ่มเติม พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2551.

ศุภลักษณ์ จันพลาบุรณ์. ระบบการบังคับคดีทางแพ่ง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

สุธีร์ ศุภนิตย์. หลักกฎหมายล้มละลายและการฟื้นฟูกิจการ. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549.

สุปิ่น พูลพัฒน์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา.
กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์, 2515.

เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย นิติกรรมและหนี้ เล่มที่ 1 (ภาค
1-2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2527.

เสริม วินิจฉัยกุล. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2515.

แสง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2551.

โสภณ รัตนากร. การฟ้องเรียกทรัพย์สินมีอายุความหรือไม่. ดุลพินิจ 42,1 (มกราคม-มีนาคม
2538): 18.

อนุมัติ ใจสมุทร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยนิติกรรม. พิมพ์
ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสาสน์, 2515.

เอื้อน ชุนแก้ว. คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.,
2552.

ภาษาอังกฤษ

Cohn, E.J. Manual of German Law Volume I. 2nd edition. London: The British Institute of International and Comparative Law, 1968.

Cohn, E.J. Manual of German Law Volume II. 2nd edition. London: The British Institute of International and Comparative Law, 1971.

Engelmann, A. A History of Continental Civil Procedure. New York: Sentry Press, 1969.

European Judicial Network in civil and commercial matters. Bankruptcy – Germany [Online]. Available from: http://www.ec.europa.eu/civiljustice/brankruptcy/brankruptcy_ger_en.htm [2010, 2 February]

European Judicial Network in civil and commercial matters, Enforcement of Judgements – Germany [Online]. Available from: http://www.ec.europa.eu/civiljustice/enforce_judgement/enforce_judgement_ger_en.htm [2010, 2 February]

Koch, H., and Diedrich, F. Germany. International Encyclopaedia of Law (Civil Procedure) 1 (1997) : 57-126.

Schuster, E.J. The Principle of German Civil Law. Oxford: Clarendon Press, 1907.

Zimmermann, R. Comparative Foundation of European Law of Set-off and Prescription. New York: Cambridge University Press, 2002.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

German Civil Code (BGB) Book 1: General Part

Section 5: Limitation¹

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

¹ German Law Archive, German Civil Code - Burgerliches Gesetzbuch [Online], 2 February 2010. Available from www.iuscomp.org/gla/index.html

German Civil Code (BGB)*

Book 1: General Part

Section 5: Limitation

Title 1: Matters subject to limitation and the limitation period

§ 194: Matters subject to limitation

(1) The right to require another person to do or to refrain from doing an act (a claim) is subject to limitation.

(2) Claims based on a relationship governed by family law are not subject to limitation in so far as they are directed at establishing, for the future, a situation appropriate to the relationship.

§ 195 Standard limitation period

The standard limitation period is three years.

§ 196 Limitation period in the case of rights to land

The limitation period is ten years in the case of claims for the transfer of title to land and for the establishment, transfer or cancellation of rights to land or for the alteration of the subject matter of such a right and also for claims for counter-performance.

§ 197 30-year limitation period

(1) Save in so far as otherwise provided, the limitation period is 30 years in the case of:

1. claims for surrender based on property or other rights in rem,

---

* ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน ฉบับปี ค.ศ.2002 ซึ่งแก้ไขปรับปรุง Book 1 (General Part) และ Book 2 (Law of Obligations) โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2002 แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Geoffrey Thomas และ Gerhard Dannemann

2. claims under family law or the law of succession,
3. claims that have been declared final and absolute,
4. claims based on enforceable settlements or enforceable documents and
5. claims that have become enforceable by virtue of having been established in insolvency proceedings.

(2) In so far as claims under subsection (1), No 2, concern the performance of regularly recurring obligations or maintenance obligations and in so far as claims under subsection 1, Nos 3 to 5, concern regularly recurring obligations that will fall due in the future, the standard limitation period applies instead of the period of 30 years.

§ 198 Limitation in the case of successors in title

If a thing in respect of which a claim in rem exists comes into the possession of a third person, the part of the limitation period that has expired during the period of possession of his predecessor in title accrues to his benefit.

§ 199 Beginning of the standard limitation period and maximum periods

(1) The standard limitation period begins upon the expiry of the year in which:

1. the claim has arisen, and
2. the obligee becomes aware of the circumstances giving rise to the claim and of the identity of the obligor or ought to have become aware of those matters but for his gross negligence.

(2) Irrespective of how they arose and irrespective of awareness or grossly negligent lack of awareness, claims arising out of death,^[1] injury to body, health, or liberty are time-barred 30 years from the date upon which the act, breach of duty or other event causing the loss occurred.

(3) Other claims for compensation are time-barred

1. irrespective of knowledge or grossly negligent lack of knowledge, ten years after they arose and

2. irrespective of when they arose and of knowledge or grossly negligent lack of knowledge, 30 years from the date on which the act, breach of duty or other event causing the loss occurred.

The period which ends first is decisive.

(4) Irrespective of knowledge or grossly negligent lack of knowledge, claims other than claims for compensation are time-barred ten years after the date upon which they arose.

(5) If the claim is for an obligation of forbearance, the date of the infringement of that obligation replaces the date on which the claim arose.

§ 200 Beginning of other limitation periods

Save where another date is provided, the limitation period for claims not subject to the standard limitation period begins when the claim arises. § 199 (5) applies *mutatis mutandis*.

§ 201 Beginning of the limitation period for established claims

The limitation period for claims of the type referred to in § 197 (1), Nos. 3 to 5, begins on the date when the decision becomes final and absolute, the enforceable title is created or the claim is established in the insolvency proceedings but not, however, before the claim arises. § 199 (5) applies *mutatis mutandis*.

§ 202 Inadmissibility of agreements on limitation

(1) In the case of liability for deliberate acts and omissions, the limitation period may not be shortened in advance by way of legal transaction.

(2) The limitation period may not be extended by way of legal transaction beyond a period of 30 years from the beginning of the statutory period.

Title 2: Suspension, suspension of expiration and recommencement of the limitation period

§ 203 Suspension of limitation in the event of negotiations

If negotiations between the obligor and the obligee are underway with regard to the claim or the circumstances on which the claim is based, limitation is suspended until one of the parties refuses to continue the negotiations. The claim is not barred until at least three months have elapsed following the end of the suspension.

§ 204 Suspension of limitation by pursuit of rights

(1) Limitation is suspended by:

1. the bringing of an action for performance or for a declaration of the existence of the claim, for the attachment of an execution certificate, or for the issue of an order for execution,

2. service of an application under the simplified procedure for the maintenance of minors,

3. service of a demand for payment in a summary debt procedure,

4. occasioning the notice of an application for conciliation lodged at a conciliation body established or recognised by the administration of justice of a *Land* or, if the parties agree to seek conciliation, at any other conciliation body which settles disputes; if notice is occasioned shortly after the lodging of the application, limitation is suspended immediately upon the giving of notice,

5. assertion of a right to set off the claim in the course of a lawsuit,

6. service of a third-party notice,

7. service of an application for an independent procedure for the taking of evidence,

8. the beginning of an agreed expert opinion procedure or the appointment of an expert in accordance with § 641a,

9. service of an application for an attachment order, an interim order or an injunction, or, if the application is not served, the lodging thereof if the order for attachment, the interim order or the injunction is served on the obligor within one month of its being made or of its service on the obligee,

10. the lodging of a claim in insolvency proceedings or in proceedings for the distribution of assets under shipping law,

11. the beginning of the arbitration proceedings,

12. the lodging of an application to an administrative authority, if the admissibility of the action is conditional on a preliminary decision by that authority and the action is brought within three months after the application has been dealt with; this applies *mutatis mutandis* to applications which are to be made to a court or a conciliation body referred to in 4 above, the admissibility of which depends on a preliminary decision by an authority,

13. the lodging of an application to a higher court, if it is for that court to decide upon the court with jurisdiction over the claim and, within three months after the application has been dealt with, the action is brought or the application for which a decision on jurisdiction was necessary is filed, and

14. the occasioning of the notice of the first application for the grant of legal aid; if notice is occasioned shortly after the lodging of the application, suspension of limitation takes effect immediately upon the lodging of the application.

(2) Suspension under subsection (1) above ends six months after a final decision has been made in respect of the proceedings commenced or their cessation in some other manner. If the proceedings come to a halt because of inaction by the parties, the date of the last procedural step of the parties, the court or other body responsible for the procedure applies instead of the date of cessation of the proceedings. Suspension begins anew if one of the parties pursues the proceedings further.

(3) §§ 206, 210, and 211 apply *mutatis mutandis* to subsection (1), Nos. 9, 12 and 13 above.

§ 205 Suspension of limitation in the event of a right to refuse performance

Limitation is suspended during a period in which the obligor is temporarily entitled, on the basis of an agreement with the obligee, to refuse to perform.

§ 206 Suspension of limitation in the event of force majeure

Limitation is suspended for a period during which the obligee has, within the last six months of the limitation period, been prevented by force majeure from pursuing his rights.

§ 207 Suspension of limitation on grounds relating to the family and for similar reasons

Limitation of claims between spouses is suspended during the continuance of the marriage. The same applies to claims between

1. life partners for the period during which that life partnership exists,
  2. parents and children and the spouse of one parent and the latter's children during the minority of the children,
  3. a guardian and his ward during the continuance of the guardianship,
  4. a carer and the person cared for during the continuance of a care relationship,
- and
5. a foster child and a foster parent during the continuance of the fostering.

Limitation of claims of a child against a friend in litigation proceedings is suspended during the period of the latter's activity as such.

(2) § 208 is not affected.

§ 208 Suspension of limitation in the case of claims for infringement of the right to sexual self-determination

The limitation period in respect of claims for infringement of the right to sexual self-determination is suspended until the obligee's 21st birthday. If, when the limitation period commences, the obligee in respect of claims for infringement of the right to sexual self-determination is living with the obligor as a domestic unit, limitation is

suspended until the cessation of the domestic unit.

§ 209 Effect of the suspension

A period during which limitation is suspended is not included when calculating the limitation period.

§ 210 Expiration of the limitation period suspended in the case of persons without full legal capacity

(1) If a person without full legal capacity or with limited legal capacity has no statutory representative, a limitation period is not completed to his benefit or detriment until the expiry of six months after the time when he acquires unlimited legal capacity or the lack of representative is cured. If the limitation period is less than six months, the period specified for limitation purposes applies instead of the period of six months.

(2) Subsection (1) does not apply in so far as a person without full legal capacity is capable of suing and being sued.

§ 211 Expiration of the limitation period suspended in matters relating to estates

A claim that is part of or directed against an estate is not time-barred until at least six months have elapsed from the time when the inheritance is accepted by the heirs or when insolvency proceedings in respect of the estate are commenced or when the claim can be asserted by or against an agent. If the limitation period is less than six months, the period specified for limitation purposes applies instead of the period of six months.

§ 212 Limitation period beginning anew

(1) The limitation period begins anew if

1. the obligor acknowledges the claim to the obligee by part payment, payment of interest, the granting of security or in some other way, or
2. a judicial or official act of execution is performed or applied for.

(2) The new beginning of the limitation period as a result of an act of execution is

deemed not to have occurred if the act is annulled upon application by the obligee or because of a failure to fulfil the statutory requirements.

(3) The new beginning of the limitation period as a result of an application for an act of execution is deemed not to have occurred if the application is not granted or is withdrawn before the act or the completed act is annulled in accordance with subsection (2) above.

§ 213 Suspension, suspension of expiration and recommencement of limitation in the case of other claims

Suspension, suspension of expiration and the new beginning of the limitation period also applies to claims which may be pursued, on the same basis, as an ancillary claim or in lieu of the claim.

Title 3: Legal consequences of limitation

§ 214 Effect of limitation

(1) When limitation occurs, the obligor is entitled to refuse to perform his obligation.

(2) Performance made in satisfaction of a claim that has become time-barred may not be reclaimed, even if made without knowledge of the time-bar. The same applies to an acknowledgement made in accordance with a contract and to a security given by the obligor.

§ 215 Set-off and right of retention after limitation has occurred

The fact that a claim is time-barred does not preclude set-off and assertion of a right of retention if the claim was not time-barred at the moment when set off could first have been made or performance refused.

§ 216 Effect of limitation in the case of secured claims

(1) The time-bar of a claim in respect of which a mortgage, ship's mortgage or lien exists does not preclude the obligee from seeking to satisfy his claim out of the

encumbered object.

(2) If a right has been procured in order to secure a claim, retransfer of the right cannot be demanded on the ground that the claim has become time-barred. If title has been reserved, the contract may be terminated even if the secured claim is time-barred.

(3) Subsections (1) and (2) above do not apply to the limitation of claims for interest and other recurring obligations.

§ 217 Limitation of collateral performance

A claim for a collateral performance dependent on the main claim becomes time-barred at the same time as the main claim, even if the specific limitation period for the first-mentioned claim has not yet expired.

§ 218 Ineffectiveness of termination

(1) Termination for non-performance or failure to perform in accordance with the contract is ineffective if the claim for performance or the claim for supplementary performance has become time-barred and the obligor raises that plea. This applies even if, by virtue of § 275 (1) to (3), § 439 (3) or § 635 (3), the obligor does not need to perform and the claim for performance or supplementary performance would be time-barred. § 216 (2), second sentence, is unaffected.

(2) § 214 (2) applies *mutatis mutandis*.

ภาคผนวก ข

ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 พ.ศ.2535
มาตรา 193/14¹ และมาตรา 193/32²

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

¹ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ข้อเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1, หน้า 427-430.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 466-467.

มาตรา 193/14

บทบัญญัติปัจจุบัน

มาตรา 172 ถ้าลูกหนี้รับสภาพต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้องด้วยทำหนังสือรับสภาพให้ก็ตาม คุ้มใช้เงินให้บางส่วน คุ้มส่งดอกเบี้ยหรือคุ้มให้ประกันก็ตาม หรือทำการอย่างใดอย่างหนึ่งอันปราศจากเคลือบคลุมสงสัยกระหนกเป็นปรีชาว่ายอมรับสภาพตามสิทธิเรียกร้องนั้นก็ตาม ท่านว่าอายุความย่อมระงับทุกเหตุยกผล

มาตรา 173 ถ้าเจ้าหนี้ออกคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องก็ดี เพื่อให้ใช้หนี้ตามที่เรียกร้องก็ดี หรือทำการอื่นใดอันนับว่ามีผลเป็นอย่างเดียวกัน เช่น ยื่นคำร้องขอพิสูจนหนี้ในคดีล้มละลาย หรือมอบคดีให้อนุญาตศาลพิจารณาพิचारณาก็ดี ท่านว่าอายุความย่อมระงับทุกเหตุยกผล

ร่างที่ผ่านการพิจารณา

มาตรา 193/14 อายุความเป็นอันระงับทุกเหตุยกผลในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ลูกหนี้รับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง โดยทำเป็นหนังสือรับสภาพหนี้ให้ ชำระหนี้ให้บางส่วน ชำระดอกเบี้ย ให้ประกัน หรือกระทำการใด ๆ อันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เป็นปรีชาว่ายอมรับสภาพหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง

(2) เจ้าหนี้ออกคดีเพื่อตั้งหลักฐานสิทธิเรียกร้องหรือเพื่อให้ชำระหนี้

(3) เจ้าหนี้ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

(4) เจ้าหนี้ได้มอบข้อพิพาทให้อนุญาตศาลพิจารณาพิचारณา หรือ

(5) เจ้าหนี้ได้กระทำการอื่นใดอันมีผลเป็นอย่างเดียวกันกับการฟ้องคดี

ผลกาวพิจารณา

ปรับปรุงใหม่โดยนำมาตรา 172 และมาตรา 173 มาบัญญัติรวมกัน

ประเด็นในการพิจารณา

(1) การรับสภาพต่อเจ้าหนี้ คณะกรรมการเห็นว่า โดยปกติการรับสภาพหนี้ก็กระทำต่อเจ้าหนี้อยู่แล้ว บางครั้งอาจจะมีข้อยกเว้นที่การรับสภาพหนี้ไม่ได้ทำต่อเจ้าหนี้ แต่จะมีผลเสมือนกระทำต่อเจ้าหนี้ เช่น การที่บริษัทรถไฟคืนค่าโดยสารต่อผู้โดยสารคนหนึ่งที่มิผลต่อเจ้าหนี้อื่น ๆ ในการโดยสารคราวนั้นด้วย หรือกรณีตามกฎหมายอเมริกันที่มีผลกว่า การกระทำต่อบุคคลอื่นซึ่งผลสุดท้ายจะส่งต่อไปยังเจ้าหนี้ก็เป็นการรับสภาพหนี้ ดังกล่าวนี้เป็นต้น คณะกรรมการจึงเห็นว่าไม่ต้องระบุว่าต้องกระทำต่อเจ้าหนี้ไว้ทั้งนี้ เพื่อที่ศาลจะได้มีอิสระในการตีความ ถ้ามีกรณีเช่นนี้เกิดขึ้น

(2) การยอมรับสภาพหนี้ของลูกหนี้ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับว่า การยอมรับสภาพหนี้โดยเฉยแต่ไม่ได้รับว่าจะให้หนี้ให้หรือไม่ ไม่ใช่การรับสภาพหนี้ ซึ่งที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาก็วินิจฉัยไปในทำนองเดียวกันในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 740/2504 และกฎหมายขอเสรีกันก็มีหลักทำนองเดียวกันนี้ด้วย แต่ในที่สุด คณะกรรมการเห็นว่าเมื่อศาลฎีกาก็ได้วางแนวการวินิจฉัยไว้ดังกล่าวแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องแก้ไขอีก

(3) การยอมรับสภาพหนี้ด้วยวาจา เนื่องจากคำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของท่านพระยาเทววิฑูร หน้า 634 ย่อหน้าที่สอง ได้อธิบายว่า เมื่อพิจารณาตัวบทโดยทั่วไปแล้วน่าจะเห็นว่า การพูดด้วยวาจายังไม่เพียงพอ เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นความในตอนที่บัญญัติถึงการทำหนังสือรับสภาพหนี้ก็จะไม่มีผลบังคับอะไรเลย แต่ทั้งนี้ก็เป็นแต่เพียงความเห็น เนื่องจากเหตุที่แสดงมานั้น ส่วนความแน่นอนจะต้องรอฟังคำวินิจฉัยของศาลฎีกาเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น" ในที่สุด คณะกรรมการเห็นว่า "การรับสภาพหนี้ด้วยวาจา" เป็นการกระทำใด ๆ อันปราศจากข้อสงสัยแสดงให้เห็นเป็นปริยายว่ายอมรับสภาพหนี้

(4) "อายุความระงับเหตุยุติลง" หรือ "อายุความระงับเหตุยุติอยู่" การบัญญัติให้อายุความระงับเหตุยุติลงกับให้อายุความระงับเหตุยุติอยู่ใน ป.พ.ปัจจุบันยังเขียนไว้อย่างสับสน กล่าวคือ ความมาตรา 173 การฟ้องคดีทำให้อายุความระงับเหตุยุติลงแต่มาตรา 175 กลับบัญญัติไว้ว่า เมื่อฟ้องคดีแล้วอายุความระงับเหตุยุติอยู่นกว่าคดีนั้นจะได้วินิจฉัยถึงที่สุดหรือเสร็จไปเป็นประการอื่น

คณะกรรมการเห็นว่า "อายุความระงับเหตุยุติลง" ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อาจจำแนกได้เป็น 2 กรณี คือ

(1) กรณีอายุความระงับเหตุยุติลงเพราะลูกหนี้รับสภาพหนี้ ตามมาตรา 172 ซึ่งกรณีดังกล่าวเมื่ออายุความระงับเหตุยุติลงแล้วจะเป็นการยุติเรื่องที่ผ่านมา และเริ่มนับอายุความใหม่ทันที

(2) กรณีอายุความระงับเหตุยุติลงเพราะเจ้าหนี้ฟ้องคดีหรือทำการอื่นใด ซึ่งมีผลเช่นเดียวกับการฟ้องคดี หรือมอบคดีให้อนุญาตศาลพิจารณาคำพิพากษา ตามมาตรา 173 ซึ่งกรณีอายุความระงับเหตุยุติลงดังกล่าวเป็นเพียงแต่ให้หยุดลงไว้ก่อน และจะดำเนินการต่อไปอย่างไรหรือจะเริ่มนับอายุความใหม่เมื่อไรนั้นก็ขึ้นกับผลของคดี ดังนี้

2.1 กรณีที่ต่อมาปรากฏว่าคดีที่ฟ้องนั้นได้มีการถอนฟ้อง ทั้งฟ้อง หรือยกฟ้องตามมาตรา 174 ก็จะมีผลทำให้ไม่นับว่าอายุความเคยระงับเหตุยุติลง และ

2.2 กรณีที่ต่อมาศาลได้พิพากษายก เพราะเหตุคดีไม่อยู่ในอำนาจศาล อายุความก็จะมีผลยุติลงและจะนับคดีต่อกันมาตั้งแต่แรก เพียงแต่ว่าหากปรากฏว่าอายุความได้สิ้นไปในระหว่างพิจารณาคดี หรือจะสิ้นสุดลงในระหว่างทบทวนภายหลังก็ได้ พิพากษาคดีถึงที่สุดแล้ว ก็ให้ขยายอายุความนั้นออกไปอีกหกเดือนภายหลังคำพิพากษานั้น ทั้งนี้ ตามมาตรา 176

สำหรับกรณีอายุความระงับเหตุยุติลง เพราะการฟ้องคดียังคงศาลในกรณีที่ 2 ดังกล่าวข้างต้นนั้น เนื่องจากมาตรา 175 บัญญัติว่าอายุความระงับเหตุยุติอยู่นกว่าคดีนั้นจะได้วินิจฉัยถึงที่สุด หรือเสร็จไปเป็นประการอื่น กรณีจึงทำให้นักกฎหมายไทยบางท่านเข้าใจว่าเรื่องอายุความมีอยู่ 2 ระบบ คือ "อายุความระงับเหตุยุติลง" และ "อายุความระงับเหตุยุติอยู่"

หยุดอยู่” โดยเข้าใจว่ากรณีอายุความระงับอายุความจะหยุดนับแต่ขณะนั้น จนกว่าเหตุสิ้นไปจึงจะมีการนับอายุความส่วนที่เหลือต่อไปจากเดิม ในประเด็นนี้ คำรา ของนักกฎหมายไทยหลายท่านเมื่อได้ปรึกษาอย่างซื่อสัตย์สุจริตแล้วเห็นถึงความแตกต่างของคำทั้งสอง ว่ามี อยู่หรือไม่อย่างไร และแนวคำพิพากษาที่ไม่เคยวินิจฉัยปัญหาโดยตรง ในการพิจารณา ของคณะกรรมการได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับมาตรา ๑๗๓ ถึงมาตรา ๑๗๕ ของประมวลกฎหมาย แห่งและพาณิชย์ ได้เห็นว่าในการยกเว้นมาตราดังกล่าวได้นำหลักของกฎหมายแห่ง เยอรมันในเรื่องอายุความระงับอายุความมาใช้ โดยในกฎหมายไทยมาตรา ๑๗๕ กลับใช้คำว่า อายุความระงับอายุความ กล่าวคือให้อายุความระงับอายุความไว้ก่อนแต่จะให้นับอย่างไรต้อง พิจารณาถึงผลของการฟ้องคดีต่อไป ว่ายุติในชั้นใด กล่าวคือถ้ายุติโดยการถอนคดีก็ไม่ถือ ว่า อายุความระงับอายุความเลย แต่หากมีการรับพิจารณาแล้วยกฟ้องโดยไม่ตัดสินหรือจะฟ้อง ใหม่ หากอายุความขาดไปก็จะมีอายุความให้อีก ๖ เดือน ตามความจำเป็นใน การดำเนินคดีใหม่ตามมาตรา ๑๗๖

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลของการบัญญัติให้มีเรื่อง“อายุความระงับ อายุความ” ตามความเข้าใจของนักกฎหมายบางท่านแล้วก็จะเป็นการขยายอายุความให้ยาว ออกไปอีก ซึ่งไม่น่าจะเป็นการถูกต้อง เช่นกรณีในกรณีอายุความ ๑๐ ปี พอผ่านไปได้ ๕ ปี โจทก์นำคดีมาฟ้องศาล ศาลใช้เวลาในการพิจารณา ๑๐ ปี และในที่สุดพิพากษา จำหน่ายคดีเพราะเหตุฟ้องผิดศาล หากนำหลักอายุความระงับอายุความมาปรับแก้กรณี นี้ กรณีดังกล่าวโจทก์จะยังมีอายุความเหลืออีก ๕ ปีเพื่อฟ้องคดีให้ถูกต้องเพราะอายุความ เพิ่งผ่านไปเพียง ๕ ปีเท่านั้น ซึ่งจะเห็นเหตุทำให้อายุความกรณีดังกล่าวอีกออกไปเป็น ๑๕ ปี แต่ถ้าเป็นหลักเรื่องอายุความระงับอายุความแล้ว เมื่อศาลจำหน่ายคดีในปีที่ ๑๐ โจทก์ ก็จะได้เพียงการขยายอายุความพิเศษ ๖ เดือน ตามมาตรา ๑๗๖ ซึ่งรวมเวลาทั้งสิ้นเพียง ๑๐ ปี ๖ เดือน โดยจะเป็นเช่นนี้เสมอไม่ว่าฟ้องออกไปกี่ครั้ง ซึ่งน่าจะเป็นการถูกต้องกว่า คณะ กรรมการจึงเห็นว่า คำว่า“อายุความระงับอายุความ”ไม่ใช่เป็นคำที่มีความหมายเฉพาะดังที่ นักกฎหมายบางท่านเข้าใจ และเพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจสับสนดังกล่าวอีกคณะกรรมการจึง เห็นควรใช้คำว่า“อายุความระงับอายุความ”แต่เพียงคำเดียว

ข้อมูลประกอบการพิจารณา

- ป.พ.พ. ม. ๑๗๓, ม. ๑๗๔, ม. ๑๗๕, ม. ๑๘๑, ม. ๑๗๕๔
- ป.วิ.พ. ม. ๒๑๐, ม. ๒๒๑
- ป.รัชฎาการ ม. ๑๒
- ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๑๐๓
- พรบ.คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒
- พรบ.การเข้าที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๒๔
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การคุ้มครองแรงงาน
- ป.แห่งเยอรมัน ม. ๒๐๐

- ป.แพ่งญี่ปุ่น ม. 151
- ป.แพ่งจีน ม. 129 และ ม. 130
- อนุสัญญาเกี่ยวกับอายุความการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ
ม. 13; ม. 14, ม. 15
- คำพิพากษาฎีกาที่ 2214/2517
- คำพิพากษาฎีกาที่ 1550/2522

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มาตรา 193/32

บทบัญญัติปัจจุบัน

มาตรา 168 สิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาชั้นที่สุดของศาลก็ดี โดยคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการก็ดี โดยประณีประนอมยอมความก็ดี ท่านให้มีกำหนดอายุความสิบปี แม้ทั้งที่เป็นประเภทอันอยู่ในบังคับอายุความกำหนดน้อยกว่านั้น

ร่างที่ผ่านการศึกษา

มาตรา 193/32 สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยผลของคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุด หรือโดยสัญญาประณีประนอมยอมความ ให้มีกำหนดอายุความสิบปี ทั้งนี้ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด

ผลการศึกษา

แก้ไขเพิ่มเติมหลักการและแก้ไขถ้อยคำให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ประเด็นในการพิจารณา

(1) สิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดแล้ว เนื่องจากตาม ป.วิ.พ.มาตรา 271 ได้กำหนดเป็นบทบังคับไว้ว่าเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะต้องร้องขอให้บังคับตามคำพิพากษภายใน 10 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา ดังนั้นการที่บัญญัติให้สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยผลของคำพิพากษามีอายุความ 10 ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 168 กรณีจึงต้องนำบทบัญญัติต่าง ๆ ในเรื่องอายุความตาม ป.พ.พ. มาใช้บังคับด้วย ซึ่งอาจเป็นผลทำให้ขัดกับกระบวนการบังคับคดีตาม ป.วิ.พ.ได้ เช่น เมื่อมีคำพิพากษาของศาลได้ 5 ปี ถูกหนีตามคำพิพากษาได้ชำระหนี้บางส่วน ซึ่งเป็นผลทำให้อายุความสะดุดหยุดลงและทำให้สิทธิเรียกร้องมีอายุความขยายต่อไปอีก 10 ปี รวมทั้งหมดแล้วก็จะทำให้อายุความในกรณีนี้มีถึง 15 ปี ทั้ง ๆ ที่ตามบทบัญญัติใน ป.วิ.พ. นั้น กำหนดให้บังคับคดีตามคำพิพากษาได้ภายในระยะเวลาเพียง 10 ปี จึงมีปัญหาว่าควรจะต้องตรวจอายุความของสิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดแล้วออก ซึ่งก็จะมีผลทำให้สิทธิของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาของศาลนั้นไม่มีอายุความอีกต่อไป จะมีก็แต่เพียงกระบวนการบังคับคดีที่ต่อเนื่องจากคำพิพากษาหรือไม่

คณะกรรมการพิจารณาแล้ว เห็นว่า กำหนดอายุความของสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยผลของคำพิพากษิตามมาตรา 168 นั้น เป็นคนละเรื่องกับกำหนดระยะเวลาในการขอให้บังคับคดีตาม ป.วิ.พ. จึงไม่อาจนำมาพิจารณาด้วยกันได้ กำหนดระยะเวลาในการขอให้บังคับคดีตาม ป.วิ.พ. ไม่ใช่อายุความของสิทธิเรียกร้องแต่เป็นกระบวนการ

ในการบังคับคดีที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อให้มีการบังคับคดีภายในกำหนดนั้น หากพ้นกำหนดดังกล่าวแล้วก็จะมาร้องขอให้บังคับคดีต่อไปไม่ได้ ส่วนกรณีตามมาตรา 168 นั้น เป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อให้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ที่เกิดขึ้นโดยผลของคำพิพากษามีอายุความ เป็นการบัญญัติรับรองสิทธิเรียกร้องในกรณีดังกล่าว ซึ่งหากพ้นกำหนดเวลา 10 ปีนั้นไปแล้ว ลูกหนี้ไปชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้อีก ลูกหนี้ก็จะเรียกคืนไม่ได้ ในที่สุดคณะกรรมการจึงมีความเห็นว่าไม่ควรคุ้มครองอายุความของสิทธิเรียกร้องอันตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษาของศาลที่ถึงที่สุดแล้ว ออก

(2) คำตัดสินของอนุญาโตตุลาการ ร่างมาตรา 193/32 ไม่ได้กำหนดเรื่องคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการไว้เนื่องจากคณะกรรมการเห็นว่า พระราชบัญญัติอนุญาโตตุลาการ พ.ศ. 2530 ได้กำหนดอายุความสำหรับการฟ้องคดีเกี่ยวกับคำตัดสินของอนุญาโตตุลาการไว้โดยเฉพาะแล้ว

(3) "ทั้งนี้ ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องเดิมจะมีกำหนดอายุความเท่าใด" คณะกรรมการเห็นว่า ตามมาตรา 168 ที่บัญญัติว่า "... แม้ทั้งที่เป็นประเภทอื่นอยู่ในบังคับอายุความกำหนดน้อยกว่านั้น" นั้น อาจจะเป็นปัญหาได้ว่า ในกรณีที่กฎหมายอื่นบัญญัติความไว้เป็นพิเศษโดยให้อายุความมากกว่า 10 ปี จะบังคับกันอย่างไร ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจเป็นไปได้ เนื่องจากร่างมาตรา 193/30 ได้บัญญัติยอมรับอายุความตามกฎหมายอื่นไว้ด้วย และจะเป็นการบัญญัติรองรับกรณีดังกล่าวที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

ข้อมูลประกอบการพิจารณา

- ป.พ.พ. ม.164, ม.168 และ ม.852
- ป.วิ.พ. ม.271

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายอิสรียะ อนนตพันธ์ เกิดเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ.2528 ที่จังหวัดจันทบุรี สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และสำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับสอง จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2549 เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 60 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเอกชนและธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2551

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย